T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLER (EKONOMİ-MALİYE)
ANABİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE TÜRKİYE'DE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER; YENİLİĞİN KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER İÇİN ÖNEMİ

Yüksek Lisans Tezi

Bahar VARLI

Ankara-2010

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLER (EKONOMİ-MALİYE)
ANABİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE TÜRKİYE'DE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER; YENİLİĞİN KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER İÇİN ÖNEMİ

Yüksek Lisans Tezi

Bahar VARLI

Tez Danışmanı
Prof.Dr. Belgin AKÇAY

Ankara-2010

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLER (EKONOMİ-MALİYE)
ANABİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE TÜRKİYE'DE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER; YENİLİĞİN (İNOVASYONUN) KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER İÇİN ÖNEMİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı : Belgin AKÇAY

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	**İmzası**
Prof. Dr. Erdinç Tokgöz	
Prof. Dr. Belgin Akçay	
Doç. Dr. Filiz Elmas	

Tez Sınavı Tarihi 4.10.2010

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(04/10/2010)

Bahar VARLI

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE TÜRKİYE'DE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER; YENİLİĞİN KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER İÇİN ÖNEMİ

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR LİSTESİ ..... **vi**

GRAFİKLER LİSTESİ ..... **ix**

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **x**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xi**

GİRİŞ ..... **xv**

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER VE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETME POLİTİKALARI

I. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETME TANIMI **1**

A. Avrupa Birliği Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Tanımı 1

B. Avrupa Birliği'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Tanımının Unsurları 4

II. AVRUPA BİRLİĞİ'DE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN ÖNEMİ **8**

A. İşletme sayıları Açısından Küçükve Orta Ölçekli İşletmeler 10

B. İstihdam Açısından Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler 11

C. Ekonomik Refaha Katkı Açısından Küçükve Orta Ölçekli İşletmeler 13

D. Sektörler İtibarıyla Küçükve Orta Ölçekli İşletmeler 14

E. Avrupa Birliği'nde Üye Ülkelerde Küçükve Orta Ölçekli İşletmelerin Yapısı 17

F. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Avrupa Birliği Ekonomisinde Önemi 20

III. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETME POLİTİKALARININ GELİŞİMİ 22

A. Maastricht Antlaşması Öncesi Dönemde Avrupa Birliği'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Politikaları 23

B. Maastricht Antlaşması Sonrasında Avrupa Birliği'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Politikaları 25

1. 1992-2000 Dönemi 25

2. 2000-2005 26

3. 2005-2008 Dönemi 28

4. 2008 Sonrası Dönem 30

IV. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERE SAĞLANAN DESTEKLER 31

A. Avrupa Birliği'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Destekleme Programları 32

1. Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programları 32

2. Avrupa Birliği Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (CİP) (2007-2013) 33

B. Avrupa Birliği'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Destekleme Araçları 36

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YENİLİK POLİTİKALARI VE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER

I. YENİLİK EKONOMİSİ VE YENİ REKABET 40

A. Yenilik Ekonomisinin Ortaya Çıkışı ve Tanımı 40

B. Yenilik Ekonomisinin Özellikleri 47

II. YENİLİK 49

A. Yeniliğin Tanımı 49

B. Yeniliğin Türleri 53

C. Ekonomide Yeniliğin Önemi 57

D. Ulusal Yenilik Politikalarının Gelişiminde Etkili Olan Kuramlar 60
E. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler ve Yenilik 64
III. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YENİLİK POLİTİKALARI VE YENİLİK AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİNİN YERİ..... 71
A. Avrupa Birliği Yenilik Politikalarının Gelişimi..... 71
1. 2000 Yılı Öncesi Dönem..... 72
2. 2000 Yılı Sonrası Dönem..... 77
B. Avrupa Birliği'nin Yenilik Politikasına Yönelik Destekleme Mekanizmaları 87
1. Yenilikçi Firmalara Yönelik Mali Destekler..... 87
1.1. Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Politikası Kapsamındaki Destekler .. 87
1.2. Yedinci Çerçeve Programı Kapsamındaki Mali Destekler 92
1.3. Yapısal Fonlar Kapsamındaki Mali Destekler 94
2. Yenilikçi Firmalara Yönelik Diğer Destekler 95
C. Avrupa Birliği'nin Yenilik Performansının Ölçülmesi 97
1. Avrupa Yenilik Karnesi 97
2. İnnobarometre 102
D. Avrupa Birliği'nde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yenilik Performansının Değerlendirilmesi 104

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER VE YENİLİK POLİTİKASI

I. TÜRKİYE'DE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER 110
A. Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Tanımı ve Avrupa Birliği Tanımı ile Karşılaştırılması..... 116
B. Türk Ekonomisinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Önemi ve Avrupa Birliği ile Karşılaştırılması 113
C. Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Temel Sorunları..... 118

II. TÜRKİYE'NİN KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETME POLİTİKASI 119

A. Türkiye'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Politikasının Gelişimi..... 119

1. Planlı Dönem Öncesinde Öncesinde Türkiye'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Politikası 120

2. Planlı Dönemde Türkiye'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Politikası... 121

3. Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecinde Türkiye'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Politikası 124

B. Türkiye'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Destekleme Mekanizmaları 127

III. TÜRKİYE'NİN YENİLİK POLİTİKASI VE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER 130

A. Türkiye'nin Yenilik Politikasının Gelişimi..... 130

1. 1963-1980 Dönemi..... 131

2. 1980-1989 Dönemi..... 133

3. 1990-2000 Dönemi..... 134

4. 2000 Sonrası Dönem 139

B. Türkiye'nin Ulusal Yenilik Sistemi 144

1. Ulusal Yenilik Politikasının Yasal Çerçevesi (Temel Politika Metinleri) 144

2. Türkiye'nin Ulusal Yenilik Politikasının Kurumsal Yapısı..... 146

3. Türkiye'de Yeniliğe Yönelik Destek Mekanizmaları 150

3.1. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'nun Yeniliğe Yönelik Destekleri 150

3.2. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı'nın AR-GE ve Teknolojik Yenilik Destekleri 157

3.3. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı'nın Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Destekleri..... 159

3.4. Sanayi Bakanlığı'nın Yenilik Destekleri 163

3.5. Avrupa Birliği Kapsamında Yenilik Faaliyetleri Destekleri..... 164

4. Türkiye'de Yenilik Faaliyetlerini Engelleyici Faktörler..... 164

C. Türkiye'deki Girişimlerin Yenilik Performansının Ölçülmesi..... 167
1. Türkiye'de Yenilik Araştırmaları..... 167
2. "Yenilik Araştırması 2006-2008" Çerçevesinde Türkiye'deki Girişimlerin Yenilik Eğilimlerinin Analizi 171
2.1. Firma Büyüklüklerine Göre Türkiye'de Yenilik Eğilimleri 172
2.2. Türkiye'de Firmaların Sektörler İtibarıyla Yenilik Eğilimleri... 172
2.3. Türkiye'de Yenilik Faaliyetlerinin Etkileri..... 174
2.4. Diğer Eğilimler 174

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
YENİLİK POLİTİKASI VE YENİLİK PERFORMANSI AÇISINDAN TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KARŞILAŞTIRILMASI

I. YENİLİK POLİTİKASI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMA 177
II. YENİLİK PERFORMANSI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMA..... 182
A. Genel Olarak Yenilik Performansı Açısından Karşılaştırma 182
B. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Bağlamında Yenilik Performansının Karşılaştırılması..... 191

SONUÇ..... 194
KAYNAKÇA 200
EKLER..... 215
EK 1 Avrupa Yenilik Karnesi 2009 Ülke Kısaltmaları 216
EK 2 Avrupa Yenilik Karnesi 2009 Ülke Performansları..... 217
ÖZET..... 219
ABSTRACT..... 220

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. AB'nin İlk KOBİ Tanımı 3

Tablo 2. AB'nin Yürürlükteki KOBİ Tanımı 8

Tablo 3.AB'de İşletmelere İlişkin Temel Göstergeler 9

Tablo 4. AB'de Büyüklüğüne Göre İşletmelerin Sayısındaki Artış 11

Tablo 5. AB'de İşletmelere Ait İstihdam Göstergeleri 12

Tablo 6. AB'de İşletmelerin Ekonomik Refaha Katkıları 14

Tablo 7. AB'de Sanayi Sektörleri İtibarıyla İşletmelerin Sayısı ve Ortalama Firma Büyüklüğü 15

Tablo 8. AB'de KOBİ'lerin Sektörler İtibarıyla Karlılık Tahminleri 16

Tablo 9. AB'de İşletme Ölçeklerine Göre Sektörlerin Katma Değerleri ve İstihdam Göstergeleri 17

Tablo 10. AB'de Ülkeler İtibarıyla KOBİ'lerin Yeri 19

Tablo 11. AB'nin Çok Yıllı Çerçeve Programları Çerçevesinde KOBİ'lere Yönelik Mali Destekleri 33

Tablo 12. Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı'nın Bütçesi 35

Tablo 13. AB'de KOBİ'lerin Yararlanabildiği Programlar ve Bütçeleri 37

Tablo 14. AB'de KOBİ'lere Yönelik Mali Araçlar 38

Tablo 15.Ardışık Teknolojik Değişim Dalgaları 43

Tablo 16. Yenilik ekonomisi Tanımları 45

Tablo 17. Geleneksel Ekonomi ile Yenilik ekonomisinin Temel Farklılıkları 48

Tablo 18.Örneklerle YenilikTürleri 55

Tablo 19. KOBİ'lerin Yenilik Sürecindeki Avantaj ve Dezavantajları 69

Tablo 20. AB'nin Yenilik Stratejisi Öncelikleri 83

Tablo 21. AB'nin Yenilikçi Firmalara Yönelik Mali Yardımları 88

Tablo 22. CIP ile Getirilen Yenilik Politikası Mekanizmaları 89

Tablo 23. Avrupa Yenilik Karnesi 2009 Göstergeleri ((EİS 2009) 99

Tablo 24. AB'nin İnnobarometre Raporları 103

Tablo 25. AB'de Firmaların Yenilik Egilimleri (Ölçek Büyüklüğüne ve Sektörlere Göre) 106

Tablo 26. AB'de KOBİ'lerin Yenilik Yapmasının Önündeki Engeller 108

Tablo 27.AB ve Türkiye KOBİ Tanımlarının Karşılaştırılması 112

Tablo 28.Türkiye'de Toplam Girişimlerin ve İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Girişimlerin Ölçeklerine Göre Dağılımı 114

Tablo 29. Türkiye'de Girişimlerin Temel Göstergeleri 115

Tablo 30. Türkiye'de İşletmelerin Büyüklük Gruplarına Göre Temel Göstergeleri 116

Tablo 31. Türkiye ve AB KOBİ'lerinin Ekonomideki Yerlerinin Karşılaştırılması 117

Tablo 32. Kalkınma Planlarında KOBİ'lerle İlgili Hükümler 122

Tablo 33. Türkiye'nin Ulusal Yenilik Politikasının Yasal Çerçevesi 144

Tablo 34. TÜBİTAK Destekleri 151

Tablo 35. TÜBİTAK'ın Teknoloji ve Yenilik Destek Programları 152

Tablo 36. Yıllar İtibarıyla TÜBİTAK'ın Sanayi, Teknoloji ve Yenilik Destekleri .. 152

Tablo 37. Yıllar İtibarıyla TÜBİTAK'a Önerilen Proje Başvurularının Firma Ölçeğine Göre Dağılımı 153

Tablo 38. TÜBİTAK Araştırma Destek Programları 154

Tablo 39. TÜBİTAK Tarafından Üniversitelere Verilen AR-GE Destek Miktarları 155

Tablo 40. TÜBİTAK'a Yapılan Patent Başvuruları 156

Tablo 41. TTGV Destekleri 157

Tablo 42. Yıllar İtibarıyla Teknoloji Projeleri Bilgileri 160

Tablo 43. KOSGEB KOBİ Finansman Destek Kredileri 161

Tablo 44. KOSGEB'in Program Bazlı Destekleri 162

Tablo 45. SAN-TEZ Programı için Aynılan Ödenek ve Proje Bilgileri 164

Tablo 46. Girişimcilik ve Yenilik Programı Bütçesinin Dağılımı 165

Tablo 47. Yedinci Çerçeve Programına Türkiye'nin Katkıları ve Sağladığı Fon Miktarları 166

Tablo 48. Türkiye'nin Yenilik Faaliyetlerini Engelleyici Faktörler 167

Tablo 49. Türkiye'de Sanayi ve Hizmetler Sektörlerinde Teknolojik Yenilik Faaliyeti Yürüten Girişimlerin Oranı 169

Tablo 50. Türkiye'de İşletme Büyüklüğüne Göre Firmaların Yenilik Faaliyetleri .. 173

Tablo 51. Türkiye'de Faaliyet Alanlarına Göre Girişimlerin Yenilik Faaliyetleri ... 173

Tablo 52. Türkiye'de Teknolojik Yenilik Faaliyeti Yürüten Girişimlerde Gerçekleştirilen Yenilik Faaliyetlerinin Etkileri 174

Tablo 53. Türkiye'de Teknolojik Yenilik Faaliyetinde Bulunan Girişimlerin Yenilik Faaliyetlerine İlişkin Bilgiler 174

Tablo 54. Türkiye'nin Ulusal Yenilik Sistemi Analizi 180

Tablo 55.Türkiye'nin Avrupa Yenilik Karnesi (2001-2008) 184

Tablo 56.Türkiye'nin 2009 Yılı Avrupa İnovasyon Karnesi'nin AB-27 İle Karşılaştırılması 186

Tablo 57.Türkiye'nin Özet İnovasyon Endeksi (SII) Göstergesi ve AB ve Türkiye Karşılaştırılması (2004-2009) 187

Tablo 58.Türkiye'nin Bilim, Teknoloji ve Yenilik Göstergeleri (AB-15 ve AB-27 Ülkeleri İle Karşılaştırma) 188

Tablo 59.Türkiye'nin Yenilik Alanındaki Rekabet Gücü 190

Tablo 60. Ülkeler İtibarıyla Firmaların Ürün Yenilikleri (Büyüklüklerine Göre) 193

Tablo 61. Ülkeler İtibarıyla Firmaların Cirolarında Ürün Yeniliklerinin Payı (Firma Büyüklüğüne Göre) 194

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikalarının Evrimi 73

Grafik 2. AB'nin 2009 Özet Yenilik Endeksi (SII) 100

Grafik 3. AB'nin ABD ve Japonya İle Arasındaki Yenilik Açığı 101

Grafik 4. Ülkeler İtibarıyla Yenilik Kazancı Olmayan Firmaların Oranı 105

Grafik 5. KOBİ'lerin Yenilik Gelirlerinin Toplam Ciroları İçindeki Payı 106

Grafik 6. Türkiye'de Girişimlerin Yenilik Faaliyetleri (2006-2008) 172

Grafik 7. Türkiye'de AR-GE Harcamalarının GSYİH'ya Oranı 175

Grafik 8. TPE Tarafından Verilen Patent Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı (1995-2008) 176

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.Türkiye Araştırma Alanı (TARAL) 141

Şekil 7. Türkiye Ulusal Yenilik Sisteminin Başlıca Aktörleri 148

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
ARBİS	Araştırmacı Bilgi Sistemi
ARDEP	Araştırma Destek Programları
AR-GE	Araştırma-Geliştirme
ATAD	Avrupa Toplulukları Adalet Divanı
AYB	Avrupa Yatırım Bankası
AYF	Avrupa Yatırım Fonu
BTP-UP	Bilim ve Teknoloji Politikaları Uygulama Planı
BTYK	Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu
CARDS	Balkanlarda Yeniden Oluşum, Gelişme ve İstikrar için Topluluk Destekleri
CEC	Commisson of the European Communities
CIP	Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Programı
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DTM	Dış ticaret Müsteşarlığı
EC	European Community
EIP	Girişimcilik ve Yenilik Programı
EIS	Avrupa İnovasyon Karnesi
EIT	Avrupa İnovasyon ve Teknoloji Enstitüsü
EPDK	Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
ERA	Avrupa Araştırma Alanı
EU 15	2007 öncesi AB üyeleri
EU 27	AB'nin şimdiki üye sayısı

EXIMBANK	Türkiye İhracat Kredi Bankası
GATT	Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
GB	Gümrük Birliği
GIF	Hızlı Büyüyen Yenilikçi KOBİ Kolaylığı
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ISPA	Ön Uyum İçin Yapısal Politikalar
İSO	İstanbul Sanayi Odası
İŞBAP	Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği Ağları ve Platformları Desteği
İŞGEM	İşletme Geliştirme Merkezi
JASMINE	Avrupa Mikrofinans Kuruluşlarının Desteklenmesi için Ortak Eylem
JEREMIE	Mikrodan Orta Büyüklüğe Tüm Girişimler İçin Ortak Avrupa Kaynakları
KAMAG	TÜBİTAK Kamu Kurumları AR-GE Projeleri Destekleme Programı
KOB	Katılım Ortaklığı Belgesi
KOBİ	Küçük ve Orta Ölçekli İşletme
KOSGEB	Küçük Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSEP	KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı
KÜSGEM	Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi
KÜSGET	Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı
MAM	Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Merkezi
MEDA	Akdeniz Geliştirme ve Yardım Programı
MEKSA	Mesleki ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı
NMS10	2004'de AB'ne üye olan Ülkeler (Çek Cumhuriyeti, Kıbrıs R. Kesimi, Estonya, Macaristan, Litvanya, Letonya, Malta, Polonya, Slovakya, Slovenya
NMS12	NMS 10 + 2007'de üye olan yeni ülkeler (Bulgaristan, Romanya)

PHARE	Polonya, Macaristan Ekonominin Yeniden Yapılandırılması Hareketi
RSFF	Risk Paylaşım Finans Kolaylığı
SAN-TEZ	Sanayi Tezleri Programı
SAPARD	Tarımda ve Kırsal Kesimde Gelişme İçin Özel Uyum Programı
SII	Özet İnovasyon Endeksi
TACIS	Bağımsız Devletler Topluluklarına Yönelik Teknik Yardım
TARABİS	TÜBİTAK Ulusal Araştırma Altyapısı Bilgi Sistemi
TARAL	Türkiye Araştırma Alanı
TAYSAD	Taşıt Araçları Parça Sanayicileri Derneği
TEKMER	Teknoloji Geliştirme Merkezi
TESİD	Türk Elektronik Sanayicileri Derneği
TESK	Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TESKOMB	Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri
TEYDEP	Teknoloji ve Yenilik Destek Programları
TİDEB	Teknoloji İzleme ve Değerlendirme Başkanlığı
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYÖV	Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
TPE	Türkiye Patent Enstitüsü
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
TTGV	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TUİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TURKAK	Türk Akreditasyon Kurulu
TÜBA	Türkiye bilimler Akademisi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

UME	Ulusal Metroloji Enstitüsü
WEO	Dünya Ekonomi Forumu
YPK	Yüksek Planlama Kurulu

GİRİŞ

Giderek küreselleşen dünya ekonomisi ve teknolojik alanda yaşanan hızlı gelişmeler, bir yandan ülkelerin ve firmaların karşısına yeni fırsat kapıları açarken bir yandan da rekabet şartlarının daha da ağırlaşmasına neden olmuştur. Tarihsel gelişme sürecinde 19. yüzyılda kas gücüne, 20. yüzyılda finansal güce dayanan rekabet avantajı günümüzde, yeni teknoloji yaratılması ve bu yeni teknolojilerin hızla üretime dönüştürülerek ticarileştirilmesi yeteneğine dayanmaktadır. Üretimin, ticaretin ve sermaye akımlarının küreselleşmesinin sonucunda, ulusal ekonomiler içerisinde birbirine hem bağlı hem de rakip duruma gelen firmalar, artık sadece ulusal pazarlar için değil, global pazarlar için de üretimde bulunmaya başlamışlardır. Bu yeni rekabet ortamında firmaların ekonomik faaliyetlerini sürdürübilmeleri bir yandan değişen şartlara ve piyasalara hızla uyum sağlamalarına, diğer yandan ürün ve hizmetlerinde fark yaratabilmelerine ve yenilikçi olmalarına bağlıdır.

Yeni rekabet ortamından en çok etkilenen kesimlerin başında küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ) gelmektedir. Giderek artan rekabet ortamında, finansman ve insan kaynakları açısından büyük fırmalara kıyasla daha az avantajlı konumda bulunan bu girişimlerin varlıklarını sürdürebilmeleri çok daha zordur. Rekabet avantajının tek belirleyicisinin maliyet avantajı olmadığı günümüzde KOBİ'lerin rekabet gücünü artırmasının yolu, yenilikten (inovasyon) geçmektedir. Ancak yenilikle firma arasında tek yönlü olmayan karşılıklı bir etkileşim ilişkisi bulunmaktadır. Bir başka ifade ile, yenilik firmaların varlıklarını sürdürmesinde nasıl büyük bir öneme sahipse, firmalar da yenilik açısından çok büyük öneme sahiptir. Yenilikle firma yapısı arasındaki etkileşimi inceleyen çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Çoğu iktisatçı, yeniliğin geliştirilmesinde pazar payının ve firma

büyüklüğünün önemli bir payı olduğunu ileri sürmektedir. Ancak, günümüzde, AR-GE harcamalarının ağırlıklı olarak büyük firmalar tarafından yapılıyor olmasına rağmen, önemli icat ve yeniliklerin çoğunun küçük firmalarda ortaya çıktığı görülmektedir. Günümüzde sahip oldukları esneklik avantajı ile beklenmedik durumlara karşı daha hızlı hareket edebilme kabiliyetleri, KOBİ'lerin yenilik açısından önemini oldukça artırmaktadır.

İster gelişmiş ister gelişmekte olsun tüm ülkelerde olduğu gibi KOBİ'ler, Avrupa Birliği (AB) ekonomisinde de oldukça önemli bir yere sahiptirler. AB, uluslararası alanda rekabet gücünü korumada bu girişimleri anahtar unsur olarak görmüş ve bu yönde çok sayıda politika geliştirmiştir.

2010 yılına kadar dünyanın en rekabetçi ve yenilikçi ekonomisi haline gelmeyi hedefleyen AB'nin bu hedefe ulaşması, Birliğin yenilik alanındaki performansını geliştirmesine bağlıdır. ABD ve Japonya gibi rakipleri arasında bu açıdan önemli bir açık bulunan AB, özellikle 2000 yılından itibaren, yenilik politikalarını öncelikli bir alan olarak dikkate almaya başlamıştır. Bu alanda KOBİ'lerin önemli potansiyellerinin olduğunun farkına varan AB, yine bu tarihlerden itibaren KOBİ politikalarını da yenilik ağırlıklı olarak belirlemeye başlamıştır. AB'nin bu politikalarının amacı, KOBİ'lerin karşılaştıkları engelleri kaldırmak ve bu girişimler için daha iyi iş ortamları hazırlamak suretiyle, bu işletmelerin yenilik performanslarını ortaya çıkarmaktır. AB ekonomisinin belkemiğini oluşturan KOBİ'lerin yenilik alanında önemli katkılarının gerçekleşmesi, AB'nin uluslararası rekabet gücünün artmasına yol açacaktır.

KOBİ'ler Türk ekonomisinde de oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu girişimlerin başta finansman gereksinimleri olmak üzere karşı karşıya bulundukları

sorunlar, rekabet güçlerini önemli ölçüde olumsuz etkilemektedir. AB'ne katılım süreci bu işletmelerin karşılaşacakları artan rekabet ortamında faaliyet göstermelerine neden olacak ve bu rekabet ortamında Türkiye'deki işletmelerin ayakta kalabilmeleri, büyük ölçüde değişen şartlara hızlı bir şekilde uyum sağlayabilmelerine ve yenilikçi olmalarına bağlı olacaktır. Bu durum, ülkemizdeki KOBİ politikalarının da AB'de olduğu gibi yeniliği teşvik edicek şekilde belirlenmesini bir zorunluluk haline getirmektedir.

Bu tez çalışmasında hipotezimiz, yeniliğin KOBİ'lerin rekabet gücünü belirlemede önemli bir araç olduğu ve geliştirilen etkin bir yenilik politikasının KOBİ'lerin küresel rekabet ortamında varlıklarını sürdürebilmelerine büyük fayda sağlayacağıdır.

Tezin birinci bölümünde, önce KOBİ'lerin AB ekonomisindeki önemi ortaya konularak, KOBİ'lere yönelik politikaların nasıl bir gelişim süreci izlediği incelenmektedir. Tezin ikinci bölümünde, dünya tarihinin geçirdiği dönüşüm süreci içinde yenilik ekonomisinin ortaya çıkışı ve buna bağlı olarak rekabet koşullarındaki değişim ele alınarak, yeni rekabet ortamında yeniliğin hem ülkeler hem de girişimler açısından taşıdığı önem ortaya konmaktadır. Daha sonra AB'de yenilik politikasının gelişimi ve Birliğin ve Birlik KOBİ'lerinin bu açıdan performansı değerlendirilmektedir.

Tezin üçüncü bölümünde, Türkiye'nin KOBİ ve yenilik politikaları ele alınmakta, Türkiye'nin ulusal yenilik sisteminin kurumsal yapısı ve yasal çerçevesi ortaya konmaktadır. Son bölümde ise Türkiye'nin, yenilik politikası AB ile karşılaştırılmakta, hem Türkiye'nin hem de Türkiye'deki KOBİ'lerin karşılaştırmalı olarak yenilik performansları ortaya konmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİNDE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER VE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETME POLİTİKALARI

I. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETME TANIMI

A. Avrupa Birliği Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Tanımı

1990'ların ortalarına kadar gerek Avrupa Birliği (AB) gerek üye ülkeler düzeyinde farklı Küçük ve Orta Ölçekli İşletme (KOBİ) tanımları kullanılmıştır. Ayrıca, rekabet, yapısal fonlar, araştırma–geliştirme (AR-GE), kamusal tedarik ihaleleri gibi farklı Birlik politikalarında da farklı KOBİ tanımlarının kullanılması söz konusu olmuştur.[1] Bu durum bir karmaşaya yol açarken piyasada rekabeti bozucu bir etkiye de neden olmuştur. Bu olumsuzluklar AB düzeyinde KOBİ'lere yönelik tutarlı ve etkin bir politikanın oluşturulması gereğini kuvvetlendirmiş ve hem Birlik hem de üyeler düzeyinde ortak bir KOBİ tanımı geliştirilmesi yönünde girişimleri başlatmıştır.[2] Bu konudaki ilk girişimlere 3 Nisan 1990 yılında AB Konseyi'nin toplanması örnek olarak verilebilir. Üye ülkelerin sanayi bakanlarının bir araya geldiği bu toplantıda, söz konusu sorun gündeme getirilerek Avrupa Komisyonu'ndan KOBİ'lere ilişkin ortak bir tanım geliştirmesi istenmiştir.

AB Konseyi'nin talebi üzerine Avrupa Komisyonu, Birlik düzeyinde tanım farklılıklarını giderecek, ortak bir KOBİ tanımına ilişkin Tavsiye Kararı'nı

[1] Nicholas Moussis, **Avrupa Birliği Politikalarına Giriş Rehberi,** çev. Ahmet Fethi, Mega Press, Politika Serisi:1, 2004, s. 373.
[2] Rasih Demirci, Aişe Akpınar ve İzzet Çevik, **Avrupa Birliği ve Türkiye'de Esnaf-Sanatkar Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler,** Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği (TESKOMB), Ankara, Mayıs 2001, s. 23.

sunmuştur.[3] Üye ülkeler, Avrupa Yatırım Bankası (AYB) ve Avrupa Yatırım Fonu (AYF) tarafından ortak bir tanımın kullanılmasının, KOBİ'lere yönelik daha tutarlı politikalar geliştirilmesini sağlayarak etkinliği ve rekabet koşullarını iyileştireceğini belirten bu Tavsiye Kararı'nda KOBİ'ler, çalışan sayısı, finans ve bağımsızlık kriterleri çerçevesinde tanımlanmıştır.

96/280/EC sayılı ilk Tavsiye Kararı'yla 250'den daha az çalışanı bulunan KOBİ'ler, orta ölçekli, küçük ölçekli ve mikro işletmeler olmak üzere üçlü bir sınıflandırmaya tabi tutulmuşlardır. Bu üçlü sınıflandırmaya göre kriterlerin maksimum sınırları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1'den de izlenebildiği gibi, Komisyonun ilk tanımında 50'den çok 250'den az çalışanı bulunan işletmeler, yıllık iş hacmi 40 milyon ECU'yu ya da yıllık bilanço toplamı 27 milyon ECU'yu geçmiyorsa "Orta Ölçekli İşletme" olarak nitelendirilmektedir. "Küçük Ölçekli İşletme" ise 50'den az çalışanı olan, yıllık iş hacmi 7 milyon ECU'yu ya da yıllık bilanço toplamı 5 milyon ECU'yu geçmeyen işletmelerdir. Tanıma göre, iş hacimlerine bakılmaksızın 10 kişiden az çalışanı bulunan girişimler ise "Mikro İşletme" kategorisine girmektedir.

Tavsiye Kararı'nda belirlenen bağımsızlık kriterine göre ise, sermayesinin ya da oy hakkının % 25'inin ve daha fazlasının bir ya da birkaç kuruluşa ait olması durumunda bir işletme, diğer şartları sağlasa bile KOBİ sayılmayacaktır. Ancak burada kamu yatırım şirketlerine, risk sermayesi şirketlerine veya kurumsal yatırımcılara bir istisna getirilerek, bu şirketlerin % 25'den daha fazla sermaye veya oy hakkına sahip olmasının, KOBİ sınıflamasına girmeyi engellemeyeceği

[3] European Commission (EC), Commission Recommendation 96/280/EC of April 1996 concerning the definiton of small and medium-sized enterprises (Text with EEA relevance), **Official Journal,** L 107, (30.04.1996), ss. .4-9, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996H0280:EN:HTML, (20.04.2009).

belirtilmiştir. Bunun yanı sıra işletmenin sermayesinin, kontrolün kimde olduğunun belirlenmesini engelleyecek şekilde, çok dağılmış olması da istisna kapsamına alınmıştır.[4]

Tablo 1: AB'nin ilk KOBİ tanımı

İşletme Büyüklükleri	Çalışan Sayısı	Yıllık Satış Tutarı (Milyon ECU)*	Veya	Yıllık Bilanço Toplamı (Milyon ECU)	Bağımsızlık (KOBİ tanımına girmeyen diğer işletme veya işletmelerin payı)
Orta Ölçekli İşletme	< 250	≤ 40		≤27	< % 25
Küçük Ölçekli İşletme	< 50	≤7		≤5	
Mikro İşletme	< 10	--			

*ECU: Avrupa Hesap Birimi
Kaynak: Demirci op. cit., s. 24

Bu tanımla Birlik istihdamının % 75'inden fazlasını, yatırımlarının % 50'sini ve katma değerinin % 60'ını temsil eden, yaklaşık 17 milyon işletme KOBİ kategorisinde sayılmıştır.[5]

Tavsiye Kararı'nın getirdiği bir başka önemli husus, belirtilen finansal ölçütlerin sabit kalmayıp, fiyat düzeyi veya verimlilik artışı gibi ekonomik durum değişiklikleri dikkate alınarak, zaman içinde değişim gösterebileceğidir. Burada değişim periyodu olarak dört yıl belirlenmiş olup, her dört yılda Birlik'te meydana gelen ekonomik durum değişikliklerinin gözden geçirileceği belirtilmiştir. [6]

AB Konseyi tarafından kabul edilen ilk KOBİ tanımı, üye ülkeler tarafından oldukça yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Ancak, bir taraftan 1996 yılı sonrasında

[4] Ibid, s. 5.
[5] Moussis, op.cit., ss. 373-374.
[6] EC (1996), op. cit., ss. 4-5.

Birlik'te görülen ekonomik gelişmeler, bir taraftan da ilk tanımın uygulanması sırasında ortaya çıkan zorluklar, yeni bir KOBİ tanımının yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bunun üzerine Avrupa Komisyonu 6 Mayıs 2003 tarihinde, KOBİ tanımına ilişkin 2003/361/EC sayılı yeni Tavsiye Kararı'nı sunmuştur.[7]

Avrupa Komisyonu'nun üye ülkeler, çeşitli ticari kurumlar ve uzmanlarla geniş kapsamlı müzakereleri sonucunda tavsiye ettiği yeni KOBİ tanımının gerekçeleri şu şekilde sıralanmıştır; [8]

- Finansal eşikleri güncellemek,
- Mikro işletmeleri teşvik etmek,
- Sermayeye erişimi iyileştirmek,
- Yeniliği teşvik etmek ve Araştırma Geliştirme'ye (AR-GE) erişimi iyileştirmek,
- İşletmeler arasındaki farklı ilişkileri dikkate almak.

Avrupa Komisyonu'nun, KOBİ'lere yönelik daha etkin destek programları uygulayabilmek amacıyla getirdiği KOBİ tanımı ile ilgili 2003/361/EC sayılı Tavsiye Kararı, 1 Ocak 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.[9]

B. Avrupa Birliği'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Tanımının Unsurları

1 Ocak 2005 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren AB'nin yeni tanımında da KOBİ'ler, çalışan sayısı, finans ve bağımsızlık kriterleri çerçevesinde tanımlanmıştır.

---

[7] EC, Commission Recommendation of 6 May 2003 Concerning the Definition of Micro, Small and Medium-Sized Enterprises (notified under document number C (2002) 1422) (Text with EEA relevance), (2003/361/EC), Brussel, **Official Journal of the European Union**, 20.05.2003, L124/36-419, s. 36, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:124:0036:0041:EN:PDF, (24.04.2009).

[8] EC (g), **The New SME Definition (User Guide and Model Declaration),** Enterprise and Industry Publications, ss. 8-10, http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/sme_user_guide.pdf , (09.05.2008).

[9] İbid, s. 6.

Yeni KOBİ tanımında bir girişimin ekonomik durumunun daha net bir şekilde ortaya konabilmesi amacıyla çalışan sayısının ve finansal kriterlerin hesaplamalarında yeni yöntemler geliştirilmiştir. [10]

Tam zamanlı, yarı zamanlı ya da mevsimlik çalışanların hepsini kapsayan çalışanlar tanımda şu şekilde sınıflandırılmışlardır:[11]

- İşçiler,
- İşletme için başka birinin emrinde çalışanlar ya da ulusal mevzuata göre işçi kabul edilenler,
- Yöneticilik görevini yapan işletme sahipleri,
- İşletmede düzenli olarak faaliyette bulunan ve finansal olarak yararlanan ortaklar

Yıllık satış tutarı kriteri işletmenin bir yıl boyunca elde ettiği mal ve hizmet satışı gelirinden katma değer vergisi (KDV) ve diğer dolaylı vergilerin düşülmesiyle hesaplanmaktadır. Yıllık bilanço tutarı ise işletmenin tüm varlıklarını göstermektedir. AB'nin KOBİ tanımında, farklı sektörlerde çalışan işletmelere eşit muamele imkanı getirmek amacıyla, finansal kriter olarak bilanço toplamı ya da yıllık satış tutarı kıstaslarından sadece birisindeki şartları taşımanın KOBİ sayılmak için yeterli olacağı belirtilmektedir.[12]

Yeni KOBİ tanımında da 96/280/EC sayılı tavsiye kararındaki % 25 bağımsızlık kriteri devam etmektedir. Ancak, ekonomik durumunlarının daha net

[10] Kevser Küçüktekin, **Girişimcilik Politikası Çerçevesinde Avrupa Birliği'nin KOBİ Politikası ve Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Çerçevesinde Türkiye'nin KOBİ Politikası,** Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim dalı, AB Bilim Dalı, Ankara, 2006, s. 11 ve s.13.
[11] EC(2003), op. cit., s. 40.
[12] EC (g), op. cit., s. 13.

tespit edilebilmesi amacıyla işletmeler, yeni KOBİ tanımında, bağımsız, ortak veya bağlı olmak üzere üçe ayrılmıştır. Buna göre;[13]

- ***Bağımsız işletme:*** Tamamen bağımsız; ya da bir ya da birden fazla işletmenin sermayesinin ya da oy hakkının % 25'inden daha azına sahip olan; ya da sermayesinin ya da oy hakkının % 25'inden daha azı bir başka işletme ya da işletmelerin elinde olan girişimleri ifade etmektedir.

- ***Ortak işletme:*** Ortak işletmeler bağımsız ya da bağlı işletmeler tanımına girmeyen, ortaklarının işletme üzerinde doğrudan ya da dolaylı bir kontrolünün olmadığı işletmelerdir. Bu işletme türü, bir başka işletmenin sermayesinin ya da oy hakkının (% 50'den az olmak şartıyla) % 25 ya da daha fazlasına sahip olanlar; ya da sermayesinin/oy hakkının % 25'inden fazlası (% 50'den az olmak şartıyla) diğer bir işletmeye ait olan işletmeleri ifade etmektedir,

- ***Bağlı işletme:*** Bu ilişki türü, bir girişim üzerinde hakim bir etkiye sahip olan işletmeleri göstermektedir. Bağlı işletme, bir işletmenin % 50'den daha fazla sermayesine ya da oy hakkına sahip olan işletmeleri; ya da sermayesinin/oy hakkının % 50'den daha fazlası diğer bir işletmeye ait olan işletmeleri ifade etmektedir.[14]

Yeni KOBİ tanımında bağımsız işletme tanımının istisnaları yer almıştır. Tavsiye Kararı'nın 3.2. maddesine göre, bir işletmenin % 50'den az olmak şartıyla, %25'inden daha fazlasına sahip olmasına rağmen, bağımsız işletme niteliğini ortadan kaldırmayan yatırımcılar şu şekilde sıralanmıştır:[15]

---

[13] İdris Sarısoy, **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Vergi Teşvik Politikası,** İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2008-23, İstanbul. 2008, ss. 40-43.

[14] Bu işletme türleri arasında AB'de en yaygın olanı bağımsız şirketler, en az görüleni ise bağlı işletmelerdir. (İşletme türleri hakkında daha fazla bilgi için Bknz. European Commission (2003)**,** op. cit., ss. 16-23)

[15] EC (2003)**,** op. cit., s. 39.

- Kamu yatırım ortaklıkları, risk sermayesi şirketleri, iş melekleri*
- Üniversiteler ya da kâr amacı gütmeyen araştırma merkezleri,
- Bölgesel kalkınma fonları da dahil olmak üzere kurumsal yatırımcılar,
- 10 milyon Avro'dan daha az yıllık bütçesi ve 5.000'den daha az sakini olan bağımsız yerel yönetimler.

AB ve Avrupa Ekonomik Alanı'nda uygulanacak Birlik politikalarında kullanılacağı belirtilen yeni KOBİ tanımı konusunda üye ülkelere bir zorlama getirilmemiştir ancak, üye ülkelerin, AYB'nın ve AYF'nin kendi programlarını uyumlaştırmaları, gerekli adımları atmaları tavsiye edilmiştir. Ortak tanımın yaygın bir şekilde kullanılmasının, KOBİ'lere yönelik politikaların etkinliğini ve tutarlılığını arttırması ve rekabetin bozulması riskini azaltması beklenmektedir.

Avrupa Komisyonu'nun 2003/361/EC Sayılı Tavsiye Kararı ile getirilen, AB'nin yürürlükteki KOBİ tanımı, işletme ölçeklerine göre Tablo 2'de yeralmaktadır. Tablo 2'den görüldüğü gibi, AB Komisyonu'nun yeni tanımında üçlü sınıflandırma aynen korunurken, sınıflandırmaya esas alınan ölçütlerden finansal kriterlerdeki eşikler arttırılmıştır. Tanıma göre, 50'den çok 250'den az çalışanı bulunan işletmeler, yıllık iş hacmi 50 milyon Avro'yu ya da yıllık bilanço toplamı 43 milyon Avro'yu geçmiyorsa "Orta Ölçekli İşletme" olarak nitelendirilmektedir. "Küçük Ölçekli İşletme" ise 50'den az çalışanı olan, yıllık iş hacmi 10 milyon Avro'yu ya da yıllık bilanço toplamı 7 milyon Avro'yu geçmeyen işletmelerdir. Yeni

* İş melekleri, 2003/361/EC sayılı tavsiye kararında tanımlandığı üzere, belli bir işe düzenli olarak risk sermayesi yatırımı yapan kişileri ya da grupları ifade etmektedir. (Bknz: Madde 3.2.(a)) Yüksek risk ve yüksek büyüme potansiyeli içeren firmalara çok erken bir dönemde yatırım yapan özel bir yatırımcı tipi olan iş melekleri, yatırım yaptıkları firmalarda iş konusunda sürekli danışmanlık yapmak ve yol göstermek sureti ile daha fazla katma değer oluşmasını sağlarlar. Yatırımlarının sözkonusu işletmenin bağımsızlığını ortadan kaldırması için, iş meleklerinin bir işletmedeki yatırımlarının 1 250 000 Avro'nun altında olması gerekir. (Sarısoy, op. cit., s. 41)

tanımın bir önceki tanımdan önemli bir farklılığı, mikro ölçekli işletmeler için de finansal eşiklerin getirmesidir. Tanıma göre 10 kişiden az çalışanı olan, yıllık satış tutarı veya yıllık bilanço tutarı 2 milyon Avro'yu geçmeyen işletmeler mikro ölçekli işletme kategorisine girmektedir. (Tablo 2)

Tablo 2: AB'nin Yürürlükteki KOBİ Tanımı

İşletme Büyüklükleri	Çalışan Sayısı	Yıllık Satış Tutarı (Milyon AVRO)	Veya	Yıllık Bilanço Toplamı (Milyon AVRO)	Bağımsızlık (KOBİ tanımına girmeyen diğer işletme veya işletmelerin payı)
Orta Ölçekli İşletme	< 250	≤ 50		≤ 43	< % 25
Küçük Ölçekli İşletme	< 50	≤ 10		≤ 7	
Mikro İşletme	< 10	≤ 2		≤ 2	

Kaynak: Avrupa Komisyonu'nun 2003/361/EC Sayılı Tavsiye Kararı'nın 2. ve 3. maddelerinden yararlanarak tablo hazırlanmıştır.

II. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN ÖNEMİ

KOBİ'ler Avrupa ekonomisinde de oldukça önemli bir yere sahiptir. 20 milyonun üzerindeki işletme sayısı ile AB'deki işletmelerin % 99'unu oluşturan KOBİ'lerin, toplam istihdamın da üçte ikisini sağlaması, ekonominin gerçek devleri olarak nitelendirilmelerine yol açmaktadır.

Tablo 3, işletme sayısı, istihdam edilen kişi sayısı ve katma değerleri itibarıyla, KOBİ'lerin Birlik ekonomisine katkılarını göstermektedir.

Tablo 3: AB'de İşletmelere İlişkin Temel Göstergeler (AB-27) (2007)

	Mikro Ölçekli	Küçük Ölçekli	Orta Ölçekli	KOBİ Toplamı	KOBİ Kapsamı Dışındaki İşlet.	Toplam İşletme
DÜZEY						
İşletme Sayısı (Bin)	18,788	1,402	220	20,409	43	20,452
İstihdam edilen personel sayısı (Bin kişi)	38,890	27,062	21,957	87,909	42,895	130,805
Katma Değer (Milyar Avro)	1,251	1,132	1,070	3,453	2,537	5,990
YÜZDE DAĞILIM						
İşletme Sayısı	92	7	1	100	0	100
İstihdam edilen personel sayısı	30	21	17	67	33	100
Katma Değer	21	19	18	58	42	100

David Audretsch ve diğerleri, **First Section of The Annual Report on EU Small and Medium-sized Enterprises,** EIM Business & Policy Research,January 12, 2009, ss. 18-20, http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/sme_perf_review/doc_08/spr08_annual_report.pdf, (30.04.2009)

Yapıları itibarıyla sahip oldukları avantajlar, gelişmiş ya da gelişmekte olan tüm dünya ülkelerinde KOBİ'lerin öneminin kabul edilmesine yol açmış, bunun neticesinde bu firmaların geliştirilmesine ve dış pazarlara açılabilmelerine yönelik olarak, hükümetler tarafından çeşitli politikalar oluşturulmuştur. KOBİ'lerin sahip olduğu avantajlarının başında, daha az yatırım maliyeti ile daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlaması ve daha çok istihdam imkanı yaratması gelmektedir. Bu firmaların talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha kolay uyum sağlaması, bölgeler arasındaki gelir dağılımını azaltma yönünde katkıda bulunmaktadır. Bireysel tasarrufların harekete geçirilmesinde önemli bir katkısı olan KOBİ'ler, büyük sanayi işletmelerinin destekleyicisi ve tamamlayıcısı olma niteliğine de sahiptirler. Bu

avantajlarının sonucunda KOBİ'ler, ekonomik sistemin motoru olmanın yanı sıra politik ve sosyal sistemde de bir denge ve istikrar unsuru olmaktadırlar.[16]

A. İşletme Sayıları Açısından Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler

2007 tarihi itibarıyla, Avrupa ekonomisinde, Birliğin KOBİ tanımı kapsamına giren 20 milyonun üzerinde işletme faaliyette bulunmaktadır. Tablo 3'den de görülebileceği gibi, bu işletmelerin ölçeklerine göre dağılımına baktığımızda, AB ekonomisinin mikro işletme ağırlıklı bir yapıya sahip olduğunu söyleyebiliriz. Sayıları 19 milyona yaklaşan mikro ölçekli işletmeler, AB'nin toplam işletme sayısı içinde % 92 gibi oldukça önemli bir paya sahiptir. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin toplam işletme sayısı içindeki payları ise sırasıyla, % 7 ve % 1'dir.

Ekonomideki artan önemlerine paralel olarak AB'de KOBİ sayısında hızlı bir artış olmuştur. 2002-2007 yılları itibarıyla işletme sayılarındaki artışı gösteren Tablo 4, yıllar itibarıyla, büyük işletmelere kıyasla KOBİ'lerin sayısındaki artışın büyüklüğü konusunda bizi fikir sahibi yapmaktadır. Tablodan görüldüğü gibi, belirtilen yıllar itibarıyla KOBİ sayısında 2 milyona yakın bir artış izlenirken, büyük işletmelerdeki artış sayısı sadece 2 binde kalmıştır. İşletme sayılarındaki artışı oransal olarak ifade edersek, büyük işletmelerdeki artış oranı % 4.8 iken, KOBİ'lerdeki artış oranı % 11'e yaklaşmıştır. (Tablo 4)

İşletme sayıları ile ilgili değerlendirmelerde açılan ve kapanan işyerleri sayısındaki hareketlilik de önemli bir göstergedir. AB'de 2003-2005 yılları itibarıyla her yıl 1.5 milyon civarında yeni işyeri açılırken, 1.3 milyon işyeri de kapanmıştır.

[16] KOSGEB (2003), **KOBİ Ekonomisi (Tarihi Gelişim),** Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürlüğü, Ankara, Aralık 2003, s. 2, http://www.kosgeb.gov.tr/Yayinlar/duyuru.aspx?yID=106, (05.05.2009).

Yeni kurulan firmaların büyük çoğunluğu mikro ölçek ağırlıklı olup, hizmetler sektöründe yoğunlaşmışlardır.[17]

Tablo 4: AB'de Büyüklüğüne Göre İşletmelerin Sayısındaki Artış (AB-27) (2002-2007)

	2002 Yılı İşletme Sayısı	2007 Yılı İşletme Sayısı	2002-2007 Arasında İşletme Sayısındaki Artış	2002-2007 Arasında İşletme Sayısındaki % Değişme
KOBİ'ler	18 438 000	20 409 000	1 971 000	10,6
KOBİ Kapsamı Dışındaki İşletmeler	41 000	43 000	2 000	4,8
Toplam	18 389 000	20 452 000	2 063 000	11,2

Kaynak: Audretsch, op. cit., s. 12.

B. İstihdam Açısından Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler

AB'de işletme sayısı açısından neredeyse % 100'lük bir paya sahip bulunan KOBİ'ler toplam istihdamın da, işletme sayısı kadar olmasa da, önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. 2007 yılı itibarıyla 88 milyon kişiye yakın çalışanı istihdam eden KOBİ'ler, toplam istihdamın üçte ikisini sağlamaktadırlar. (Tablo 5)

Kuruluş, işletme ve üretim maliyetlerinin düşüklüğü, AB genelinde girişimcilerin küçük işletmeler kurarak faaliyetlerini yürütmelerine neden olmaktadır. Bunun sonucunda, özellikle emek yoğun sektörlerde olmak üzere, küçük işletmeler büyük işletmelere kıyasla daha önemli bir rol üstlenmektedirler.[18]

Tablo 5'dan da görüldüğü gibi toplam işletmelerin % 92'sini oluşturan mikro işletmeler istihdamda da % 30 oran ile en büyük paya sahiptir. İstihdamdaki pay

[17] David Audretsch ve diğerleri, **First Section of The Annual Report on EU Small and Medium-sized Enterprises,** EIM Business & Policy Research,January 12, 2009, ss. 5 ve 9. http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/sme_perf_review/doc_08/spr08_annual_report.pdf , (30.04.2009)

[18] Başak Söylemez, **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Teknoloji ve Yenilik Politikaları: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması,** Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s. 35.

açısından mikro işletmeleri % 21 pay ile küçük ölçekli işletmeler, % 17 pay ile de orta ölçekli işletmeler izlemektedir. 250 ve üzerinde personel istihdam eden büyük işletmeler ise istihdamda % 33'lük paya sahiptir.

Tablo 5: AB'de İşletmelere Ait İstihdam Göstergeleri (AB-27) (2007)

	Mikro Ölçekli	Küçük Ölçekli	Orta Ölçekli	KOBİ Toplamı	KOBİ Kapsamı Dışındaki İşletm.	Toplam İşletme
DÜZEY						
İşletme Sayısı (Bin)	18,788	1,402	220	20,409	43	20,452
İstihdam edilen personel sayısı (Bin)	38,890	27,062	21,957	87,909	42,895	130,805
Ortalama çalışan sayısı	2	19	100	4	1,003	6
İşgücü Maliyeti (Milyar Avro)	562	751	680	1992	1612	3604
İşgücü başına maliyet (Bin Avro)	25	29	31	28	38	32
YÜZDE DAĞILIM						
İşletme Sayısı	92	7	1	100	0	100
İstihdam edilen personel sayısı	30	21	17	67	33	100
İşgücü maliyeti	16	21	19	55	45	100

Kaynak: Audretsch op. cit., s. 20.

AB'de işletme başına ortalama çalışan sayısı mikro işletmelerde 2 kişi iken, küçük işletmelerde 19, orta ölçekli işletmelerde 100 kişidir. KOBİ genelinde, işletme başına düşen çalışan sayısı ortalama olarak 4'dür. (Tablo 5) Büyük işletmelerde bu sayının 1.000 kişinin üzerinde olduğu dikkate alınırsa, büyük bir işletmenin istihdam edilen personel açısından 250 KOBİ'ye eşit olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5'den görüldüğü gibi işletme ölçeği arttıkça işgücü maliyeti de artış göstermektedir. Bunun nedeni ise bir taraftan büyük işletmelerde istihdam edilen personelin eğitim düzeyinin daha yüksek olması, bir taraftan da büyük işletmelerde işgücü şartlarının küçük işletmelere kıyasla daha iyi durumda olmasıdır.[19]

[19] Audretsch, op. cit., s. 20.

KOBİ'lerin istihdama katkıları açısından vurgulanması gereken bir başka konu bu katkının dinamik nitelikli bir yapı göstermesidir. 2002-2007 döneminde AB düzeyinde yaratılan 8.7 milyonluk yeni iş kapasitesinin 7.3 milyonu KOBİ'ler tarafından yaratılmıştır. Büyük işletmelerin bu dönem itibarıyla sadece 1.4 milyon yeni iş yarattığı göz önüne alındığında bu katkının oldukça önemli olduğu görülmektedir. Oransal olarak baktığımızda, KOBİ'lerin yarattığı yıllık iş imkanı oranı % 9'a ulaşırken, büyük işletmeler % 3 düzeyinde kalmıştır.[20]

C. Ekonomik Refaha Katkı Açısından Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler

KOBİ'lerin ekonomiye doğrudan etkileri ciroları ya da katma değerleri ile olmaktadır. Ancak, her iki gösterge açısından da bakıldığında AB'de KOBİ'lerin ekonomi içindeki nispi ağırlıklarına rağmen, ekonomik refaha katkılarının düşük bir düzeyde kaldığı görülmektedir. İstihdam içindeki payları % 67 düzeyinde olan bu işletmelerin, 2007 itibarıyla toplam katma değer ve ciro içindeki payları ise % 58 seviyesindedir. (Tablo 6)

Tablo 6'dan görüldüğü gibi, KOBİ kapsamına girmeyen büyük ölçekli firmalar ise istihdam içinde % 33'lük bir paya sahipken, katma değerleri % 42 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu durum büyük ölçüde bu işletmelerin işgücü verimliliğinin yüksek olması ile açıklanabilir. 2007 yılı itibarıyla işgücü verimliliği KOBİ'lerde ortalama 39 bin Avro iken, büyük işletmelerde ortalama 59 bin Avro olarak gerçekleşmiştir.[21] (Tablo 9)

[20] ibid, ss. 19 ve 21.
[21] Audretsch, op. cit., tablo 18, s. 29.

Tablo 6: AB'de İşletmelerin Ekonomik Refaha Katkıları (AB-27) (2007)

	Mikro	Küçük	Orta	KOBİ Toplamı	KOBİ Kapsamına Girmeyen İşletm.	Toplam İşletme
Ciro (Milyar Avro)	4,402	4,504	4,564	13,471	9,917	23,388
Faktör fiyatlarıyla katma değer (Milyar Avro)	1,251	1,132	1,070	3,453	2,537	5,990
İstihdam edilen işçi sayısı (Bin)	38,890	27,062	21,957	87,909	42,895	130,805
Ciro (%)	19	19	20	58	42	100
Faktör fiyatlarıyla katma değer (%)	21	19	18	58	42	100
İstihdam edilen işçi sayısı (%)	30	21	17	67	33	100

Kaynak: Audretsch, op. cit., s. 18

D. Sektörler İtibarıyla Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler

KOBİ'lerin işletme sayıları, istihdama ve ekonomik refaha katkıları, faaliyet gösterdikleri sektörlere göre önemli farklılıklar gösterebilmektedir. Avrupa Birliği'nde sektörler, Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetleri Sınıflaması'na (NACE)[22] göre sınıflandırılmaktadır.[23]

[22] NACE: Nomanclature générale des Activités economiques dans les Communautés Européennes

[23] 1970 yılında oluşturulan NACE zaman içinde ekonomideki gereksinimlere bağlı olarak üç kez revize edilmiştir. NACE'de ilk revizyon, uluslararası alanda kıyaslama imkanını artırmak amacıyla 1990 yılında 3037/90 sayılı Konsey Tüzüğü ile yapılmış ve NACE Rev. 1 oluşturulmuştur. Ancak, teknolojideki ve ekonomideki gelişmelere bağlı olarak yeni faaliyetlerin ve ürünlerin gelişmesi, NACE Rev. 1'in zaman içinde yetersiz kalmasına yol açmıştır. 2002 yılında yapılan küçük çaplı bir revizyonun ardından NACE ile ilgili en kapsamlı ve en güncel revizyon Aralık 2006'da kabul edilen NACE Rev. 2 Tüzüğü ile getirilmiştir. 1 Ocak 2008'den itibaren kullanılmaya başlanan NACE Rev 2 düzenlemesi ile yeni ekonomik faaliyetler sınıflamaya dahil edilmiş, daha önceki sınıflamada kesim sayısı 17, bölüm sayısı 62 iken, NACE Rev. 2'de bu sayılar sırasıyla 21 ve 88'e yükseltilmiştir. NACE Rev. 1 için Bknz: The Council of the European Communities, Council Regulation (EEC) No 3037/90 of 9 October 1990 on the Statistical Classification of Economic Activities in the European Community, **Official Journal,** L 293 , 24/10/1990 ss. 1-26, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990R3037:EN:HTML (Erişim Tarihi: 29.09.2009) NACE Rev. 2 için Bknz. Eurostat, **NACE Rev. 2 - Statistical Classification of Economic Activities,** http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-07-015/EN/KS-RA-07-015-EN.PDF, (05.05.2009).

Tablo 7: AB'de Sanayi Sektörleri İtibarıyla İşletmelerin Sayısı ve Ortalama Firma Büyüklüğü (AB-27) (2007)

NACE Dağılımına Göre Sanayi Sektörleri*	İşletme Sayısı			İşletme Başına Ortalama Çalışan Sayısı
	KOBİ'lerin sayısı	KOBİ Kapsamı Dışındaki İşletmelerin Sayısı	Toplam İşletmelerin Sayısı	
Madencilik ve taşocakçılığı	22 000	300	22 300	37
İmalat sanayi	2 357 000	19 000	2 376 000	15
Elektrik, gaz ve su üretim ve dağıtımı	29 000	1 100	30 100	56
İnşaat	2 914 000	2 500	2 916 500	5
Toptan ve perakende ticaret: motorlu taşıt, motosiklet kişisel ve eş eşyalarının onarımı	6 491 000	6 600	6 497 600	5
Otel ve lokantalar	1 729 000	1 300	1 730 300	5
Ulaştırma, depolama ve haberleyme	1 243 000	3 500	1 246 500	10
Gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri	5 625 000	8 500	5 633 500	5
Toplam	20 409 000	43 000	20 452 000	6

***** NACE Rev. 2 sınıflaması 1 Ocak 2008 yılı itibarıyla yürürlüğe girdiğinden 2007 yılı verilerini içeren bu tabloda sanayi sektörleri NACE Rev. 1 sınıflamasına göre yeralmaktadır.
Kaynak: Audretsch, op. cit, s. 13

Tablo 7 incelendiğinde, sektörlere göre işletme sayıları ile işletme başına ortalama çalışan sayısı arasında ters bir ilişkinin olduğu görülmektedir. İşletme sayısı bakımından en büyük sektörler olan ticaret, gayrimenkul ve iş dünyası sektörleri, istihdam ettikleri çalışan sayısı bakımından diğer sektörlerin ortalamasının altında kalmaktadırlar. Madencilik ve elektrik, doğal gaz sektörleri ise işletme sayısı açısından en düşük değere sahiplerken ortalama çalışan sayısı açısından oldukça yüksek değerlere sahiptirler.

Tablo 8 ise KOBİ'lerin sektörler itibarıyla kârlılıklarını göstermektedir. Tablodan görüldüğü gibi, AB genelinde büyük işletmeler KOBİ'lere kıyasla daha kârlı iken, sektörler itibarıyla baktığımızda işletmelerin kârlılıklarında önemli farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Küçük ölçekli işletmeler kategorisinde olan otel ve lokantalar ile gayrimenkul sektöründe KOBİ'ler büyük işletmelere kıyasla daha kârlıdırlar. Aynı durum büyük ölçekli madencilik, elektrik gibi sektörlerde de söz

konusudur. Diğer sektörlerde ise KOBİ'lerin karlılığı büyük ölçekli işletmelerin gerisinde kalmıştır.

Tablo 8: AB'de KOBİ'lerin Sektörler İtibarıyla Kârlılık Tahminleri (%) (AB-27) (2007)

	KOBİ'ler	KOBİ Kapsamı Dışındaki İşletmeler	Toplam
Özel sektör İşletmelerin kârlılık Tahminleri	**24**	**31**	**27**
Kârlılığın NACE sınıflamasına göre Sektörel dağılımı*			
Madencilik ve taşocakçılığı	**74**	**72**	**73**
İmalat sanayi	**27**	**34**	**31**
Elektrik, gaz ve su üretim ve dağıtımı	**71**	**62**	**64**
İnşaat	**19**	**25**	**20**
Toptan ve perakende ticaret: motorlu taşıt, motosiklet kişisel ve eş eşyalarının onarımı	**23**	**24**	**23**
Otel ve lokantalar	**-24**	**8**	**-16**
Ulaştırma, depolama ve haberleyme	**14**	**40**	**31**
Gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri	**30**	**-3**	**21**

***** NACE Rev. 2 sınıflaması 1 Ocak 2008 yılı itibarıyla yürürlüğe girdiğinden 2007 yılı verilerini içeren bu tabloda sanayi sektörleri NACE Rev. 1 sınıflamasına göre yeralmaktadır.
Kaynak: Audretsch, op. cit., s. 17

KOBİ'lerin sektörlere göre yarattıkları istihdam, katma değer ve verimlilik göstergelerine baktığımızda da önemli sonuçlara ulaşılmaktadır. KOBİ'lerin katma değerleri, küçük ölçekli sanayi sektörlerinde,[24] ortalamanın üzerinde olup % 70 ile % 83 arasında değişiklik gösterirken, büyük ölçekli sanayi sektörlerinde[25] % 21 ila 34 arasında değişmekte olup ortalamanın altında kalmaktadır. İşgücü verimliliğinde ise sadece madencilik ve gayrimenkul sektörlerinde KOBİ'lerdeki işgücü verimliliği büyük işletmelerin üzerindedir. (Tablo 9)

KOBİ'lerin istihdama katkılarına bakıldığında da küçük ölçekli sanayi sektörlerinde, ortalama istihdamın (% 67) üzerinde bir istihdam yarattıkları, büyük

[24] İnşaat, ticaret, otel ve restorantlar, gayrimenkul kiralama ve iş dünyası.
[25] Madencilik ve taşocakçılığı, imalat, elektrik, gaz ve su, ve ulaştırma ve iletişim.

ölçekli sanayi sektörlerinde ise, ortalamanın altında kaldıkları görülmektedir. (Tablo 9)

Tablo 9: AB'de İşletme Ölçeklerine Göre Sektörlerin Katma Değerleri ve İstihdam Göstergeleri (AB-27) (2007)

	KATMA DEĞER			İSTİHDAM			İŞGÜCÜ VERİMLİLİĞİ**		
	KOBİ'ler	KOBİ kapsamı Dışındaki İşletmeler	Toplam	KOBİ'ler	KOBİ kapsamı Dışındaki İşletmeler	Toplam	KOBİ'ler	KOBİ kapsamı Dışındaki İşletmeler	Toplam
	%			%			Bin Avro		
Özel Sektör İşletmeleri	**58**	**42**	**100**	**67**	**33**	**100**	**39**	**59**	**46**
NACE Dağılımına* Göre Sektörlere ait Göstergeler									
Madencilik ve taşocakçılığı	33	67	100	30	70	100	127	112	117
İmalat sanayi	45	55	100	59	41	100	39	69	51
Elektrik, gaz ve su üretim ve dağıtımı	21	79	100	21	79	100	128	130	129
İnşaat	83	17	100	88	12	100	37	56	39
Toptan ve perakende ticaret: motorlu taşıt, motosiklet kişisel ve eş eşyalarının onarımı	70	30	100	73	27	100	34	41	36
Otel ve lokantalar	75	25	100	82	18	100	19	28	20
Ulaştırma, depolama ve haberleyme	34	66	100	47	53	100	41	71	57
Gayrimenkul, kiralama ve iş faliyetleri	72	28	100	68	32	100	54	44	51

***** NACE Rev. 2 sınıflaması 1 Ocak 2008 yılı itibarıyla yürürlüğe girdiğinden 2007 yılı verilerini içeren bu tabloda sanayi sektörleri NACE Rev. 1 sınıflamasına göre yeralmaktadır.
****** İşgücü verimliliği: Çalışan başına yaratılan katma değer
Kaynak: David Audretsch (2009), op. cit., s. 29

E. Avrupa Birliği'nde Üye Ülkelerde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yapısı

AB üyesi olan tüm ülkelerde toplam içinde içinde % 99'un üzerinde bir paya sahip olan KOBİ'ler, işletme sayıları açısından tüm ülkelerde benzerlik göstermektedir. Ancak, üye ülkeler arasında KOBİ'lerin yarattıkları istihdam ve

katma değer açısından önemli farklılıklar bulunmakta olup bu farklılık ülkelerin ekonomik yapılarından kaynaklanmaktadır.[26]

İstihdama katkıları açısından incelediğimizde, istihdama en büyük katkı Güney Kıbrıs ve İtalya'da görülmekte olup, KOBİ'ler bu ülkelerde istihdamın sırasıyla % 84.3 ve % 81.2'sini sağlamaktadırlar. KOBİ'lerin istihdamda en düşük paya sahip olduğu ülkeler ise Slovakya ve İngiltere'dir (% 54). (Tablo 10)

Tablo 10'a göre, KOBİ'lerin yarattıkları katma değer üye ülkelerde % 44.5 ile % 80 arasında değişmektedir. KOBİ'lerin katma değerinin en düşük olduğu ülke olan Slovakya'yı, % 48.4'lük değere sahip olan Romanya ve Polonya izlemektedir. Katma değere en yüksek katkıyı yapan ülke olan Güney Kıbrıs'ı (% 80) ise Estonya (% 75.1) izlemektedir.

AB düzeyinde işletme başına çalışan sayısı ortalaması 4'dür. Ancak üye ülkeler arasında bu konuda da farklılıklar bulunmaktadır. Slovakya'da 12 olan ortalama çalışan sayısı, Estonya, İrlanda, Letonya ve Almanya'da 7 kişi ve üzeri, Çek Cumhuriyeti ve Yunanistan'da ise 3 kişiden daha azdır.[27]

AB üye ülkeleri arasında, KOBİ'lerin yoğunluğu açısından da farklılıklar bulunmaktadır. AB genelinde 2005 yılı itibarıyla 1000 kişiye 39.3 adet KOBİ düşmekte iken, Çek Cumhuriyeti'nde ve Portekiz'de bu oran sırasıyla 86.0 ve 80.5 gibi bir değere ulaşmaktadır. Yoğunluk açısından Çek Cumhuriyeti'ni ve Portekiz'i üç Akdeniz ülkesi (Yunanistan, İtalya ve İspanya) izlemektedir. Romanya ve Slovakya ise, en düşük KOBİ yoğunluğuna sahip ülkelerdir. Bu ülkelerde 1000 kişiye düşen KOBİ sayısı 2005 yılı itibarıyla sırasıyla 18.9 ve 7.7 olmuştur. [28]

---

[26] Sarısoy, op. cit., ss. 44.
[27] Manfred Schmiemann, **Enterprises by size class-overview of SMEs in the EU**, Eurostat, 31/2008, s. 1.
[28] Schmiemann, op. Cit., s. 3.

Tablo 10: AB'de Ülkeler İtibarıyla KOBİ'lerin Yeri (2005)

ÜLKELER	İŞLETME SAYISI (BİN)	İSTİHDAM EDİLEN KİŞİ SAYISI (BİN)	KATMA DEĞER (MİLYAR AVRO)	KOBİ'LERİN TOPLAM ULUSAL DEĞERLER İÇİNDEKİ PAYI (%)		
				İşletme Sayısı	İstihdam edilen kişi sayısı	Katma Değer
AB-27	**19 602**	**85 000**	**3 090**	**99,8**	**67,1**	**57,6**
Belçika	395	1602	83	99,8	66,6	57,8
Bulgaristan	240	1318	5	99,7	72,6	53,2
Çek Cum.	878	2461	30	99,8	68,9	56,7
Danimarka	202	1129	67	99,7	66,0	64,8
Almanya	1654	12357	553	99,5	60,6	53,2
Estonya	38	305	4	99,6	78,1	75,1
İrlanda	85	654	53	99,5	67,5	58,2
Yunanistan	820	2031	44	99,9	81,9	69,6
İspanya	2542	10538	339	99,9	78,7	68,5
Fransa	2274	8834	412	99,8	61,4	54,2
İtalya	3819	12182	420	99,9	81,2	70,9
Güney Kıb.	43	174	5	99,9	84,3	80,0
Letonya	62	469	5	99,7	75,6	71,1
Litvanya	93	619	5	99,7	72,9	58,5
Lüksemburg	21	120	7	99,6	70,8	58,5
Macaristan	556	1783	20	99,8	70,9	50,2
Malta	…	…	…	…	…	…
Hollanda	492	3146	146	99,7	67,6	61,5
Avusturya	272	1589	76	99,7	67,4	60,0
Polonya	1405	5289	59	99,8	69,8	48,4
Portekiz	848	2676	47	99,9	82,0	67,8
Romanya	410	2463	13	99,5	60,8	48,4
Slovenya	88	371	8	99,7	66,4	60,6
Slovakya	42	501	7	98,8	54,0	44,5
Finlandiya	187	717	40	99,7	58,5	53,9
İsveç	523	1667	83	99,8	63,2	55,6
İngiltere	1635	9636	501	99,6	54,0	51,0

Kaynak: Manfred Schmiemann, **Enterprises by size class-overview of SMEs in the EU**, Eurostat, 31/2008, s. 3.

F. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Avrupa Birliği Ekonomisinde Önemi

KOBİ'lerle ilgili olarak verilen göstergeler bu işletmelerin hem Birlik hem de üye ülkeler düzeyinde ekonomide oldukça önemli bir yere sahip olduklarını göstermektedir. KOBİ'lerin az bir sermaye ile kurulabilmeleri ve genel giderlerinin düşük olması, işletme kuruluşunu destekleyici bir unsur olmakta ve ekonomik yapılanmada sayısal bakımdan önemli bir ağırlığa sahip olmaları sonucunu doğurmaktadır.[29]

İşletme sayısının % 99'undan fazlasını oluşturan KOBİ'ler, AB iş tecrübesinin ve ekonomik aktivitesinin önemli bir kısmını oluşturmaktadırlar. 2002-2007 döneminde, büyük işletme sayısındaki artışın 2.000 adet olmasına karşın, KOBİ sayısındaki artışın 2 milyonun üzerinde olması, bu işletmelerin iş yaratma kapasitelerinin büyüklüğü konusunda önemli bir gösterge durumundadır. KOBİ sayısındaki hızlı artışın sonucunda, bu dönemde KOBİ'lerin istihdam artışındaki payları, istihdama katkılarının üzerinde olmuştur.

İşletme sayısı ve istihdamdaki paylarının yüksekliğine karşın daha az etkin bir yapıya sahip olmaları ise, KOBİ'lerin ekonomiye katkılarının beklenilen seviyenin altında kalmasına neden olmaktadır. Mikro işletmeler başta olmak üzere KOBİ'lerin işgücü verimliliğinin oldukça düşük bir düzeyde olması, bu işletmelerin katma değere katkılarının da düşük kalmasına yol açmaktadır.

Ancak burada da, mikro işletmelerin iş yaratma kapasitesi açısından büyük firmalara kıyasla daha avantajlı oldukları göz önüne alındığında, daha az etkin bir yapıya sahip olan mikro işletmelerde neden daha fazla istihdam sağlandığı sorusu

[29] Küçüktekin, op. cit., s. 24.

akla gelmektedir. Bu durum artan globalleşmeye bağlı olarak KOBİ'lerin geleneksel rollerindeki değişiklikle açıklanmaktadır. Globalleşme özellikle büyük işletmelerin dış kaynak (outsourcing) ve kıyı bankacılığı (offshoring) imkanlarının artmasına yol açmaktadır ve bunun neticesinde bu işletmeler, üretimlerini daha düşük maliyetli ülkelere kaydırmaktadırlar. Bu durum bir taraftan bu işletmelerin verimliliklerini arttırarak olumlu bir etkide bulunurken, bir taraftan da istihdam ettikleri çalışan sayısında bir azalmaya yol açmaktadır. Globalleşmenin getirdiği imkanlarla büyük işletmelerin üretimlerini büyük ölçüde ülke içinden daha düşük maliyetli ülkelere kaydırmaları neticesinde ortaya çıkan işsizliğin giderilmesinde ise KOBİ'ler temel bir aktör görevi görmektedirler. [30]

KOBİ'ler bir yandan yarattıkları yeni iş imkanları öte yandan yenilik alanındaki performansları ile ekonomiye dinamizm kazandırmaktadırlar. Esnek bir yapıya sahip olmaları neticesinde yeniliklere çabuk uyum sağlamaları, KOBİ'lerin yapısal değişimlere hızla uyum sağlayabilmelerini kolaylaştırmaktadır.

Ana yapısında girişimcilik ruhu bulunan KOBİ'ler orta sınıfı güçlendirerek siyasi ve ekonomik istikrara katkıda bulunmaktadırlar.[31] KOBİ'lerin ekonomik katkılarının yanı sıra siyasi ve sosyal istikrar açısından da dengeleyici bir role sahip olmaları, tek tek ülkeler yanında Birlik düzeyinde de bu işletmelere yönelik politikaların zaman içinde geliştirilmesine neden olmuştur.

[30] Audretsch, op. cit., ss. 37-40.
[31] Mustafa Durman ve Hüseyin Önder, **Ekonominin Minik Devi KOBİ'ler ve KOSGEB Teşvikleri,** Alfa Aktüel Yayınları, İstanbul, Ocak 2007, s. 19.

III. AVRUPA BİRLİĞİNDE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETME POLİTİKALARININ GELİŞİMİ

AB düzeyinde izlenen KOBİ politikalarının temel amacı, bu işletmelerin kurulması ve gelişmesi için uygun bir ortam yaratmaktır. Esnek üretim yapıları ve kuruluş maliyetlerinin düşüklüğü nedeniyle AB ekonomisinde sayısal olarak büyük bir ağırlığa sahip olan KOBİ'lerin büyük firmalara kıyasla önemli avantajları olduğu gibi dezavantajları da bulunmaktadır. Finansal kaynaklarının yetersizliği ve böylece yeterli araştırma ve geliştirme faaliyetleri yapamamaları, teknik ve sektörel bilgi eksiklikleri ve buna bağlı olarak düşük verimlilik düzeyleri, yeterli pazar gücüne sahip olamamalarının neticesinde ölçek ekonomilerinden yararlanamamaları bu işletmelerin temel sorunlarını oluşturmaktadır. Ayrıca büyük ölçekli firmalara kıyasla daha az lobi gücüne sahip olmaları, KOBİ'lerin piyasa belirsizliklerine ve riske karşı daha savunmasız bir durumda bulunmasına yol açmakta ve buna bağlı olarak devlet politikalarına ve diğer firmaların faaliyetlerine daha hassas olmalarına neden olmaktadır.

KOBİ'ler, sahip oldukları bu dezavantajların giderilerek, ekonomideki ağırlıkları nispetinde daha etkin bir şekilde çalışmaları ve böylece uluslararası alanda rekabet gücüne kavuşmaları amacıyla, gerek üye ülkeler gerekse AB düzeyinde önemli ölçüde desteklenmişlerdir. Ancak bu işletmelere yönelik politikalara, Topluluğun Kurucu Antlaşmalarında yer verilmemiş ve özellikle 1980'lerden itibaren getirilen ve uygulamaya konulan çeşitli politika ve programlar çerçevesinde zaman içinde gelişmiş ve şekillenmiştir. KOBİ politikasının yasal temelini ise 1992 tarihli Maastricht Antlaşması oluşturmuştur. Bundan dolayı AB'nin KOBİ politikasının gelişiminin incelenmesinde, sanayi politikasının geliştirilmesine yönelik

faaliyetlerin ağırlıklı olarak görüldüğü Maastricht öncesi dönem ve KOBİ politikasının yasal dayanağının oluşturulup geliştirildiği Maastricht sonrası dönem olmak üzere iki temel dönemde ele alınmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

A. Maastricht Antlaşması Öncesi Dönemde Avrupa Birliği'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Politikaları

Topluluğu kuran Roma Antlaşması'nda ortak bir sanayi politikasının oluşturulması konusunda herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Bunun nedeni, Ortak Pazar'ın geliştirilmesi ile iç sınırlardaki engellerin kaldırılmasının ve serbest rekabet ile ortak ticaret politikası uygulamalarının, Birliğin sanayi sektörünün gelişmesini ve dinamizmini garanti edeceğinin varsayılmasıdır. Bu varsayım neticesinde, Topluluğun ilk yıllarında, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) çerçevesinde yer alan kömür ve çelik sanayi gibi belirli sektörler dışında sanayi konusunda ortak bir politika belirlenmemiştir. Bu dönemde Topluluğun sanayi sektörüne yönelik faaliyetleri daha ziyade bu sektörünün yapısını modernleştirmeye yönelik olmuştur. Bu çabalar ise mikro düzeyde şirket birleşmelerine yönelik olarak çıkarılan ve asgari düzeyde etkiye sahip birkaç hükümetlerarası programla sınırlı kalmıştır. [32]

1960'lı ve 1970'li yıllarda üye devletlerin birbirlerinden farklı olan amaçları ve ekonomi felsefeleri Birliğin ortak bir sanayi politikasının oluşumunda, önemli bir engel teşkil etmiştir. Bu dönemde, Alman, İngiliz ve Hollanda Hükümetleri liberal ekonomi politikaları izlerlerken, Fransız ve İtalyan Hükümetleri devlet müdahalelerini destekleyen stratejileri tercih etmişlerdir. 1973 petrol krizi ise, uğranılan kayıpların telafi edilmesi amacıyla, hemen hemen tüm ülkelerin aşırı korumacı sanayi politikaları izlemelerine neden olmuştur. Birliğe üye ülkelerin

[32] Zoltan Horvath, **Handbook on the European Union,** Hungarian National Assembly, 2005, s. 478

izlediği bu politikalar dönemin ekonomistleri ve üye olmayan ülkeler tarafından da ağır bir biçimde eleştirilmiştir. [33]

1973 Krizi sonrasında korumacılık politikası bağlamında devlet yardımlarının çağ dışı kalmış ve verimsiz sektörleri koruması ve yapısal reformların durdurulması, Avrupa sanayisinin rekabet gücünü oldukça zayıflatmıştır. Avrupalı firmalar, bu dönemde yüksek teknolojili sanayi sektörlerinde, yapısal reorganizasyonlarını daha etkin bir şekilde gerçekleştiren Amerikan ve Japon firmaları'nın, geleneksel sanayi sektörlerinde ise Güneydoğu Asya'nın çok daha ucuza üretim yapan gelişmekte olan ülkelerinin gerisinde kalmıştır. Avrupa sanayisinin hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin gerisinde kalması, ulusal düzeyde üye ülkelerin sanayi politikalarını yeniden değerlendirmelerine yol açarken, Birlik düzeyinde de sanayi politikasının daha etkin bir şekilde koordine edilmesi gereğini ortaya koymuştur.[34]

1980'lere kadar KOBİ'leri istikrarsız ve marjinal firmalar olarak gören AB, bu dönemden itibaren ekonomideki önemlerinin farkına vararak, sanayi politikasını ağırlıklı olarak bu girişimlere yönelik olarak belirlemeye başlamıştır. KOBİ'lere verdiği öneme istinaden Komisyon ilk eylem olarak 1983 yılını "Avrupa Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve El Sanatları Yılı" olarak ilan etmiştir. Girişimciliği artırmak üzere ilk KOBİ Eylem Planı ise, 24 Mayıs 1984'te yürürlüğe konmuştur. İlk Eylem Planı ile, idari, yasal ve ekonomik ortamın basitleştirilip şeffaf hale getirilmesi yoluyla KOBİ'lerin sayısının arttırılması, bu işletmelerin eğitim ve finansman imkanlarının geliştirilmesi, KOBİ'lerle Birlik arasında daha sağlıklı iletişimin kurulması ve KOBİ'lerin kendi aralarındaki etkileşimin ve işbirliğinin arttırılması

[33] Maik Schmahl ve Martin Koch, **Avrupa Birliği'nin Girişimcilik Politikası ve Türkiye'nin Uyumu: Sanayi Politikası ve KOBİ'ler,** İKV, İstanbul, Haziran 2001, s. 9.
[34] Horvath, op. cit., s. 479.

hedeflenmiştir. Eylem Planı, belirtilen hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik olarak Avrupa Bilgi Merkezi Ağı, İş Geliştirme Merkezleri Ağı, Şirket İşbirliği Ağı gibi çeşitli oluşumlar da getirmiştir.[35]

KOBİ'lere ilişkin ikinci eylem planı, 1987 yılında düzenlenmiş, 1989 yılında ise, KOBİ'lerin iş ortamının iyileştirilmesi amacına yönelik olarak Komisyon bünyesinde işletme politikalarından sorumlu yeni bir Genel Müdürlük kurulmuştur.[36] Yine aynı yıl KOBİ'lerin destek mekanizmasında önemli bir değişikliğe gidilerek, bu desteklerin sürekliliğini ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla çok yıllı programlar getirilmeye başlamıştır.

B. Maastricht Antlaşması Sonrasında Avrupa Birliği'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Politikaları

Maastricht Antlaşması sonrası dönem, 1992-2000, 2000-2005, 2005-2008 ve 2008 sonrası olarak dönemlere ayrılarak incelenebilir.

1. 1992-2000 Dönemi

1990'lardan itibaren AB'nin sanayi politikası korumacı yapıdan uzaklaşarak rekabet için gerekli şartları sağlamaya yönelmiştir. AB'nin KOBİ politikasının yasal temeli Maastricht Antlaşması'na dayanmaktadır. 1992 tarihinde kabul edilen Maastricht Antlaşması'nın 130. maddesi ile, açık ve rekabetçi bir pazar sistemi oluşturulması, Birlik sanayisinin rekabet gücü kazanması için ana ilke olarak belirlenmiştir.[37] İlgili hükme göre Birlik ve üye devletler bu ilkeyi gerçekleştirmek

---

[35] Küçüktekin, op. cit., ss. 33-34.

[36] Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu (b), **AB Ne Yapar? KOBİ'ler,** s. 2, http://www.avrupa.info.tr/Bir_Bakista_AB/AB_Ne_Yapar,Ab_Ne_Yapar.html?pageindex=11, (09.05.2008).

[37] Treaty Establishing the European Community (Consolidated Version 1992), **Official Journal of 31 August 1992,** C 224, Madde 130, s. 51, http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11992E/tif/JOC_1992_224__1_EN_0001.pdf, (13.07.2009).

üzere, başta KOBİ'lerin kurulmaları ve geliştirilmeleri için elverişli iş ortamlarının yaratılması olmak üzere, çeşitli faaliyetlerde bulunacaklardır.[38] Maastricht Antlaşması ile getirilen bu hüküm ile KOBİ'lerden yana bir politikanın ilk kez Topluluğu kuran Antlaşmalarda yer alması sağlanmıştır.

Bununla birlikte, Birliğin sanayi, girişimcilik ve KOBİ politikalarının yasal dayanağını oluşturan ilgili hüküm, sanayi ve girişimcilik konularında ortak bir politikadan ziyade Birlik ve üye devletlerce, Topluluğun rekabet gücünü arttırmaya yönelik bir strateji oluşturulmasının gerekliliğine işaret etmektedir ve bu nedenle üye ülkelerce doğrudan uygulanacak ya da uyum sağlanacak zorunlu düzenlemeler öngörmemektedir.[39] Maastricht Antlaşması'na göre, üye ülkeler birbirlerine danışıp gerekli olduğunda faaliyetlerinin eşgüdümünü sağlayacaklar, Komisyon ise bu eşgüdümün sağlanmasına yönelik girişimde bulunacaktır. Bu maddedeki hedefleri uygulamaya yönelik önlemler ise, AB Konseyi ve Avrupa Parlamentosu birlikte, ortak karar usulüne göre, oybirliği ile alınacaktır.

2. 2000-2005 Dönemi

1 Ocak 2000 tarihinde Avrupa Komisyonu'nda birbirinden farklı olarak çalışmalarını yürüten Sanayi ve KOBİ Genel Müdürlükleri Girişimler Genel Müdürlüğü[40] adı altında tek bir çatıda birleştirilmiştir. Girişimler Genel Müdürlüğü'nün kurulması ile ayrı ayrı ele alınan sanayi ve KOBİ politikalarının bir

---

[38] 130 nolu madde 1997 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması ile 157. madde olarak değiştirilmiştir. (Bknz: Consolidated Versions of the Treaty of European Union and of the Treaty Establishing the European Comumnity, **Official Journal of the European Union,** C 321 (29.12.2006), Madde 157, ss. 117-118, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:321E:0001:0331:EN:pdf, (09.05.2008))

[39] Küçüktekin, op. cit., s. 35.

[40] Girişimler Genel Müdürlüğü'nün ismi, 24 Kasım 2004 tarihinde İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir. (European Commission (2004), **Annual Activitiy Report 2004 of the Directorate-General Enterprise and Industry,** s. 1, http://ec.europa.eu/enterprise/dg/files/entr_aar_2004_en.pdf, (14.07.2009)).

bütün olarak daha etkin bir şekilde ele alınması sağlanırken, AB'nin KOBİ politikası da kurumsal bir nitelik kazanmıştır.

Bu dönemde KOBİ'lerle ilgili en önemli gelişme, 22-23 Mart 2000 tarihinde kabul edilen Lizbon Stratejisi'dir. Başlıca amacı 2010 yılına kadar AB'yi dünyanın en yenilikçi ve rekabetçi ekonomisi haline getirmek olan Lizbon Stratejisinde KOBİ'ler, bilgiye dayalı daha rekabetçi bir ekonomi yaratılmasında merkezi bir yerde bulunmaktadırlar. Lizbon stratejisi sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, daha çok istihdam ve toplumsal uzlaşmayla, gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Sosyal hedefi, Avrupa sosyal modelinin ekonomik reformlar karşısında etkinliğini kaybetmeden modernize edilmesi olan Lizbon Stratejisinin ekonomik hedefi ise, AB'nin rekabet gücünün arttırılmasıdır. İşletmelerin rekabet gücünün ve dinamizminin, bu kavramları destekleyen genel bir düzenleyici ortamın varlığı ile doğru orantılı olduğunu vurgulayan bu strateji, girişimciliğin desteklenmesi ve AB ekonomisinin küresel rekabet gücünün arttırılması amacıyla iş yapma maliyetlerinin düşürülmesini ve bürokrasinin azaltılmasına öncelik vermiştir. Bu öncelikler kapsamında da AB işletmelerinin sayısal olarak % 99'unu KOBİ'lerin oluşturduğu göz önüne alındığında bu strateji ile alınacak tedbirlerden ilk aşamada en fazla yararlanacak olanların da yine bu işletmeler olması beklenmektedir.[41]

Lizbon Stratejisi'nde belirlenen öncelikler kapsamında KOBİ'lere yönelik çok çeşitli destek mekanizmaları geliştirilmiştir.[42]Ancak, bu faaliyetlere rağmen, güçlü rakiplerinin gerisinde kalması, girişimcilik ve KOBİ alanlarında üye devletlerce ortak bir tutum belirlenmesi gereğini ortaya koymuştur. Bunun üzerine

[41] Zeynep Oya Usal, **Avrupa Birliği'nin Lizbon Stratejisi,** İKV, Yayın No: 197, İstanbul, Ekim 2006, ss. 8-10.
[42] Arzu Odabaşı Sarı, **Avrupa Birliği'nde KOBİ Destek Programları ve Türkiye,** İKV, Yayın No: 188, İstanbul, Ağustos 2005, s. 10.

19-20 Haziran 2000 tarihinde Portekiz'de yapılan Feira Avrupa Konseyi'nde "Küçük İşletmeler İçin Avrupa Şartı" [43] kabul edilmiştir.

AB KOBİ Sözleşmesi olarak da adlandırılan[44] bu Şart KOBİ'leri desteklemek amacıyla üye ülkelerin taahütlerini içermektedir. AB'nin her ilkbahar Zirvesi'nde, hem üye ülkelerin hem de aday ülkelerin "Küçük İşletmeler için Avrupa Şartı" çerçevesinde KOBİ politikaları açısından sağladıkları eşgüdüm ve uygulamaları değerlendirilmektedir.[45]

3. 2005-2008 Dönemi

2005 yılında Lizbon Stratejisinin, "AB'yi 2010 yılına kadar dünyanın rekabet gücü en yüksek ve bilgiye dayalı ekonomisi haline getirme" hedefini ne ölçüde gerçekleştirdiği bir ara değerlendirmeye tabi tutulmuş ancak, hedeflenen değerlere ulaşılamadığı görülmüştür.[46] Bunun üzerine AB Komisyonu, Mart 2005'de Stratejiyi yenilemiştir.[47] "Büyüme" ve istihdam" olmak üzere iki ana hedefe odaklanan yenilenen stratejinin, AB ve üye devletler olmak üzere iki düzeyde yürütülmesine karar verilmiştir. Buna göre AB öncelikli politika alanlarının belirlenmesinde yönlendirici ilkeleri koyarken, üye ülkeler ise bu yönlendirici ilkeler kapsamında kendi ulusal reform programlarını oluşturacaklar ve bu programların uygulanmasına ilişkin eylemlerini içeren raporları Komisyon'a sunacaklardır. [48] Lizbon Stratejisinin

---

[43] EC (e), **European Charter For Small Enterprises,** ss. 2-5, http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/docs/charter_en.pdf (14.07.2009).

[44] Arzu Odabaşı, **Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı, Türkiye'nin Katıldığı Avrupa Topluluğu Programları: 3,** İKV, İstanbul, Temmuz 2004, s. 5

[45] Küçüktekin, op. cit., s. 44.

[46] DPT, **KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (2007-2009),** Ocak 2007, http://ekutup.dpt.gov.tr/esnaf/kobi/strateji/2007.pdf, s. 18, (09.06.2009).

[47] Commission of the European Communities (CEC), Commission Communication, **Implementing the Community Lisbon Programme, More Research and Innovation-Investing for Growth and Employment: A Common Approach,** COM(2005) 488 final, Brussels, 12.10.2005,http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2005/com2005_0488en01.pdf, (07.05.2008)

[48] Usal, op. cit., s. 31.

yenilenmesiyle AB, hedefleri sadeleştirerek daha işlevsel bir yöntem arayışında olmuştur.

Yenilenen Lizbon Stratejisinin esas unsurunu da, Avrupa Komisyonu"nun "Büyüme ve İstihdam için Modern KOBİ Politikası"[49] oluşturmuştur.[50] KOBİ'lerin karşılaştıkları temel sorunları vurgulayan bu politika, bu işletmelerin piyasa kapasitelerini arttırmak amacıyla yeni adımlar atılmasını ve KOBİ sahipleriyle danışma ve diyalog mekanizmasını güçlendirmeyi hedeflemektedir.[51]

Modern KOBİ politikasının merkezinde KOBİ temsilcileri yeralmaktadır. Kararalma süreçlerinin daha etkin olmasını sağladıkları için bu temsilcilerle erken aşamada ve daha geniş bir işbirliği çok büyük önem taşımaktadır. Bu politikanın uygulanmasında iki önemli mekanizma bulunmaktadır: [52]

- **Avrupa Bilgi Merkezleri Ağı:** Bu ağ sayesinde KOBİ'ler, AB politikaları ve eylemleri hakkında hızlı ve doğru bilgiye ulaşabilecek ve çeşitli konularda fikir danışabileceklerdir.

- **Dahi İyi Düzenleme İnsiyatifi:** Bu insiyatif, AB mevzuatının kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmesini oluşturmaktadır. Bu gözden geçirmede mevzuatın gerçekten gerekli olup olmadığı değerlendirmektedir. Komisyon bir eylemin üye ülke düzeyinde gerçekleştirilmesinin idari maliyetlerde % 25 tasarruf

---

[49] CEC (a), Commission Communication of 11 November 2005, **Implementing the Community Lisbon Programme-Modern SME Policy For Growth and Employment,** COM (2005) 551 Final, Brussels 10.11.2005, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0551:FIN:EN:PDF, (10.06.2009).

[50] CEC, Commission Communication of 4 October 2007, **Small and medium-Sized Enterprises-Key for delivering more growth and jobs. A mid-term Review of Modern SME Policy,** COM (2007) 592 final, Brussels, 04.10.2007, s. 3, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0592:EN:NOT, (10.06.2009).

[51] CEC (a), op. cit., s. 3.

[52] Policy to support SMEs**, A Comprehensive Policy to Support SMEs,** http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sme_policy.htm, (07.05.2008)

edilmesini sağlayacağını ileri sürmektedir. Ayrıca "Önce Küçük Düşün"[53] **(think small first)** ilkesi de yasa önerilerinin KOBİ'ler üzerindeki etki değerlendirilmelerinin yapılmasını ve gerekliyse KOBİ'lere uygun bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir.

4. 2008 Sonrası Dönem

2005-2007 döneminde izlenen KOBİ politikasının değerlendirme sonuçları, **"önce küçük düşün"** ilkesinin hem AB hem de üye ülkeler düzeyindeki uygulamalarının önemli ilerlemelere yol açtığını göstermiştir. Bu dönemde Komisyon KOBİ'lerde kırtasiyeyi azaltma ve 2007-2013 dönemi bütçe harcamaları içinde bu girişimlerin payını arttırma konusunda önemli adımlar atarken, üye ülkeler de kendi ülkelerinde KOBİ'lerle ilgili iş ortamının yaratılmasında önemli gelişmeler göstermişlerdir.[54] Ancak bu olumlu gelişmelere rağmen, global ekonomideki gelişmeler işletmelerin rekabet şartlarını daha da zorlaştırmakta ve bu durum KOBİ'lerin yapısal değişikliklere devam etmelerini gerekli kılmaktadır.

AB KOBİ'lerinin ABD'deki rakiplerine kıyasla daha düşük büyüme hızlarına ve verimliliğe sahip olmaları ve global rekabet ortamında karşılaştıklar sorunlar, Mart 2008'de yapılan Avrupa Zirvesi'nde de ifade edilmiş, bunun üzerine gerekli adımları atan Komisyon, "Küçük İşletmeler Yasası"nı hazırlamıştır.[55] KOBİ'lerin şartlarını iyileştirmek çerçevesinde somut öneriler sunan Avrupa Küçük İşletmeler Yasası Temmuz 2008 tarihinde kabul edilmiştir.

---

[53] Komisyon'un tüm AB ve AB ülkelerinin ulusal politikaların temel ilkesi olarak belirlediği bu ilke, KOBİ'lere öncelik verme anlayışı ile küçük işletmelerin bakış açısından politikaların belirlenmesini ifade etmektedir. (Günter Verheugen, **Putting the SMEs First,** http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/docs/sme_pack_en.pdf, s. 5)

[54] CEC, Commission Communication of 25 June 2008, **"Think Small First" A "Small Business Act" for Europe**, COM (2008), 394 final, Brussels, 25.06.2008, s. 3, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0394:FIN:EN:PDF, (10.06.2009).

[55] Ibid.,ss.. 3-4,

Küçük İşletmeler Yasası'nın amaçları;[56]

- Girişimciler için uygun bir ortamı yaratmak,

- **Önce Küçük Düşün İlkesine** uyumlu düzenlemeler getirmek,

- KOBİ'lerin gereksinim duyduğu kamu politikası araçlarını kabul etmek,

- KOBİ'lerin finans kaynaklarına erişimini kolaylaştırmak,

- KOBİ'lerin Tek Pazarın sunduğu imkanlardan ve üçüncü piyasaların sunduğu fırsatlardan yararlanmalarını kolaylaştırmak olarak belirlenmiştir.

IV. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERE SAĞLANAN DESTEKLER

KOBİ'lerin AB ekonomisinde giderek artan önemi, bu işletmelere yönelik çok kapsamlı destekleme mekanizmalarının geliştirilmesine neden olmuştur. AB'nin KOBİ politikasının önemli bir unsurunu oluşturan destekleme mekanizmaları, Birlik KOBİ tanımına göre sağlanan programlar ve iş geliştirme hizmetlerinden oluşmaktadır. AB'nin KOBİ politikasının ve destekleme mekanizmaların temel unsurları şunlardır:[57]

- Girişimciliğin özendirilmesi,
- Yeniliğin teşvik edilmesi,
- Mali ortamın iyileştirilmesi,
- Firmaların rekabet kapasitelerinin arttırılması,
- Daha ucuz ve daha hızlı iş kurma ve dış pazarlara açılma süreçlerinin geliştirilmesi,
- KOBİ'lere yönelik daha iyi mevzuat düzenlemelerinin yapılması.

---

[56] **Small Business Act for Europe,** http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sba_en.htm (09.05.2008)

[57] Sarı (2005), op. cit., s. 10.

A. Avrupa Birliği'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Destekleme Programları

1. Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programları

AB, destek mekanizmalarının büyük bir çoğunluğunu çok yıllı çerçeve programları temelinde plânlamaktadır. Bunun en önemli nedeni, program hedeflerine ulaşmak için verilecek desteğin sürekliliğinin ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır.[58] İlki 1989 yılında kabul edilen bu programlar Tablo 11'de sıralanmaktadır.

Çok yıllı programlar arasında, AB'nin işletme politikası çerçevesinde en kapsamlısı, IV. Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı olmuştur. Başlangıçta 2001-2005 dönemi için 450 milyon Avro'luk mali destek öngörüsünde bulunan bu Programın süresi, 2007 yılından itibaren çok yıllı programın uygulamalarını üstlenecek olan Rekabetçilik ve Yenilik Çerçeve Programı'na kadar girişimcilere ve özellikle KOBİ'lere AB desteklerinin sürekliliğini sağlamak amacıyla,[59] Aralık 2006'ya kadar uzatılmış ve bütçesi de 88.5 milyon Avro artırılarak 538.5 milyon Avro'ya yükseltilmiştir.[60] (Tablo 11)

KOBİ'lerin ihtiyaçları ve karşılaştıkları sorunlar dikkate alınarak oluşturulan bu çok yıllı programların yerini, 2007 yılından itibaren ise çeşitli Birlik programlarını biraraya getiren, Avrupa Birliği Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (Competitiveness and Innovation Framework Programme- CIP) almıştır.

---

[58] Arzu Odabaşı Sarı, **Rekabet Edebilirlik ve Yenilikçilik Çerçeve Programı,** İKV Yayınları, Yayın No: 220, Türkiye'nin Katıldığı Topluluk Programları Kitapçık Serisi, No: 3, İstanbul, Haziran 2008, s. 10.
[59] İbid, s. 46.
[60] Decision No 1776/2005/EC**,** op. cit.

Tablo 11: AB'nin Çok Yıllı Çerçeve Programları Çerçevesinde KOBİ'lere Yönelik Mali Destekleri

Çok Yıllı Programlar	Konsey Kararları	Dönemi	Bütçesi* (Milyon ECU/Avro)
I. Çok Yıllı Program	89/490/EEC[61]	1990-1993	110,0
II. Çok Yıllı Program	93/379/EEC[62]	1994-1996	112,2
III. Çok Yıllı Program	97/15/EC[63]	1997-2000	127,0
IV. Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı	2000/819/EC[64] ve 2005/1776/EC[65]	2001-2005 2005-2006	450,0 88,5 Toplam:538,5

*: Bütçe değerleri IV. Program'a kadar ECU cinsindendir,
Kaynak: İlgili Konsey Kararları

2. Avrupa Birliği Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (CIP) (2007-2013)

CIP, girişimcilik, KOBİ'ler, sanayi alanında rekabet edebilirlik, yenilik, bilgi ve iletişim teknolojileri ve akıllı enerji gibi alanlardaki Birlik programlarının tek bir

[61]: Council of the European Union, Council Decision of 28 July 1989 on the improvement of the business environment and the promotion of the development of enterprises, and in particular small and medium-sized enterprises, in the Community, **Official Journal** L 239 , 16/08/1989 ss. 0033 – 0035, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31989D0490:EN:HTML, (15.07.2009).

[62] Council of the European Union, Council Decision of 14 June 1993 on a multiannual programme of Community measures to intensify the priority areas and to ensure the continuity and consolidation of policy for enterprise, in particular small and medium-sized enterprises, in the Community **, Official Journal**, L 161 , 02/07/1993 ss. 0068 – 007, 4http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993D0379:EN:HTML, (15.07.2009).

[63] Council of the European Union, Council Decision of 9 December 1996 on a third multiannual programme for small and medum-sized enterprisesin the European Union, (1997 to 2000), **Official Journal,** L 006 , 10/01/1997 ss. 0025 – 0031, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997D0015:EN:HTML, (15.07.2009).

[64] Council of the European Union, Council Decision of 20 December 2000 on a multiannual programme for enterprise and entrepreneurship, and in particular for small and medium- sized enterprises (SMEs) (2001-2005), **Official Journal,** L 333, 29/12/2000, ss. 84-91, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:333:0084:0091:EN:PDF, (15.07.2009).

[65] Decision No 1776/2005/EC of the European Parliament and of the Council of 28 September 2005 amending Council Decision 2000/819/EC on a multiannual programme for enterprise and entrepreneurship, and in particular for small- and medium-sized enterprises (SMEs) (2001 to 2005) (Text with EEA relevance), **Official Journal of 3 November 2005** , , L 289, 3/11/2005, ss. 14-14, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:289:0014:0014:EN:PDF, (16.07.2009)

çerçeve altında toplanması ve böylece uygulamanın kolaylaştırılması amacıyla oluşturulmuştur.

AB üye ülke devlet başkanlarınca 19-20 Haziran 2000'de yapılan Zirve'de Lizbon hedeflerine ulaşmak için imzalanan Küçük İşletmeler için Avrupa Şartı'nda KOBİ'lerin Avrupa ekonomisinin belkemiği olduğu, istihdam ve yeni iş fikirlerinin yaratılmasında gerçek bir kaynak teşkil ettiği belirtilmiştir. Şart kapsamında rekabet gücünün arttırılması, yenilik üretme ve yayma kapasitesinin güçlendirilmesinin yanı sıra dengeli ve sürdürülebilir bir ekonomik büyüme temelinde bilgi toplumunun geliştirilmesi hedeflenmiştir. CIP de bu hedef doğrultusunda hazırlanmıştır.[66]

1 Haziran 2006 tarihinde Parlamento tarafından onaylanan Programın bütçesi 3 621 milyon Avro olarak belirlenmiş olup yaklaşık 400 binin üzerinde KOBİ'ye yenilik ve büyümeye yönelik yapacakları faaliyetleri için destek verilmesi öngörülmektedir.

CİP'de de, başta KOBİ'lerin finansman imkanlarının kolaylaştırılması olmak üzere, Çok Yıllı İşletmeler ve Girişimcilik Programı kapsamında desteklenen alanlar öncelikli olmaya devam etmektedir. Programın hedefleri; [67]

- İşletmelerin ve özellikle KOBİ'lerin rekabet gücünü arttırmak,
- Yeniliğin tüm türlerini ve özellikle eko-yeniliği desteklemek,
- Sürdürülebilir, rekabetçi ve yenilikçi bilgi toplumunun gelişmesini hızlandırmak,
- Enerji etkinliğini, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarını tüm sektörlerde ve özelikle taşımacılıkta desteklemektir.

---

[66] Sarı (2008), op. cit., s. 9.

[67] Decision no 1639/2006/EC of the European Parliament and of the Council, of 24 October 2006, Establishing the Competitiveness and Innovation Framework Programme (2007 to 2013), **Official Journal of the European Union of 9 November 2006**, L 310, ss.15-40, s.22, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_310/l_31020061109en00150040.pdf , (Erişim tarihi: 30.09.3009)

Program söz konusu hedeflere üç program aracılığı ile ulaşmayı amaçlamaktadır. Bu alt programlar ve bütçeleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 12: Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı'nın Bütçesi

Alt Programlar	**Bütçesi (Milyon Avro)**
Girişimcilik ve Yenilik Programı (The Entrepreneurship and Innovation Programme-EIP)	2 166
Bilgi ve İletişim Teknolojileri Politikası Destek Programı (The Information Communication Technologies Policy Support Programme-ICT)	728
Avrupa Akıllı Enerji Programı (The Intelligent Energy Europe Programme-IEE)	727
TOPLAM	3 621

Kaynak: EC, What is CIP, **CIP Factsheets,** http://ec.europa.eu/cip/docs/factsheets_en.pdf, (16.07.2009).

Tablo 12'den de görülebildiği gibi CİP içinde en kapsamlı alt program EIP olup başta KOBİ'ler olmak üzere, işletmelerin rekabet gücünü arttırmaya yönelik yenilik, finansman imkanlarına erişim kolaylığı, iş destekleme hizmetleri gibi faaliyetlerin desteklenmesini hedeflemektedir. Bu programa ayrılan payın beşte birinin eko-yenilik faaliyetleri için ayrılması öngrülmüştür (430 milyon Avro). İkinci alt program olan ICT, bilgi toplumunun da gelişmesine katkı sağlamak üzere, işletmelerin bilgi-iletişim teknolojilerinden daha çok yararlanılmasına yönelik faaliyetleri teşvik etmektedir. IEE ile ise rekabet edebilirlik ve yeniliğin önemli bir bileşenini oluşturan yenilenebilir enerjinin yaygın kullanımı ile enerji etkinliğine yönelik faaliyetlerin teşvik edilmesi öngörülmüştür.[68]

[68] Sarı (2008), op. cit., s.12.

B. Avrupa Birliği'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Destekleme Araçları

AB'de KOBİ'ler doğrudan ya da dolaylı destekler olmak üzere çeşitli araçlarla desteklenmektedirler. Bu destekler, hibe, kredi kolaylığı gibi çeşitli biçimlerde olabildiği gibi, bölgesel ya da ulusal düzeyde olmak üzere farklı düzeylerde de olabilmektedir. KOBİ desteklerinin yönlendirilmesinden büyük ölçüde sorumlu olan Avrupa Komisyonu'nun İşletmeler ve Sanayi Genel Müdürlüğü, AB'nin KOBİ'lere yönelik desteklerini dört kategoriye ayırmaktadır:[69]

- **Politika alanlarına göre finansman imkanları**: KOBİ'ler AB'de doğrudan kendilerine yönelik programlardan yararlanabildiği gibi KOBİ boyutu olan pek çok farklı mekanizmadan da yararlanmaktadır. AB'de ekonomik ve sosyal konularda hayat standartlarının yükselmesi amacıyla eğitim, çevre, enerji, ulaştırma, kültür ve istihdam alanlarında geliştirilen ve KOBİ'lerin de yararlanabildiği programlar Tablo 13'de yeralmaktadır.

- Yapısal Fonlar: Bölgelerarası gelir farklılıklarını gidermeyi ve AB'de ekonomik ve sosyal uyumu geliştirmeyi amaçlayan yapısal fonlar, özellikle ekonomik olarak az gelişmiş bölgelerde bulunan KOBİ'lerin yatırımlarını finanse etmede sıklıkla başvurdukları bir araçtır. Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, Avrupa Sosyal Fonu ve Kırsal Kalkınma Fonu'ndan oluşan bu fonlar içinde KOBİ'lerin en çok yararlandığı Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu olup, AB'de bölgesel farklılıkların azaltılmasını amaçlamaktadır. Avrupa Sosyal Fonu, ekonomik ve sosyal değişikleri

[69] EC, **European Union Support Programmes for SMEs: An Overview of the Main Funding Opportunities Available to European SMEs,** Enterprise & Industry Directory General, November 2009, http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/document.cfm?action=display&doc_id=4619&userservice_id=1&request.id=0 (01.02.2010)

değerlendirip etkin bir şekilde yönetmek ve KOBİ'leri desteklemek amacındadır. Kırsal Kalkınma Fonu ise tarım ve ormancılık alanlarında rekabeti artırmak ve kırsal bölgelerin yaşam standardını yükseltmek amacındadır. Bu fonlar kapsamında 2007-2013 dönemi için 347.41 milyar Avro bütçe ayrılmıştır. Bu bütçenin kullanılmasında belirlenen üç öncelikli alan "yakınlaştırma" (% 81.5), "bölgesel rekabetin gelişmesi ve istihdam" (% 16) ile "Avrupa bölgesel işbirliği" (% 2.5).

Tablo 13: AB'de KOBİ'lerin Yararlanabildiği Programlar ve Bütçeleri

Tema	**Programlar ve Bütçeleri**
Çevre, Enerji ve Ulaştırma	LIFE + (2.1 milyar Avro)
	CİP - Eco-inovation (430 milyon Avro) - IEE Programı (727 milyon Avro)
	Marco Polo (450 (milyon Avro)
Yenilik ve Araştırma	7. Çerçeve Programı kapsamındaki programlar - Co-operation (2.3 milyar Avro) - Ideas (7.5 milyar Avro) - People (4.7 milyar Avro) - Capacities (4 milyar Avro)
	CIP - EIP (1.7 milyar Avro) - ICT (728 Milyon Avro)
	EUREKA
Eğitim	Hayatboyu Öğrenme Programı - COMENIUS - ERASMUS - LONARDO DA VINCI - GRUNTVIG
	Genç girişimciler için Erasmus programı (4.3 milyon Avro)
Kültür ve Medya	CULTUR (400 milyar Avro)
	MEDIA (755 milyar Avro)
İstihdam Sorunları	Enformasyon, danışma ve sosyal diyalog (7.3 milyon Avro)
	Sağlık ve işyeri güvenliği

Kaynak: EC, **European Union Support Programmes for SMEs: An Overview of the Main Funding Opportunities Available to European SMEs,** Enterprise & Industry Directory General, November 2009, s 3-8'den yararlanılarak tablo oluşturulmuştur. http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/document.cfm?action=display&doc_id=4619&userservice_id=1&request.id=0 (01.02.2010)

- Mali Araçlar: KOBİ'lerin finansmana erişimi rekabet gücü kazanmalarında çok önemli bir yere sahiptir. AB'de KOBİ'lerin finansmanından sorumlu temel kuruluşlar Avrupa Yatırım Bankası (AYB) ve Avrupa Yatırım Fonu (AYF)'dur. KOBİ'lerin kredi imkanlarını artırmayı ve borçlanma kapasitelerini geliştirmeyi amaçlayan bu mali araçlar fon kaynaklarına göre Tablo 14'de yer almaktadır.

Tablo 14: AB'de KOBİ'lere Yönelik Mali Araçlar

Fon Kaynakları	**Mali Araçlar**
I. CIP	CİP'in 1130 milyon Avro'u mali araçlara ayrılmıştır. CIP çerçevesindeki mali araçlar KOBİ'leri kurulma, büyüme ve devir gibi aşamalarda desteklemektedir. Bu mali araçlar da faaliyet alanlarına göre üçe ayrılmaktadır: - Hızlı Büyüyen Yenilikçi KOBİ Kolaylığı, - KOBİ Teminatı Kolaylığı, - Kapasite Oluşturma Planı
II. Avrupa Yatırım Fonu'nun Yatırımları	AYF bu çerçevede KOBİ'lere finansman saglayan bankalar, leasing şirketleri, garanti kurumları ve diğer mali kurumlar için portföy sağlamakta, yenilikçi ve yeni kurulmuş küçük firmaların desteklenmesinde büyük önem taşıyan risk sermayesi fonlarına yatırım yapmaktadır. [70] AYF'nin mali araçları da kendi içinde ikiye ayrılmaktadır: - Risk Sermayesi Araçları, - AYF Garantileri
III. Avrupa Yatırım Bankası Kredileri	2008-2011 dönemi için AYB'nin KOBİ'lere destek paketi tutarı 30 milyar Avro olarak belirlenmiştir. 2 ile 12 yıl arasında değişen vadeleri olan bu fonların azami miktarı 12.5 milyon Avro olarak belirlenmiştir
IV. JEREMIE Mikro ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Ortak Avrupa Kaynakları (Joint European Resources for Micro and Medium Enterprises)	KOBİ'lere, mikrokredi, risk sermayesi ve garantisi imkanları sağlamaktadır.
V. JASMINE Avrupa Mikro Finans Kuruluşlarının Desteklenmesi için Ortak Eylem (Joint Action to Support Micro-finance Institutions in Europe)	Mikro finans kuruluşlarına ve banka dışındaki finans kuruluşlarına teknik yardım ve finansman imkanı sağlamaktadır. Böylece bu kuruluşların KOBİ'lere yönelik faaliyetlerinin artırılmasını amaçlamaktadır. 2

Kaynak: EC (2009), op. cit., s. 9'dan yararlanılarak tablo hazırlanmıştır.

Tablo 14'de yer alan JEREMIE ve JASMINE ise Avrupa Komisyonu ve AYF'nun AYB ile ortak girişimleridir. KOBİ'ler tüm bu mali araçlardan bankalar,

[70]KOSGEB, **AB KOBİ Mekanizmaları ve KOBİ Destek Politikaları,** Ankara, Nisan 2005, s. 26, http://www.kosgeb.gov.tr/Yayinlar/duyuru.aspx?yID=149 (Erişim Tarihi: 05.10.2009)

kredi kuruluşları ve yatırım fonları gibi çeşitli aracı kurumlar aracılığı ile yararlanmaktadırlar

- **KOBİ'lerin uluslararası pazarlara erişiminin desteklenmesi:** KOBİ'lerin AB dışındaki piyasalara erişimini kolaylaştırmak amacını taşıyan bu finansman imkanı Latin Amerika, Afrika, Karayipler ve Pasifik Ülkeleri, Japonya ve Kore gibi bölge ve ülkeler düzeyinde çeşitli programlardan oluşmaktadır. KOBİ'ler aracı kuruluşlar ya da kamu otoriteleri aracılığı ile bu programlardan yararlanabilmektedir.

AB'nin KOBİ'lere sağladığı destek sadece hibeler, krediler ve garantilerden oluşmamaktadır. AB'nin KOBİ'lere yönelik mali nitelikte olmayan destekleri, bu girişimlerin bilgiye erişim olanaklarını iyileştirmeyi amaçlayan iş geliştirme hizmetleri ile Tek Pazar imkanlarından daha iyi yararlanmalarına ve haklarını korumalarına yardımcı olan destekleri içermektedir.[71]

Özet olarak AB'de KOBİ'lerin ekonominin belkemiği niteliğinde olmaları Birlik düzeyinde KOBİ politikasının gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. KOBİ'lerin AB'nin Lizbon Stratejisi hedeflerine ulaşmada anahtar bir rol üstlenmeleri nedeniyle bu politika zaman içindeki değişimlere bağlı olarak devamlı bir gelişim göstermiştir ve bu çerçevede ortak bir yasal çerçeve ve uygulama alanı oluşturulması, buna paralel olarak KOBİ'lerin Birlik düzeyinde eşit şartlarla çalışmaları ve eşit fırsatlara sahip olmaları amaçlanmıştır. KOBİ'ler AB düzeyinde uygulanan çeşitli programlar ve desteklerin yanı sıra üye ülkeler düzeyinde de önemli ölçüde desteklenmektedirler. Üye ülkelerde uygulanan KOBİ destek politikası araçları ise ülkelerin sosyal, ekonomik ve mevzuat farklılıklarına paralel olarak ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. [72]

[71] Sarı (2005), op. cit. ,s. 62.
[72] Sema Gencay Çapanoğlu, , **Avrupa Birliği'nin KOBİ Politikası, 15 Soruda AB Müktesebatı,** İKV, Yayın no: 176, İstanbul, 2003, s. 20.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YENİLİK POLİTİKASI VE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER

I. YENİLİK EKONOMİSİ VE YENİ REKABET

A. Yenilik ekonomisinin Ortaya Çıkışı ve Tanımı:

Dünya tarihi son birkaç yüzyıl içinde oldukça hızlı bir değişim ve dönüşüm yaşamaktadır. 1990'lı yılların sonunda ortaya çıkan "**Yenilik ekonomisi"** kavramı dünya ekonomisinde ortaya çıkan bu gelişme ve ilerleme süreçlerinin son aşamasını ifade etmektedir. [73]

Dünya ekonomi tarihinde ortaya çıkan ilerleme ve dönüşüm süreçleri düşünürler tarafından farklı açılardan ele alınarak, belli özellikler taşıyan dalgalar halinde sınıflandırılmıştır. Bu yaklaşımlardan birisi, tüm tarihsel süreci ele alarak toplumları tarım, sanayi ve sanayi sonrası toplumlar olarak sınıflandırmaktır. Bu yaklaşıma göre toplumsal gelişmenin ilk dönüm noktası tarımın ortaya çıkması, ikincisi ise sanayi devrimidir. Sanayileşmenin en üst düzeye vardığı dönemde de, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, her şeyi etkisi altına alan 3. dalga başlamıştır. 1950'li yıllarda önce ABD'de başlayan bu dalga ilerleyen yıllarda diğer sanayileşmiş ülkeleri de farklı hızlarda etkisi altına almıştır.[74] Tarihsel süreçte birinci değişim dalgasının 1000 yıl, ikincisinin 300 yıl sürdüğünü belirten ünlü düşünür Alvin Toffler'e göre üçüncü dönüşüm süreci halen yaşanmaktadır.[75]

---

[73] Coşkun Can Aktan, **Yeni Ekonomi ve Yeni Rekabet,** TİSK, Aralık 2004, s.135.
[74] Hilal Yılmaz, **Yenilik (İnovasyon), Yeni Ekonomi ve Rekabet,** Rekabet Kurumu, Uzmanlık Tezleri, No: 44, Ankara, 2003. s. 3
[75] İbrahim Güran ve diğerleri, **Küreselleşme Sürecinde Yeni Ekonomi ve İktisat Politikaları,** Nobel Yayınları, Yayın No: 1401, Ankara, Mart 2009, s. 67

Teknolojik dönüşümlerin sosyal ve ekonomik etkileri konusuna ilk dikkati çeken düşünür ise "Uzun Dalga Kuramı"nı ortaya atan Rus iktisatçı Nikolai Kontradieff ise olmuştur. Her dalganın bir sonraki dalganın sebebi olduğunu ileri süren bu kurama göre, dünya ekonomi tarihinde, sanayi devriminden günümüze kadar dört büyük dalga yaşanmıştır. "Erken Mekanizasyon Dönemi", "Buhargücü/Demiryolları Dönemi", "Elektrik ve Ağır Sanayi Dönemi" ve Kitle Üretim Dönemi" olarak sıralanan bu dalgaların her biri de yaklaşık 50 yıl sürmüştür.[76]

Sanayi sonrası dönemi ele alan Kontradieff'in Uzun Dalga Kuramındaki dönemler daha sonraları çoğu iktisatçı tarafından "uzun dalgalar" ya da "büyümenin aşamaları" olarak adlandırılmış olup çok çeşitli kavramlar çerçevesinde tartışılmıştır. Bu uzun dalgaların iktisadi sisteme sokulan yeni teknolojilerin etkisiyle ortaya çıktığını ilk ileri süren kişi ise Schumpeter olmuştur. [77]

Avusturyalı iktisatçı Joseph Schumpeter "İktisadi Döngüler" isimli eserinde, Kontradieff'in izinden giderek, döngüler veya devreler şeklinde tanımlama yapmak ve böylece yarım yüzyıl kadar süren Kontreadiff'in uzun dalgalarının varlığını kabul etmekle beraber ondan farklı, yeni bir yorum getirmiştir. Sağlıklı bir ekonominin durağan olamayacağını ve sürekli olarak teknolojik yeniliklerle rahatsız edilmesi gerektiğini belirten Schumpeter'in[78] "Ardışık Sanayi Devrimleri Teorisi", ekonominin yeni teknolojiler aracılığı ile niteliksel dönüşümüne dayandırılmıştır.[79]

---

[76] Bahadır Akın, "2000 Yılına Doğru Bilgi Toplumu Üzerine Genel Bir Değerlendirme ve Bilgi Ekonomisinin Özellikleri, **Verimlilik Dergisi,** Milli Produktivite Merkezi Yayını, 1999/1, s. 56,

[77] Chris Freeman, Luc Soete, **Yenilik İktisadı (The Economics of Industrial Innovation),** Çev. Ergun Türkcan, TÜBİTAK, 3. Basım, Ankara, Aralık 2003, ss. 21-22

[78] Verda Canbey Özgüler, **Yeni Ekonomi Anlayışı Kapsamında Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler: Türkiye Örneği,** Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1479, Eskişehir, 2003,s. 19.

[79] Freeman, op. cit., ss. 21-24.

Schumpeter, İngiliz Sanayi Devrimini "Birinci Kontradieff Dalgası" olarak kabul etmiştir. Bu devrim sırasında ortaya çıkan ve üretimin mekanizasyonunu sağlayan yeniliklerin sonuçları kendini imalat, ulaştırma, iletişim, tarım ve inşaat sektörlerinde göstermiştir.[80] Bu durum sırasıyla diğer değişim dalgalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Yenilik ekonomisi dalının büyük kurucularından olan Prof. Christopher Freeman da çalışmalarında, Schumpeter'in ardışık sanayi devrimleri teorisinden esinleşmiştir. Freeman'ın, Luc Soete ile hazırladığı "Yenilik İktisadı" adlı kitapta, Schumpeter'in ardışık değişim dalgaları teorisi temel alınmıştır. Freeman'ın yaklaşık 50 yıllık bir dönemi ifade eden ardışık teknolojik dalgaları Tablo 15'de yer almaktadır.

Schumpeter'den farklı olarak Freeman, yeni teknolojik sistemlerin ortaya ilk çıkışları yerine yaygınlaşmalarını temel almıştır. Çünkü Freeman'a göre, yeni yatırım ve istihdam alanları yaratarak ekonominin esaslı bir tırmanışa geçmesi ve yapı değiştirmesi, yeni bir altyapı üzerine yerleşen çeşitli yeniliklerin geniş bir alana yayılmasına bağlıdır. [81]

Schumpeter esas olarak buhar makinesini birinci Kontratieff dalgası olarak kabul ederken, Freeman'ın tablosunda devrimin ilk döneminde makineleşmenin büyük ölçüde su gücüne dayalı olduğu belirtilmiştir. Hızla yayılan buhar gücünün diğer birçok sanayinin makineleşmesini sağlaması ve yeni demiryolu alt yapısını geliştirmesi ise, Freeman'a göre, İkinci Kontradieff dalgası sırasında olmuştur. (Tablo 15)

---

[80] İlker Parasız, **Modern Ansiklopedik Sözlük,** Ezgi Kitabevi, Bursa, Şubat 2007, 2. Baskı, s. 651
[81] Freeman , op. cit., ss. 24-25.

Tablo 15: Ardışık Teknolojik Değişim Dalgaları

Uzun Dalgalar veya Döngüler			Alt Yapının Temel Özellikleri		
Yaklaşık Zaman	**Kontradieff Dalgaları**	**Bilim Teknoloji Öğretim ve Eğitim**	**Ulaştırma, Haberleşme**	**Enerji Sistemleri**	**Evrensel ve ucuz temel faktörler**
Birinci Dalga 1780'ler-1840'lar	Sanayi Devrimi:Tekstilde fabrika üretimi	Çıraklık yaparak öğrenmek, resmi din dışı akademiler, bilimsel dernekler	Kanallar, at arabası yolları	Su gücü	Pamuk
İkinci Dalga 1840'lar-1890'lar	Buhar gücü ve demiryolları çağı	Profesyonel makine ve inşaat mühendisleri, teknoloji enstitüleri, kitlesel ilköğretim	Demiryolları (demir raylar) ve telgraf	Buhar gücü	Kömür, demir
Üçüncü Dalga 1890'lar-1940'lar	Elektrik ve çelik çağı	Sanayi A&G laboratuarları, kimyasallar ve elektrik makineleri, ulusal A&G laboratuarları, standartları belirleyen laboratuarlar	Demiryolları (çelik raylar) ve telefon	Elektrik	Çelik
Dördüncü Dalga 1940'lar-1990'lar	Otomobillerde ve sentetik maddelerde kitle üretim çağı (Fordism)	Büyük kamu ve özel sektör A&G'si kitlesel yüksek öğrenim	Motorlu araç yolları, radyo ve TV, havayolları	Petrol	Petrol, plastik maddeler
Beşinci Dalga 1990'lar- ?	Mikroelektronik ve bilgisayar ağları çağı	Veri ağları, A&G'de küresel ağlar, hayat boyu eğitim ve öğretim	Enformasyon otoyolları, dijital ağlar	Gaz/Petrol	Mikroelektronik

Kaynak: Chris Freeman ve Luc Soete, op cit. s. 23.

Bu değişmeler ihtiyaç duyulan mühendis ve nitelikli işçi sayısının artmasına neden olmuştur. Elektrik sanayiinin ortaya çıkması ve kimya sanayisindeki teknolojik yapı değişiklikleri, profesyonel AR-GE birimlerinin sanayi sektöründe yeni ürün ve üretim teknolojilerinin geliştirilmesinde temel bir kurum haline gelmesine yol açmıştır. Otomobillerin ve petro-kimya temelli ürünlerin dünya çapında yaygınlaşması ile bu birimlerin önemi büsbütün artmıştır. 20. yüzyılın son çeyreğinin belirleyici özelliği ise, ucuz mikro elektronik malzemeler temelinde ekonominin bilgisayarlaşması olmuştur.[82]

Tablo 15'e göre, günümüzde mikroelektronik alanındaki gelişmelerle yükselmeye başlayan ve yeni bir paradigma olarak ileri sürülen Beşinci Dalga Dönemi hüküm sürmektedir. Daha esnek üretim modelleri ve dağınık talep türleri ile kitle üretimi döneminden çok farklı özelliklere sahip olan bu dönemin geleceği bilişim ve iletişim teknolojilerinde yatmaktadır. [83]

Yaklaşık 50 yıllık bir dönemi ifade eden ekonomik gelişme dalgalarının en sonuncusu olan beşinci dalga, daha sonraları "Yenilik ekonomisi" olarak adlandırılmıştır. Kimi yazarlar tarafından yeni ekonomi, yenilikçi ekonomi, bilgi ekonomisi, internet ekonomisi, dijital ekonomi gibi çeşitli çeşitli şekillerde isimlendirilen yenilik ekonomisi kavramı, ilk kez sosyolog Peter Drucker tarafından kullanılmıştır. Dünya ekonomisinin sanayi ağırlıklı bir yapıdan giderek hizmet ve bilgi ağırlıklı bir yapıya dönüştüğünü ifade eden Drucker, bu yapısal dönüşümün geleneksel iktisat yaklaşımları ile açıklanamayacağını ileri sürmüş ve bu kavramı kullanmaya başlamıştır.[84]

---

[82] Ibid., s. 24.
[83] Akın, op. cit., s. 56.
[84] Yumuşak, op. cit., s. 22.

Bilginin elde edilmesi, işlenmesi ve dönüştürülmesi ile birlikte dağıtımı süreçlerini de kapsayan yenilik ekonomisi,[85] oldukça çok yönlü bir süreç olup farklı biçimlerde algılanabilmektedir. Bu algılanmalar ise dar ve geniş anlamda çok farklı tanımlamaların yapılmasına yol açmıştır. Bu tanımlar Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 16: Yenilik Ekonomisi Tanımları

YAZARLAR	GENİŞ ANLAMDA TANIM	DAR ANLAMDA TANIM
Nakamura	Tam rekabet modelinin standart itici gücü	
S. Shepard	Üstün teknoloji	
Summers	Bilgi üretimi ile fiziksel malların üretiminde yapısal değişimler	
Mandell-Wadwani	Enformasyon ve iletişim teknolojileri (BİT) ile gelen verimlilik artışları	
Kevin Kelly	Artan getiri, network dışsallıkları	
Cohen	Düşünce yapımızı değiştiren yeni araç	
Bostworth-Triplet		Enformasyon ve iletişim teknolojileri sektörünün rolü ve önemi
R. Gordon		Enformasyon ve iletişim teknolojileri yatırımları,
Nordhaus		Enformasyon ve iletişim teknolojileri sektörü
Van Ark		Enformasyon ve iletişim teknolojileri sektörünün yayılma etkisi. Tamamlayıcılık ve yenilikler önemlidir.
Schreyer		Enformasyon ve iletişim teknolojisi sermaye malları tipik sermaye mallarından farklıdır
Mandell	Yenilik, Ar-GE, Risk Sermayesi	
De Long	Bilgi akışının hızlanması, Bilişim çağında rekabet, şeffaflık ve etkili piyasalar	
Rich ve Rissmiller	Enflasyon ile işsizlik arasındaki yeni ilişki	
Economist	Teknovizyoncular (en uçtaki düşünceler)	
Cox ve Atm	Artan getiri ve kıtlık sorunu	
Gomme	Teknolojik gelişmeler	

[85] Aktan, op. cit., s. 136

Stigliz	Küreselleşme, artan rekabet ve işsizlik oranında azalma	
Basu ve Shapiro	Teknoloji verimlilik ilişkisi	
Bresnahan-Bryjfolsson	Teknoloji ile şekillenen parasal olmayan dışsallıklar ve mikroekonomik yaklaşım	
Osterman	Yapısal işgücü piyasası değişiklikleri	
Litan ve Rivim		e-ticaretin ekonomideki etkisi
Mann		Moore yasalarının sonu
Davies		
Castells	Network toplumu	
Stix		Fiberoptik teknolojisindeki gelişmeler
W. Brian Arthur	Network dışsallıkları, ölçek ekonomisi	Mikroişlemci hızlarındaki artışlar
Stiroh	Hız, verim artışı, enflasyon ile işsizlik arasındaki trade-off	
D. Quah		Enformasyon ve iletişim teknolojileri, entelektüel sermaye, kütüphaneler ve veri tabanları

Kaynak: Verda Canbey Özgüler, **Yeni Ekonomi Anlayışı Kapsamında Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler: Türkiye Örneği,** Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1479, Eskişehir, 2003, s. 11.

Bu tanımlamalar yenilik ekonomisine yol açan temel faktörler konusunda fikir sahibi olmamızı sağlamaktadır. Bu konuda genel kabul görmüş değerlendirmelere göre yenilik ekonomisinin ortaya çıkmasında en temel faktörler teknolojik gelişmeler ve küreselleşmedir. Yenilik ekonomisi, başta bilgi teknolojileri olmak üzere teknoloji alanında devrim niteliğindeki gelişmelerle, uluslararası ekonomik entegrasyonun önceki dönemlerine kıyasla daha yoğun ve karmaşık biçimde artması sonucu ortaya çıkmaktadır.[86] Başlangıcı İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar giden, 1990'larda ise hız kazanan bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sonrasında üretim ve verimlilikte geniş çaplı artışlar yaşanmıştır.

[86] Aktan, op. cit., s. 137.

Dolayısıyla enformasyon ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemelerin yeni ekonominin doğuşuna yol açan en önemli etken olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Yenilik ekonomisinin ortaya çıkmasında rol oynayan bir başka temel faktör küreselleşmedir. Ekonomik faaliyetlerin hızla globalleşmesi, mal, sermaye, teknoloji ve hizmetler ile üretim ve dağıtım süreçlerinde global düzeyde serbestleşme ve deregülasyon eğilimleri sonucunda, teknoloji akım ve transferlerinin global düzeyde hız kazanması ve rekabetin artması, mal ve hizmet piyasalarında fiyatların önemli ölçüde düşmesine ve buna bağlı olarak ekonominin canlanmasına neden olmuştur.[87]

Küreselleşmenin ekonomi yanında sosyal, siyasi ve teknolojik boyutları da bulunmakta olup bir yandan ülkelerer arası bağımlılığı artırırken bir yandan da para, insan, değer ve fikirlerin global düzeydeki ağlar yoluyla ulusların ötesine yayılmasına neden olmaktadır. Bu süreç ise teknolojik ilerlemeye, bilgi ekonomisinin ortaya çıkmasına ve uluslararası işbirliğinin artmasına yol açmaktadır. [88]

B. Yenilik Ekonomisinin Özellikleri

Yenilik ekonomisinin özellikleri, geleneksel ekonomi ile temel farklılıkları suretiyle belirlenebilir. Tablo 17, sosyo ekonomik yapıda meydana gelen farklılaşmalar neticesinde, yenilik ekonomisinin pek çok yönden geleneksel ekonomilerden ayrıldığını göstermektedir.[89] Yenilik ekonomisinin en önemli özelliklerinden biri bütün iktisadi faaliyetlere bilginin entegre edilmesidir. Gerçekten geleneksel ekonomide büyümeyi belirleyen faktörler olarak sermaye ve işgücü yer alırken, yenilik ekonomisinde yenilik, icatlar ve bilgi yer almaktadır. Firma ve endüstrilerin başarılı olabilmesi, yenilik ekonomisinde yenilik ve icatta

[87] ibid., s. 144.
[88] İbid., s. 147.
[89] Yumuşak, op. cit., s. 43

bulunmalarına, yeni ürünler geliştirmelerine, yeni hizmetler sunmalarına bağlıdır.[90] Bu durum işgücünün yapısında da kendini göstermektedir. İşgücü eski ekonomide belirli bir alanda uzman iken yeni ekonomide yenilikçi, yaratıcı, çok yönlü beceri sahibi olarak ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı olarak geleneksel ekonomide, karşılaştırmalı üstünlüğün kaynağı ölçek ekonomileri ve düşük maliyet iken, yenilik ekonomisinde yenilik ve kalitedir.

Tablo 17: Geleneksel Ekonomi ile Yenilik Ekonomisinin Temel Farklılıkları

KONU	GELENEKSEL EKONOMİ	YENİLİKÇİ EKONOMİ
Ekonomi ile İlgili Özellikler		
Piyasalar	Durgun	Dinamik
Rekabet Yapısı	Ulusal	Global
Organizasyon Biçimi	Hiyerarşik-Bürokraik	Network sistemi ile bağlı
Sanayi		
Üretim Organizasyonu	Kitlesel Üretimi	Esnek üretim
Büyümeyi Belirleyen Temel Faktörler	Sermaye/Emek	İnovasyon/Bilgi
Teknolojiyi belirleyen temel unsurlar	Mekanikleşme	Sayısallaşma
Rekabet üstünlüğünün kaynakları	Ölçek ekonomileri sayesinde düşük üretim maliyetleri	İnovasyon, kalite, zamanında üretim ve maliyet düşüşleri
Araştırmanın ve yeniliğin önemi	Düşük-orta seviyede	Yüksek seviyede
Diğer firmalarla ilişkiler	Tek başına faaliyet	İşbirlikleri ve ortaklıklar
İşgücü		
Politika hedefi	Tam istihdamın sağlanması	Reel ücretlerin ve gelirin yüksek düzeyde olması
Beceriler	Belirli işlerde uzmanlık	Çok yönlü beceri yeteneği
Gerekli eğitim	Mesleki beceriye yönelik	Yaşam boyu eğitim
Çalışan-yönetim ilişkisi	Rakip	İşbirlikçi
İstihdamın yapısı	Durgun	Risk ve fırsatlarla dolu
Hükümet		
İşdünyası-hükümet ilişkileri	Koşulları empoze edici	Büyüme fırsatlarını teşvik edici
Düzenlemeler	Emir ve kontrol esaslı	Piyasa koşullarına göre esneklik esaslı

Kaynak: Atkinson, op. cit., s. 7

[90] Aktan, ss. 150-151.

II. YENİLİK

A. Yeniliğin Tanımı

Günümüzde gelişmiş ülkelerin başarısı büyük ölçüde yeni teknolojileri kullanmaları ile ilişkilidir. Ülkelerin yeni teknolojileri kullanmaları ise bilimsel ve teknolojik kapasitelerine bağlıdır.[91] Bu durum, firmaların günümüzün hızla değişen rekabet ortamında ayakta kalabilmek için ürünlerini, hizmetlerini ve üretim yöntemlerini sürekli olarak değiştirmeleri ve yenilemelerini gerektirmektedir. Bu değiştirme ve yenileme işlemi ise "yenilik" olarak adlandırılmaktadır.[92]

Yenilik kavramını ekonomi biliminde ilk kez gündeme getiren kişi Joseph Schumpeter olmuştur. Yeniliği yeni bir üretim fonksiyonunun oluşturulması olarak tanımlayan Schumpeter, üretilen bilgilerin ya da icatların, kullanılabilir veya pazarlanabilir ürün ve süreçlere kendiliğinden dönüşmediklerini ileri sürmüştür. Schumpeter'e göre üretilen bilgilerin kullanılabilir hale gelmesi için yeniliğe gerek duyulmaktadır.[93]

Bilim ve teknoloji dünyasının son yıllarda en çok kullanılan, en güncel sözcüklerinden birisi olan yenilik Türkçede yenilikçilik, yenilenme ve inovasyon gibi kavramlarla adlandırılsa da bu sözcüklerin yenilik sözcüğünün ancak bir kısmını tanımlayabildiği, anlamını tam olarak vermediği belirtilmektedir. Türkiye'de yenilik alanında ilk çalışanlardan birisi olarak kabul edilen Şirin Elçi, Latince "innonvatus"tan türeyen yenilik sözcüğünün Türkçede tam karşılığı olmadığını, bu

---

[91] Belgin Akçay, "Avrupa Birliği'nde Ekonomik Kriterler", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt: 56, Sayı: 3, Ankara, 2003, s. 33, http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2007-56-03/AUHF-2007-56-03-akcay-2.pdf, (ss. 11-52) (02.09.2009)

[92] Şirin Elçi (2006), **İnovasyon (Kalkınmanın ve Rekabetin Anahtarı)**, Meteksan Bilişim Grubu ve BT Haber Katkılarıyla, 7. Baskı, Acar Matbaacılık, Ankara, 2006, s. 2.

[93] Yumuşak, op. cit., s. 28.

nedenle, inovasyonun teknik bir sözcük olarak kabul edilip tıpkı "teknoloji" sözcüğünde olduğu gibi dilimize oturtulması gerektiğini ileri sürmektedir.[94]

Yenilik, yenilik ekonomisi ile birlikte gündeme gelen ve önemi her geçen gün artan bir kavramdır.[95] Ancak yenilik kavramı konusunda sık sık düşülen bir yanılgı, bu kavramı icat ya da AR-GE kavramları ile karıştırmaktır. Yenilikte icatlardan büyük ölçüde yararlanılsa da asıl önemli olan "ekonomik getirisi olan" henüz yapılmamış, bilinmeyen şeyleri yapmaktır. Yenilik keşfedilmemiş olanı icat etmeyi değil, değer yaratma yollarını keşfetmeyi hedeflemektedir. Bunun yanı sıra yenilik ticari başarıyı gerektirirken icat etmek her zaman ticari başarıyı garantilemez. Bu konuda verilen güzel bir örnek, J. Murray Spengler tarafından icat edilen elektrikli süpürgedir. Spengler buluşunu ticarileştiremediği, bir başka deyişle yeniliğe dönüştüremediği için, bu buluş uzun zaman işe yaramamış, ancak W.H. Hoover isimli bir deri imalatçısı tarafından ticari ürün haline getirilebilmiştir. Ve bunun sonucunda Spengler adı değil, Hoover adı dünya çapında bilinip yayılmıştır.[96]

Yine bir başka çarpıcı örnek modern dikiş makinesidir. 1846 yılında Bostonlu bir mucit olan Elias Howe tarafından icat edilen bu makine Isaac Singer tarafından yeniliğe dönüştürülmüştür. Singer, Howenin dikiş makinesi için aldığı patentten yararlanarak, dikiş makinesi deyince akla ilk gelen marka ve isim olmayı başarmıştır.[97] Bugün isimlerini hepimizin bildiği "ilk"leri yapanlar aslında onları icat

[94] Focus Innovation, **İnovasyon: Nedir, Ne Değildir?**, s.1, http://www.focusinnovation.net/Innovation.aspx, (31.08.2009).
[95] Yumuşak, op. cit., s. 28.
[96] Elçi (2006), op. cit., s. 19.
[97] Kadri Yamaç, "Nedir Bu İnovasyon/", **Üniversite ve Toplum,** Bilim, eğitim ve Düşünce Dergisi, Aralık 2001, Cilt: 1, Sayı 3., S. 1, http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=38 , (24.06.2008)

edenler değil, onları başarıyla ticarileştirenlerdir. Bir başka deyişle yeniliği yapanlardır.[98]

Yenilik konusunda düşülen bir başka yanılgı da yeniliği AR-GE ile karıştırmaktır. Bilim ve teknolojinin bir girdisi olan AR-GE yeniliği destekleyen faaliyetlerden birisidir. Ancak AR-GE yapanların girişimcilik yeteneklerinin olmaması durumunda değer yaratmaları beklenemez.[99]

Yenilik temelinde iki taraflı bir olgu veya bir eşleşme faaliyetidir. Bir taraftan iktisat mantığı ile yeni bir ürün veya üretim süreci için potansiyel piyasa talebinin ya da bir ihtiyacın çok iyi anlaşılmasını gerektirirken, bir taraftan da temini kolay teknik bilgiler ve aynı zamanda özgün araştırmaların sonucu olan yeni bilimsel ve teknolojik bilgiler gerektirmektedir. Yenilik literatürü de her zaman bu iki cepheden birine ağırlık veren bir teori kurma çabalarıyla doludur.[100]

İktisatçılar genel olarak talep yanına ağırlık verirlerken, bazı bilim adamları da özgün araştırma ve yeniliğe ağırlık vermektedirler. Ancak, tek taraflı yaklaşımlar birbirlerini dışlayan değil tamamlayıcı teorilerdir ve bilimin ittiği teorilerle (arz yanlı), talebin çektiği (talep yanlı) teoriler olarak bir araya getirilmelidir.[101]

Bilimsel ve teknolojik faaliyetler ve bunların ölçülmesi konusunda üye ülkeler arasında anlayış birliği sağlayabilmek amacıyla çeşitli el kitapları hazırlayan OECD'nin bu yayınlarından birisi de Oslo Kılavuzu (Oslo Manual) olup yenilik verilerinin toplanması ve yorumlanması için ilkeler getirmektedir.[102] Yenilik ve

---

[98] Tamer Müftüoğlu, **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler ve KOBİ'ler.** Turhan Kitabevi, 6. Baskı, Ankara, 2001, ss. 230-231.
[99] Elçi (2006), op.cit., s. 23.
[100] 1960'lardan günümüze yenilik tanımları konusunda daha fazla bilgi için Bknz. Şirin Elçi, op. cit., ss. 27-30.
[101] Freeman, op. cit., s. 233
[102] Cemil Arıkan ve Diğerleri, **Ulusal İnovasyon Sistemi: Kavramsal Çerçeve, Türkiye İncelemesi ve Ülke Örnekleri,** TÜSİAD Yayın No: TÜSİAD-T/2003/10/362, İstanbul, Ekim 2003, s. 27,

türleri konusunda sistematik tanımlamalar getiren ve Avrupa Komisyonu ve Eurostat tarafından da temel alınan bu kılavuzun tercümesi, 2006 yılında TÜBİTAK tarafından yapılmıştır. Oslo Kılavuz'una göre, "***yenilik***, *işletme içi uygulamalarda, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerde, yeni veya önemli derecede iyileştirilmiş bir ürün (mal veya hizmet) veya süreç, yeni bir pazarlama yöntemi ya da yeni bir organizasyonel yöntemin gerçekleştirilmesidir".*[103] Oslo Kılavuzu'nda, yenilik faaliyetleri ile yenilikçi firmaların tanımı da yapılmıştır.

Oslo Kılavuzuna göre *yenilik faaliyetleri,* *yeniliklerin uygulanmasına yol açan veya yol açması öngörülen tüm bilimsel, teknolojik, organizasyonel, finansal ve ticari adımlar"* iken ***"yenilikçi firma,*** *inceleme dönemi süresince bir yenilik gerçekleştirmiş olan firmadır".* [104]

Kavram olarak hem bir süreci (yenileme/yenilenme) hem de bir sonucu (yenilik) anlatan yenilik, süreç olarak bir fikri, pazarlanabilir bir ürün ya da hizmete, yeni ya da geliştirilmiş bir imalat ya da dağıtım yöntemine, ya da yeni bir toplumsal hizmet yöntemine dönüştürmeyi ifade etmektedir. Aynı sözcük bu dönüştürme süreci sonunda ortaya konan pazarlanabilir yeni ya da geliştirilmiş ürün, yöntem ya da hizmeti de anlatmaktadır.[105]

TÜBİTAK ise "Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Politikası" adlı dokümanda AB ve OECD'nin tanımlarına işaret ettikten sonra, yenilik sürecinde bilim ve

---

http://www.tusiad.org/tusiad_cms.nsf/LHome/E6CF1F858875AC09C225733E00419608/$FILE/ulusal.pdf, (03.09.2009)

[103] OECD (2006), **Oslo Kılavuzu: Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması için İlkeler,** 3. Baskı, TÜBİTAK Tarafından Hazırlanan Türkçe Çevirisi, Ankara, Şubat 2006, s. 50, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/kilavuzlar/Oslo_3_TR.pdf, (03.09.2009).

[104] OECD (2006), op. cit.,s. 51.

[105] Arıkan, op. cit., s. 23.

teknolojinin oynadığı rolü vurgulayarak, yeniliği bilim ve teknolojiyi ekonomik ya da toplumsal faydaya dönüştürmek olarak tanımlamıştır.[106]

Bilim ve teknoloji etkinliğinin tüm süreçlerini kapsayan yenilikten beklenen, bilim ve teknoloji etkinliğinde bir fikrin kuram, eylem ve sonuç bakımından yarara dönüşmesi ve belki de anlam bakımından çok önemli bir unsur olarak bu yararın pazarlanabilir somut bir çıktı ile birlikte olmasıdır. Dolayısıyla yenilik, basit anlamda bir yenilenme değil, yenilenmenin kuramsal aşamasından başlayarak yenilik ürününü de içine alan ve pazarlanabilir niteliğini kabul eden bir süreçtir. [107]

Sonuç olarak yenilik bilimsel araştırmadan icada, geliştirmeye ve ticarileştirmeye kadar yeni bir ürün veya üretim süreci yaratmaktaki tüm faaliyetleri kapsamaktadır.[108]

B. Yeniliğin Türleri

Yenilik, ürün, süreç, pazarlama ve organizasyonel yenilik olmak üzere dört temel kategoriye ayrılmıştır. Oslo Kılavuzu'nda bu kategoriler ve tanımları şu şekilde yer almıştır:[109]

- ***Ürün yeniliği,*** *mevcut özellikleri veya öngörülen kullanımlarına göre yeni ya da önemli derecede iyileştirilmiş bir mal veya hizmetin ortaya konulmasıdır. Bu yenilik türü teknik özelliklerde, bileşenler ve malzemelerde, birleştirilmiş yazılımda, kullanıcı kolaylığında ve diğer işlevsel özelliklerde önemli derecede iyileşmeleri içermektedir.*

[106] Ibid., s. 24.
[107] Yamaç, op. cit., Sayfa 6.
[108] Yılmaz, op. cit., s. 4.
[109] OECD (2006), op. cit., ss. 51-56.

- ***Süreç yeniliği,*** *yeni veya önemli derecede iyileştirilmiş bir üretim veya teslimat yönteminin gerçekleştirilmesidir. Bu yenilik teknikler, teçhizat veya yazılımlarda önemli değişiklikleri içermektedir.*

- ***Pazarlama yeniliği,*** *ürün tasarımı veya ambalajlaması, ürün konumlandırması, ürün tanıtımı (promosyon) veya fiyatlandırmasında önemli değişiklikleri kapsayan yeni bir pazarlama yöntemidir.*

- ***Organizasyonel yenilik,*** *firmanın ticari uygulamalarında, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerinde yeni bir organizasyonel yöntem uygulanmasıdır.*

Yukarıdaki sınıflandırmada yenilik bir firmanın ürünlerinde, hizmetlerinde, üretim ve dağıtım yöntemlerinde, tasarım ve pazarlama yöntemlerinde yapılmasına göre sınıflandırılmıştır.. Bunun yanı sıra farklı açılardan sınıflandırmalar da yapılabilmektedir. Örneğin teknolojinin önemli bir girdi olup olmamasına bağlı olarak yenilik *teknolojik olan* ve *teknolojik olmayan* şeklinde ikiye ayrılabilmektedir. Bir başka sınıflandırma da *ekonomik yenilik, toplumsal yenilik* sınıflandırmasıdır. Eşitsizlikleri ortadan kaldıran, istihdam yaratan ve çevrenin korunmasına katkıda bulunan toplumsal bir sistem olması nedeniyle ekonomik yenilik kadar ön planda yer alan bir kavram olan toplumsal yenilik, toplumun tüm kesimlerine fayda sağlayacak yenilik, değişiklik ve iyileştime faaliyetlerinin geliştirilmesini ve uygulanmasını ifade etmektedir.[110]

Yenilik pazarda yaratacağı etkiler bakımından küçük ve köklü yeniliklikler olarak da sınıflandırılabilir. Oslo Kılavuz'una göre, radikal fikirler sonucu daha önce denenmemiş ve geliştirilmiş ürün veya üretim yöntemlerinin ortaya çıkardığı büyük

[110] Elçi (2006), op. cit., s. 3.

atılımlarla oluşan yenilik *radikal yenilik* olarak tanımlanırken, adım adım yapılan bir dizi geliştirme ve iyileştirme faaliyetini içeren çalışmaların sonucu ortaya çıkan yenilik *artımsal yenilik* olarak tanımlanmıştır.[111] Pazar üzerinde ya da o pazarın içindeki firmaların ekonomik faaliyetleri üzerinde önemli bir etkiye sahip bir yenilik olan radikal yenilik, *yıkıcı yenilik* olarak da adlandırılmaktadır. Tablo 18'de yenilik türleri, örnekleriyle birlikte yer almaktadır:

Tablo 18: Örneklerle Yenilik Türleri

YENİLİK TÜRÜ	ÖRNEKLER
Ürün Yeniliği: Mevcut özellikleri veya öngörülen kullanımlarına göre yeni ya da önemli derecede iyileştirilmiş bir mal veya hizmetin ortaya konulmasıdır.	
Mallara örnekler	- kameralı cep telefonları - 3 M tarafından geliştirilen Scotch Brite mikro fiber mutfak bezi - Sony tarafından geliştirilen CD walkman ve Dvd oynatıcılar - tekerlekli bavul - market arabaları
Hizmetlere örnekler	- bankacılık veya fatura ödeme sistemleri gibi internet hizmetleri - akıllı kartlar ve çok amaçlı plastik kartların tanıtımı - yeni bir self-servis banka şubesi - hasta kabul sistemi
Süreç Yeniliği: Yeni veya önemli derecede iyileştirilmiş bir üretim veya teslimat yönteminin gerçekleştirilmesidir. Bu yenilik teknikler, teçhizat veya yazılımlarda önemli değişiklikleri içermektedir.	
Üretim Yeniliği	lazer kesim araçları otomatik ambalajlama bilgisayar destekli ürün geliştirme (örneğin Goldaş'ın geliştirdiği bilgisayar destekli tasarım ve üretim sistemi)
Teslimat yöntemi yeniliği	Mal ve envanter kaydı için taşınabilir bilgisayarlar Ulaştırma teçhizatı için GPS izleme sistemleri Otomatik sesli yanıt sisteminin tanıtımı Elektronik bilet kesme yönteminin tanıtımı
Pazarlama Yeniliği: *Ürün tasarımı veya ambalajlaması, ürün konumlandırması, ürün tanıtımı (promosyon) veya fiyatlandırmasında önemli değişiklikleri kapsayan yeni bir pazarlama yöntemidir.*	
Tasarım ve ambalajlama	Yeni bir görünüm kazandırmak ve cazibesini artırmak için bir mobilya hattının tasarımında önemli bir değişiklik yapılması (örneğin, Vitra'nın ana okullarını ve kreşleri hedef alarak geliştirdiği Junior Banyo"

[111] Focus Innovation, op. cit., s. 1.

	tasarımları ve Yaşlı ve engelliler için geliştirdiği banyo tasarımları) Bahçıvan gıda'nın dilimli beyaz peyniri
Konumlandırma/satış kanalları	Doğrudan satış veya münhasır pazarlamanın ilk kez tanıtımı Yeni ürün sunum konseptlerinin geliştirilmesi (örneğin dekore edilmiş alanlarda mobilyaların satılması)
Fiyatlama	Sadece mağazanın kredi kartı ya da ödül kartı sahiplerinin yararlanabileceği özel mağaza içi indirimlerin ilk kez kullanılması
Promosyon	Filmlerde ve televizyon programlarında ürün konumlandırmasının ilk kez kullanımı Firmanın ürünün yeni bir pazarda konumlandırılması amacıyla temelden yeni bir marka sembolünün tanıtımı
Organizasyonel Yenilik: Firmanın ticari uygulamalarında, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerinde yeni bir organizasyonel yöntem uygulanmasıdır.	
Ticari uygulamalar	*Firma faaliyetleri için entegre bir izleme sisteminin ilk kez tanıtımı* *Farklı geçmişlerden veya sorumluluk alanlarından gelen personeli bir araya getiren verimli ve işlevsel bir ekip yaratmak amaçlı eğitim programlarının ilk kez tanıtımı*
İşyeri organizasyonu	*Yeni bir iç haberleşme sistemi geliştirilmesi (İntranet gibi)* *İlk kez, İşçiler de dahil olmak üzere bir firmadaki tüm çalışanların yaptıkları işle ilgili süreçleri iyileştirme konusunda söz sahibi edilmeleri (Kaizen yaklaşımı)*
Dış ilişkiler	*Araştırma ve üretimin ilk kez dış kaynaklardan sağlanması* *İlk kez üniversiteler veya diğer araştırma organizasyonları ile araştırma işbirliğine girmek*
Radikal yenilik: Radikal fikirler sonucu daha önce denenmemiş ve geliştirilmiş ürün veya üretim yöntemlerinin ortaya çıkardığı büyük atılımlarla oluşan yenilik	
	-cep telefonları (iletişim şeklimizi oldukça önemli bir şekilde değiştirmiştir) - Nescafe
Artımsal yenilik: Adım adım yapılan bir dizi geliştirme ve iyileştirme faaliyetini içeren çalışmaların sonucu ortaya çıkan yenilik	
	- Kameralı, MP3 çalarlı, değiştirilebilir kapaklı cep telefonları - ice- nescafe, gold marka nescafe
Toplumsal yenilik: Toplumun tüm kesimlerine fayda sağlayacak yenilik, değişiklik ve iyileştime faaliyetlerinin geliştirilmesini ve uygulanmasını ifade eder.	
	"Çiftlikten restorana" sistemi: bölgesel kalkınma aracı olarak Amerikan'ın pek çok bölgesinde yaygınlaşmıştır.

Kaynak: OECD (2006), op. cit., ss. 152-157, Şirin Elçi (2006), op. cit., ss. 3-19, Nuray Korkmaz, op. cit., ss. 13-14 kaynaklarından yararlanılarak tablo hazırlanmıştır.

Ancak çoğu durumda bir yeniliğin birden fazla yenilik türünü içermesi nedeniyle tarif edilmesinde zorluklarla karşılaşılmaktadır. OECD tarafından hazırlanan Oslo Kılavuzu, farklı yenilik türlerinin birbirinden ayırt edilmesine yardımcı olan ilkeler sunmuştur.[112]

[112] Örneğin mallara ilişkin olarak ürünler ve süreçler arasındaki farklılık net iken, hizmetler bakımından, çoğu hizmetin üretiminin, tesliminin ve tüketiminin aynı anda meydana gelebilmesinden

Oslo Kılavuzu, yeniliklerin belli bir derece "yeni" olma durumunu içermesi gerektiğini belirterek, üç kavram ileri sürmüştür: *firma için yeni, pazar için yeni* ve *dünya için yeni*. Buna göre, bir yenilik için asgari giriş düzeyi, firma için yeni olmasıdır.[113]

Oslo Kılavuz'unda yenilik olarak değerlendirilmeyecek değişikliklerin listesi de yer almıştır. Buna göre, [114]

1. Bir sürecin, bir pazarlama yönteminin veya bir organizasyon yönteminin kullanımının veya bir ürün pazarlamasının durdurulması,

2. Basit sermaye yenileme veya artırımı,

3. Yalnızca faktör fiyatlarındaki değişimlerden kaynaklanan değişiklikler,

4. Kişiselleştirme,[*]

5. Düzenli, mevsimsel ve diğer döngüsel değişiklikler.

6. Yeni veya önemli derecede iyileştirilmiş ürünlerin ticareti yenilik sayılmamaktadır.

C. Ekonomide Yeniliğin Önemi

Yenilik ekonomisini geleneksel ekonomiden ayıran bir başka önemli farklılık hitap ettiği piyasadır. Geleneksel ekonomi, esas olarak yerel ve ulusal piyasalara

---

ötürü söz konusu farklılık daha az netlik taşımaktadır. Ürün ve pazarlama yeniliklerindeki ayırt edici faktör ise ürünün işlevleri veya kullanımlarındaki önemli derecede değişikliktir. Hizmet yenilikleri ile pazarlama yeniliklerini arasındaki ayırd edici faktör, yeniliğin bir pazarlama yöntemi ya da bir hizmet içerip içermediğidir. Süreç ve pazarlama yeniliklerinde ise her ikisi de bilgi veya mal taşımanın yeni yöntemlerini kapsamakla birlikte amaçları arasında farklılık bulunmaktadır. Süreç yenilikleri, birim maliyetlerini düşürmeyi ya da ürün kalitesini artırmayı amaçlayan ürün ve teslimat yöntemlerini kapsarken, pazarlama yenilikleri ürün konumlandırma veya itibar kazanmada değişiklikler yoluyla, satış hacmini veya pazar payını artırmayı amaçlamaktadır. Bu konuda en belirsiz hususlar olarak süreç yenilikleri ile organizasyonel yenilikleri birbirinden ayırt etmek gelmektedir. Bu yenilik türleri, her iki yenilik türünün de yeni ve daha verimli üretim, teslimat vb. faaliyetler yoluyla maliyetleri düşürme girişiminde bulunmalarından ötürü yenilik taramaları için en belirsiz durumda bulunmaktadırlar. Bu sebeple bir çok yenilik her iki yenilik türünden de boyutlar içermektedir. (Daha fazla bilgi için bknz: OECD (2006), op. cit., ss. 57-61)

[113] OECD (2006), op. cit.,, s. 61.

[114] Ibid., ss. 60-61.

[*] : Özel üretim firmaları, müşterilerin siparişlerine göre tek ve sıklıkla karmaşık maddeler üretmektedir. Bir kerelik üretilen bu ürün, firmanın daha önceden üretmiş olduğu ürünlerden önemli derecede farklı özellikler sergilemedikçe bir ürün yeniliği sayılmaz. (Kaynak: OECD (2006), op. cit., s. 60.)

odaklanırken yenilik ekonomisi global piyasalara odaklanmaktadır. [115] Bunun neticesinde yenilik ekonomisinde ekonomide piyasalar görece daha rekabetçi olup, küresel ve birbirine bağlı biçimde işlemektedirler.[116]

Yenilik ekonomisi düzeninde iki unsur öne çıkmaktadır. Bu unsurlardan birincisi bu düzenin teknoloji, bilgi-işlem ve iletişim temelleri üzerine kurulu olması iken ikinci unsur bu düzende rekabetin küresel düzeyde olmasıdır. Küresel ekonomide yaşanan gelişmelerle birlikte ortaya çıkan teknolojik gelişmeler işletmelerin örgütlenmelerinde, üretimin organizasyonunda, pazarlamasında, dağıtımında hem ulusal hem küresel düzeyde değişikliklere neden olmaktadır. Bunun sonucunda rekabetin niteliği de değişmektedir. [117]

Tarihsel gelişme sürecinde rekabet gücü sağlayan kaynaklar 19. yüzyıla kadar insan ve kas gücü iken, 20. yüzyıla doğru makine gücü ön plana çıkmıştır. 20. yüzyıl ile birlikte ise finansal güç ağırlık kazanmıştır.[118] Globalleşen günümüz ekonomisinde ise rekabet gücü, yeni teknoloji yaratma ve bu yeni teknolojileri hızla üretime dönüştürme yeteneğine dayanmaktadır.[119]

Yenilik ekonomisinde rekabet, geleneksel ekonomiden farklıdır. Enformasyon ve teknoloji ürünleri geleneksel ürünlere göre çok daha yüksek sabit maliyetleri gerektirmektedir. Ayrıca bu yeni küresel ortamda tüketicilerin seçenek imkanı artarken tüketici tercihleri çok çeşitli ve değişken hale gelmektedir. Bu

---

[115] Alabama Cooperative Extension System, **What is the New Economy?,** A Fact Sheet, Volume 1, Issue 4, September 22, 2000, s. 3, http://www.aces.edu/crd/workforce/publications/9-22-00-new-econ-defined.PDF, (05.08.2009)
[116] Yumuşak, op. cit.,, s. 43.
[117] Mustafa Aykaç ve diğerleri, **Küreselleşme Sürecinde Rekabet Gücünün Arttırılması veTürkiye'de KOBİ'ler,** İTO, Yayın No: 2008-24, İstanbul 2008 ss.24- 25.
[118] Arif Özsağır, **Bilgi Ekonomisi,** Nobel Yayınları, Yayın no: 1137, Ankara, Şubat 2007, ss. 13-14
[119] Bahadır Akın, **Yeni Ekonomi (Strateji, Rekabet, Teknoloji Yönetimi),** Çizgi Kitabevi Yayınları, No: 39, Konya, Aralık 2001, s. 246.

durum firmaların rekabet güçlerini zorlaştırmakta ve firmaların yeni ticari stratejiler belirlemelerine yol açmaktadır.

Rekabetin değişmesi, fiyat-kalite ilişkisini değiştirmekle kalmayıp işletme düzeyinde yenilik yapma, değişen şartlara ve talebe uyum sağlama yeteneğini ön plana çıkarmaktadır. Bu bakış açısıyla rekabet gücü, küresel rekabete dayanabilecek mallar ve hizmetler üretebilme ve teknolojik yetkinliği yükseltme anlamına gelmektedir. İşletmenin yetkinliğini sürdürebilmesi ve rekabetçi kalabilmesi ile iş kolunun rekabetçi ve yenilikçi olabilmesi arasında sıkı bir ilişki mevcuttur. Zira sektörün yenilik yaratma ve rekabet gücü ne kadar fazla ise işletmelerarası işbirliği ile bilgi taşması gibi dışsallıkları kullanan işletmelerin de uyum sağlama ve rekabetçi kalma gücü o kadar fazla olacaktır.[120]

Sonuç olarak küresel rekabet ortamında başarının temel şartlarından birisi, en yüksek kalitedeki ürünü en düşük maliyetle üretmek ve bunu hızlı bir şekilde piyasaya sunmanın ötesinde tüketicinin arzu ve isteklerini dikkate almak iken ikinci temel şart sürekli yenilik yapmaktır.[121]

Yeniliğin ekonomik büyüme konusundaki önemine ilk değinen Schumpeter, yeni ürünlere dayanan rekabetin, mevcut ürünlerin fiyatları üzerindeki marjinal değişikliklerden çok daha fazla önemli olduğunu vurgulamıştır.[122] Üretkenliği artırmada en önemli araçlardan biri olması nedeniyle yenilik günümüzde de, ülkelerin ekonomik kalkınmasının, zenginliğinin, istihdamın ve yaşam kalitesinin anahtarı olarak kabul edilmektedir.[123]

---

[120] Aykaç, op. cit., s. 25.
[121] Özsağır, op. cit., s. 7.
[122] Nuray Korkmaz, **Sorularla Yenilikçilik (İnovasyon)**, İTO, Yayın no: 2004-27, İstanbul, 2004, ss. 11-12.
[123] Elçi (2006), op. cit., s. 35.

D. Ulusal Yenilik Politikalarının Gelişiminde Etkili olan Kuramlar

Giderek artan önemi yeniliğin ülkelerin ulusal politikalarının odağında yeralmasına neden olmuştur. Bilim ve teknoloji politikaları ile sanayi politikasının bir karışımı olarak ortaya çıkan ulusal yenilik politikalarının ana hedefi, firmaların rekabet gücünün artırılmasına yönelik olarak daha fazla ve daha etkin yeniliğin yapılmasını sağlamaktır. Bu politikalar doğrultusunda yenilik için gereken ortamın oluşturulması ve teşviklerin sağlanması devletlerin en önemli görevleri arasında yer almaya başlamıştır. [124]

Gelişmiş ülkelerde ve OECD gibi uluslararası kuruluşlarda, teknoloji ve yenilik politikalarının geliştirilmesinde, Neoklasik Kuram ve Evrimci Kuram (Schumpeterci Kuram) olmak üzere iki önemli kuram etkili olmuştur.[125]

Neoklasik üretim iktisadının bir uzantısı konumunda olan teknoloji ve yenilik iktisadında neoklasik yaklaşım,[126] teknolojik yeniliklerin ve teknolojik bilginin, kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayan üç temel özellik olan, *dışlanabilirlik, rekabetçilik* ve *şeffaflık* özelliklerini taşımadıklarını vurgulamıştır. Bunun neticesinde teknolojik yeniliklerin üretilmesinde piyasaların aksayabileceğini ve bu faaliyetlere toplumsal olarak etkin düzeyde kaynak tahsis edilemeyeceğini ifade eden bu görüşe göre, devletin teknoloji ve yenilik politikaları yoluyla kaynak tahsis süreçlerini etkilemesi gerekmektedir.[127]

---

[124] Ibid., s. 49 ve s. 55.

[125] Erol Taymaz, **Ulusal Yenilik Sistemi: Türkiye İmalat Sanayinde Teknolojik Değişim ve Yenilik Süreçleri,** TÜBİTAK, Ankara, Mart 2001, s. 5.

[126] Neoklasik kuram, kaynakların toplumsal olarak en etkin şekilde kullanılmasının ancak tam rekabetçi piyasalarda gerçekleşebileceğini varsaymaktadır. Bu kapsamda teknolojik yenilik faaliyetleri için gerekli olan kaynaklar da piyasalar tarafından en etkin şekilde tahsis edilecektir. Piyasa koşullarında kaynakların etkin kullanımının da üç ön koşulu bulunmaktadır: Dışlanabilirlik, rekabetçilik ve şeffaflık. Dışlanabilirlik ve rekabetçilik bir malın ancak bir tüketici tarafından tüketilebilmesini ve tüketilen bir malın bitmesini, yok olmasını tanımlamaktadır. Bu iki özellik tüketimde dışsallıkların olmasını engellemektedir. Şeffaflık ise aktörlerin rasyonel davranmalarını sağlayacak gerekli bilgilerle sahip olunmasının ön koşuludur. Daha fazla bilgi için Bknz. Taymaz (2001), op. cit.,s. 6.

[127] Neoklasik kurama göre teknolojik yenilik faaliyetlerinde piyasanın aksamasının nedenleri konusunda daha fazla bilgi için Bknz. Taymaz (2001), op. cit., s. 5-8.

Neoklasik kuramın teknolojik ve yenilik iktisadında yetersiz kalması üzerine 1980'lerden itibaren Evrimci Kuram (Schumpeterci kuram) öne geçmiştir. Bu yaklaşım özellikle Nelson ve Winter'in 1982 yılında yayımlanan "Ekonomik Büyümenin Evrimci Teorisi" başlıklı kitabından sonra teknoloji ve yenilik iktisadında yaygınlık kazanmıştır. Neoklasik yaklaşımın teknolojik gelişme sürecinin anlaşılması açısından yetersiz olduğunu ve dolayısıyla teknoloji politikalarının geliştirilmesinde yararlı olamayacağını öne süren bu yaklaşım,[128] Schumpeter'in çalışmalarından yola çıkarak, teknolojik yenilik ve öğrenme süreçlerini ön plana çıkarmıştır. Evrimci yaklaşımda, bilginin üretilmesi, işlenmesi, saklanması ve aktarılması süreçleri kapsamlı olarak analiz edilmekte, firmaların yeni teknolojileri nasıl geliştirdiği ve teknolojik yeniliklere nasıl uyum sağladığı incelenmektedir. [129]

Teknoloji ve yenilik politikaları ile teknolojik gelişme sürecinin hızını ve yönünü etkilemek amacıyla uygulanan devlet politikaları tanımlanmaktadır. Bu politikalar doğrultusunda devletler, kısa ve uzun vadeli müdahalelerde bulunmaktadırlar. Kısa vadeli müdahaleler, yeniliği teşvik için firmalara finansman sağlanması, eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin sunulması gibi önlemlerden oluşmakta olup, kısa vadede firmaların yenilik performanslarını artırmaya yönelik gereksinimlere cevap vermeyi amaçlamaktadır. Uzun vadeli müdahaleler ise kalkınma ve büyüme hedefine ulaşmak için tasarlanmış eylemleri kapsamaktadır. Bu eylemler arasında yenilik kültür ve becerilerine sahip nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi, bilim teknolojileri gibi yenilik altyapısının belirleyicisi teknolojilerin yaygınlaştırılması ve yenilik faaliyetlerine dayalı yeni firmalara destek sağlayacak

[128] Arıkan, op. cit., s. 35.
[129] Taymaz (2001), op. cit., ss. 12-13.

kuluçkalıkların (inkübatör)[130] kurulması sayılabilir. Teknoloji ve yenilik politikaları doğrultusunda yapılan müdahaleler dört başlık altında toplanmaktadır: [131]

1. Firmalara finansal kaynakların sağlanması (devlet yardımları),
2. Aracı kurum görevi gören kurumlara finansal kaynak sağlanması,
3. Sistemin aktörleri arasında bilgi akışının ve paylaşımının sağlanması, koordine edilmesi, bilginin yayılması,
4. Yeni düzenlemelerin oluşturulması ve uygulanmasının sağlanması.

Ulusal yenilik politikaları, bilim ve teknoloji politikası ile sanayi politikasının bir karışımı olarak ortaya çıkmıştır. Ancak yeniliğin sistemik özelliği nedeniyle, sadece bu iki politika alanı ile sınırlamanın doğru olmadığı anlaşılmış ve bunun üzerine eğitim, rekabet, istihdam, ve vergilendirme gibi farklı politikalarla da entegre edilmeye başlanmıştır.[132]

Görüldüğü gibi teknoloji ve yenilik politikalarının çok kapsamlı bir süreç olması kurumlar arasında güçlü bir etkileşimi gerektirmektedir. Hem kurumlar arasındaki bu etkileşimi hem de bilgi, finansman ve düzenleme akışını sağlayacak unsur olarak ise "ulusal yenilik sistemi" getirilmiştir. [133]

"Ulusal yenilik sistemi" kavramı ilk olarak Freeman ve Lundvall tarafından ileri sürülmüş ve zaman içinde diğer araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir.[134] Freeman'a göre ulusal yenilik sistemi kavramını ilk kullanan kişi Bengt-Ake Lundvall'dır. Ama Lundvall'ın kendisinin de belirttiği gibi bu fikir, Friedrich List'in 1841'de yayımlanan "Politik İktisadın Ulusal Sistemi" (National system of Political Economy)'ne kadar uzanmaktadır.[135]

---

[130] **İnkübatör (kuluçkalık):** Yeni firmalara iş destek hizmetlerinin tek elden sağlandığı, genellikle üniversitelerde veya kamu araştırma kuruluşlarında kurulmuş olan mekanlar. (Şirin Elçi (2006), op. cit., s. 169)

[131] Elçi (2006), op. cit., ss. 54-56.

[132] Ibid., ss. 61-62.

[133] Elçi (2006), op. cit., s. 49-50.

[134] Taymaz (2001), op. cit., s. 25

[135] Büyük Britanya İmparatorluğu'nun dünya pazarlarındaki üstünlüğünün teknolojideki üstünlüğünden kaynaklandığı görüşünde olan List, Almanya'nın da bu yeni teknolojileri öğrenip,

Sistemin isim babası Lundvall[136] ulusal yenilik sistemini, dar ve genel olarak iki farklı anlamda tanımlamıştır. Lundvall'a göre dar anlamda ulusal yenilik sistemi, AR-GE birimleri, teknoloji kurumları ve üniversiteler gibi araştırmaya yönelik kurumlardan oluşmakta iken, genel anlamda, öğrenme ve finansman süreçlerine ilişkin kurumlar başta gelmek üzere, yenilik sürecini etkileyen kurumların tamamını kapsamaktadır. Freeman ise ulusal yenilik sistemini, etkinlikleri ve etkileşimleri ile yeni teknolojileri oluşturan, ithal eden, değiştiren ve yayan kamu ve özel kesim kuruluşlarının ağı olarak tanımlamıştır. [137]

Lundvall ve Freeman sonrasında da çağımızın iktisatçıları tarafından yeniden tanımlanarak geliştirilen[138] Ulusal yenilik sistemi kavramı, 1990'larda OECD gibi uluslararası örgütler ve AB tarafından teknoloji ve yenilik politikalarının geliştirilmesinde yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. OECD'nin tanımına göre, ulusal yenilik sistemi, yenilik ve teknolojik yayılmanın hızını ve yönünü etkileyen piyasa ve piyasa dışı kurumlarından oluşmaktadır. [139]

Görüldüğü gibi ulusal yenilik sistemi, bir ülkenin bilim ve teknoloji alanlarında yetkinlik kazanarak, bilim ve teknolojiyi ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürme becerisini kazanabilmesi için gerekli kurum ve araçları sistematik bir bütünsellik içerisinde tanımlayan yapılar bütünüdür.[140] Yapılan çalışmalar göstermiştir ki bilim ve teknolojide yetkinleşme ve yenilik yeteneği kazanma sadece

---

ekonomik faaliyet alanlarına yayabilmesi için sanayi, devlet mekanizması ve üniversiteyi içine alan ulusal bir araştırma geliştirme sisteminin kurulmasını öngörmüştür. Freman, List'in önerdiği bu bu sistemin de aslında ulusal yenilik sistemi olabileceğini söylemiştir (Arıkan, op. cit. s. 37)

[136] Arıkan, op. cit., s. 37.
[137] Taymaz (2001), op. cit., ss. 26.
[138] Arıkan, op. cit., s. 38.
[139] Taymaz (2001), op. cit., ss. 25-26.
[140] Korkmaz , op.cit., s. 26.

teknik bir sorun değildir. Bu yetkinleşme, aynı zamanda, içinde pek çok toplumsal ve siyasi aktörün yer aldığı sosyo-ekonomik ve siyasi bir süreçtir.[141]

Bilimsel ve teknolojik bilginin üretimi, yayılması, saklanması ve kullanılmasına ilişkin olarak ulusal yenilik sisteminin ana aktörleri şu şekilde sıralanabilir: [142]

1. Politikaları geliştiren ve uygulayan hükümetler,
2. Teknolojik yenilik faaliyetinde bulunan firmalar ve bu firmaların oluşturduğu ağlar,
3. Üniversiteler,
4. Araştırma kurumları,
5. Devlet ile firmalar, üniversiteler ve araştırma kurumları arasında köprü görevi gören kuruluşlar,
5. Finansman kuruluşları
6. Patent ofisleri, ortak araştırma merkezleri, teknoloji transfer birimleri, eğitim merkezleri, teknoparklar gibi diğer kamu ve özel sektör kuruluşları.

E. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler ve Yenilik

Ülkelerin ekonomik büyümelerini, rekabet güçlerini ve istihdam olanaklarını arttırmada çok önemli bir role sahip olan yenilik sadece ülkeler açısından değil, işletmeler açısından da büyük önem taşımaktadır. Yenilik ekonomisi girişimlerin bir taraftan iş olanaklarını artırırken bir taraftan da rekabet şartlarını ağırlaştırmıştır. Günümüzde bir iş yerinin yaşaması ve gelişmesi açısından yenilik her şeyden daha önemli hale gelmiştir.[143] Firmaların uluslararasılaşması, ekonomik küreselleşme sürecine katılması ve sürdürülebilir rekabetçi üstünlüğünü artırmasında yenilik

[141] Arıkan, op. cit., s. 31.
[142] Elçi (2006), op. cit., s. 50 ve Taymaz (2001), op .cit., ss. 26-27.
[143] Günter Verheugen, **Putting the SMEs First,** http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/docs/sme_pack_en.pdf, s. 19. (31.08.2009)

yapma gücü hayati bir öneme sahiptir.[144] Günümüzün hızla değişen rekabet ortamına ayak uydurabilmeleri için işletmeler ürünlerini, hizmetlerini ve üretim yöntemlerini sürekli olarak değiştirmek ve yenilemek zorundadırlar. Bu nedenle ülkelerin kalkınmaları yanında işletmelerin varlıklarını sürdürmelerinde de yeniliğin çok büyük önemi bulunmaktadır.[145]

Firmaların yenilik kapasitesini etkileyen bir çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler, iç ve dış faktörler olarak ikiye ayrılmıştır. Firmanın yenilik kapasitesini etkileyen iç faktörler, firmanın sahip olduğu bilgi, beceri, öğrenme yeteneği, girişimci özellikleri, firmanın yatırımları, AR-GE çalışmaları ve deneyimleri iken, dış faktörler firmalar arasındaki network ilişkileri, hükümetlerin ve üniversitelerin yenilik alanındaki desteklerinden oluşmaktadır.[146]

Firmaların yenilik kapasitelerini etkileyen en önemli faktörlerden birisi de firma büyüklüğüdür. Literatürde firma büyüklüğünün yenilik faaliyetleri üzerindeki etkisini inceleyen çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Firma büyüklüğü ile yenilik arasındaki ilişkiyi açıklamayı amaçlayan iktisadi çalışmalardaki temel sorular, AR-GE çalışmalarının optimum ölçeği, çeşitlendirmenin rolü, uygunluk koşulları ve finansal zorluklarla ilgilidir. Firma büyüklüğünün yenilik üzerindeki etkileri konusunda iktisatçılar arasında iki ana görüş bulunmaktadır. Schumpeter ve onu takip eden iktisatçılar tekelci kâr eden büyük firmaların daha çok yenilik yapacağını

---

[144] Aykaç, op. cit., s. 76.

[145] Hatice Çalıpınar ve Uğur Baç, "KOBİ'lerde İnovasyon Yapmayı Etkileyen Faktörler ve Bir Alan Araştırması", **Ege Akademik Bakış,** 7 (2) 2007, s.454., (ss. 445-458), http://eab.ege.edu.tr/pdf/7_2/C7-S2-M4.pdf , (03.02.2010) .

[146] Öznur Bozkurt ve Hümeyra Taşçıoğlu, "KOBİ'lerde İnovasyon Çalışmaları ve Örnekleri Üzerine Bir İnceleme", **Akademik Bakış,** Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı 11, s. 5 , http://www.akademikbakis.org/sayi11/makale/oznurbozkurt.doc (10.09.2009) (Henny Romijn ve Manuel Albaladejo, "Determinants of Innovation Capability in Small UK Firms: An Emprical Analysis", **QEH (Queen Elisabeth House) Working Paper Series**, University of Oxford, QEHWPS40, 1999'dan aktarma, http://www3.qeh.ox.ac.uk/RePEc/qeh/qehwps/qehwps40.pdf, (11.09.2009)

ileri sürerlerken, Arrow ve diğer neoklasik iktisatçılar pazarda rekabet arttıkça yeniliklerin de artacağı görüşündedirler. [147]

Büyük ölçekli firmaların küçük ölçekli olanlara göre pek çok avantajı olduğunu, bu nedenle daha yenilikçi olduğunu ileri süren Schumpeter'e göre AR-GE çalışmalarındaki ölçek ekonomisi nedeniyle firma ölçeğinin büyümesi firmaya önemli avantaj sağlamaktadır. AR-GE projelerinin büyük maliyetler gerektirmesi, bu tür projeleri sadece satışları yeterince büyük olan firmaların karşılamasına imkan verirken, bu projelerin büyük riskler ve belirsizlikler taşıması nedeniyle ancak farklı alanlarda çalışabilecek büyük ölçekli firmalar, çalışmalarını çeşitlendirebilmeleri sayesinde, risklerini dağıtabilmektedirler. Büyük ölçekli firmaların dış finansmana kolaylıkla ulaşabilmeleri yenilik üretmeleri konusunda avantaj sağlamaktadır. [148]

Freeman da büyük firmaların yenilik yapma konusunda daha avantajlı olduğunu ileri sürmektedir. Freeman'a göre büyük firmalarda iş yenilikçilerinin daha çok kaynak kullanmak ve üst düzeyde emir verme imkanları vardır. Bu firmalar işlerin nasıl yapılacağını ve firmanın nasıl çalıştığını iyi bilirler. Küçük firmada ise ancak firmanın başındaki veya ona çok yakın kimse yenilik için gereken çabayı firmaya yönlendirebilmektedir.[149]

Ancak, literatürde büyük ve küçük ölçekli firmaların yenilikçiliği hususunda farklı yargılara da ulaşılmıştır. Rekabette ölçeğin sonucu pek fazla etkilemediğini ortaya koyan SAPPHO Projesi buna örnek olarak gösterilebilir.[150]

---

[147] Yılmaz, op. cit., s. 8 ve s. 14.
[148] Ibid.,, ss. 13-14.
[149] Freeman, op.cit., s. 248.
[150] 1970'lerde İngiltere'deki Sussex Üniversitesi'ndeki Bilim Politikası Araştırma Ünitesi tarafından gerçekleştirilen bu projedeki temel fikir, teknolojik yenilikler hakkındaki genellemelerin, sanayinin her dalındaki başarılı ve başarısız yeniliklerin sistematik bir şekilde karşılaştırılması yoluyla doğrulanması ya da reddedilmesi girişimidir. Kimya ve bilimsel enstrümanlar alanında yapılmış 58 yenilik girişiminin incelendiği bu Proje'nin test ettiği hipotezler arasında firma büyüklüğü (İstihdam,

Bunun yanı sıra yenilikle firma büyüklüğü ilişkisini etkileyen pek çok faktör de bulunmaktadır. Sektörel farklılıklar bu faktörler arasında sayılabilir. Büyük ve küçük firmaların nispi performansının sanayi dalına göre farklılık gösterdiği Freeman'ın çalışmasında da vurgulanmıştır. [151] Örneğin kimya sanayinde araştırma ve geliştirme işlerinin çok pahalı olması, bu sektörde büyük firmaların gerek icatlar gerekse yenilikler konusunda daha egemen olmalarına yol açmaktadır. Makine mühendisliği sanayisinde ise daha masrafsız bir yaratıcılığın söz konusu olması, küçük firmalarla kişisel mucitlerin daha büyük katkılar yapabilmesi imkanını vermektedir.

Firma büyüklüğü ve yenilik konusundaki saptamalardan birisi de AR-GE harcamalarının ağırlıklı olarak büyük firmalarda yoğunlaşmış olmasına rağmen önemli icat ve yeniliklerin çoğunun küçük firmalarda ortaya çıktığıdır. Ancak Freeman, AR-GE girdilerine oranla patent sayılarına ve önemli icatlarına bakılarak küçük firmaların daha başarılı oldukları ve büyük firmalara göre AR-GE performansı açısından daha etkin çalıştıkları sonucuna varmanın doğru olmadığı görüşündedir. Freeman'a göre, küçük firmalar yaratıcı faaliyetlerin ilk aşamalarında maliyeti daha düşük, radikal buluşlar konusunda nispi avantajlı iken, büyük şirketler daha sonraki aşamalarda, geliştirmede ve ilk icatları alıp daha ileriye götürmede daha avantajlıdırlar. Freeman böylece büyük şirketlerin yenilik yapma konusundaki

---

AR-GE Bölümü, proje kadrosu) da yer almıştır. Ancak yapılan ölçümler sonucunda firma büyüklüğü, AR-GE Bölümlerinin büyüklüğü ile yenilik girişimlerinin başarısı arasında güçlü sistematik kanıtlar bulunamamıştır. Örneğin 100 binden fazla çalışanı bulunan firmaların altısı başarılı, yedisi başarısız olmuştur. Ancak küçük firmaların teşebbüs etmediği bir grup yenilik alanının varlığı, SAPPHO gibi araştırmaların bu durumu açıklamakta yetersiz kalmasına yol açmaktadır. (SAPPHO Projesi konusunda daha ayrıntılı bilgi için Bknz. Freeman, op. cit., ss. 237-260)

[151] Freeman, op. cit. , s. 268.

performanslarının icat yapma konusundaki performanslarına göre çok daha iyi olduğunu ileri sürmüştür. [152]

Yenilik ile firma büyüklüğü arasındaki saptamalar ise işletme sayısı ile ülke ekonomilerinde önemli bir yere sahip olan KOBİ'ler açısından oldukça önem taşımaktadır. Yenilik ekonomisinde ağırlaşan rekabet şartlarından en çok etkilenecek girişimlerin başında KOBİ'ler gelmektedir. KOBİ'lerin yapılarından dolayı sahip oldukları dezavantajlarının giderilmesinde, rekabetçi ve hızlı değişen ortamda fark yaratarak sürekliliklerini devam ettirmede yapacakları yeniliğin büyük önemi bulunmaktadır. Ekonomik ve teknik açıdan hızla değişen, dinamik bir çevre içinde bulunan KOBİ'lerin varlıklarını sürdürmeleri ancak kendilerinin de değişim içinde olmalarıyla mümkündür.[153]

İşletme sayısının % 90'ından fazlasını oluşturan ve böylece bir ülkenin rekabet düzeyini belirleyen köşe taşları ve istihdam yaratmada motor durumunda olan KOBİ'ler, rekabetçi pazarlarda ve genellikle büyük sanayinin alt yüklenicisi olarak çalıştıkları için yenilik yaratmak zorundadırlar. Bunun için ise yeni teknolojileri genel olarak geliştirmeleri veya yeni teknoloji edinmeleri gerekmektedir. Ancak, daha önce bahsedilen amprik çalışma sonuçlarında da belirtildiği gibi KOBİ'lerde araştırma ve geliştirmeyi yürütmek, yenilikçi fikirleri uygulamaya koymak büyük firmalara göre daha da zordur. Küçük firmalar çoğunlukla finans kaynakları bakımından ve araştırma yapma bakımından zayıftırlar ve yine bu firmaların fikirlerini geliştirecek bir tamamlayıcı ortak bulmaları ve ortak fonlu araştırmaları ve yenilik faaliyetlerini gerçekleştirmeleri zordur.[154]

---

[152] İbid, ss. 267- 268.
[153] Çalıpınar, op. cit., s. 453-454.
[154] Verheaguen, op. cit., s.19.

Ancak KOBİ'lerle yenilik arasında çift taraflı bir ilişki bulunmaktadır. Yenilik bu girişimlerin rekabet gücü sağlamasındada ne kadar önemli bir yere sahipse, yenilik faaliyetlerinin geliştirilmesinde de bu girişimler büyük öneme sahiptir. Çünkü KOBİ'ler yapılarından dolayı sahip oldukları avantajlar nedeniyle yenilik açısından önemli bir potansiyele sahiptirler. Büyük işletmelere kıyasla bu işletmelerin bilginin ve fikirlerin uygulanmasında ve yayılmasında gösterdikleri performans, ekonomilerin gereksinim duyduğu yenilikçi faaliyetlerin artışına önemli katkı sağlamaktadır.[155]

Bunun yanı sıra bu girişimlerin yine yapılarından dolayı yenilik faaliyetlerinde karşı karşıya kaldıkları bir takım zorluklar da bulunmaktadır. Tablo 19'de KOBİ'lerin bu avantaj ve zorlukları yer almaktadır.

Tablo 19 : KOBİ'lerin Yenilik Sürecindeki Avantaj ve Dezavantajları

KOBİ'lerin Yenilik Sürecinde Yararlanabilecekleri Avantajlar	KOBİ'lerin Yenilik Sürecinde Karşılaştıkları Zorluklar
- Firma içi bürokrasi az olduğundan daha hızlı hareket edebilirler, - Girişimci ruhları yüksektir, - Firma içindeki informel ağ yapısı dolayısıyla iç iletişim hızlı ve etkindir, - Değişen Pazar koşullarına hızla tepki verebilir niş pazarlara hakim olabilirler, - Firmanın küçük, çalışanlar arasındaki ilişkilerin sıkı olması nedeniyle teknik personelin diğer bölümlerle yakın ilişkisi vardır, - Yasal düzenlemelerle KOBİ'ler için kolaylaştırıcı uygulamalar bulunmaktadır, - KOBİ'erin yenilik faaliyetlerinin desteklenmesi için çok çeşitli destek programları bulunmaktadır, - Organik yapıda basit ve odaklanmış organizasyon yapılarına sahiptirler.	- Girişimcilik ve yenilik kültürü ile teknoloji yönetimi becerilerinden yoksundurlar, - Ölçekleri dolayısıyla gereksindikleri bazı hizmetleri kendileri üretebilme gücüne sahip değildirler, - Teknolojik bilgi birikimine (know-how) erişiminde zorluk yaşarlar, - Yenilik konusunda çalışacak kalifiye personeli firmaya çekmekte ve istihdam etmede zorluklar yaşarlar, - Finansman kaynaklarına erişimde güçlük çekerler, - İş ortamında uymak zorunda oldukları mevzuat karmaşık geldiğinden pek çok idari, hukuki ve ticari işlemi yerine getirtmede zorlanırlar, - Yaşanmakta olan küresel süreçler içinde ulusal sınırlar ötesindeki pazarlara erişimleri güçtür.

Kaynak: Korkmaz, op. cit., s. 30-31.

[155] İbid, ., ss. 38-39.

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, sahip oldukları avantajlarına rağmen KOBİ'lerin önemli bir kısmının sınırlı yenilik yeteneği bulunmaktadır. [156] Son on yılda KOBİ'lerin AR-GE harcamalarındaki artışa rağmen yeni teknolojileri benimseme ve uygulamada ve yeni ekonomik şartlara uyum sağlamada hızlı ancak yenilik yapmada zayıf olduğu görülmektedir. Bir diğer ifade ile KOBİ'ler genellikle yeniliği hızlı kabul eden ancak yavaş yenilik yapan kuruluşlar olarak nitelendirilmektedirler.[157]

KOBİ'lerin yenilikçiliği sektörlere göre de farklılıklar göstermektedir. Havacılık, motorlu araçlar, boya, ilaç ve gemicilik sektörlerinde gerçekleştirilen yeniliklerde KOBİ'lerin payı oldukça az iken, özelleşmiş makineler ve bilimsel araç-gereç sektörlerinde KOBİ'lerin payı belirgin şekilde artmaktadır. Biyoteknolji ve telekomünikasyon gibi yeni gelişmekte olan alanlarda KOBİ'ler daha başarılı olurken, yaşam eğrisinin ileri aşamalarında olan makine ve kimya gibi sektörlerde büyük işletmeler daha fazla yeniliğe imza atmaktadır. [158]

KOBİ'lerin yeniliklikte başarılı olmaları, yapısal avantajlarını iyi kullanarak yapılarının getirdiği dezavantajların etkisini azaltabilmelerine bağlıdır.[159] Bu nedenle birçok ülkede ulusal yenilik sisteminin öncelikleri arasında KOBİ'lerin canlandırılması yeralmaktadır. Günümüzde hükümetler KOBİ'lerin yenilik kapasitesini geliştirmekamacıyla, teknolojik temellerini geliştirmeye yönelik kapsamlı programlar geliştirmişlerdir.[160] Bu programlarla KOBİ'lerin yenilik

[156] Arıkan, op. cit., s. 134.
[157] Aykaç, op. cit., s. 88.
[158] Korkmaz, op. cit., ss. 29-30.
[159] İbid, op. cit., s. 31.
[160] Japonya'da SBIR (1999), İspanya'da PROFIT (2000), Avusturalya'da COMET (1999-2000), BAA (2001) ve BITS, Kanada'da IRAP ve TPC, Portekiz'de TDMPIS, Hollanda ve İsveç'de ICP, Finlandiya'da TEKES, Avusturya'da Kind&Knet, Norveç'de SMB, Almanya'da PROgram INNOvation. (Aykaç, op. cit. S. 84)

kapasitelerinin gelişmesi ve yeni teknolojilere sahip olmaları amacı ile bu işletmelerin küresel ağlara katılması, kamu-özel sektör işbirliği imkanlarının artırılması, çalışanlarının vasıflarının yükseltilmesi için mesleki eğitime önem verilmesi teşvik edilmektedir.[161]

Sonuç olarak Yenilik ekonomisinin getirdiği yeni rekabet düzeyinde ülkelerin rekabet güçlerini korumaları yenilikten geçmektedir. Ülke ekonomilerinde işletme sayısı bakımından önemli bir yere sahip olan KOBİ'ler, ülkelerin ekonomik kalkınmalarında da önemli bir yere sahiptir. Sahip oldukları esneklik, hızlı hareket etme vb. özellikleri ile KOBİ'ler, yenilik ekonomisine uyum sağlamada hızlı olmalarına rağmen yenilik yapmada potansiyellerini açığa çıkaramamaktadırlar. Bu nedenle gerek gelişmiş gerek gelişmekte olan birçok ülkenin ulusal yenilik sistemlerinde KOBİ'lerin yenilik kapasitelerinin artırılması öncelikli bir yere sahiptir. 2010 yılında dünyanın en rekabetçi ekonomisi olma hedefinde olan AB'de de bu hedefe ulaşmada yenilik en önemli araç olarak belirlenmiş, 2009 yılı yenilik yılı olarak ilan edilmiştir. KOBİ'lerin hem Birlik ve hem de üye ülkeler düzeyinde ekonomide çok önemli bir yere sahip olması nedeniyle AB'nin yenilik politikası da büyük ölçüde bu işletmelere yönelik gelişmiştir.

III. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YENİLİK POLİTİKALARI VE YENİLİK AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİNİN YERİ

A. Avrupa Birliği Yenilik Politikalarının Gelişimi:

AB için yenilik, dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi ekonomisi olma hedefine ulaşılmasında en önemli araçlardan biri olarak görülmüştür. AB'nin yenilik

[161] Aykaç, op. cit., s. 73.

stratejisinin amacı, işletmelerin önündeki piyasa engellerini kaldırarak, daha iyi iş imkanları sunmaktır. AB, bu amaca ulaşmanın, üye ülkeler ve bölgeler düzeyinde geliştirilen ve uygulanan araştırma ve yenilik programlarının Birlik düzeyinde daha etkin bir şekilde koordinasyonu ile mümkün olabileceğini görmüş[162] ve buna göre çeşitli yenilik stratejileri geliştirilmiştir. Değişen rekabet şartlarına göre AB'nin yenilik stratejileri zaman içinde değişmiş ve gelişmiştir.

AB'de Birlik düzeyinde yenilik politikalarına bakış açısı ilk kez, 1995 yılında yayınlanan, "Yeniliğe İlişkin Yeşil Kitap" (Green Paper on Innovation) ile ortaya konmuştur.[163] AB'nin yenilik faaliyetlerinin düzeyini ve etkinliğini artırmaya yönelik, kapsamlı ve entegre yenilik politikası ise, 2000'li yıllarda ortaya çıkmıştır.[164] Ancak, yeniliğin başta eğitim, araştırma ve teknoloji olmak üzere gibi diğer politika alanlarıyla yakından ilişkili ve çok boyutlu olması nedeniyle, AB'de yenilik politikalarının gelişimi 2000 yılı öncesi ve sonrası dönem olarak iki ayrı dönemde incelenebilir.

1- 2000 Yılı Öncesi Dönem

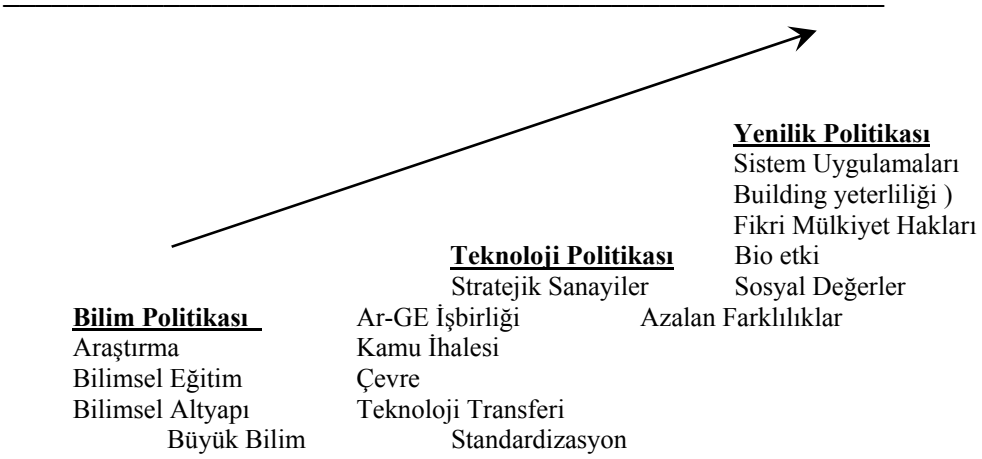
Dünya tarihinde bilim ve teknoloji politikaları bir evrim sürecinden geçmiştir. AB'de yenilik politikasının gelişimini inceleyen Borràs[165], üye ülkelerde de aynı politika evrimi sürecinin yaşandığını belirtmiştir.

---

[162] Verheugen, op. cit.,s. 17.
[163] Elçi (2006), op. cit., s. 84.
[164] Victor Rodriguez ve Carlos Montalvo, "Innovation Policies From the European Union: Methods for Classification", **Bulletin of Science, Technology & Society,** December 2007, (ss. 467-480, s. 467. http://bst.sagepub.com/cgi/content/abstract/27/6/477, (20.10.2009)
[165] Susana Borràs, **The Innovation Policy of the European Union (From Government to Governance),** Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, 2003, http://www.google.com/books?hl=tr&lr=&id=p_35lmpkz2QC&oi=fnd&pg=PR7&dq=%22Borr%C3%A1s%22+%22The+innovation+policy+of+the+European+Union:+from+...%22+&ots=JpiopBcsIR&sig=bTdi99hn6UQwelUdBhKvI77HcVU#v=onepage&q=&f=true (20.10.2009)

Bilim ve teknolojinin hükümet müdahalesi olarak kullanılmaya başlandığı İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında, AB'nin bilim politikasının amacı üye ülkeler arasında kollektif bilimsel bilginin oluşturulması olmuştur. Başlangıçta temel müdahale sadece bilimin yapılması alanında iken, 1950'lerde ve 60'larda bilim politikasının geliştirilerek yaygınlaştırılması hükümetlerin temel odak noktası olmuştur. 1970'lerde ise teknolojinin giderek daha da önemli hale gelmesi, bilimin de bir politika aracı olarak öneminin daha çok vurgulanmasına neden olmuştur.[166]

Grafik 1: Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikalarının Evrimi

Kaynak: Borràs, op. cit., s. 14.

AB'de yenilik alanındaki gelişmeler ve yenilik politikasının gelişimi sık sık araştırmalara konu olmaktadır. Bu konudaki en son çalışmalardan birisi Rodriguez ve Montalvo'ye aittir. Smits ve Kuhlmann'ın 2002 tarihli "Strengthening Interfaces in Innovation Systems: Rationale, Concepts and (New) Instruments" adlı makalesinden yararlanan Rodriguez ve Montalvo, tarihi süre içerisinde değişen şartlara göre, yenilik politikası amaçlarının da değişim gösterdiğini ortaya koymuşlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre 1970'li yıllarda temel amaç, araştırma ve gelişmeyi

[166] Rodriguez op. cit., s. 477.

teşvik etmek iken, 1980'lerde teknoloji transferinin yayılması amaç haline gelmiştir.[167]

Teknolojik gelişmenin baskın unsur olduğu 1980'lerin ortalarında AB, bilim politikasından teknoloji politikasına yönelerek yeni bilginin sanayi alanında kullanılmasına odaklanmıştır.[168] 1990'ların ortalarında ise yenilik yeni bir kavram olarak ortaya çıkmıştır ve buna bağlı olarak AB'nin politikaları da bu yöne kaymıştır.

AB'de yenilik politikası 1990'ların ortalarında oluşturulmaya başlanmış olsa da yeniliğe yönelik girişimlerin kökeni 1980'lere kadar gitmektedir. 1983 yılında başlatılan Sprint Programı* Avrupa'nın yeniliği teşvik için geliştirdiği ilk program olarak kabul edilmektedir. Bu program, mevcut teknoloji ajansları arasındaki işbirliğine dayalı olarak Avrupa'da yenilik eğilimini desteklemiştir.[169]

AB'de yenilik politikasının ortaya çıkışı, Birliğin 1990'ların başındaki sosyo-ekonomik ve siyasi yapısı açısından da anlam taşımaktadır. Bu dönemde tek pazarın tamamlanmasına ve tek paraya yönelik girişimler önemli gelişmeler sayılsa da, Avrupa'nın rakiplerine karşı rekabet gücünün yeterli bir düzeye ulaşamaması önemli bir sorun olmuştur. Bu durum hem AB'nin ekonomik performansını olumsuz etkilemiş hem de işsizliği önemli ölçüde arttırmıştır. AB'nin son on yıldır uyguladığı teknoloji politikasının bu durumu düzeltmede etkili olamaması, yeni politikalara yönelme gereksinimini ortaya çıkarmıştır. AB'nin yeni politika oluşturma alanındaki girişimlerinin başlangıç noktası, Komisyon'un 1994 tarihli "Büyüme, Rekabet ve İstihdam" adlı Beyaz Kitabı olmuştur.[170] Beyaz Kitap, AB'nin rakipleri karşısındaki zayıflıklarını aşağıdaki şekilde özetlemiştir:[171]

---

[167] İbid, s. 476.
[168] Michael Peneder, **The EU Innovation Policy,** Vortrag im Rahmen des Europa Kolloquium, June, 2008, s. 8, http://michael.peneder.wifo.ac.at/fileadmin/homepage_peneder/files/WU_Winteruni_07_EU_Innovation_Policy_2008_06_09_kurzfassung_.pdf. (19.10.2009)
* Sprint: The Spesific PRogramme for Innovation and Technology Transfer
[169] EC (f), **Innovation and SMEs,** Community Research, 2000, s. 4, http://ec.europa.eu/research/sme/leaflets/pdf/smes_en.pdf, (13.10.2009)
[170] Borràs, op. cit., s. 15.
[171] EC, **Green Paper on Innovation,** December 1995, s. 1, http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com95_688_en.pdf, (Erişim tarihi: 13.10.2009)

- AB'nin rakiplerine kıyasla araştırma ve yeniliğe daha az yatırım yapması,

- Kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği,

- Bilimsel ve teknolojik başarıların ticarileştirilememesi

Komisyon bu üç eksiklik içinde de en önemli eksikliğin, "*bilimsel ve teknolojik başarıların ticarileştirilememesi"* olduğunu vurgulayarak, AB'nin sorunlarının çözümünde en temel çıkış yolu olarak yeniliği göstermiştir.[172]

Beyaz Kitabın hemen ardından bu yönde bir diğer gelişme Komisyon'un 1995 tarihli Yeşil Kitabı'dır.[173] Avrupa'nın yenilik alanında avantajlı ve dezavantajlı yanlarını ortaya koyan ve bu konuda alınacak önlemleri saptayan Yeşil Kitap sonrasında yenilik konusunda, başta araştırma kurumları olmak üzere bireysel ve kurumsal temsilcilerle ulusal otoritelerden oluşan çok geniş katılımlı tartışmalar yapılmıştır. Bu tartışmaları takiben, Prodi Hükümeti tarafından yenilik sorunu, Avrupa'nın temel siyasi hedeflerinin merkezi haline gelmiş ve 1996 yılında da İlk Yenilik Eylem Planı kabul edilmiştir. Temel amacı Avrupa'nın yenilik yapmasının önündeki engelleri kaldırmak olan Eylem Planı bu amaca yönelik olarak üç alanda faaliyetleri belirlemiştir: [174]

- yenilik kültürünü geliştirmek,
- yenilik için daha iyi bir yasal çerçeve oluşturmak,
- yenilik için daha fazla araştırma yapmak

Yenilik Eylem Planı'nda yukarıda belirtilen bu faaliyetler, Avrupa Komisyonu ve üye ülkelerin koordinasyonunda yürütülecektir. Bu kapsamda,

---

[172] Borràs, op. cit., s. 15.
[173] EC (1995), op. cit.,
[174] EC (1996), **The First Action Plan for Innovation in Europe,** s. 2-3, http://cordis.europa.eu/documents/documentlibrary/21926641EN6.pdf, (Erişim Tarihi: 13.10.2009).

Komisyonun üstleneceği görevler, bilginin ve en iyi uygulama örneklerinin paylaşımı, araştırma çerçeve programlarında yeniliğin ön plana çıkartılması, rekabet ortamının ve fikri haklarla ilgili düzenlemelerin yeniliği destekler nitelik kazanması olarak saptanmıştır. Üye ülkeler ise, idari işlemlerin basitleştirilmesi, vergi, teşvik ve eğitim sistemlerinin yeniliğin önünü açacak şekilde gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi konularında çalışmalar yürüteceklerdir.[175]

Yine bu yıllarda, Avrupa'nın araştırma ve teknoloji alanında yatırımlarını artırabilmesinde KOBİ'lerin de önemi anlaşılmış ve bunun ardından çeşitli KOBİ merkezli yenilik programları oluşturulmaya başlamıştır.

İlk spesifik KOBİ projesi ise 3. Çerçeve Programı (1990-1994) kapsamında, sanayi teknolojileri alanında yürütülen "Brite-EuRam II" projesi olmuştur. Yine 3. Çerçeve Programı kapsamında başlatılan, benzer araştırma gereksinimleri olup da yeterli kapasiteye sahip olmayan KOBİ'leri grup haline getirerek uygun bir sponsor firma ile sözleşme imzalamalarını sağlamak amacında olan "CRAFT Network" Projesi de, günümüzdeki ulusal iletişim ağlarının öncüsü sayılmaktadır. 1989 ve 1994 yıllarında başlatılan "VALUE I" ve "VALUE II" programları ise Birlik destekli araştırmaların sonuçlarının ortaya çıkarılması ve kullanılmasına odaklanmış olup 4. Çerçeve Programı altında bütünleştirilmişlerdir. 1994-1998 tarihli 4. çerçeve programının sonuçları, önce Komisyon'un 1995 tarihli Yeşil Kitabı'nda, ardından da, 1996 yılında başlatılan ilk Yenilik Eylem Planı'nın geliştirilmesinde önemli bir rol oynamış ve AB'de bu alanda çeşitli inisiyatiflerin geliştirilmesine neden olmuştur. [176]

[175] Elçi (2006), op. cit., s. 84.
[176] EC (f), op. cit., s. 4-5.

Uygulanması sonrasındaki üç yıl içinde belirtilen alanlarda önemli gelişmeler sağlayan İlk Eylem Planı ile yenilik sadece AB'nin çerçeve programları kapsamında desteklenmemiş, eğitim ve sanayi gibi diğer politikalar kapsamında da yeniliğe yönelik destekler geliştirilmiştir.

2- 2000 Yılı Sonrası Dönem

2000 yılında Avrupa Birliği'nin yenilik politikası daha kapsamlı ve daha entegre bir hal almıştır. Ekonomik küreselleşme dünya ekonomisini çok kısa bir sürede önemli ölçüde değiştirmiş ve yeni fırsatları ve yeni mücadele alanlarını ülkelerin ve firmaların karşısına çıkarmıştır. Bu durum AB düzeyinde, girişimlere yönelik politikaların geliştirilmesini gerektirmiştir. AB'nin global rekabet gücü kazanmasının ancak bilgiye dayalı bir ekonomi haline gelmesine bağlı olduğu giderek idrak edilmeye başlamıştır.

24 Mart 2000 tarihinde kabul edilen ve başlıca amacı 2010 yılına kadar AB'yi dünyanın en rekabetçi ekonomisi haline getirmek olan Lizbon Stratejisi ile yenilik, AB politikalarının merkezine yerleşmiş olup bu konuda daha spesifik girişimler yapılmaya başlanmıştır. Bu girişimlerin başlıcaları Avrupa Araştırma Alanı (European Research Area-ERA),[177] Komisyon'un "Bilgiye Dayalı Ekonomi Bildirgesi"[178] ve yenilik performansının çeşitli açılardan kıyaslamalarına yönelik girişimlerdir.[179] Avrupa düzeyinde dağılmış bulunan araştırma faaliyetlerini, programları ve projeleri bir araya getirmek amacında olan ERA, AB'nin yenilik

[177] CEC, Communication of the Commission, **Towards a European Research Area,** Brussels, 18.01.2000, COM(2000) 6 final, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0006:FIN:EN:PDF (22.10.2009)
[178] CEC, Communication from the Commission, **Innovation in a Knowledge-Driven Economy,** Brussels, 20.9.2000, COM(2000) 567 final, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0567:FIN:EN:PDF (22.10.2009)
[179] Borràs, op. cit., s. 16.

politikasının en kapsamlı yol gösterici vizyonlarından birisi olmuştur.[180] Yeşil Kitabı takip eden bu girişimler, açık danışma modelinin bir parçası olan, "en iyi uygulama modeli" ve "yenilik performanslarının karşılaştırılması" (benchmarking) gibi yeni politika araçlarını da getirmişlerdir.[181]

2002 yılının Mart ayında yapılan Barselona Zirvesi'nde, AB'nin rakip ülkelerle arasındaki rekabet farkını kapatabilmesi için 2010 yılına kadar araştırma harcamalarının GSYİH içindeki payını % 3 seviyesine çıkarması hedeflenmiştir.[182] 2003 yılında ise Avrupa Komisyonu tarafından, Avrupa'nın yenilik politikasının oturduğu temellerin gözden geçirilmesi süreci başlatmıştır. Yeniliğin Lizbon hedefini gerçekleştirmede itici güç olarak kullanılmasının amaçlandığı bu süreçte, aşağıdaki iki ana unsur vurgulanmıştır:[183]

- İşletmelerin, yeniliğin odak noktası olması ve yenilik politikalarının da bu nedenle işletmelerin yenilik faaliyetlerini desteklemeye odaklanması,

- Örgütsel ve pazarlama yeniliği gibi, diğer yenilik türlerinin de rekabette önemli olması

Tüm bu gelişmeler ışığında 2004 yılında tamamen yeniliğe odaklı yeni bir eylem planı hazırlıklarına başlanmıştır.[184] Yeni yenilik politikası, aralarında etkin yenilik yönetişimi gibi eylemlerin bulunduğu, daha önceki yaklaşımlardan farklı yaklaşımlar sunan eylemler çerçevesinde şekillenmiştir.[185]

---

[180] Peneder, op. cit., s. 13.
[181] Borràs, op. cit., s. 16.
[182] EC, **Presidency Conclusions, Barcelona European Council, 15 and 16 March 2002,** s. 21, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/71025.pdf (14.10.2009)
[183] Elçi (2006)., s. 85.
[184] Bu kapsamda 2007-2013 yılları arasında Rekabetçilik ve Yenilik Çerçeve Programı 2005 yılında onaylanmıştır (Elçi, s. 85-86)
[185] Elçi (2006), s. 87-88.

2005 yılında Lizbon Stratejisinin belirtilen hedefleri ne ölçüde gerçekleştirdiği değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Ancak 2000 yılında ortaya atılan ve "2010 yılına kadar dünyanın rekabet gücü en yüksek ve bilgiye dayalı ekonomisi olma" çerçevesinde şekillenen ilk hedeflere ulaşıp ulaşmadığının değerlendirmesi yapıldığında, AB'nin hedeflere henüz ulaşamadığı görülmüştür.[186] Bunun üzerine AB Komisyonu, 2005 yılının Mart ayında Lizbon Stratejisi'ni yenilemiştir.[187]

2005 yılında yenilenen Lizbon Stratejisi de, AB'nin düzenlemelerinin ve ekonomik yapısının yeniliğe yönelik olması konusunda kapsamlı politikalar ve reformlardan oluşmuştur. Yeniden gözden geçirilen Lizbon Stratejisi, yenilik ve girişimciliği merkeze koymuş ve bu amaçla Birlik ve üye ülkeler tarafından daha kararlı ve uyumlu eylemlerin yapılmasını hedeflemiştir.[188]

Lizbon Stratejisi'nin uygulanmasına yönelik olarak Komisyon da çeşitli tarihlerde bildiriler yayınlamıştır. Bu bildiriler arasında en önemlisi, Komisyon'un, 12 Ekim 2005 tarihli[189] "Topluluk Lizbon Programının Uygulanması, Büyüme ve İstihdam için Daha Fazla Araştırma ve Yenilik Yatırımı: Ortak Bir Yaklaşım" başlıklı dokümanıdır. Bu konuda ortak bir yaklaşım getirilmesinin nedeni, dünya genelinde araştırma ve yenilik yatırımlarını cezbetme yarışının daha da kızışması ve AB'nin bu konuda rakiplerinin gerisinde kalmasıdır. Yenilik yatırımlarını cezbetmede, Amerika, Japonya gibi gelişmiş ülkelerin yanına Çin, Hindistan ve

---

[186] DPT (2007), op. cit.,, s. 18.
[187] CEC (b), Commission Communication, C**ommon Actions for Growth and Employment : The Community Lisbon Programme,** COM (2005) 330 Final, brussels, 20.7.2005, s. 2, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0330:FIN:EN:PDF, (07.05.2008)
[188] **Europa Press Releases**, "European Innovation Policy-Success But also new challenges**",** IP/09/1268 (02.09.2009), http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1268, (03.02.2010)
[189] CEC (2005), op. cit.

Brezilya gibi gelişmekte olan ülkelerin de katılması AB'nin bu alanda ortak yaklaşım benimsemesini zorunlu hale getirmiştir.[190]

12 Ekim 2005 tarihli Bildiri ile, güçlü ve sürdürülebilir bir büyüme için üye ülkeler arasında uyumlu bir politikanın gerekliliğine dikkat çekerek, Barselona Zirvesi'nde belirlenen, araştırma harcamalarının GSYİH'nin % 1.9 seviyesinden % 3 seviyesine çıkarılması hedefi için özel fon imkanlarının, % 55 seviyesinden % 70'lere çıkarılması gerektiği belirtilmiştir. Bu hedefe ulaşmak ise, ancak üye ülkelerin ulusal araştırma ve yenilik sistemlerini güçlendirmeleri, destekleyici finans piyasalarını geliştirmeleri ve daha iyi bir düzenleyici çerçeve oluşturmaları ile mümkündür. Bu amaca yönelik olarak üye ülkeler tarafından geliştirilecek politikaların sektörel farklılıkların yanısıra, KOBİ'lerin ve araştırma kurumlarının ihtiyaçlarını da dikkate alması gerekmektedir.

Üye ülkeler arasında daha uyumlu bir politikanın geliştirilmesine yönelik olarak Komisyon, Ekim 2005'deki bildirisinde Europa INNO[191] ve PRO INNO[192] gibi çeşitli insiyatifler de önermiş ve hem üye ülkeler hem de AB düzeyinde yapılacak eylem alanları belirlemiştir.

2005 yılında yenilenen Lizbon Stratejisinin esas unsurunu, Avrupa Komisyonu"nun "Büyüme ve İstihdam için Modern KOBİ Politikası"[193], oluşturmuştur.[194] KOBİ'lerin karşılaştıkları temel sorunları vurgulayan bu politika, söz konusu işletmelerin piyasa kapasitelerini arttırmak amacıyla yeni adımlar

[190] Elçi, op. cit., s. 89.
[191] Euro Innova: Şirketleri, araştırma kurumlarını ve yatırımcıları bir araya getiren bu girişim, firmaların daha hızlı ve daha iyi yenilik yapabilmelerine imkan sağlamak üzere, Avrupa düzeyinde yeni yenilik araçlarının geliştirildiği ve test edildiği bir labaratuvar hizmeti surmaktadır.
[192] Pro Inno: Bu girişim yenilikten sorumlu kamu kurumlarını bir araya getirmekte ve en iyi yenilik uygulamalarının öğrenilmesi ve transferi yoluyla Birlik düzeyinde yenilik politikalarının geliştirilmesini sağlamayı amaçlamaktadır.
[193] CEC (a).
[194] CEC (2007), s. 3.

atılmasını ve KOBİ sahipleriyle danışma ve diyalog mekanizmasını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Böylece KOBİ'lerin gereksinimleri tam olarak değerlendirilebilecek ve bu işletmelere yönelik destek politikaları tüm yönleriyle koordine edilebilecektir. [195]

Komisyon, "Modern KOBİ Politikası Bildiri"sinde, yeniliğin KOBİ'lerin gelişimi için finansman gereksiniminden sonra gelen ikinci temel girdi olduğunu vurgulamış ve KOBİ'lerin yenilik alanındaki potansiyellerini çok iyi gösteremediklerine dikkat çekerek bunun giderilmesi için teknoloji transferi önermiştir.[196]

Ancak getirilen güçlü politikalara rağmen AB ekonomisinin tam olarak yenilik kapasitesini gösterememesi üzerine, yenilikçi bir Avrupa stratejisi belirlemek üzere başkanlığını Esko Aho'nun[197] yaptığı bağımsız bir AR-GE ve yenilik grubu görevlendirilmiştir. Ocak 2006 tarihinde açıklanan Aho Raporu, AB'de yeniliği artırmak için Birlik ve üye ülkeler düzeyinde üç alanda yapılması gerekenleri sıralamıştır. Yapılması gerekenler:[198]

i- Yenilik dostu bir piyasanın yaratılması: Aho Grup'un tavsiyelerinin çekirdeğini oluşturan bu alandaki eylemler, kamu ihaleleri, fikri mülkiyet hakları gibi alanlarda yeniliği teşvik edici yönde mevzuat düzenlemelerinin ve standartların getirilmesi ile ulusal düzenlemelerin uyumlaştırılması ve standardizasyonundan oluşmaktadır. Aho Grubu'nun raporunda yenilik konusunda odaklanılması gereken

[195] CEC (a), op. cit., s. 3.
[196] İbid, s. 9.
[197] Finlandiya Eski Başkabakanı ve Finlandiya Araştırma ve Geliştirme Ulusal Fonu Başkanı
[198] Esko Aho, **Creating an Innovative Europe (Summary): Report of the Independent Expert Group on R&D and Innovation Appointed Following the Hampton Court Summit,** January 2006, http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/2006_aho_group_report_en.pdf, (08.10.2009)

sektörler, e-sağlık, kimya, enerji, çevre, ulaştırma ve lojistik sektörü gibi büyük ölçekli sektörler olarak belirlenmiştir.

ii- Yenilik ve araştırma için ayrılan mali kaynakların daha etkin bir hale getirilmesi: Araştırma harcamalarının GSYİH içindeki payının % 3'e çıkarılması hedefi daha yenilikçi bir Avrupa için önemli bir hedeftir ancak yeterli değildir. Başta yapısal fonlar olmak üzere bütçe kaynakları yenilik faaliyetleri için daha etkin bir şekilde düzenlenip artırılmalıdır.

iii- Avrupa düzeyinde yapısal hareketliliğin sağlanması: Bu alan insan kaynaklarının, finansman kaynaklarının ve organizasyon yapılarının ve bilginin daha esnek hale getirilmesi ile sağlanabilecektir.

Aho Raporu Avrupa'nın yenilik alanında neden yetersiz kaldığının sebeplerini açıklamakta ve geç kalınmadan bir an önce harekete geçirilmesini istemektedir. 2006 yılında ise Komisyon Aho Raporunda belirtilen strateji alanlarını içeren bir bildiri yayınlayarak, kapsamlı bir yenilik stratejisi önermiştir.[199]

Yeni bildiriye göre, Yenilik ekonomisi düzeni, tüm dünya ülkeleri gibi, Avrupa'yı da önemli ölçüde etkilemiştir. Avrupa ülkelerinin yeni ekonomi düzeninde rekabet edebilmesi, tüketici ihtiyaçlarını ve tercihlerini daha fazla dikkate alarak daha yaratıcı olmalarına bağlıdır. Yeni strateji ile dikkat çekilen bir başka konu, iklim değişikliği ve kaynakların tüketilmesi sorunlarına karşı Avrupa vatandaşlarının ilgisi ve endişesidir. Bu endişelerin çözüm kaynağını, Avrupa'nın bu alandaki yenilik faaliyetlerini artırmasında gören Komisyon, yeni strateji ile bu konudaki gereksinimin karşılandığını belirtmektedir. Yeni yenilik stratejisi, iş dünyası,

[199] CEC, Commission Communication, **"Putting Knowledge into Practice: A Broad-based Innovation Strategy for the EU"**, 13.09.2006, Brussels, COM(2006) 502 final, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0502:FIN:EN:PDF (19.10.2009)

tüketiciler ve kamu sektörü olmak üzere çok sayıda kesimin katılımını gerektiren oldukça kapsamlı bir stratejidir ve sadece teknolojik değil, örgütsel ve hizmet yeniliği olmak üzere yeniliğin diğer türlerini de desteklemeyi hedeflemektedir.

Eylül 2006'daki bildirinin hemen sonrasında ise Konsey, yenilik stratejisinin AB düzeyinde uygulanmasına yönelik dokuz öncelikli alan belirlemiştir. Bu alanlar Tablo 20'de yer almaktadır.[200]

Tablo 20: AB'nin Yenilik Stratejisi Öncelikleri

Yenilik Stratejsinde Öncelikli Alanlar	
1	Avrupa düzeyinde etkin bir fikri mülkiyet hakları düzenlemesi getirilmesi,
2	Yenilik alanında standartların güçlendirilmesi ve geliştirilmesi
3	Yenilik alanında kamu ihalelerinin yapılması
4	Ortak teknoloji girişimlerinin başlatılması,
5	Yenilik alanında lider olarak belirlenen piyasalarda yeniliğin teşvik edilmesi
6	Eğitim, araştırma ve işdünyası arasında daha yakın işbirliğinin sağlanması,
7	Bölgesel yeniliğin desteklenmesi
8	Hizmet yeniliğinin ve teknolojik olmayan yeniliğin destek edilmesine yönelik politika geliştirilmesi
9	İş dünyasının finansmana erişim imkanlarının artırılmasına yönelik olarak risk sermayesi merkezlerinin geliştirilmesi

Kaynak: Council of the European Union, "**Council Conclusions on A Broad-Based Innovation Strategy: Strategic Priorities for Innovation Action at EU Level",** 2769 th Competitiveness (Internal Market, Industry and Research), Council Meeting Brussels, 4 December 2006, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/91989.pdf (19.10.2009)

Konsey'in belirlediği bu eylem alanlarının AB'ni daha yenilikçi yapmak için atılması gereken adımlar ile yenilikte lider piyasaların ortaya çıkmasını kolaylaştırmak için atılması gereken adımlar olmak üzere iki temel hedefe yöneldiği görülmektedir. Sadece düzenleyici çerçevenin ve finansal olanakların sağlanmasının

[200] Council of the European Union, "**Council Conclusions on A Broad-Based Innovation Strategy: Strategic Priorities for Innovation Action at EU Level",** 2769 th Competitiveness (Internal Market, Industry and Research), Council Meeting Brussels, 4 December 2006, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/91989.pdf (19.10.2009)

yenilik için yeterli olmamasından yola çıkarak yeni strateji, yenilikçi piyasaların geliştirilmesi ve bu alanda lider piyasaların ortaya çıkışının kolaylaştırılması için yapılması gereken eylem alanlarını da belirlemiştir.

Görüldüğü gibi 2006 yılından itibaren AB, Lizbon stratejisi hedeflerine ulaşmada sanayiye ve yeniliğe dayalı bir topluma ulaşılmasını ana unsur olarak görmüş[201] ve bunun neticesinde daha kararlı ve hırslı bir yenilik politikası başlatmıştır. Daha önceki yenilik stratejisi araştırmaya yönelik yatırımlara ve arz kaynaklı yeniliğe yönelmişken, yeni strateji hem arz hem de talep kaynaklı olmak üzere yeniliği daha geniş bir çerçevede ele almıştır. [202]

2006 yılında saptanan ve günümüzde de geçerliliğini koruyan yeni yenilik stratejisi sonrasında da AB'nin bu alandaki girişimleri devam etmiştir. Bu gelişmelerden biri Avrupa Yenilik ve Teknoloji Ensitüsü'nün (European Institute of Innovation and Technology-EIT) 2008 yılının Mart ayında kurulmasıdır.[203] EIT, yüksek eğitim, araştırma ve yenilikten oluşan bilgi üçgenini iş dünyasının kullanımına sunarak, ticari olarak uygulanabilirliğini sağlayacak ve böylece, Avrupa'nın en yeni teknolojik alanlarda avantajlı konuma gelmesinde anahtar rol oynayacaktır. 2008-2013 dönemi için EIT'in bütçesi 309 milyon Avro olarak öngörülmüş olup bu bütçe iş dünyası ve diğer fonlardan sağlanmak üzere gerektiğinde arttırılabilecektir.[204]

---

[201] EC (i), **Innovation Policy,** http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/policy/index_en.htm , (19.10.2009)
[202] ibid., ,,s. 16.
[203] Regulation (EC) No: 294/2008 of the European Parliament and of the Council of 11 March 2008, establishing the European Institute of Innovation and Technology, **Official Journal**, L 97, 9.4.2008, p. 1–12 http://eit.europa.eu/fileadmin/Content/Downloads/PDF/Official_documents/l_09720080409en00010012.pdf , OJ (19.10.2009)
[204] Peneder, op. cit., 14.

Şubat 2009'da, AB'nin 2006 tarihli yenilik stratejisinin bir değerlendirmesi yapılmış ve Tablo 20'de sıralanan dokuz alanda da önemli gelişmeler sağlandığı belirtilmiştir.Ancak, rapora göre yenilik alanında Avrupa ile ABD arasındaki açık azalsa da devam etmektedir.[205]

Bir başka önemli gelişme de 2009 yılının, Komisyon tarafından "Avrupa Yaratıcılık ve Yenilik Yılı" olarak ilan edilmesidir.[206] Yaratıcılık ve Yenilik Yılı etkinlikleri kapsamında 2009 yılında çok sayıda etkinlik düzenlenerek, Avrupa'nın bu konuda diğer ülkelere göre kıyaslaması yapılmış, firmaların karşılaştıkları sorunlar tartışılmıştır. Geniş katılımla gerçekleştirilen bu toplantılardaki tartışmalar sonucunda, artık sadece 2010 yılı hedeflerine ulaşmanın amaç olmaması, 2010 yılı sonrası politikalarının da belirlenmesi gerektiği vurgulanmış ve yenilik alanındaki kapasiteyi ortaya çıkarmak üzere, stratejinin yeniden gözden geçirilmesi talep edilmiştir.[207]

İşletme ve Sanayi'den sorumlu Komisyon Başkanı'na göre, Avrupanın yenilik alanında kapasitesini tam olarak gösterememesinin temel nedeni, araştırma alanında araştırmacıların, bilginin ve teknolojinin serbest dolaşımının sağlanacağı, Tek Pazarın tamamlanamamasıdır. Bu alanda tek bir işgücü piyasasının kurulması için araştırmacıların hareketliliği önündeki finansal ve idari engellerin kaldırılması ve

---

[205] EC (k), **Progress Report on the Broad-Based Innovation Strategy,** February, 2009, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/broad_based_innovation_strategy_background_february_2009_en.pdf , (19.10.2009)

[206] Komisyon 31 Mart 2008 tarihinde 2009 yılının Avrupa yaratıcılık ve Yenilik Yılı olmasını önermiştir. (Bknz: **Europa Press Releases**, "Commission Proposes 2009 to become European Year of Creativity and Innovation", IP/08/482, 31.03.2008, http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/482, (Erişim Tarihi: 26.10.2009)

[207] **Europa News Archive,** "How to put innovation at the hearth of the EU's Future Reform Strategy", 24.09.2009, http://www.create2009.europa.eu/press/news_archive/news_singleview/news/how-to-put-innovation-at-the-heart-of-the-eus-future-reform-strategy.html (22.10.2009)

akademik araştırma pozisyonlarının sağlanması gerekmektedir. Birlik patentinin oluşturulamaması da bir başka sorun kaynağıdır. Bu durum ise patent işlemleri sırasında firmaların maliyetlerini oldukça yükseltmektedir. Diğer bir önemli konu, yenilik için odaklanacak sektörlerdir. Nanoteknoloji, ileri ürünler ve biyoteknoloi, mikronano elektronikler bu alanda anahtar sektörler olarak belirtilmektedir. Yine bu konuda gündeme getirilen bir başka konu KOBİ'lere, yenilik alanında kapasitelerini yeterince ortaya koyma imkanının sağlanamamasıdır. Son on yılda hemen hemen tüm radikal yeniliklerin KOBİ'ler tarafından yapıldığına dikkat çekildiği tartışmalarda, büyük firmaların eleman indirimine gittiği dönemlerde bile küçük firmaların yeni iş yerleri kurmaya devam ettiği belirtilmiştir. Buna göre AB'nin gelecekteki yenilik stratejisinde, sadece ulusal sınırlarda değil, sınır ötesi ticarette de, daha verimli olan KOBİ'lerin yenilik kapasitesinin artırılmasına yönelik eylemlerin etkinleştirilmesi gerekmektedir.[208]

2007-2008 yılı global krizi global kriz sonrasında ise, yenilik ve araştırmanın sürdürülebilir kalkınmadaki rolü daha fazla anlaşılmıştır. Bu nedenle yenilik alanında yeni bir strateji geliştirmeye yönelik girişimler başlatılmıştır. Komisyon'un Eylül 2009 tarihli bildirisi son girişimlere bir örnektir. Bu bildiride, yenilik alanında geçmiş tecrübeler değerlendirilmiş ve getirilen desteklere ve girişimlere rağmen eksiklerin giderilemediği vurgulanmıştır. Yenilik alanında daha etkin politikaların uygulanabilmesi için, Eylül 2010 tarihine kadar bir "Avrupa Yenilik Yasası"nın hazırlanması önerilmiştir. [209]

---

[208] **Europa News Archive** . op. cit.,
[209] CEC, Commission Communication, **"Future Innovation Policy, Reviewing Community Innovation Policy in a Changing World**", COM (2009) 442 final, s. 3, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/com(2009)442final_en.pdf (20.10.2009)

B. Avrupa Birliği'nin Yenilik Politikasına Yönelik Destekleme Mekanizmaları

AB'nin zaman içinde gelişen yenilik stratejisinin temel amacı, başta KOBİ'ler olmak üzere, yenilikçi firmaların yenilik yapmaları konusunda karşılaştıkları engelleri gidermek ve böylece hem Avrupa piyasalarında hem de Avrupa dışı piyasalarda faaliyet göstermelerini sağlamaktır. AB bu amacına ulaşabilmek için üye ülkelerle işbirliği içinde çeşitli politika önlemleri kabul etmiştir.[210] AB'de araştırma ve yenilik alanında bir çok düzenleme ve idari uygulama üye ülkelerin sorumluluğuna bırakılırken, Birlik, kendi yetki alanına giren konularda ve üye ülkeleri desteklemede lider bir rol üstlenmekte ve daha iyi bir düzenleyici ve mali çerçeve geliştirmeye yönelik girişimlerde bulunmaktadır.[211]

AB'nin yenilik politikası alanındaki destekleri mali destekler ve diğer destekler olmak üzere ikiye ayrılarak ele alınabilir.

1. Yenilikçi Firmalara Yönelik Mali Destekler

AB'nin, yenilikci firmalara ve araştırma kurumlara yönelik doğrudan mali destekleri üç temel program aracılığı ile sağlanmaktadır: CİP, Yedinci Araştırma Çerçeve Programı ve Avrupa Yapısal Fonları'nın programları. Yenilik ile ilgili her türlü faaliyeti içermekte olan bu destekler, girişimlere hibe, kredi garantileri gibi çok çeşitli şekillerde fon imkanı sağlamaktadır. (Tablo 21)

1.1. Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Programı Kapsamındaki Mali Destekler

AB'nin yenilik politikası alanında kullandığı araçların başında CIP gelmektedir. Sağlam bir ekonomik kalkınmaya sahip bir bilgi toplumu olma hedefini

[210] EC (b), op. cit., s. 9.
[211] CEC (2005), op. cit., s. 5.

taşıyan Birliğin rekabet ve yeniliklik kapasitesine, çevresel öncelikler gözetilerek, sürdürülebilir büyüme ile katkıda bulunulmasını hedefleyen CIP, Avrupa ülkelerinde girişimcilik ve yenilik alanlarında sağlanan yapısal fonları tamamlayıcı ve etkinliğini artırıcı bir programdır. CIP ile 2007-2013 sürecinde KOBİ'lere finansman desteği sağlamanın yanı sıra, araştırmalardan elde edilen sonuçların, yeniliğe katkıda bulunacak şekilde kullanılmasına özel bir önem verilmesi de planlanmaktadır. Böylece araştırma faaliyetleri ve yenillik arasındaki boşluğun doldurulması hedeflenmektedir.[212]

Tablo 21: AB'nin Yenilikçi Firmalara Yönelik Mali Yardımları

Programlar	**Mali Araçlar**
CİP (2007-2013) **(2 166 milyar Avro)**	EİP (1 736 milyon Avro) - Hızlı Büyüyen Yenilikçi KOBİ Kolaylığı (The High Growth and Innovative SME-GIF), - KOBİ Teminatı Kolaylığı ((SME Guarantee Facility-SMEG) - Eko-Yenilik (430 milyon Avro)
	ICT (728 milyon Avro)
Yedinci Araştırma Çerçeve Programı **(2007-2013)** **(50 milyar Avro)**	7. Araştırma, Teknolojik Gelişme Faaliyetleri Çerçeve Programı (50 milyar Avro) - Cooperation (32 milyar Avro) - Ideas (7.5 milyar Avro) - People (4.75 milyar Avro) - Capacities (4 milyar Avro) - Euratom (2.7 milyar Avro)
Yapısal Fonlar **(86 milyar Avro)** **- Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu** **- Uyum Fonu** **- Avrupa Sosyal Fonu** **- Avrupa Bölgesel İşbirliği**	- AR-GE ve Yenilik (50 milyar Avro) - Girişimcilik (8.3 milyar Avro) - Yenilikçi bilgi ve iletişim teknolojileri (13.2 milyar Avro) - İnsan kaynakları (9.7 milyar Avro)

Kaynak: CORDIS, **Practical Guide to EU Funding Opportunities for Reesarch and Innovation,** http://cordis.europa.eu/eu-funding-guide/annex02_en.html, (20.04.2010) ve EC(b) op. cit'ten yararlanılarak tablo hazırlanmıştır.

[212] Sarı (2008), op. cit., s. 11.

Üç alt programdan oluşan CIP kapsamında yenilikle ilgili çeşitli destek mekanizmaları getiren programlar, Girişimcilik ve Yenilik Programı (EIP) ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri Politikası Destek Programı'dır (ICT). (Tablo 22)

Tablo 22: CİP İle Getirilen Yenilik Politikası Mekanizmaları

CİP Kapsamındaki Yenilik Politikaları Programları	
1. Girişimcilik ve Yenilik Programı (EIP)	**(2 166 milyon Avro)**
- Hızlı büyüyen Yenilikçi KOBİ Kolaylığı (GIF); (550 milyon Avro)	- GİF 1 - GIF 2
- KOBİ Teminatı Kolaylığı (SMEG) (506 milyon Avro)	- Borç finansmanında kredi veya finansal kiralama (leasing) yoluyla teminat - Mikro-kredi teminatı - Çekirdek sermaye, kuruluş sermayesi ve ara finansman (mezzanine) teminatı - Borç finansmanı portföylerinin menkul değere çevrilmesi teminatı
- Kapasite Oluşturma Planı	- Çekirdek Sermaye - İşbirliği Geliştirme faaliyetleri
- Eko-yenilik (433 milyon Avro)	- Mali araçlar (228 milyon Avro) - Pilot projeler (195 milyon Avro) - Network ağları (10 milyon Avro)
2. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Politikası (ICT)	**(728 milyon Avro)**
Bilgi ve İletişim Teknolojileri Politikası Destek Programı (ICT-PSP)	- Katılımcı ülkelerle politika analizleri, - Tanıtım, iletişim, bilgi paylaşımı ve bilginin yaygınlaştırılması

Kaynak: CORDIS, op. cit ve EC (b), op. citten yararlanılarak tablo hazırlanmıştır.

Özellikle KOBİ'lerin yenilik faaliyetlerine odaklanan EİP, büyük ölçüde Komisyon'un 2006 tarihli İnovasyon Stratejisini yansıtmaktadır.[213] 2 166 milyon Avro'luk bütçesiyle CIP'in en büyük kalemini oluşturan EIP kapsamında şu faaliyet alanları desteklenmektedir:[214]

- Başlangıç aşamasında olan ve büyümeyi hedefleyen KOBİ'lere finansman sağlanması ve yenilik faaliyetleri alanındaki yatırımlarının desteklenmesi ,

[213] Commission Communication (2006), op. cit.
[214] EC (b), op. cit., s. 2.

- Başta sınır ötesi işbirliği olmak üzere KOBİ'lerin işbirliği olanaklarından yararlanabilmeleri için uygun ortamın sağlanması,

- İşletmelerde yeniliğin tüm türlerinin desteklenmesi,

- Girişimcilik ve yenilik kültürünün teşvik edilmesi,,

- Girişimcilik ve yeniliğe ilişkin ekonomik ve idari reformların gerçekleştirilmesi,

- Eko-yeniliğin desteklenmesi

EİP kapsamında firmalara sağlanan finansman destekleri, mali aracı kuruluşlar vasıtasıyla ağırlıklı olarak risk sermayesi ve kredi garantileri sağlanması şeklindedir. KOBİ'leri kurulma, büyüme ve devir gibi çeşitli aşamalarda destekleyen EİP kapsamındaki mali araçlar da sağlanan finansman imkanlarına göre üçe ayrılmaktadır;[215]

1.1.1. Hızlı Büyüyen Yenilikçi Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Kolaylığı (The High Growth and Innovative SME Facility-GIF): KOBİ'lerin risk sermayesi ihtiyaçlarını AYF aracılığı ile karşılayan bu mali araç KOBİ'lerin kuruluş aşamalarına göre GİF 1 ve GİF 2 olmak üzere iki bileşene ayrılmaktadır.[216] Kuruluş aşamasındaki KOBİ'lere risk sermayesi desteği sağlayan GİF 1 programı kapsamında AYF, toplam risk sermayesinin % 10 ile % 25'i arasında bir destek yatırım desteği sağlamaktadır. Büyüme ve genişleme aşamasındaki KOBİ'lere ise GİF 2 kapsamında destek sağlanmaktadır. AYF'nun bu aşamadaki KOBİ'lere risk

[215] Sarı (2008), op. cit., s. 14-16.
[216] CORDIS, **Practical Guide to EU Funding Opportunities for Reesarch and Innovation,** s. 3, http://cordis.europa.eu/eu-funding-guide/annex02_en.html, (20.04.2010)

sermayesi desteği oranı % 7.5 ile % 15 arasında değişmektedir. İstisnai durumlarda her iki program kapsamında da destek oranı % 50'ye çıkabilmektedir.[217]

- **KOBİ Teminatı Kolaylığı (SME Guarantee Facility-SMEG):** Bu program ile KOBİ'lerin kredilerine teminat garantisi sağlanmakta, böylece KOBİ'lere finansman sağlayan bankaların ve diğer aracı kuruluşların riske karşı korunmaları amaçlanmaktadır.[218] KOBİ teminatı programa katılan ülkelerdeki kredi garanti fonlarına ve diğer mali kuruluşlara, kontr-garanti ve gerektiğinde ortak teminat sağlamaktadır. KOBİ'lerin öncelikle bilgi içerikli yatırımlarını (yenilik, teknoloji transferi ve teknoloji geliştirme gibi) yatırımlarında karşılaştıkları zorlukları gidermeyi amaçlayan ve 2007-2013 dönemi için bütçesinin 550 milyon Avro[219] olması öngörülen Teminat Kolaylığı aracı, finansal kuruluşlara dört şekilde verilmektedir. Bunlar, KOBİ'lerin borç finansmanında kredi veya finansal kiralama, mikro-kredi, ara finansman (mezzanine) sağlanması ve borç finansmanı portföylerinin menkul değere çevrilmesi desteği olarak sıralanabilir. Sözkonusu teminat oranları banka kredileri ve ara finansman teminatları için yaklaşık % 50, mikro-kredi imkanları için % 75 olabilmektedir. Borç finansman portföylerinin menkul değere çevrilebilmesi imkanı kapsamındaki teminat oranı ise % 100'e çıkabilmektedir.[220]

- Kapasite Oluşturma Planı: KOBİ'leri destekleyen finansal kuruluşların kapasitesini güçlendirmek amacındadır. Çekirdek sermaye ve işbirliği faaliyetlerinden oluşmakta olan bu Plan, Avrupa Yeniden Yapılandırma ve Kalkınma

[217] EC (m), **CIP Financial Instruments,** http://ec.europa.eu/enterprise/policies/finance/cip-financial-instruments/index_en.htm, (20.04.2010)
[218] CORDIS, op. cit., s. 3.
[219] 2007-2013 dönemi için 1 100 milyar Avro olarak belirlenen CİP bütçesi içinde mali aracların tutarının yarısı GİF, diğer yarısı da KOBİ teminatı için ayrılmıştır.
[220] EC (b), op. cit.

Bankası, AYB, AYF ve Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası aracılığı ile yürütülmektedir.[221]

- Eko-Yenilik: Eko-yenilik, ekonominin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmeyi ve bu amaçla çevreci teknolojileri ve ürünleri geliştirmeyi hedefleyen bir yenilik sürecidir. Bu amaçla Çevreci Teknolojiler Eylem Planı (Environmental Technologies Action Plan-ETAP) geliştirilmiştir. EİP bütçesinin beşte biri eko-yenilik faaliyetlerine ayrılmıştır (430 milyon Avro)[222]

1.1.2. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Politikası Destek Programı'dır (Information Communication Technologies Policy Support Programme-ICT): CİP kapsamında yer alan programlar arasında yenilik faaliyetlerine destek sağlayan ikinci alt program ICT'dir. Bu program KOBİ'ler başta olmak üzere girişimlerin ve kamu sektörünün bilgi ve iletişim teknolojilerini yaygınlaştırmayı böylece yenilik ve rekabet performansının artırılmasını hedeflemektedir. Programın bütçesi 2007-2010 dönemi için 728 milyar Avro olarak öngörülmüştür. [223]

1.2. Yedinci Çerçeve Programı Kapsamındaki Mali Destekler

Yenilik alanında önemli bir başka destek mekanizması çerçeve programlarıdır. CIP ve çerçeve programları yenilik alanında birbirlerini tamamlayan programlardır. CIP, geliştirilen teknolojik ya da teknolojik olmayan yeniliğin piyasaya arz edilmesinde veya ticarileştirilmesinde destek olmakta iken, Çerçeve Programı yeniliğin geliştirilmesine destek olmaktadır. Çerçeve programlar, koordinasyon içerisinde aralarında kopukluk olmadan yenilikçi ürün ve hizmetlerin geliştirilmesini ve piyasaya sunulmasını desteklerken, CIP mevcut teknolojilerin

[221] Sarı (2008), op. cit., s. 16.
[222] EC (b) op. cit., s. 7.
[223] İbid,., s. 11.

daha yenilikçi bir biçimde piyasada yer almasına yönelik destekler sunmaktadır.[224] 2007-2013 dönemini içeren Yedinci Araştırma ve Teknolojik Gelişme Çerçeve Programı,[225] AB düzeyinde araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin geliştirilmesinde kullanılan en temel araçtır. Programların iki ana amacı bulunmaktadır: Avrupa sanayi sektörünün bilim ve teknoloji altyapısını güçlendirmek ve uluslararasası rekabet gücünü artırmak. 2007-2013 dönemi için 50 milyar Avro bütçeye sahip olan bu Program'ı yapısal fonlardan ayıran en önemli husus, finansman imkanları için bölgesel ya da ulusal bir otoritenin bulunmamasıdır.

Yedinci Çerçeve Programı kapsamında sağlanan fonlar 5 spesifik program kapsamında sağlanmaktadır: Bu programlar ve tanımları şu şekildedir: [226]

- **Cooperation:** Temel teknoloji alanlarında liderliği sağlayabilmek amacıyla sanayi sekörü ile üniversiteler arasındaki işbirliğini geliştirmektedir.
- **Ideas:** Temel bilim alanlarındaki araştırmaları desteklemektedir.
- **People:** Araştırmacıların Avrupa içinde ve dışında hareketliliğini sağlamakta ve böylece kariyer geliştirilmesi imkanı sağlamaktadır.
- **Capacities:** Bilgiye dayalı ekonomi olma yolunda Avrupa'nın kapasite eksikliğini gidermektedir.
- **Euratom:** Enerji ve Nükleer eneji alanında ve radyasyonun önlenmesinde yapılan araştırmaları desteklemektedir.

[224] Sarı (2008), op. cit., ss. 10-11.
[225] EC (j), **The Seventh Framework Programme (FP7)**, http://ec.europa.eu/research/fp7/ (22.10.2009)
[226] CORDIS (a), **Practical Guide for Research and Innovation,** s. 2, http://cordis.europa.eu/eu-funding-guide/annex01_en.html, **(**24.04.2010**)**

Yedinci Çerçeve Programı kapsamındaki projeler için ayrılan tutarlar Tablo 21'de yer almaktadır. Yedinci Çerçeve Programı kapsamında yapılan yardımlar araştırma projelerinin maliyetlerinin belli oranlarını karşılamak şeklinde olmaktadır. Bu oran ise projenin türüne, katılımcının statüsüne ve faaliyetin türüne göre değişiklik göstermektedir. Araştırma ve teknoloji projelerinde bu oran masrafların % 50'si iken, KOBİ'ler, araştırma organizasyonları, yüksek eğitim kuruluşları gibi belirli kurumlarda % 75'e ulaşmaktadır. Network, eğitim, koordinasyon gibi faaliyetlerde ise bu katkı payı % 100'lere ulaşmaktadır. [227]

1.3. Yapısal Fonlar Kapsamındaki Mali Destekler:

Yenilik ile ilgili bir çok faaliyet (teknoloji transferi, insan kaynaklarının geliştirilmesi, girişimcilerin kurulması ve araştırma yapmaları vb), yapısal fonların desteklediği çeşitli programlar aracılığı ile desteklenmektedir. Uyum politikasının temel amacı, bölgesel ekonomilerin kalkınmalarının desteklenmesi sureti ile bölgesel dengesizliklerin giderilmesidir. Ancak bu kapsamda yapılan mali desteklerin CİP ve 7. Çerçeve Programı'ndan temel farkı burada yardımların merkeziyetçi bir yapıda olmamasıdır. Fonların uygulanması ve dağıtımı Komisyon değil, idari otoriteler eliyle olmaktadır. Getirilen düzenleme ile 2013'e kadar yapısal fonların bütçe içindeki payı % 11'den % 25'e yükseltilmiş olup 86 milyar Avro olmuştur. [228] Bu tutarın faaliyet alanlarına göre dağılımı Tablo 21'de yer almaktadır.

Yine yapısal fonlar kapsamında bir başka girişim, JEREMIE'dir. **(**Mikro ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Ortak Avrupa Kaynakları) Yenilik odaklı bu girişim ile

[227] CORDIS (a), op. cit., s. 5.
[228] Gunter Verheugen, "**An Innovative Mandate"**, 08.09.2009, http://ec.eurpa.eu/enterprise/e_i/news/article_9288_en.htm (14.10.2009)

Komisyon ve AYF, mikro kredi ve risk sermayesi sağlayarak, küçük işletmelerin finansman imkanlarını artırmaktadırlar.

Mali destek konusunda Komisyon'un AYB'nin girişimiyle başlattığı "Risk Paylaşım Finans Kolaylığı" da önemli bir kaynak olup, yüksek riskli araştırma, teknoloji geliştirme programlarını kredi ve garantilerle desteklemektedir.[229]

2. Yenilikçi Firmalara Yönelik Diğer Destekler

AB'nin yenilik alanındaki destekleri sadece mali desteklerden oluşmamaktadır. Girişimlerin yenilik faaliyetlerini daha etkin bir şekilde yapmalarına ve artırmalarına yönelik başka destekler de bulunmaktadır. Bu destekler de çeşitli programlar altında verilmektedir. EİP kapsamında verilen fnansman dışındaki iş ve yenilik destekleme hizmetlerine AB bünyesindeki iş destekleme ağları örnek verilebilir. (Avrupa Bilgi Merkezleri Ağı (EuroInfo Centers), Yenilik Aktarım Merkezi Ağı (Innovation Relay Center-IRC) ve İşletmeler Avrupa Ağı (Enterprise European Network-EEN). 1987 yılında kurulan Avrupa Bilgi Merkezleri Ağı, Avrupa kurumları ile KOBİ'ler arasında bir köprü işlevi görmekte ve böylece KOBİ'leri yönlendirmektedir. 1995 yılında kurulan IRC ise, KOBİ'lerin tüm Avrupa pazarına açılmasını sağlamakta ve böylece teknoloji ve bilgi transferini kolaylaştırmaktadır. 2008 yılında ise bilgilendirme ve destek faaliyetlerinin daha etkili olabilmesi için, önceki iki ağın verdiği hizmetlerin birleştirilmesi ile İşletmeler Avrupa Ağı oluşturulmuştur.[230]

İşletmelerin iş yapmalarına ve yenilik politikası oluşturmalarına yönelik olan bir başka önemli araç "Europa INNOVA"dır. Şirketleri, araştırma kurumlarını ve yatırımcıları bir araya getiren bu girişim, firmaların daha hızlı ve daha iyi yenilik

[229] Commission Communication (2009), op. cit., s. 7.
[230] Sarı (2008), op. cit., s. 17-18.

yapabilmelerine imkan sağlamak üzere, Avrupa düzeyinde yeni yenilik araçlarının geliştirildiği ve test edildiği bir laboratuar hizmeti sunmaktadır.[231]

Yine bu alandaki bir başka önemli destek mekanizması aracı "Avrupa Yenilik Platformları"dır (IP). Kamu ve özel ortaklıklardan oluşan bu platformlar, ulusötesi küme[232] işbirliği, eko-yenilik ve bilgi yoğun hizmetler olmak üzere üç öncelikli politika alanında oluşturulmuşlardır. IP'ler bir başka iki faaliyetle de desteklenmektedir. Bunlar, sektörlerin yenilik performanslarını karşılaştıran "Sektörel İnovasyon İzleme" ve AB düzeyinde faaliyet gösteren kümeleri, nicel yöntemlerle hacimleri ve uzmanlıklarına göre değerlendiren "Avrupa Küme Gözlemevi"'dir. [233]

KOBİ'lere özel bir başka destekleme aracı da yenilik yönetimi performansıdır (IMP^{3}rove). Bu mekanizma KOBİ'lerin kendi yenilik yönetimlerini değerlendirme imkanını vermekte ve böylece benzer firmalarla kıyaslama imkanı getirmektedir. [234]

Komisyon, AB'nin, ülkelerin ve bölgelerin yenilik politikaları arasındaki sinerjiyi geliştirerek, karşılıklı öğrenme ve iyi uygulama transferi ile ulusal ve bölgesel yenilik politikalarının gelişmesine de destek olmaktadır. Bu alandaki en önemli araç "PRO INNO Avrupa" girişimidir. Yenilik geliştirmeden sorumlu kamu otoritelerini bir araya getiren bu girişim, en iyi yenilik uygulamalarının öğrenilmesi ve transferi yoluyla Avrupa düzeyinde daha etkin yenilik politikalarının geliştirilmesini sağlamak amacındadır. Bu destekleme politikasının, Avrupa Yenilik

---

[231] http://www.europe-innova.eu (21.10.2009)

[232] **Küme (Cluster):** Yoğun bir etkileşim ile yenilik faaliyetlerinin teşvik edilmesi amacıyla tasarlanan, belli bir bölge ve sektörde faaliyet gösteren büyük şirketler, KOBİ'ler, üniversiteler ve/veya kamu araştırma kurumlarının bir araya gelmesiyle oluşmuş gruplardır. (Elçi (2006), op. cit., s. 173)

[233] EC (b), op. cit., s. 9.

[234] İbid.

Karnesi, Innobarometre, Yenilik Politikası Eğilim Eğrisi, INNO_Grips, INNO-Views ve INO_Nets ve INNO-Actions gibi farklı alanlara yönelik çeşitli analitik araçları bulunmaktadır. [235]

Görüldüğü gibi AB'nin yenilikçi firmalara yönelik destekleri bir taraftan başta KOBİ'ler olmak üzere firmaların finansman ihtiyaçlarını giderirken bir taraftan da çeşitli network ağları ve destek hizmetleri yoluyla, küçük işletmelerin piyasayı ve ekonomik trendleri izlemede karşılaştıkları sorunları gidermekte, bilgi ve teknoloji transfer etmelerine imkan sağlamakta ve böylece Avrupa düzeyinde daha etkin bir yenilik yasal çerçevesi oluşturmayı amaçlamaktadır.

C. Avrupa Birliği'nin Yenilik Performansının Ölçülmesi

AB'de yenilik performansının ölçülmesinde Inno-metrics denilen bir mekanizma kullanılmaktadır. Inno-metrics, Avrupa Yenilik Karnesi (European Innovation Scorebord-EIS) ve İnnobarometre olmak üzere iki ölçüm aracından oluşmaktadır. EIS üye ülkelerin yıllık bazda yenilik performanslarını ölçerken, AB düzeyinde yapılan anket çalışmalarına dayanan Innobarometre, yenilik politikalarının etkilerini çeşitli açılardan yorumlama imkanı vermektedir.

1. Avrupa Yenilik Karnesi

İlk kez 2000 yılında, 16 gösterge ile pilot çalışma olarak yapılan EIS, bu yıldan itibaren düzenli olarak her yıl yayınlanmaktadır. EIS'in yöntemi ve kapsadığı ülke sayısı sabit olmayıp zaman içinde revizyona uğramıştır. Buna göre, 2001 yılında dikkate alınan gösterge sayısı 18 olan EIS'de gösterge sayısı, 2003'de 22'ye, 2005

[235] İbid.

yılında 26'ya yükseltilmiş, 2006 ve 2007 yıllarında ise 25 gösterge kullanılmıştır. [236] 2008 ve 2009 yıllarına ait EIS'lerde ise 29 gösterge kullanılmıştır.

Zaman içinde EIS'in sadece gösterge sayısı değişmemiş, kapsadığı ülke sayısında da bir artış olmuştur. EIS 2001 15 AB ülkesinin yanı sıra sadece ABD ve Japonya olmak üzere 17 ülkeyi kapsarken, ilerleyen yıllarda aday ülkeler ve yenilik alanında performansı iyi olan ülkeler de kapsama alınmıştır. EIS 2009'da değerlendirmeye alınan ülkeler AB üyesi 27 ülkenin yanı sıra, Hırvatistan, Sırbistan, Türkiye, İzlanda, Norveç ve İsviçre'den oluşmaktadır. Ülke sayısındaki bu artışın nedeni AB'nin yenilik performansını AR-GE harcamaları önemli düzeye çıkan diğer ülkeler ile de karşılaştırabilmektir.[237]

AB ülkelerinin yenilik performansını ölçen en son rapor olan EIS 2009, yenilik performansı açısından farklı boyutları daha iyi değerlendirebilmek amacıyla, içerdiği göstergeleri "Yenilik Girdileri", "Firma Faaliyetleri" ve "Çıktılar" olmak üzere üç gruba ayırmıştır. Bu gruplar toplam yedi ayrı başlığı kapsamaktadır.

İnovasyon girdileri, insan kaynakları ve finansman kaynakları gibi yeniliğin temel belirleyici unsurlarını ölçmektedir. Firma faaliyetleri grubu, yenilik sürecinde firmaların yatırımlarını, girişimlerin birbirleriyle ve kamuyla olan işbirliği çabalarını ve patent, marka ve tasarım gibi çeşitli fikri mülkiyet türlerine dönüşmüş bilgi ve becerilerinin ölçülmesini hedeflemektedir. Çıktılar grubu ise yenilik sayısını ve yenilik faaliyetlerinin firmaların ihracat, satış ve istihdam üzerindeki etkilerini ölçmeyi amaçlayan göstergelerden oluşmaktadır. EIS 2009'de ölçülmesi hedeflenen

---

[236] Gündüz Ulusoy, "Avrupa İnovasyon Karnesi ve Türkiye'nin Konumu, **Bilgi Çağı**, 29 Ocak 2008, http://www.bilgicagi.com/YaziDetay.aspx?ArticleID=739, (11.06.2008)

[237] PRO INNO Europe, **Global Innovation Scoreboard 2008,** http://www.proinno-europe.eu/index.cfm?fuseaction=page.display&topicID=437&parentID=51# , (26. 10.2009)

ve üç grup altında toplanan yedi başlık ve içerdikleri göstergeler Tablo 23'de yer almaktadır.

Tablo 23: Avrupa Yenilik Karnesi 2009 Göstergeleri ve Tanımları

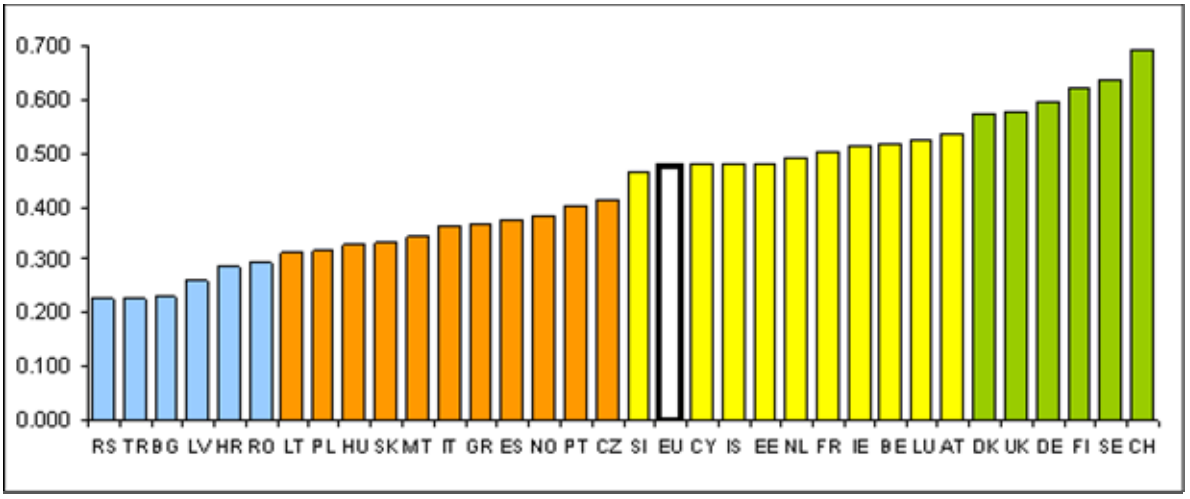
YENİLİK GİRDİLERİ	
İnsan Kaynakları	
1.1.1.	*20-29 yaş grubunda bin kişi başına düşen fen ve mühendislik mezunları*
1.1.2.	*25-34 yaş grubunda bin kişi başına düşen fen ve mühendislik doktora sahibi olanlar,*
1.1.3.	*25-64 yaş grubunda 100 kişi başına düşen lisansüstü eğitim görmüş nüfus,*
1.1.4.	*25-64 yaş grubunda100 kişi başına düşen yaşam boyu öğrenime katılım*
1.1.5.	*Gençliğin eğitime katılma seviyesi*
Finansman ve Destek	
1.2.1.	*Kamu AR-GE Harcamalarının GSYİH içindeki payı*
1.2.2.	*risk sermayesinin GSYİH içindeki payı,*
1.2.3.	*Özel kredilerin GSYİH içindeki payı,*
1.2.4.	*Firmaların erişim yüzdesi*
FİRMA FAALİYETLERİ	
Firma Yatırımları	
2.1.1.	*Özel sektör AR-GE Harcamalarının GSYİH içindeki payı,*
2.1.2.	*IT harcamalarının GSYİH içindeki payı*
2.1.3	*AR-GE dışındaki yenilik harcamalarının firma ciroları içindeki payı*
Bağlantılar & Girişimcilik	
2.2.1.	*Kendi bünyesinde yenilik yapan KOBİ'lerin tüm KOBİ'ler içindeki payı,*
2.2.2.	*Diğer firmalarla işbirliği yapan yenilikçi KOBİ'ler,*
2.2.3.	*Toplam KOBİ'ler içinde firmalarının yenileyenlerin payı,*
2.2.4.	*Milyon kişi başına kamu-özel ortak yayınları*
Üretilen işler	
2.3.1.	*Milyon kişi başına düşen Avrupa Patent Ofisi (EPO) patentlerinin sayısı,*
2.3.2	*Milyon kişi başına Birlik markası sayısı,*
2.3.3.	*Milyon kişi başına Birlik tasarım sayısı,*
2.3.4.	*Teknoloji ödemeler dengesi akımlarının GSYİH içindeki payı*
ÇIKTILAR	
Yenilikçiler	
3.1.1.	*Süreç ya da ürün yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam KOBİ'ler içindeki payı,*
3.1.2.	*Pazarlama ya da organizasyon yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam KOBİ'ler içindeki payı,*
3.1.3.	*Kaynak etkinliği yeniliği yapanlar*
3.1.3a	*İşgücü maliyetini önemli ölçüde düşüren yenilikçi KOBİ'lerin toplam içindeki payı,*
3.1.3b	*Malzeme ve enerji kullanımını önemli ölçüde düşüren KOBİ'lerin toplam içindeki payı,*
Ekonomik Etkiler	
3.2.1.	*orta/ileri teknoloji imalatında istihdam edilenlerin toplam işgücüne oranı,*
3.2.2.	*bilgi-yoğun hizmetlerde istihdam edilenlerin toplam işgücüne oranı,*
3.2.3.	*Ortanın üstü)/ileri teknoloji ürünleri ihracatının toplam ihracat içindeki payı*
3.2.4.	*Bilgi-yoğun hizmet ihracatının toplam ihracat içindeki payı,*
3.2.5.	*Pazar için yeni ürünlerin satışının firmaların toplam ciroları içindeki payı*
3.2.6.	*Firma için yeni ürünlerin satışının firmanın toplam cirosu içindeki payı,*

Kaynak: PRO INNO EUROPE, **EİS 2009**, EK C, http://www.proinno-europe.eu/sites/default/files/repository_files/10/03/annex_C.pdfhttp://www.proinno-europe.eu/sites/default/files/repository_files/10/03/annex_C.pdf, (04.05.2010)

AB üyesi ve aday ülkelerin "İnovasyon Girdileri", "Firma Faaliyetleri" ve "Çıktılar" olmak üzere üç grup itibarıyla performansları ise EK 2'de yer almaktadır. EK 2'deki tablolardan da görülebileceği gibi ülkelerin yenilik performansları göstergeler itibarıyla oldukça önemli değişiklikler göstermektedir.

AB'de ülkeler bu göstergeler açısından değerlendirildikleri gibi "Özet İnovasyon Endeksi" (Summary Innovation Performance-SII) denilen toplu bir üst gösterge ile de değerlendirilmektedir. SII, EIS'in 29 göstergesini, eşit ağırlık kullanarak tek bir göstergeye indirgemektedir.[238]

Grafik 2: AB'nin 2009 Özet Yenilik Endeksi (SII)

Kaynak: PRO INNO EUROPE, **EIS 2009**, **Innovation Performance,** http://www.proinno-europe.eu/page/31-innovation-performance, (04.05.2010)

0 ile 1 değerleri arasında değişen SII'de 0 yenilik alanında en düşük performansı, 1 en iyi performansı göstermektedir. SII değerleri göz önüne alınarak ülkeler yenilik performanslarına göre dört gruba ayrılmaktadır: [239]

[238] Ulusoy, op. cit.
[239] PRO INNO EUROPE, **Innovation Performance,** http://www.proinno-europe.eu/page/31-innovation-performance, (04.05.2010)

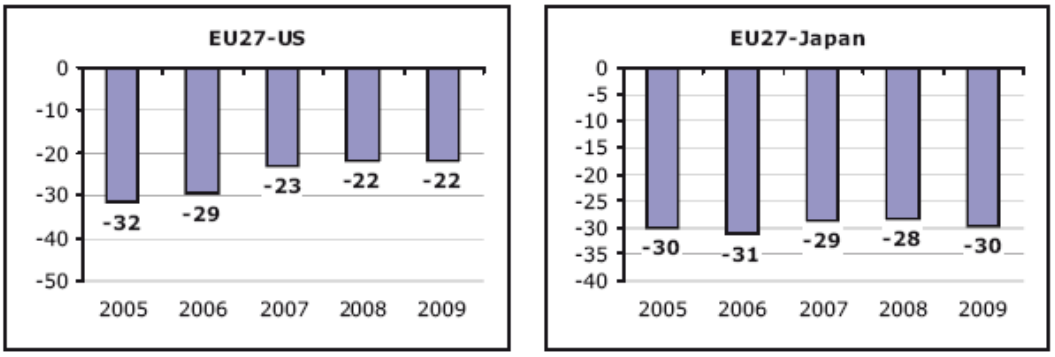
- **İnovasyon Liderleri:** Danimarka, Finlandiya, Almanya, İsveç, İsviçre ve İngiltere'nin yer aldığı bu grupta ülkeler AB ortalamasının üzerinde bir yenilik performansına sahiptirler.

- **İnvasyon Takipçileri:** Lider ülkelerin ardında yer alan bu ülkeler grubunda, Avusturya, Belçika, Kıbrıs Rum Kesimi, Fransa, İzlanda, İrlanda, Lüksemburg, Hollanda ve Slovenya yer almaktadır. Bu ülkelerin yenilik performansları lider ülkelerin gerisinde kalsa da AB ortalamasının üzerinde ya da ortalamaya çok yakındır.

- **Orta Düzey Yenilikçi Ülkeler:** Çek Cumhuriyeti, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Litvanya, Norveç, Polonya, Portekiz ve Slovakya'nın yeraldığı bu grupta ülkelerin yenilik performansları AB ortalamasının altında kalmaktadır.

- **İnovasyonda Geri Kalan (Catching-up) Ülkeler:** İnovasyon performansı açısından en geride kalan ülkelerin yer aldığı bu gruptaki ülkeler Bulgaristan, Hırvatistan, Letonya, Romanya, Sırbistan ve Türkiye'dir. Bu ülkelerin yenilik performansları AB ortalamasının gerisinde kalsa da, giderek AB ortalamasına yaklaşmaktadırlar.

Grafik 3: AB'nin ABD ve Japonya ile Arasındaki Yenilik Açığı

Kaynak: EIS 2009,
EU: AB; US: ABD; Japan: Japonya

EIS'de, AB'nin diğer ülkelerle karşılaştırma yapılabilmesi için çok sayıda ülke kapsama alınsa da, bu konuda rakip ülkeler olan ABD ve Japonya'ya özel bir önem verilmiş ve daha detaylı karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu karşılaştırmalara göre, 2005'den itibaren, AB, yenilik alanında ABD'nin ve Japonya'nın gerisinde kalmaya devam etmektedir. Ancak, ABD ile araısndaki açık giderek azalmaktadır. (Grafik 3)

2. İnnobarometre

Bu ölçüm aracı, AB düzeyinde yapılan anket çalışmaları ile yenilik politikalarının etkilerini ülkeler itibarıyla detaylı bir şekilde değerlendirmektedir. Yıllık yayınlanan bu raporlarda her yıl farklı bir konu hakkında anket çalışması yapılmış ve sonuçlar ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir. İnnobarometre çalışmaları 2001 yılından itibaren yapılmaktadır. Bu raporlar ve başlıkları Tablo 24'de yer almaktadır.

2001-2003 yıllarına ait innobarometre raporları yenilik alanındaki deneyimlerin ve önceliklerin yıllık bazda değerlendirildiği raporlar olmuştur. 2004 yılından itibaren ise daha spesifik konularda anket çalışmaları yapılmış ve sonuçları değerlendirilmiştir. 2004 yılı raporu, iş dünyasının bakış açısından kamu desteklerinin değerlendirilmesini ele alırken, 2005 yılı raporu Avrupa vatandaşlarının yeniliği benimseme konusunda ne kadar hazırlıklı ve istekli olduklarını değerlendirmiştir. 2006 yılı raporu ise yenilik faaliyetlerinin teşvik edilmesi amacıyla belli bir bölge ve sektörde faaliyet gösteren büyük şirketlerin, KOBİ'lerin, üniversiteler ve/veya kamu araştırma kurumlarının bir araya gelmesiyle oluşmuş

gruplar olan kümelerin (cluster),[240] Avrupa'da yeniliğin kolaylaştırılmasındaki rolünü ele almıştır.[241] (Tablo 24)

Tablo 24: AB'nin İnnobarometre Raporları (2001-2009)

İnnobarometre Çalışmaları	Başlıkları
İnnobarometre 2001	2001 Yılı İtibarıyla Avrupa Ülkelerinde Yenilik Politikası Alanındaki Deneyimler ve Öncelikler
İnnobarometre 2002	2002 Yılı İtibarıyla Yenilik Politikası Alanındaki Deneyimler ve Öncelikler
İnnobarometre 2003	2003 Yılı İtibarıyla Yenilik Politikası Alanındaki Deneyimler ve Öncelikler
İnnobarometre 2004	Avrupa'da Yenilik Faaliyetleri
İnnobarometre 2005	Vatandaşların Yeniliğe Hazırlığı
İnnobarometre 2006	Avrupa'da kümelerin yeniliği kolaylaştırmadaki rolleri
İnobarometre 2007	Yenilik transferinin analitik değerlendirmesi
İnnobarometre 2009	Yenilikte stratejik eğilimler

Kaynak: Pro Inno Europe, **Innobarometer,** http://www.proinno-europe.eu/page/innobarometer, (25.04.2010)

"Yenilik Transferinin Analitik Değerlendirmesi" başlığını taşıyan 2007 yılına ait İnnobarometre Raporu'nda yeniliğin Avrupa ülkeleri arasında artık bir norm haline geldiği, yenilik faaliyetlerinin girişimlerin cirolarını artırdığı belirtilmiştir. Rapora göre büyük firmalar AR-GE'ye daha fazla yatırım yapmaktadırlar ama yeniliğin tek kaynağı da AR-GE değildir. 2007 yılının diğer önemli saptamaları da büyük firmaların daha çok yenilik yaptıkları ve en yaygın yenilik türünün de ürün yeniliği olduğudur. [242]

Her yıl yeniliğin farklı bir boyutunu ele alan bu çalışmaların en sonuncusu 2009 yılına ait olup "2006-2008 Döneminde Yenilik Alanında Stratejik Eğilimler"[243]

[240] Elçi (2006), op. cit., s. 173.
[241] Pro Inno Europe (a), **Innobarometer,** http://www.proinno-europe.eu/page/innobarometer, (25.04.2010)
[242] İbid.
[243] Pro Inno Europa (b), **Innobarometer 2009: Analitycal Report,** Flash Eurobarometer 267**,** http://www.proinno-europe.eu/page/admin/uploaded_documents/Innobarometer_2009.pdf, (25.04.2010)

başlığını taşımaktadır. Bu raporda, yenilik harcamaları ile yeniliği teşvik etmede kullanılan politikaların ve teşviklerin etkisi ele alınmıştır Anket çalışmasına göre Avrupa'da, ülkeler arasındaki farklılıklara rağmen, yenilik şirketlerin temel gelir kaynağıdır. Yenilik faaliyetlerindeki eğilimler sektörlere göre önemli değişiklikler göstermektedir. Şirketlerin yenilik harcamalarında en büyük pay makine alımı ve bilgisayar hizmetleridir. Yatırım harcamalarında ikinci sırayı ise yenilik alanındaki eğitim faaliyetleri almaktadır. Şirketler sınır ötesinde kurulu bulunan firmalarında da yenilik yatırımı yapmaktadırlar. Kamu politikaları açısından bakıldığında ise, talep yanlı politikaların yeniliği teşvik etme bakımından daha olumlu etkisi olduğu belirtilmiştir.[244]

D. Avrupa Birliği'nde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yenilik Performansının Değerlendirilmesi

AB'deki KOBİ'lerin yenilik alanındaki performansları, işletmeler düzeyinde yapılan anket çalışmaları ile ölçülmektedir. AB düzeyinde 2007 yılında yapılan ve KOBİ'leri çeşitli açılardan inceleyen bir anket araştırması,[245] KOBİ'lerin faaliyetlerinde yeniliğin etkisini ve bu konuda karşılaştıkları sorunları ele almıştır. Bu anket sorularına verilen cevaplara göre, AB düzeyinde KOBİ'lerin yaptıkları her harcamanın yaklaşık 10 Avrosu yeni ya da önemli bir şekilde iyileştirilmiş ürün veya hizmet olarak tanımlanan yenilik faaliyetlerine harcanmaktadır.

AB'de yenilikçi KOBİ'lerin sayısı ülkeden ülkeye önemli farklılıklar göstermektedir. Anket sonuçlarına göre AB düzeyinde her 10 KOBİ'nin 4'ü (ki bu

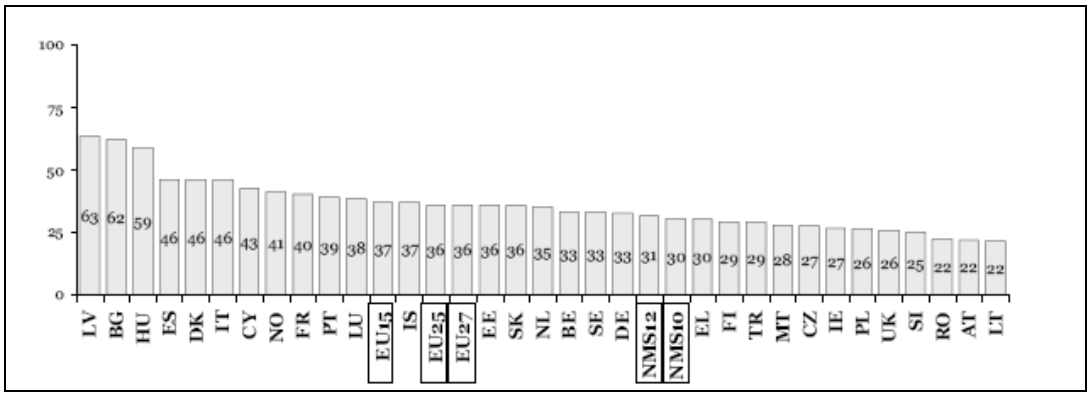
---

[244] Pro Inno Europe (c), **Innobarometer 2009: Summary,** Flash Eurobarometer 267, ss. 1-9, http://www.proinno-europe.eu/page/admin/uploaded_documents/Innobarometer_2009_Summary.pdf, (25.04.2010)

[245] EC (c), **Survey of the Observatory of European SMEs (Summary)**, Flash Eurobarometer Series No: 196, http://ec25.europa.eu/public_opinion/flash/fl196_en.pdf (27.10.2009)

rakam KOBİ'lerin % 37'sine denk gelmektedir) yenilikten bir gelir elde etmemektedirler. Büyük ölçüde yeni üyelerde görülen bu KOBİ'lerin en çok bulunduğu ülke ise Letonya'dır. Letonya'da faaliyet gösteren KOBİ'lerin yaklaşık % 64'ü yenilikten bir gelir elde etmezken Letonya'yı % 63 ile Bulgaristan ve % 56 ile Macaristan izlemektedir. Avusturya, Slovenya, Litvanya ve Romanya'da ise hiç yenilik geliri beyan etmeyen KOBİ'lerin sayısı % 22 ile 23 arasında olup oldukça düşük bir düzeydedir. (Grafik 4)

Grafik 4: Ülkeler İtibarıyla Yenilik Kazancı Olmayan Firmaların Oranı

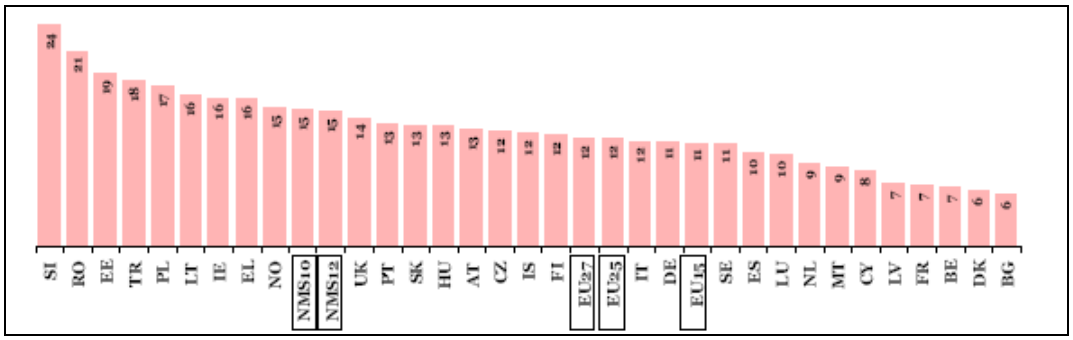
EU 15: 2004 öncesi AB üyeleri
EU 27: AB'nin 2004 yılından itibaren üye sayısı
NMS10: 2004'de AB'ne üye olan Ülkeler (Çek Cumhuriyeti, Kıbrıs R. Kesimi, Estonya, Macaristan, Litvanya, Letonya, Malta, Polonya, Slovakya, Slovenya
NMS12: NMS 10 + 2007'de üye olan yeni ülkeler (Bulgaristan, Romanya)
Kaynak: EC (c), op. cit., s. 75.

Grafik 5'de ise ülkeler itibarıyla, KOBİ'lerin yenilik gelirleri yeralmaktadır. Her ne kadar yeni üyelerde yenilikten gelir elde edemeyen firmaların sayısı çok olsa da, bu ülkelerin yenilik gelirleri AB ortalamasının üzerinde olmuştur. Ancak anket araştırmasına göre bu sonuç çok da şaşırtıcı değildir. Çünkü bu grupta yer alan ülkelerin bir kısmı, Slovenya, Romanya gibi, gelirleri büyük ölçüde yenilikçi ürünlerin ya da hizmetlerin satışına dayanan ülkelerdir.[246] (Slovenya, % 24,

[246] EC(c), op. cit.,s. 76.

Romanya, % 21, Türkiye % 18 ve Polonya % 17) Eski üyeler arasında ise en çok yenilik geliri elde eden ülke Yunanistan ve İrlanda'dır.

Grafik 5: KOBİ'lerin Yenilik Gelirlerinin Toplam Ciroları İçindeki Payı

Kaynak: EC (c), op. cit., s. 76

Tablo 25: AB'de Firmaların Yenilik Eğilimleri (Ölçek Büyüklüğüne göre ve sektörlere göre) (AB 27) (%)

	Yenilikten elde edilen gelirin toplam ciroya oranı	Yenilikten kazancı olmayan firmaların oranı
Toplam KOBİ'ler (AB-27)	12	37
Firma Büyüklüğüne göre		
1-9 kişi istihdam eden	12	38
10-49 kişi istihdam eden	13	30
50-249 kişi istihdam eden	12	27
250'nin üzerinde çalışan istihdam eden	11	24
NACE Sektörlerine göre		
İmalat	13	31
İnşaat	10	42
Toptan ve Perakende Ticaret	13	31
Otel ve Lokantalar	6	40
Ulaştırma, Depolama ve Haberleşme	10	46
Finansal aracılık	10	39
Gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri	13	39
Sağlık ve sosyal işler	7	41
Diğer hizmetler	14	36

Kaynak: EC (c), op. cit., s. 76

Tablo 25, ölçek büyüklüğü ve sektörler itibarıyla firmaların yenilik eğilimlerini ortaya koymaktadır. Tabloya göre, firmaların ölçeği arttıkça yenilikten elde edilen gelir de artmaktadır. Yenilikten gelir elde edemeyen firmaların oranı mikro ölçekli firmalarda % 38 iken, büyük ölçekli işletmelerde % 24 düzeyindedir. Tablo 25, firmaların sektörlere göre yenilik gelirleri konusunda bir değerlendirme yapılması imkanını da vermektedir. Buna göre, hiç yenilik geliri elde edemeyen firmaların en çok bulunduğu sektörler % 46 ile ulaştırma ve % 42 ile inşaat sektörleridir.

Anket sonuçlarına göre AB düzeyinde geliştirilen çeşitli politikalara ve destek programlarına karşın KOBİ'lerin yenilik alanında performansları oldukça düşük bir düzeydedir. Ankete cevap veren firmalara göre bunun dört temel nedeni bulunmaktadır. Bu nedenler:

- Finansmana erişim olanaklarının kısıtlı olması,
- İnsan kaynaklarının çok pahalı olması,
- Yetenekli insan kaynaklarının yetersiz olması,
- Yenilik konusunda piyasa talebinin düşük olmasıdır.

Bu temel nedenlerin yanı sıra, yüksek faiz oranları, yeni teknolojileri kullanabilme yetersizliği, fikri mülkiyet haklarının korunmasında karşılaşılan sorunlar da yenilik faaliyetlerinin önündeki diğer nedenler olarak belirtilmiştir. [247] (Tablo 26)

Bu sorunların ağırlığı da firma ölçeğine değişiklik gösterebilmektedir. Yenilik önündeki engeller ülkeden ülkeye de farklılık göstermektedir. Kimi ülkede

[247] EC (c),, op. cit., s. 77.

insan kaynaklarına erişim önemli bir sorunken, kimisinde finansman imkanlarının kısıtlı olması temel sorundur.

Tablo 26: AB'de KOBİ'lerin Yenilik Yapmasının Önündeki Engeller (AB 27) (%)

	İnsan Kaynakları Sorunları (Yetersizliği ve Maliyeti)	Finansmana erişim problemleri (Faiz oranlarının yüksekliği ve diğer mali sorunlar)	Piyasa talebi yetersizliği	Diğer engeller	İnovasyon planı yapmama	Bilgi alınamayan
Toplam KOBİ'ler (AB-27)	17	16	9	6	38	15
Firma Büyüklüğüne Göre						
1-9 kişi istihdam eden	16	16	9	6	39	15
10-49 kişi istihdam eden	24	18	9	6	28	16
50-249 kişi istihdam edilen	26	12	11	8	27	17
250'nin üzerinde çalışan istihdam eden	25	10	12	6	23	26
NACE Sektörleri Dağılımına Göre						
İma1lat	18	18	9	8	33	15
İnşaat	21	15	9	3	39	14
Toptan ve Perakende Ticaret	17	17	9	5	37	16
Otel ve Lokantalar	19	21	6	5	34	16
Ulaştırma, Depolama ve İletişim	14	21	6	4	42	13
Finansal aracılık	14	11	9	6	43	18
Gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri	15	14	9	7	39	16
Sağlık ve sosyal işler	18	15	8	9	36	14
Diğer hizmetler	20	19	7	4	41	9

Kaynak: EC (c), op. cit., s. 78

Tablo 26'den de görüldüğü gibi genelde sektörler açısından karşılaşılan zorluklar konusunda çok fazla farklılık bulunmamaktadır. Ancak finansmana erişim açısından, ulaştırma ve ağırlama sektörlerinin karşılaştıkları zorluklar önemli bir yer tutmaktadır. İnşaat sektöründe ise insan kaynakları maliyeti ve eksikliği önemli bir sorundur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER VE YENİLİK POLİTİKASI

I. TÜRKİYE'DE KÜÇÜK VE ORTA İŞLETMELER

A. Türkiye'nin Resmi Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Tanımı ve Avrupa Birliği Tanımı ile Karşılaştırılması

Türkiye'de KOBİ politikasının yürütülmesinde yakın zamanlara kadar çok sayıda KOBİ tanımı kullanılmıştır. Bunun nedeni KOBİ'lere yönelik faaliyetlerde bulunan kurum ve kuruluşların, faaliyetlerini yerine getirirken kendi KOBİ tanımlarını geliştirmeleri ve kullanmaları olmuştur. [248] Ancak çok sayıda KOBİ tanımı bulunması nedeniyle, kurumlar tarafından getirilen kriterlerin büyük farklılıklar taşıması ve bir standardının olmaması, KOBİ politikalarının ülke çapında yürütülmesinde bir koordinasyon sorununa yol açmıştır. Uygulamadaki bu sorunlar üzerine hem KOBİ'lere yönelik politikaların geliştirilmesinde ortak bir standardın oluşturulması hem de AB'ne üyelik sürecinde, Türkiye'nin KOBİ tanımının AB tanımıyla uyumlaştırılması yükümlülüğü nedeniyle ortak bir KOBİ tanımına gereksinim duyulmuştur. Bunun üzerine 18 Kasım 2005 tarihinde yayımlanan Yönetmelik ile Türkiye'nin resmi KOBİ tanımı kabul edilmiştir.

18 Kasım 2005 Tarih ve 25997 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, *"KOBİ'lerin tanımlanmasına, niteliklerine, sınıflandırılmasına ve uygulamalarına*

[248] Ülkemizde KOBİ tanımları getiren kurumların başlıcaları, DİE (TÜİK), Halkbank, KOSGEB, EXİMBANK, TOSYÖV, DTM, İSO'dur.

ilişkin Yönetmelik" 18 Mayıs 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2005/9617 Sayılı Yönetmelik ile getirilen resmi KOBİ tanımına göre,[249]

"*Küçük ve orta büyüklükte işletme (KOBİ)**; ikiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmi beş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan ve bu Yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ve kısaca KOBİ olarak adlandırılan ekonomik birimleri"* ifade etmektedir.

Bu Yönetmelikte KOBİ'ler mikro, küçük, orta büyüklükteki işletmeler olmak üzere üçlü bir şekilde sınıflandırılmıştır. Buna göre,

Mikro işletme: *On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu bir milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan çok küçük ölçekli işletmeler;*

Küçük İşletme: *Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu beş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan işletmeler;*

Orta Büyüklükte İşletme: *İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmi beş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan işletmeler;"* olarak sınıflandırılmaktadır.

Getirilen Yönetmeliğe göre, KOBİ'lerle ilgili mevzuatın uygulanmasında esas alınacak olan KOBİ tanımı, Türkiye'de sadece imalat sektörü ile sınırlı olmayıp tüm sektörleri kapsamaktadır.

Türkiye'nin resmi KOBİ tanımı, AB ile müzakere sürecinin devam ettiği günümüzde, AB ile Türkiye'deki tanım ve kriterler arasındaki farklılıkların

---

[249] "18 Kasım 2005 Tarih ve 2005/9617 sayılı, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik**" Resmi Gazete,** Sayı: 25997 (18.11. 2005), http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2005/11/20051118-5.htm, (23.11.2009)

giderilmesi için[250] büyük ölçüde AB'nin KOBİ tanımı esas alınarak düzenlenmiştir. Aşağıdaki tabloda AB'nin ve Türkiye'nin KOBİ tanımları karşılaştırılmaktadır.

Tablo 27: AB ve Türkiye KOBİ Tanımlarının Karşılaştırılması

	Tanım Kriteri	Mikro İşletme	Küçük İşletmeler	Orta Ölçekli İşletmeler
AB	**Çalışan Sayısı**	≤ 10	≤ 50	≤ 250
	Yıllık Net Satış Hasılatı	≤ 2 Milyon Avro	≤10 Milyon Avro	≤ 50 Milyon Avro
	Yıllık Mali Bilançosu	≤ 2 Milyon Avro	≤ 10 Milyon Avro	≤ 43 Milyon Avro
Türkiye	**Çalışan Sayısı**	0-9	10-49	50-249
	Yıllık Net Satış Hasılatı	≤ 1 Milyon TL (606 bin Avro)	≤ 5 Milyon TL (3 Milyon Avro)	≤ 25 Milyon TL (15 milyon Avro)
	Yıllık Mali Bilançosu	≤ 1 Milyon TL (606 bin Avro)	≤ 5 Milyon TL (3 Milyon Avro)	≤ 25 Milyon TL (15 milyon Avro)

Kaynak: DPT (2007), op. cit.,, s. 22

Tablo 27'den görüldüğü gibi Türkiye'nin resmi tanımında da, AB tanımında olduğu gibi, çalışan sayısı, net satış hasılatı ve mali bilanço ölçütleri esas alınmış ve bu kriterlere göre, işletmeler üçlü bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur.

Ancak, tablodan da görülebildiği gibi Türkiye'nin KOBİ tanımında çalışan sayısı kriteri bakımından AB ile aynı limitler getirilirken, işletmelerin yıllık satış hasılatı ve yıllık mali bilançosu kriterlerinde farklılaşmaya gidilmiştir. Avro olarak değerlere baktığımızda bu kriterlerdeki limitlerin AB limitlerinin oldukça aşağısında kaldığı görülmektedir.

KOBİ'lerin tanımlanmasına ilişkin yönetmelikte, bir işletmenin KOBİ sermayesinde % 25'ten daha fazla pay sahibi olmaması şartı olan bağımsızlık kriteri ise tanımlar kısmında değil, işletme türleri kısmında yer almıştır. İlgili düzenleme ile Türkiye'de de KOBİ'ler, diğer işletmeler ile olan sermaye veya oy hakkı ilişkilerine

[250] Sarısoy, op. cit., s. 150.

göre bağımsız işletmeler, ortak işletmeler ve bağlı işletmeler olmak üzere üçe ayrılmıştır.

Türkiye'nin resmi KOBİ tanımının kabul edilmesi, ülke çapında tüm KOBİ'leri kapsayarak, KOBİ politikalarının etkinliğini engelleyen koordinasyon sorunun çözümü açısından olumlu bir gelişme olmuştur. Bunun yanı sıra resmi KOBİ tanımının, ülkemizin AB ile adaylık süreci kapsamında yerine getirmesi gereken yükümlülükler içinde yer alan, AB ile uyumlu bir KOBİ tanımı geliştirilmesi yükümlülüğünü karşılamış olması AB tarafından da olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir.

B. Türk Ekonomisinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Önemi ve Avrupa Birliği ile Karşılaştırılması

Başlangıcı 13. yüzyılda Şeyh Mahmut Ahi Evran tarafından kurulan "Ahilik Sistemi"ne dayanan KOBİ'ler[251] Türk ekonomisinde her zaman önemli bir yere sahip olmuşlardır. Ülkemizde KOBİ'lerle ilgili en güvenilir sayısal bilgiler TÜİK tarafından yapılan iş istatistiklerinden elde edilmektedir. Çeşitli periyot ve kapsamlarda olabilen TÜİK'in sanayi sayımları arasında en geniş kapsamlı olanı her on yılda bir yapılan "Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı"dır.

İlki 1917 yılında yapılan bu sayımların en sonuncusu "2002 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı"'dır. Önceki sayımlara göre oldukça kapsamlı bir özelliğe sahip olan 2002 sayımı, "tarım, avcılık, ormancılık", "balıkçılık", "ev sanayi" ile ilgili faaliyetler haricinde, hizmetler sektörü de dahil olmak üzere ülkedeki tüm işyerlerini kapsamına almıştır. 2002 yılı sanayi sayımına göre, toplam işletmelerin % 99'unu oluşturan KOBİ'ler, toplam istihdamın % 76.7'sini, yatırımların % 38'ini, katma

[251] KOSGEB (2003), op. cit., s. 3.

değerin % 26,5'unu, ihracatın % 10'unu, banka kredilerinin ise % 12-13'ünü oluşturmaktadırlar.[252] Aşağıdaki tabloda en son sanayi ve işyerleri sayımı kapsamında, Türkiye'deki toplam girişimlerin ve imalat sanayiinde faaliyet gösteren girişimlerin ölçeklerine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 28: Türkiye'de Toplam Girişimlerin ve İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Girişimlerin Ölçeklerine Göre Dağılımı

Ölçek (Çalışan Sayısı)	Toplam Girişim Sayısı	Yüzde (%)	İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Girişimlerin Sayısı	Yüzde (%)
Sadece İşletme Sahibi	23.762	1,38	1.509	0,61
1-9	1.633.509	94,94	220.030	89,12
10-49	53.246	3,09	20.325	8,24
50-99	5.080	0,30	2.453	0,99
100-150	1.804	0,10	946	0,38
151-250	1,387	0,08	719	0,29
251+	1.810	0,11	917	0,37
TOPLAM	**1.720.598**	**100.00**	**246.899**	**100.00**

Kaynak: KOSGEB, **2002 yılı Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı İmalat Sanayi Değerlendirmesi,** Şubat 2005, Ankara, s. 6.

Yukarıdaki tablo dikkate alındığında, 2002 yılı itibarıyla, KOBİ'ler hem toplam işletmelerin hem de imalat sanayi işletmelerinin hemen hemen tamamını oluşturmaktadırlar. KOBİ'ler içinde en büyük ağırlığı da 1-9 çalışanı bulunan mikro ölçekli işletmeler almaktadır.

Genel Sanayi Sayımları çok kapsamlı olmasına rağmen, on yılda bir yapılması nedeniyle güncel verilere ulaşılmasını engellemektedir. İşletmelerle ilgili daha güncel verilere ise TÜİK tarafından yapılan yıllık sanayi ve hizmet istatistikleri ile ulaşılmaktadır. TÜİK'in bu konudaki en son istatistiği Aralık 2009 tarihinde yayınlanmış olup 2007 yılı itibarıyla verileri içermektedir. 2007 yılı verilerine göre Türkiye'de toplam işletmelerin sayısı 2.567.644'e ulaşmıştır.[253] (Tablo 29)

[252] Aykaç, op. cit., s. 137 (283 nolu dipnot) ve 138.
[253] TÜİK (2009), **Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, Haber Bülteni,** Sayı: 228, 29 Aralık 2009, http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8372 (02.02.2010)

Tablo 29: Türkiye'de Girişimlerin Temel Göstergeleri (2007)

	Girişim sayısı	Çalışanlar sayısı	Ciro (TL)	Faktör Maliyetiyle Katma Değer (TL)
Genel Toplam	2.567.644	9.807.707	1.560.178.164.205	231.552.619.333
Madencilik ve Taşocakçılığı	2.245	97.906	11.355.662.373	4.579.929.630
İmalat	316.584	2.777.247	435.104.730.374	78.937.326.634
Elektrik, gaz, buhar ve sıcak su üretimi ve dağıtımı	2.842	99.302	55.690.006.760	8.511.592.765
İnşaat	107 166	720.325	78.602.862.853	14.846.707.896
Toptan ve perakende ticaret; motorlu taşıt, motosiklet, kişisel ve ev eşyalarının Onarımı	1.160.592	3.114.718	775.036.031.958	62.738.253.316
Oteller ve lokantalar	209.231	607.345	20.097.432.052	5.553.133.647
Ulaştırma, depolama ve Haberleşme	443.203	996.174	121.329.850.300	29.471.593.557
Gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri	154.632	834.144	42.288.118.637	17.381.290.136
Eğitim	8.270	154.299	4.840.589.090	2.739.080.543
Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	40.673	177.549	7.914.806.116	3.916.104.720
Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyetleri	122.206	228.698	7.918.073.692	2 .877.606.489

Kaynak: TÜİK , **Girişim Bazında Temel Göstergeler,** 2007, http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8372&tb_id=1 (Erişim Tarihi: 02.02.2010)

Hem Türkiye genelinde hem de imalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin büyüklük gruplarına göre temel göstergeleri ise Tablo 30'da yeralmaktadır. Ancak işletmelerin büyüklük gruplarına göre temel göstergeler kapsamındaki veriler TÜİK'in sayfasında 2006 yılı itibarıyla verileri içermekte olup 2007 yılı güncellemesi yapılmamıştır.

Tablo 30'dan görüldüğü gibi hem imalat sanayinde hem de tüm Türkiye'de, KOBİ'ler girişim sayısı ve çalışan sayısı açısından oldukça büyük bir ağırlığa sahiptirler. Ancak KOBİ'lerin bu ağırlığı ciro ve katma değer açısından geçerli değildir. KOBİ'lerin ciro payları, Türkiye'deki toplam işletmeler içinde % 67, imalat sanayi işletmeleri içinde ise % 53 değerindedir. Katma değer açısından KOBİ'lerin payı daha da düşüktür. Tüm işletmeler kapsamında KOBİ'ler toplam katma değerin % 57'ini oluştururken, imalat sanayinde ise % 42'sini oluşturmaktadırlar.

Tablo 30: Türkiye'de İşletmelerin Büyüklük Gruplarına Göre Temel Göstergeleri (2006)

						İşletmelerin Toplam Ulusal Değerler İçindeki Payı (%)			
	İşyeri Büyüklük Grubu (kişi)	Girişim Sayısı	Çalışan Sayısı	Ciro (YTL)	Katma Değer (YTL)	Girişim Sayısı İçindeki Payı	Çalışan Sayısı İçindeki Payı	Ciro İçindeki Payı	Katma Değer İçindeki İçindeki Payı
Türkiye	**Toplam**	**2 473 841**	**9 419 476**	**1 383 759 222 784**	**210 976 441 499**	**100,00**	**100,00**	**100,00**	**100,00**
	1-19	2 428 210	5 197 171	504 283 376 734	59 476 392 231	98,16	**55,17**	36,44	28,19
	20-49	30 011	959 511	182 660 666 055	23 867 930 583	1,21	**10,19**	13,20	11,31
	50-99	7 797	536 764	93 066 946 561	14 009 764 215	0,32	**5,70**	6,73	6,64
	100-249	5 165	782 588	152 858 667 546	23 463 942 719	0,21	**8,31**	11,05	11,12
	250-499	1 623	558 714	101 072 712 278	20 959 956 465	0,07	**5,93**	7,30	9,93
	500-999	652	452 405	116 173 508 226	20 260 631 190	0,03	**4,80**	8,40	9,60
	1000-4999	355	631 502	172 035 919 630	28 446 901 134	0,01	**6,70**	12,43	13,48
	5000+	28	300 821	61 607 425 754	20 490 922 962	0,00	**3,19**	4,45	9,71
İmalat Sanayii	**Toplam**	**309 841**	**2 684 240**	**397 916 986 422**	**74 797 613 225**	**100,00**	**100,00**	**100,00**	**100,00**
	1-19	289 857	806 649	41 577 602 826	6 740 085 206	93,55	**30,05**	10,45	9,01
	20-49	12 864	421 024	49 872 310 411	8 207 710 023	4,15	**15,69**	12,53	10,97
	50-99	3 362	232 632	32 188 527 856	5 359 537 925	1,09	**8,67**	8,09	7,17
	100-249	2 531	384 914	61 511 474 737	11 223 760 354	0,82	**14,34**	15,46	15,01
	250-499	742	255 378	47 754 942 499	10 075 210 661	0,24	**9,51**	12,00	13,47
	500-999	317	219 751	53 411 707 561	11 483 764 541	0,10	**8,19**	13,42	15,35
	1000-4999	156	272 079	80 596 675 438	14 918 104 877	0,05	**10,14**	20,25	19,94
	5000+	12	91 813	31 003 745 094	6 789 439 638	0,00	**3,42**	7,79	9,08

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=30&ust_id=9 (04.12.2009)

Tablo 31'de ise Türkiye'deki KOBİ'lerin ekonomideki yerlerinin AB'deki KOBİ'lerle karşılaştırılması yeralmaktadır.

Tablo 31: Türkiye ve AB KOBİ'lerinin Ekonomideki Yerlerinin Karşılaştırılması

Göstergeler	AB (2007 yılı verileri)			Türkiye 2006 yılı verileri)		
	KOBİ'ler	KOBİ Dışındaki İşletmeler	Toplam İşletmeler	KOBİ'ler	KOBİ Dışındaki İşletmeler	Toplam İşletmeler
	Düzey					
İşletme sayısı (Bin)	20 409	43	20 452	2 471	3	2 474
Çalışan Sayısı (Bin)	87 909	42 895	130 805	7 477	1 942	9 419
Katma değer Milyar Avro ve Milyar TL)	3 453	2 537	5 990	120 818	90 158	210 976
Ciro (Milyar Avro ve Milyar TL)	13 471	9 917	23 388	932 869	450 890	1 383 759
	Yüzde Dağılım					
İşletme sayısı	99,78	0,22	100,00	99,87	0,13	100,00
Çalışan sayısı	67,20	32,80	100,00	79,38	20,62	100,00
Katma Değer	57,64	42,36	100,00	57,26	42,74	100,00
Ciro	57,59	42.41	100,00	67,41	32,59	100,00

Kaynak: AB verileri için Audretsch , op. cit., s. 18 ve 20
Türkiye verileri için TÜİK, **Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.**

Türkiye'deki girişimlere ait temel göstergeleri, AB ile karşılaştırdığımızda, işletme sayısı ve çalışan sayısı bakımından oldukça benzer paylara sahip olduklarını ancak ekonomik refaha katkıları bakımından arada farklılıklar olduğu görülmektedir. Ciro açısından Türkiye'nin KOBİ'leri, AB'deki KOBİ'lerden daha fazla bir paya sahip iken, katma değere katkı açısından AB'nin gerisinde kalmaktadır. (Tablo 31) Ancak bu değerlerin AB geneli için olduğu, üye ülkeler itibarıyla önemli farklılıklar bulunduğu da göz ardı edilmemelidir.

Türkiye'deki KOBİ'ler de AB'deki benzerleri gibi ekonomide daha az etkin bir yapıya sahiptirler. Bu durum, KOBİ'lerin, dünya genelinde olduğu gibi, Türkiye'de de sahip olduğu bazı dezavantajlardan kaynaklanmaktadır.

C. Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Temel Sorunları

Türkiye'de KOBİ'ler ekonomide sahip oldukları önem nispetinde üretimde pay alamamaktadırlar. Türk KOBİ'lerinin mevcut potansiyellerini ortaya çıkaramamalarının ardında bu girişimlerin sahip oldukları zayıf yönler büyük rol oynamaktadır. Ülkemizde KOBİ'lerin sorunları kendi yapılarından kaynaklanan sorunlar ve dışarıdan kaynaklanan sorunlar olarak ikiye ayrılmaktadır.

KOBİ'lerin kendi yapılarından kaynaklanan sorunlarının başında bu girişimlerin aile işletmeleri şeklinde olması gelmektedir. Bu durum, kurucularının aynı zamanda sahiplerinin olmasına ve buna bağlı olarak yetkilerin tek elde toplanmasına neden olmakta ve finansman ve yönetim konularında profesyonel davranmalarını engellemektedir.

Ülkemizdeki KOBİ'lerin sorunlarının başında finansman sorunu gelmektedir. Türk KOBİ'leri özkaynak yetersizliği, kredi temin etme zorluğu, kredi faizlerinin yüksekliği, sermaye piyasasından yeterince yararlanamama gibi olumsuz bir ortamda faaliyet göstermektedirler.[254]

Bir başka önemli sorun bu girişimlerin nitelikli eleman yetersizliğidir. Genelde tüm işletmelerin sorunu olan bu sorun KOBİ'ler için daha da büyük önem taşımaktadır. Bu işletmelerin yetersiz öz kaynakları, vasıflı personel istihdam etmelerinde caydırıcı bir unsurdur.[255]

KOBİ'lerin dışından kaynaklanan sorunlar ise özet olarak şu şekilde sıralanabilir:[256]

- Makro ekonomik sorunlar,

[254] Alkin, op. cit., ss. 82-83
[255] Müftüoğlu, op. cit., 303.
[256] Alkin, op cit., , s. 84

- Yasal sınırlamalar,
- Destekleyici ve yönlendirici politikaların eksikliği,
- Mevzuatın ve yeni gelişmelerin yeterince izlenememesi,
- Yasal hakların savunulamaması,
- Bürokratik işlemler, engeller ve gecikmeler,
- Üniversite-küçük sanayi işbirliğinin geliştirilememesi.

Bütün bu sorunlar KOBİ'lerin yapılarından dolayı sahip oldukları avantajları tam olarak kullanmalarını ve böylece üretim potansiyellerini etkin bir şekilde ortaya koymalarını engellemektedir. [257] Bu girişimlerin daha etkin bir yapıya kavuşarak, ekonomi içindeki katkılarının daha yukarılara çıkarılması için, Türkiye'deki KOBİ politikası zaman içinde önemli bir gelişme göstermiştir.

II. TÜRKİYE'NİN KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETME POLİTİKASI

A. Türkiye'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Politikasının Gelişimi

Türkiye'de uygulanan sanayi politikaları çeşitli ulusal ve uluslararası gelişmelerin etkisiyle önemli dönemeçlerden geçmiş ve kapsamlı değişikliklere uğramıştır. Türkiye'nin KOBİ politikası da, büyük ölçüde uygulanan sanayi politikalarının da etkisiyle, ekonomi tarihi içinde oldukça büyük değişikliklere uğramıştır. KOBİ politikasının tarihi gelişimi, "Planlı Dönem Öncesi", "Planlı Dönem" ve "AB'ne Katılım Sürecinde KOBİ Politikası" olmak üzere üç dönemde ele alınabilir.

[257] Ülkemizdeki KOBİ'lerin sorunları konusunda daha fazla bilgi için Bknz. DPT (2007 a), **KOBİ Özel İhtisas Komisyonu Raporu (ÖİK),** 9. Beş Yıllık Kalkınma Planı, s. 39

1. Planlı Dönem Öncesinde Türkiye'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Politikası

Cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarında, Türk sanayinin yapısı büyük ölçüde devlet egemenliği altındaydı. Yeni kurulan Türk Cumhuriyeti gelişmiş bir sanayiye ve çok sayıda işletmeye dayalı bir ekonomik yapıyı miras olarak devralmamıştı. Ekonominin özel girişimler eliyle geliştirilmesinin amaçlandığı İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararların uygulanabilirliğini arttırmak amacıyla, 1927 yılında KOBİ'lerin tanımına ilişkin ilk düzenlemelerin getirilmesi, KOBİ politikasının geliştirilmesine yönelik atılan ilk adımlar olarak nitelendirilmektedir. Bu yıllarda önemli bir başka adım ise KOBİ'lerin finansmanı konusunda olup, 1933 yılında 2284 sayılı "Halk Bankası ve Halk Sandıkları Kanunu" ile Türkiye Halk Bankası'nın kuruluşu olmuştur. [258]

1930'lu yılların ikinci yarısı ve 1940'lı yıllar ise dünya ekonomik bunalımı ve savaş yıllarının yaşandığı dönemler olmuş ve buna bağlı olarak dünya ekonomilerinde korumacı ve devletçi politikalar hüküm sürmüştür.[259] Bu yıllarda ülkemizde de Avrupa ve Amerika'da olduğu gibi devletçi ve korumacı politikalar hakim olmuştur. Devlet bu dönemde bir taraftan kamu iktisadi kuruluşları kurarak mevcut boşluğu doldurmak için ekonomide bizzat yer alırken, bir taraftan da özel sektörü ve girişimciliği teşvik etmiştir. Teşvik-i Sanayi Kanunu, Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu, Sümerbank ve Türkiye Halk Bankası'nın kuruluşu bu çerçevede değerlendirilebilir. [260]

---

[258] KOSGEB, **KOBİ Ekonomisi (Tarihi Gelişim),** Aralık 2003, ss. 4-5.
[259] Schmail,op. cit., s. 38
[260] Aykaç, op. cit.,ss. 134-135.

1950'li yıllardan itibaren ise daha önce uygulanan politikaların etkisiyle sanayide devlet yatırımlarının durması üzerine, Türkiye'de devletçilik terk edilerek özel teşebbüsün teşvik edilmesi önem kazanmaya başlamıştır.[261]

2. Planlı Dönemde Türkiye'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Politikası:

1960 sonrasının Türkiye ekonomisi açısından en önemli özelliği kalkınma planlarının uygulanmaya başlamasıdır. 1963 yılında başlayan planlı dönemde, Türkiye'de devlet, özel sektör için yol gösterici, kamu kesimi için ise nispeten bağlayıcı nitelik taşıyan, kalkınma planları hazırlamış ve uygulamıştır.[262] Ekonominin tümünü ve dolayısıyla imalat sanayi sektörünü de kapsayan planlı dönemde, KOBİ'lerle ilgili gelişmeler de plana bağlanmıştır. Ekonomideki önemlerine istinaden Birinci Plandan başlayarak her plan döneminde yeralan KOBİ'lerle ilgili olarak getirilen düzenlemeler Tablo 32'da yeralmaktadır.

Planlı dönemde hem uygulanan iktisat politikaları hem de uygulamalar bakımından çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu politika değişiklikleri KOBİ'ler açısından da önemli etkilere sebep olmuş ve buna bağlı olarak bir uyum sorunu yaşamışlardır. KOBİ'lerin bu değişikliklere uyum sağlamalarını hızlandırmak ve böylece iktisadi ve sosyal açıdan fonksiyonlarını yerine getirmeleri amacıyla Planlarda devlet her dönemin özelliğine uygun ilke ve öncelikleri belirlemiştir. Ancak, sanayileşme politikalarına önem veren planlı dönemin başlamasıyla birlikte KOBİ'lerin ekonomideki rolünün arttığı gözlense de, KOBİ'lere yönelik destek, taşıdıkları öneme paralel olarak gerçekleşmemiştir.[263]

[261] KOSGEB (2003), op. cit., s. 8.
[262] Ibid.,s. 10
[263] Aykaç, op. cit., s. 137.

Tablo 32: Kalkınma Planlarında KOBİ'lerle İlgili Hükümler

Kalkınma Planları	KOBİ'lerle İlgili Hükümler
Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1963-1967)	Karma ekonomi sistemi çerçevesinde özel teşebbüsün ve özel yabancı sermayenin teşvik edildiği bu planda, küçük sanayicinin, esnaf ve sanatkarların sorunları ile ilgilenecek ve çözüm önerileri üretecek merkezi bir örgütün kurulması ögörülmüştür. Yine bu Planda küçük sanayi ve el sanatlarında uygulanacak politikaları yürütmek üzere çeşitli bakanlıkların sorumluluğunda olan konuların sanayi bakanlığı altında toplanmasına karar verilmiş ve 1964 tarihinde de Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu çıkarılmıştır.
İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1968-1972)	Bu planda 1. plandaki politika ve önlemler tekrarlanmıştır. Ancak bu planda özel teşebbüsün teşvikine ve sanayinin geliştirilmesine önem verildiğini kanıtlayan önemli bir gelişme 1. planda bahsi geçen Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi'nin (KÜSGEM) Gaziantep'de faaliyete geçmesi olmuştur. Bu plan döneminde sadece Gaziantep bölgesinde sınırlı bir faaliyet alanı olan KÜSGEM, daha sonra yurt çapında genişletilen Kücük Sanayi Geliştirme Teşkilatı'nın (KÜSGET) çekirdeğini oluşturmuştur. Bu plan döneminde küçük sanayiye teknik alanda destekler de söz konusu olmuş ve büyük sanayi ile işbirliği yapması teşvik edilmiştir.
Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1973-1977)	Bu planda daha önceki planlarda alınan tedbirlere rağmen sorunların halen devam etmesi ve bu tedbirlerin yetersizliği vurgulanmıştır. Bunun üzerine KOBİ'lerin özellikle dış pazarlara açılmasının ve finansman sorunlarının çözülmesi ve teknik ve danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması önerileri getirilmiştir. Küçük sanayi sitelerinin kuruluşuna ağırlık verilmiştir.
Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1979-1983)	Bu planda ilk kez küçük sanayi ve esnaf sanatkar ayrımı yapılmış her iki kesim de tanımlanmıştır. Buradaki tanımlara göre *"küçük sanayi"*, bir dereceye kadar makineleşmiş veya modern araç gereçlere ve makinelere sahip küçük imalat birimlerinin ifade ederken, *"Esnaf"*, ticaret ve hizmet dalında çalışanları, *"sanatkar"* ise imalat alanından daha ziyade el emeğine dayalı olarak çalışan ve henüz küçük sanayi kapsamına girmeyen iş sahiplerini ifade etmektedir. Bu plan döneminde önemli bir başka gelişme, küçük sanayi kesimine ülke çapında teknolojik, mali ve idari danışmanlık hizmetleri ile eğitim hizmetleri götürmek amacıyla KÜSGET'in kurulması olmuştur.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1985-1989)	1980 sonrası hazırlanan bu Plan, 1980 kararlarının ihracata dayalı sanayileşme stratejisi ile uyumlu öneriler getirmiştir. Bu programın en temel stratejileri devletin müdahalesini en aza indirmek suretiyle kaynakların özel sektör eliyle en etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamaktı. Bu plan bu stratejinin gerçekleştirilmesinde, küçük sanayicileri, hizmet, imalat ve sanayi alanında güvenilir bir istikrar unsuru olarak görmüş ve bu kesimlere yönelik daha ayrıntılı düzenlemeler getirmiştir.
Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1990-1994)	Bu planda küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik daha kapsamlı ve somut politikaların oluşturulması öngörülmüştür. Bu plan döneminde KOBİ'lerin geliştirilmesine yönelik kaynaklar ve araçlar kamuoyunda geniş kesimlerce tartışılmış ve KOBİ'lere alternatif finansman kaynağı olarak risk sermayesi şirketlerinin ülkemizde işletilebilirlik özelliklerinin test edilebilmesi amacıyla Türkiye Halk Bankası tarafından bir şirket kurulmasına ve KOBİ'ler için Kredi Garanti Fonu'nun oluşturulmasına karar verilmiştir.
Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1996-2000)	Kalkınma Planlarının ve yıllık programların önemlerinin azaldığı bir döneme denk gelen bu planda artık Avrupa modeli esas alınarak sanayileşme stratejisi oluşturulmuştur. Planda KOBİ'lere verilen önemi belirtmek üzere 1996 yılı KOBİ yılı olarak ilan edilmiş ve KOBİ'lerin Pazar uyumlu, ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulmasına yönelik olarak proje, organizasyon, teknoloji ve finansman alanlarında desteklenmeleri öngörülmüştür.
Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (2001-2005)	Bu planda KOBİ'ler sanayileşme başlığının yanı sıra bir çok farklı başlık ta da yer almış ve daha kapsamlı çok yönlü politikalar geliştirilmiştir. Bu planda KOBİ'lerin kredi garanti fonu, risk sermayesi, finansman yatırım ortaklığı, gayrimenkul yatırım ortaklığı gibi modern finansman araçları ve kurumlarıyla desteklenmesi öngörülmüştür.
Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (2007-2013)	Bu plan döneminde ise KOBİ'lerin yapılarını güçlendirerek dünya pazarlarında rekabet edebilecek güce sahip yenilikçi işletmelere dönüştürülmesi ve yeni işletmelerin kurulması için, bu girişimlere destek ve hizmet sağlayan kamu ve özel sektör kuruluşları ile sivil toplum örgütleri ile işbirliği ve koordinasyonun artırılması, KOBİ politikalarının en geniş katılımla ve geleceğe dönük perspektifle sağlıklı biçimde oluşturulması, uygulanması izlenmesi ve etkilerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Kaynak: Müftüoglu, op. Cit., ss. 184-190,; KOSGEB (2003), op. Cit., ss. 10-16; Aykaç, ss. 136-137; DPT (a), s. 2'den yararlanılarak tablo hazırlanmıştır.

3. Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecinde Türkiye'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Politikası:

Türkiye'nin KOBİ politikası, AB'ne katılım sürecinde Birliğin KOBİ'lerle ilgili düzenlemeleri doğrultusunda şekillenmeye başlamıştır. 1996 yılında Türkiye ile AB arasında Gümrük Birliğinin (GB) kurulması ile AB ülkelerine uygulanan fon ve gümrüklerin kaldırılması, KOBİ'ler başta olmak üzere, Türk sanayi sektörünü yoğun bir rekabet ortamına sokmuştur. Bu rekabet hem AB üyesi ülkelerden, hem de üçüncü ülkelerden gelerek dolaşıma giren ürünlerden kaynaklanmıştır.[264] Bu dönemde GB dışında başka dışsal faktörler de Türk işletmelerini önemli ölçüde etkilemiştir. Bu faktörler, bir yandan Asya ülkelerinin yoğun rekabet baskısı, bir yandan da Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization-WTO) şemsiyesinde yürütülmekte olan ve dünyayı hızla global bir pazara dönüştürme amacı taşıyan uluslararası eğilimler olarak ortaya çıkmıştır. KOBİ'lerin dış rekabete açılmaları yönünde önemli bir dönemeç olan GB sürecinin yanı sıra bu gelişmeler, KOBİ destek programlarının da buna yönelik olarak uluslararası işbirliği çerçevesinde tasarlanmasını gerektirmiştir.[265]

Türkiye'nin uluslararası düzeyde KOBİ politikası oluşturma yolunda attığı adımların ilkini "Küçük İşletmeler için Avrupa Şartı"nı onaylaması oluşturmuştur. 23 Nisan 2002'de, Slovenya'nın Maribor şehrinde düzenlenen konferansta, diğer aday ülkelerle birlikte kabul edilen bu Şart, Türkiye'nin uzun dönemli KOBİ stratejisinin kurucusu olarak görülmüştür. [266] Ulusal KOBİ politikamızın bu Şart ilkeleri ile uyumlu hale getirilmesi için, Şart sonrasında Türkiye'de KOBİ'lerin daha

[264] DPT (2007), op. cit., s. 7.
[265] OECD, "Turkey", **Fostering Entrepreneurship for Innovation,** 11 June 2008, s. 110.
[266] İbid.

iyi işlemesine yönelik düzenlemelerin sayısında bir artış görülmeye başlamıştır. Türk Ticaret Yasası, Vergi Yasası, Damga Vergisi Yasası, İş Yasası, Sosyal Güvenlik Yasası gibi çeşitli yasalarda getirilen bu düzenlemelerin amacı, mevzuatın basitleştirilmesi, bürokrasinin azaltılması, enformasyon ve iletişim teknolojilerinin geliştirilmesi yoluyla Türkiye'deki KOBİ'lerin yatırım ortamlarının iyileştirilmesidir.[267] Türkiye bu Şart kapsamında programlar ve projeler geliştirmeye ve kaynak aktarmaya başlamıştır. KOSGEB tarafından her yıl, Türkiye'nin bu Şart kapsamında gerçekleştirdiği aşamalar değerlendirilmekte ve bir rapor olarak AB Konseyi'ne sunulmaktadır.[268]

Türkiye'de, AB müktesebatına uyum çerçevesinde başlatılan tarama süreci hazırlıkları kapsamında bir KOBİ Çalışma Grubu[269] oluşturulmuştur Bu çalışma grubunun amacı, KOBİ'lerin rekabet güçlerinin arttırılması yönünde çalışmalar yapmaktır. KOBİ Çalışma Grubu tarafından yürütülen çalışmalar sonucunda, KOBİ'ler için bir yol haritası belirleyen ve orta dönemli bir strateji belgesi niteliği olan "KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı" (KSEP)[270] hazırlanmıştır.[271]

KSEP'in amacı, Avrupa Küçük İşletmeler Şart'ında belirtilen ilkelere ve AB'nin KOBİ'lere yönelik çok yıllı programlarında belirtilen amaçlara uyumlu bir ulusal KOBİ stratejisinin geliştirilmesi ve uygulanmasıdır. Bu amaca yönelik olarak

---

[267] Aykaç, op. cit.,, s. 169.
[268] Küçüktekin, op. cit., s. 90.
[269] KOBİ Çalışma Grubu, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, DPT, Hazine Müsteşarlığı, DTM, Avdupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), KOSGEB, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) yetkililerinden oluşmaktadır.
[270] DPT, **KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı,** Ocak 2004, http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/2297/strateji.pdf, (23.11.2009)
[271] KOBİ'lere yönelik temel stratejiler ile bu stratejilere ulaşmak için kamu ve özel sektör kuruluşlarına düşen görevleri ayrıntılı bir şekilde belirleyen bu Plan, 10 Kasım 2003 tarih ve 2003/57 Sayılı Yüksek Planlama Kurulu kararı ile onaylanmıştır (Küçüktekin, op. cit., ss. 90-91.

KSEP kapsamında KOBİ'leri geliştirmeye ve desteklemeye yönelik 5 adet "Strateji Alanı" tespit edilmiştir. Bu alanlar:[272]

- Girişimciliğin geliştirilmesi,
- İşletme geliştirme,
- KOBİ'lerin uluslararası pazarla bütünleşmesi,
- İş ortamının iyileştirilmesi,
- Teknoloji ve yenilik kapasitesinin geliştirilmesidir.

KSEP, 8. Kalkınma Planı, Yıllık Program, Hükümet Programı ve Acil Eylem Planı ile uyum içerisinde hazırlanmış, böylelikle, Türkiye'nin KOBİ'lere yönelik temel strateji dokümanlarında belirtilen hedef, ilke ve politikalarla, AB'nin KOBİ'lere yönelik temel strateji belgeleri arasında birliktelik sağlanmıştır.[273] AB'ne üyelik sürecinde izleyeceğimiz ulusal KOBİ politikasına ilişkin bir belge niteliğinde olan KSEP, ülkemizde ve dünyada yaşanan gelişmelerin, işletmelerin hayatta kalmasını sağlayan parametreleri değiştirmesi ve AB ile müzakere sürecinin başlaması sonrasında revize edilmiştir. [274]

Yüksek Planlama Kurulu'nun 4 Mayıs 2005 tarih ve 2005/20 sayılı kararı ile, KSEP'in uygulanmasından, KOBİ'lere yönelik politikaların uygulanmasından doğrudan sorumlu kuruluş olan KOSGEB görevlendirilmiş, genel yönlendirmenin ise Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Müsteşarlığı başkanlığında, ilgili kuruluşlardan oluşan "Yönlendirme Komitesi" tarafından gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Teknik alanda

[272] DPT (2007), op. cit., s. 30-39…
[273] **Ulusal Program 2003 Yılı,** 16 nolu başlık, http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=196&l=1, (Erişim tarihi: 16.11.2009)
[274]DPT (2007),op. cit., s. 9.

yapılan çalışmalar ise "Ön Değerlendirme Komitesi" tarafından gerçekleştirilmektedir.[275]

Sonuç olarak, KOBİ'lerle ilgili politikanın AB Müktesebatına uyum açısından bir değerlendirmesi yapıldığında, KOBİ Tanım Yönetmeliği'nin getirilmesi önemli bir aşama olarak görülmektedir. KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı da Küçük İşletmeler için Avrupa Şartı'nda belirtilen AB KOBİ politikasını benimseyen ve uygulamaya geçirmeyi planlayan önemli bir dokümandır. Bu açılardan ülkemiz AB politikasına uyumda istenilen düzeydedir. Ancak, 2009 İlerleme Raporu'nda da vurgulandığı gibi, belirtilen hedeflerin etkin ve yaygın bir şekilde uygulanmasına da önem verilmesi gerekmektedir.

B. Türkiye'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Destekleme Mekanizmaları

Daha önceki bölümde görüldüğü gibi, Türkiye'nin KOBİ politikası Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren çeşitli aşamalardan geçerek önemli bir gelişim göstermiştir. Planlı dönemin başlangıcından itibaren büyük ölçüde kalkınma planları ve yıllık programlar çerçevesinde belirlenen ulusal KOBİ politikası, AB'ne katılım süreci ile birlikte Avrupa modeli esas alınarak şekillenmeye başlamıştır. Türkiye'nin KOBİ politikası günümüz itibarıyla aşağıdaki başlıkları içermektedir:[276]

- Genel yönetim ve organizasyon politikaları,
- Finansman politikaları,
- Eğitim politikaları,

[275] Yönlendirme Komitesi, Maliye Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, DPT, Hazine M., DTM, KOSGEB, TÜBİTAK, TOBB, TESK ve Halk Bankası temsilcilerinden oluşmaktadır. Ön Değerlendirme Komitesi ise Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, DPT, Hazine, DTM, KOSGEB, TÜBİTAK, TOBB, TESK ve ABGS temsilcilerinden oluşmaktadır. (DPT, KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, s. 10)

[276] Schmahl, op. cit., ss. 60-61.

- Üretim politikaları,
- Pazarlama politikaları,
- Enformasyon erişimi ve uzmanlaşma politikaları,
- İşletmelerarası işbirliği politikaları,
- Nitelikli personel politikaları,
- Mevzuat ve bürokrasi politikaları

Bu başlıklardan da görülebileceği gibi, ülkemizde KOBİ'ler, finansman imkanlarının sağlanmasının yanı sıra bu girişimlerin daha etkin ve verimli bir şekilde faaliyetlerine sürdürmelerine ve genişletmelerine yönelik, eğitim, danışmanlık gibi destek ve teşviklerden de yararlanmaktadırlar. Büyük ölçekli işletmelere kıyasla pazarlama, yeni ürün geliştirme, sermaye gibi çeşitli alanlarda daha dezavantajlı konumda bulunan KOBİ'ler, zaman içinde geliştirilen bu destek ve yardımlar sayesinde geleneksel faaliyet anlayışlarından kurtularak, üretimlerini artırma ve hizmetlerini daha verimli bir şekilde sunma imkanı bulmuşlardır.[277]

KOBİ stratejisi ile hemen hemen her kuruma KOBİ'lere yönelik hizmet götürme konusunda görev verilmesi nedeniyle, ülkemizde KOBİ politikalarından çok sayıda kuruluş sorumlu bulunmaktadır. Bu kurumlar kendi içlerinde özel ve kamu kuruluşları olarak sınıflandırılabileceği gibi, mesleki odalar, teknik yardım ve danışmanlık hizmeti veren kurumlar ile yurtdışı destekli kurumlar olarak da sınıflandırılabilmektedirler. Bu kurumların bir kısmı sadece KOBİ'lere yönelik çalışmalar yaparken, bir kısım kuruluş ise sadece kendi çalışma alanına girdiği ölçüde KOBİ'lere yönelik çalışmalarda bulunmaktadır. [278]

[277] Sarısoy, op. cit., s. 163.
[278] Aykaç, op. cit.,, s.173.

Bu kuruluşlar arasında yer alan DPT, ilgili kurum ve kuruluşların da görüşlerini alarak, hazırladığı kalkınma planları ve yıllık programlar vasıtasıyla, KOBİ'lere yönelik makro politikalar belirlemekte ve bu politikaların uygulanmasında etkinliği arttırmak üzere kurumlararası koordinasyonu sağlamaktadır. DPT, KOBİ politikasını belirlerken, Hazine ve DTM yatırım ve ihracat teşviklerini, Maliye Bakanlığı ise vergisel teşvik ve muafiyetleri düzenlemektedir. KOBİ politikalarının temel uygulayıcısı konumunda bulunan kurum ise KOSGEB'dir.[279]

Ülkemizde KOBİ'lere yönelik desteklerin önemli bir kısmı devlet tarafından sağlansa da, başta bankalar olmak üzere özel sektör ve meslek odaları tarafından da bu girişimlere yönelik destekler sağlanmaktadır. Özel sektör tarafından sağlanan destekler, genelde bankalar aracılığı ile özel imkanlı kredi ve diğer finansal hizmetlerin sunulması şeklinde olurken, meslek odaları tarafından verilen destekler, çeşitli organizasyonlar ve iş bağlantıları düzenlemek suretiyle bu girişimlerin temel sorunlarıyla ilgili gündem oluşturulması ve çözüm önerileri geliştirilmesi şeklindedir.[280]

1999'da yapılan Helsinki Zirvesi ile AB'ne aday ülke statüsünün onaylanması Türkiye'nin de Birlik programlarından yararlanabilmesinin önünü açmıştır. Türkiye'deki KOBİ'ler Topluluğun çok yıllı programları ile çerçeve programlarına katılabilmektedirler. AB'nin KOBİ'lere yönelik politika ve stratejilerini, proje ve eylemlere dönüştüren çok yıllı programlara katılım KOSGEB'in koordinasyonunda yürütülmekte iken, çerçeve programları TÜBİTAK tarafından yürütülmektedir. Ancak, bu programlardan ülkelerin yararlanabilmesi

[279] Alkin, op. cit., s. 65-66.
[280] Sarısoy, op. cit.,, s. 163,

belirli katkı paylarını ödemelerine bağlıdır. Türkiye'ye AB programlarına katılımı için düşen katkı payı yapılacak mali yardımlardan düşülerek karşılanabilmektedir. [281]

Ülkemizdeki KOBİ'ler bu kaynakların yanı sıra Hazine Müsteşarlığı aracılığı ile diğer dış finansman kaynaklarından da kredi sağlama imkanına sahiptirler. [282]

Görüldüğü gibi AB'ne katılım süreci ile Türkiye'de KOBİ'lere yönelik destekler hem tutar hem de sayı olarak bir artış göstermiştir. Ancak sağlanan bu teşviklere ve desteklere rağmen ülkemizde KOBİ'lerin ekonomideki önemleri nispetinde desteklenemedikleri görülmektedir. Bu durum AB düzeyinde yapılan KOBİ anketlerinde de görülmektedir. KOBİ'lerin performanslarını göstermede karşılaştıkları en büyük sorunların sorulduğu, AB'nin 2007 yılında yapmış olduğu ankette, finansman sorunu yaşayan girişimlerin oranı Birlik düzeyinde % 21 iken Türkiye'de % 46 olmuştur. AB'ne en son katılan ülkelerde bile finansman sorunu yaşayan girişimlerin oranı % 25 düzeyinde kalmıştır.[283]

III. TÜRKİYE'NİN YENİLİK POLİTİKASI VE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER

A. Türkiye'nin Yenilik Politikasının Gelişimi:

Türkiye'de bilim ve teknoloji politikası oluşturma çabaları 1960'larda planlı dönem ile başlamıştır. Bunun temel nedeni bilim ve teknolojinin bir ülkenin gelişmişlik hızını ve yönünü belirleyen en önemli politika araçlarından biri olmasıdır. Dünyadaki gelişmeler göstermiştir ki, ekonomik ve sosyal bakımdan ileri seviyede

---

[281] Bilici, Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri, Seçkin Yayınları, Ankara, 2007, s. 114.

[282] Uluslararası finans kuruluşlarından sağlanan KOBİ kredileri konusunda daha fazla bilgi için bknz. Hazine Müsteşarlığı, **KOBİ Kredileri İzleme Raporu (2007**), Temmuz 2009, s. 6, http://www.hazine.gov.tr/irj/go/km/docs/documents/Hazine%20Web/Arastirma%20Yayin/S%c3%bcreli%20Yay%c4%b1nlar/Kobi%20Raporu/KOB%c4%b0%20Raporu-2007.doc (Erişim tarihi: 20.11.2009)

[283] EC (d) , **Survey of the Observatory of European SMEs**, (Analytical Report), ss. 120-135, http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl196_en.pdf, (07.02.2010)

olan ülkelerin tümü kendi hedefleri ile uyumlu bir bilim ve teknoloji stratejisi geliştirme çabası içinde olmuşlardır. Bunun üzerine 1960'li yıllarda planlı kalkınma dönemine giren Türk Hükümeti, bu hedefe yönelik olarak bir bilim politikası oluşturma arayışı içine girmiştir. Zaman içinde dünyadaki gelişmelere paralel olarak bilim ile birlikte teknoloji de bir politika aracı olarak görülmüştür. 1990'lardan itibaren ise, yeniliğin bir ülkenin rekabet gücünü belirleyen en önemli araçlardan biri olduğunun anlaşılması, bilim ve teknoloji politikalarının kapsamının bu alanı da içine alacak şekilde genişletilmesine yol açmıştır.

Türkiye'de bilim, teknoloji ve yenilik politikasının gelişimi çeşitli kaynaklarda, gelişim aşamalarına bağlı olarak dönemlere ayrılarak incelenmektedir. Bu çalışmada Türkiye'deki yenilik politikasının gelişimi şu dönemler itibarıyla ele alınacaktır:[284]

- İthal ikameci sanayileşmenin baskın olduğu 1963-1980 dönemi,
- İhracata yönelik sanayileşmenin benimsendiği 1981-1989 dönemi,
- Teknoloji ve yenilik konusunda Türkiye'de daha sistemli ve kapsamlı çalışmaların yapıldığı 1990-2000 arası dönemi,
- Başta AB olmak üzere, uluslararası alanda yenilik konusunda daha spesifik politikaların belirlendiği ve çalışmaların hızlandığı 2000 sonrası dönem.

1. 1963-1980 Dönemi

İthal ikameci sanayileşme politikalarının hakim olduğu bu dönemde, Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikası daha ziyade kalkınma planları çerçevesinde belirlenmiştir. Ülkemizde kalkınma planlarının hemen hepsinde bilim ve teknolojiye

[284] Yenilik politikasının gelişim aşamaları belirlenirken, Erol Taymaz'ın "Ulusal Yenilik Sistemi: Türkiye İmalat Sanayinde Teknolojik Değişim ve Yenilik Süreçleri" isimli çalışmasında yer alan ilk üç dönemden yararlanılmış ve 2000 sonrası dönem son aşama olarak eklenmiştir.

ilişkin politikalara yer verilmiştir. Ancak, bu politika alanlarına yönelik hedefler ilk planlarda daha genel ve kısıtlı bir şekilde yer alırken, ilerleyen planlarda daha somut ve kapsamlı hedef ve önerilere yer verilmiştir.[285]

1963-1967 yıllarını kapsayan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda esas olarak bir bilim politikasının, Plan'da yer alan ifade ile "*tabi bilimlerde temel ve uygulamalı araştırmalar"*a ilişkin politikanın ana hatları belirlenmiş, bu konuda genel bir çerçeve çizilmiştir.[286] Birinci Kalkınma Planı ile getirilen önemli bir gelişme, bilimsel faaliyetin yönlendirilmesinde rol alacak ilk kurum olan Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu'nun (TÜBİTAK)[287] kurulmasına karar verilmesidir. TÜBİTAK'ın kuruluşu bu konuda ilk kez üniversiteler dışında kurumsal bir yapının oluşturulması açısından önemli bir ilk adım olmuştur.[288]

1968-72 yıllarını kapsayan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında ise en önemli gelişme, TÜBİTAK'a bağlı olarak Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Merkezi'nin (MAM) kurulması olmuş ve ülkenin ekonomik kalkınma hedefleri doğrultusunda stratejik araştırmalar gündeme gelmiştir. [289]

Türkiye'de teknoloji politikasına yönelik hususlar İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın son yıllarına ait yıllık programlardan itibaren yer almaya başlamıştır. Üçüncü Plan'da (1973-77) daha önceki Planlardan farklı olarak teknolojik gelişme

---

[285] Nilüfer Karacasulu Göksel, "Türkiye'de Bilim ve Teknoloji Politikalarının Gelişimi ve Teknoloji Transferi Politikası", **DTM Yayınları,** Ocak 2004, s. 1, http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/ead/tanitimkoordinasyondb/turkiye.doc., (24.12.2009).
[286] Arıkan, op. cit., s. 238.
[287] Türkiye Bilimsel ve Teknoloji Araştırma Kurumu olarak kurulan TÜBİTAK'ın ismi, 7 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5376 Sayılı Kanun ile Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu olarak değiştirilmiştir. (**TÜBİTAK Tarihçesi,** http://www.tubitak.gov.tr/home.do?ot=1&sid=334, (24.12.2009)
[288] TÜBİTAK, **Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları 2003-2023 Strateji Belgesi,** Kasım 2004, Ankara, s. 47, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//vizyon2023/Vizyon2023_Strateji_Belgesi.pdf, (25.12.2009)
[289] İbid., s. 47.

ve teknoloji transferi konularına değinilmiş ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde Bilim ve Teknoloji Dairesi kurulmuştur.[290]

Teknoloji politikalarından ilk kez söz eden Plan, 1979-83 yıllarını içeren Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'dır. Plan'da "*teknoloji politikalarının sanayi, istihdam ve yatırım politikalarıyla birlikte bir bütün olarak ele alınması ve belli sektörlerin kendi teknolojilerini üretecek biçimde geliştirilmesi"* öngörülmüşse de bu öngörüler kağıt üzerinde kalmış, uygulamaya geçirilememiştir.[291]

Görüldüğü gibi 1963-1980 döneminde Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikaları açısından en önemli gelişmeler, dönem başında TÜBİTAK'ın ve daha sonra da MAM'ın kurulmasıyla, özellikle kamu kuruluşları ve üniversitelerde temel araştırmanın geliştirilmesine öncelik verilmesi olmuştur.[292] Bu dönemin TÜBİTAK kanalıyla yürütülen politikası, temel ve uygulamalı bilimsel araştırmanın desteklenmesi ve araştırmacı insan gücü yetiştirilmesine yönelik olmuş, yenilik konusunda somut bir gelişme yaşanmamıştır.[293]

2. 1980-1989 Dönemi

Türkiye'nin ilk kapsamlı bilim ve teknoloji politikası, 1980'li yıllarda oluşturulmuştur. İhracata yönelik sanayileşme politikasının benimsendiği bu dönemde TÜBİTAK, Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikalarının belirlenmesinde Hükümete yardımcı olmak sorumluluğunu, ilk kez "Türk Bilim Politikası: 1983-2003" dokümanını hazırlama görevini üzerine alarak üstlenmiştir.[294] Bilim ve Teknoloji alanında ilk detaylı çalışma olarak kabul edilen bu doküman, DPT ve

[290] Söylemez, op.cit., s. 81.
[291] Arıkan, op. cit., s. 241.
[292] Taymaz, op. cit., s. 33.
[293] TÜBİTAK (2004), op. cit., s. 47.
[294] **TÜBİTAK Tarihçesi,** op. cit.

TÜBİTAK'ın yakın işbirliği ve 300 kadar uzman ve bilim adamının katılımıyla hazırlanmıştır. Bu çalışma ile Türkiye'nin araştırma ve geliştirme kapasitesi ile insan gücü ve harcamaları ilk kez uluslararası standartlara uygun olarak tespit edilmiş, bilimsel alanda uzun vadeli hedefler belirlenmiş, ekonomik ve sosyal kalkınma hedeflerine bağlı olarak bilim ve araştırma alanındaki öncelikler ortaya konmuştur.[295]

Bu çalışmanın sonucunda "Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu"nun (BTYK) kurulması, 1980'lerdeki ikinci önemli gelişmedir. Türkiye'nin ulusal yenilik politikasını oluşturulmasından sorumlu en üst kuruluş olan BTYK ilk toplantısını 9 Ekim 1989'da yapmıştır ancak 1993 yılına kadar işlerlik kazanamamıştır.[296]

"Türk Bilim Politikası: 1983-2003" adlı doküman politika alanında çok önemli saptamalarda bulunmasına rağmen kararlı olarak uygulanamamış ve bunun neticesinde başarılı olamamıştır. Oysa 1980'li yıllar, dünyada bütün ekonomik faaliyet alanlarının yeni enformasyon ve telekomünikasyon teknolojileri temelinde yeniden biçimlendiği yıllar olmuştur. G. Kore gibi gelişmekte olan ülkelerin dünya teknolojisini yakalamaları için iyi bir fırsat olarak gördükleri bu dönemde, ülkemizin bu fırsatı iyi değerlendirememesi bilim ve teknoloji politikası açısından önemli bir kayıp olarak değerlendirilmiştir.[297]

3. 1990-2000 Dönemi

1990 sonrasındaki dönemde teknoloji ve yenilik politikalarının geliştirilmesinde ulusal yenilik sistemi kavramının, uluslararası alanda yaygın olarak kullanılmaya başlamasına bağlı olarak Türkiye'de de teknolojik yenilik konusunda sistematik yaklaşımlar izlenmeye başlanmıştır. Bu dönemde yenilik, üretkenliği

[295] Arıkan. op. cit., s. 241.
[296] Ibid., s. 244.
[297] Ibid., s. 242-243.

artırmada en önemli araçlardan biri olarak, ülkelerin ekonomik kalkınmasının, zenginliğinin ve yaşam kalitesinin anahtarı olarak kabul edilmeye başlamıştır. Öneminin bu şekilde ortaya çıkması, ülkelerin politikalarını da etkilemiş ve yenilik ülkelerin ulusal politikalarının odağını oluşturmuştur. Bilim ve teknoloji politikaları ile sanayi politikasının bir karışımı olarak ortaya çıkan ulusal yenilik politikalarının ana hedefi, firmaların rekabet güçlerini artırmalarına yönelik olarak daha fazla ve daha etkin yenilik yapmalarını sağlamaktır.[298]

Yenilik politikası hem bilginin üretilmesi hem de yaygınlaşarak uygulanması süreçlerini kapsadığından dolayı, kurumlar arasında güçlü bir etkileşime gereksinim duyulmuştur. Kurumlar arasındaki bu etkileşimi, bilgi, finansman ve düzenleme akışını sağlamak üzere ise "Ulusal İnovasyon Sistemi" kavramı getirilmiştir.[299]

Ulusal Yenilik Sistemi kavramı, dünyadaki gelişmelere paralel olarak, TÜBİTAK tarafından 1990'larda Türkiye'nin gündeme getirilmiştir. Ekonominin giderek kırılgan bir hal aldığı bu dönemde sanayi yapısında bir dönüşümün yaşanamaması ve buna bağlı olarak yüksek teknolojili sanayilerin gelişememesi, Türkiye'nin uluslararası rekabet gücünün azalmasına yol açmıştır. TÜBİTAK ülkenin ekonomik gelişmesini sürdürebilmesini ve rekabet gücünü artırabilmesini, üretim ve ihracat yapısını teknoloji yoğun ürünlere dönüştürmesine bağlı olduğunu öngörmüş ve ulusal yenilik sisteminin Türkiye'de de oluşturulup, etkin bir şekilde faaliyet göstermesi için önemli bir atılım başlatmıştır. Bu doğrultuda politika önerileri ise BTYK aracılığı ile geliştirilmiştir. [300]

[298] Elçi (2006), op. cit., s. 35 ve s. 54.
[299] Ibid., ss. 49-50.
[300] Taymaz (2001), op.cit., ss. 247-248.

BTYK 1993 yılında yaptığı toplantısında, 1983-2003 yılı bilim politikası dokümanını revize ederek *"Türk Bilim ve Teknoloji Politikası: 1993-2003"*[301] belgesini kabul etmiştir. Türkiye'nin belirtilen dönemde, sanayileşmiş ülkeler ve yeni sanayileşen ülkeler gibi, başta enformatik ve biyoteknoloji olmak üzere, çağımızın ileri teknolojilerinde yetenek kazanması gerektiğinin vurgulandığı ve on yıllık dönem sonunda, ulaşılması gereken hedeflerin sıralandığı bu belge esas alınarak, Türkiye'nin bilim ve teknolojideki öncelikli alanlarını ortaya koyan "Bilim ve Teknolojide Atılım Projesi" hazırlanmıştır. Bu Proje ile söz konusu belgede ortaya konulan önlemler somut bir zemine oturtulmuş ve öngörülen politika önerilerinden bazılarının hayata geçirilmesi ile ülkemizin bilim ve teknoloji göstergelerinde iyileşmeler sağlanmıştır. [302]

"Türk Bilim Politikası: 1983-2003" ve ardından *"Türk Bilim ve Teknoloji Politikası: 1993-2003"* belgeleri, Türkiye'nin bu alandaki en temel dokümanları olarak kabul edilmektedir. Türkiye'nin planlı dönemle birlikte başlayan bilim ve teknoloji politikaları söz konusu belgelerle önemli bir boyut kazanmıştır.

1990'lı yılların ikinci yarısında yeniliğe yönelik politikalar, bilim ve teknoloji politikaları kapsamında ilk defa ele alınmıştır. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1996-2000), "Ulusal Yenilik Sisteminin kurulması" hedefine yer verilerek, yeniliğe ilişkin politika ve hedefler belirlenmiştir. 1997 yılında ise BTYK, yenilik odaklı bilim ve teknoloji politika dokümanını onaylamıştır.[303]

1998 yılında AR-GE destek programlarının etkilerinin ve bir bütün olarak yenilik sisteminin etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla TÜBİTAK ve Türkiye

---

[301] TÜBİTAK (a), **Türk Bilim ve Teknoloji Politikası: 1993-2003,** http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/btyk/2/2btyk_karar.pdf, (28.12.2009)
[302] TÜBİTAK (2004), op. cit., ss. 47-48.
[303] Elçi (2006), op. cit., ss. 90-91.

Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) tarafından *"Ulusal Yenilik Sistemi: Türkiye İmalat Sanayii'nde Teknolojik Değişim ve Yenilik Süreçlerinin İzlenmesi"* adıyla bir çalışma başlatılmıştır.[304]

Görüldüğü gibi, 1993 yılından itibaren bilim ve teknoloji politikasının uygulamaya konmasında, 1960'lı ve 1970'li yıllardan farklı olarak, TÜBİTAK ve DPT gibi çeşitli devlet kurumları tarafından, ciddi çabalar gösterilmiştir. Ayrıca bu çabalar, sınırlı da olsa bazı sivil toplum örgütleri tarafından da desteklenmiştir (TTGV, Türk Elektronik Sanayicileri Derneği, Taşıt Araçları Parça Sanayicileri Derneği). [305]

Bu dönemde teknoloji sistemimizin yasal ve kurumsal temelinin oluşturulmasında da önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Bu konudaki kurumsal gelişmeler arasında Türk Patent Enstitüsü (TPE), Türk Akreditasyon Kurulu (TURKAK), Ulusal Metroloji Enstitüsü (UME), Teknoloji İzleme ve Değerlendirme Başkanlığı (TİDEB), Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), teknoloji geliştirme bölgeleri olan Teknoparkların ve TTGV'nin kurulması sayılabilir.[306]

1990'lı yıllarda yapılan önemli yasal düzenlemelerin başında ise patent, akreditasyon gibi bilim ve teknoloji altyapısına ilişkin düzenlemeler ile uluslararası Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşmasının (Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights-TRIPS) imzalanması örnek olarak verilebilir. Her ne kadar bu düzenlemeler, GATT anlaşmaları yükümlülüğünde

[304] Taymaz (2001), op. cit., s. 1.
[305] Arıkan, op. cit., s. 247.
[306] TÜBİTAK (2004), op. cit., s. 49.

yapılmış olsa da, yenilik alanında yasal çerçevenin tamamlanması açısından önemli bir etkide bulunmuştur. [307]

Yine bu dönemde üniversiteler ile özel sektör arasında işbirliğini geliştirmeye yönelik olarak 1996 yılında KOSGEB'in koordinasyonunda Teknoloji Geliştirme Merkezleri (TEKMER) kurulmuştur. TEKMER, üniversiteler ile KOBİ'leri bir araya getirerek AR-GE çalışmalarına ortak bir platform oluşturmuştur.[308]

1990'ların bir diğer gelişmesi de ulusal yenilik sisteminin en önemli unsurlarından biri olan AR-GE yatırımlarının finansmanına ilişkin uygulamalardır. Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu tarafından 1995 yılında kabul edilen "Araştırma, Geliştirme Kararı" ile AR-GE projelerine verilecek finansman destekleri sistemleştirilmiştir. Bu karar çerçevesinde, TÜBİTAK-TİDEB ve TTGV tarafından yürütülmekte olan destek programları ile, özellikle imalat sanayindeki AR-GE faaliyetlerinin hem nicel hem de nitel olarak geliştirilmesi ve yenilik kültürünün oluşturulmasına çalışılmıştır. 1995'ten sonra TÜBİTAK-TİDEB ve TTGV tarafından AR-GE faaliyetlerine hibe ve kredi şeklinde finansman desteği sağlanması ve AR-GE ve yenilik kültürü oluşturulmasına çalışılmıştır.[309]

Ancak, 1990'lı yıllarda ulusal yenilik sisteminin kurulmasına yönelik olarak geliştirilen ve önerilen bu sistemli ve kapsamlı politikalar,[310] öngörülen yenilik politikasının sistematik bir bütünlük, siyasi kararlılık icinde ve sürekliliğinin sağlanması açısından yeterli olmamıştır.[311]

[307] Taymaz (2001), op. cit., s. 1 ve 34.
[308] Söylemez, op. cit., s. 85.
[309] Taymaz (2001), op. cit., s. 34.
[310] Ibid., s. 34.
[311] Arıkan, op. cit., s. 247.

4. 2000 Sonrası Dönem

Türkiye'de, 2000'li yılların başlarında, ekonomide yaşanan makroekonomik istikrarsızlar nedeniyle yenilik alanında çok fazla ilerleme sağlanamamıştır. Uzun yıllar süren yüksek enflasyon ve yüksek faiz oranları ortamın ve 2000 ile 2001 krizleri yenilik faaliyetlerinin önündeki en önemli engeller olmuştur. Yaşanan 2001 krizi sonrasında ise, Türkiye'nin önceki yıllara göre gerek siyasi gerek ekonomik olarak daha istikrarlı bir döneme girmesi, yenilik alanındaki olumlu gelişmelere zemin hazırlamıştır.[312]

Bu gelişme, BTYK'nun 13 Aralık 2000 tarihli toplantısında, 2003-2023 yılları için Türkiye'nin Bilim ve Teknolojileri Stratejileri Belgesinin hazırlanması kararının alınmasına, yaklaşık bir yıl süren hazırlık çalışmalarının ardından da 24 Aralık 2001 tarihinde "Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri"nin belirlenmesine ve Kasım 2004 tarihinde yayınlanmasına zemin hazırlamıştır.

Vizyon 2023'ün ana teması Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılında, Atatürk'ün işaret ettiği medeniyet seviyesine ulaşma hedefi doğrultusunda; [313]

- Bilim ve teknolojiye hakim,
- Teknolojiyi bilinçli kullanan ve yeni teknolojiler üretebilen,
- Teknolojik gelişmeleri toplumsal ve ekonomik faydaya dönüştürme yeteneği kazanmış bir refah toplumu yaratmaktır.

Vizyon 2023 Projesi kapsamında bu hedefe ulaşmak için, dört proje hazırlanarak uygulamaya geçirilmiştir. Bu projeler;[314]

---

[312] Bernur Açıkgöz Ersoy ve Canan Muter Şengül, "Yenilikçiliğe Yönelik Devlet Uygulamaları ve AB Karşılaştırması", **Yönetim ve Ekonomi,** Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F., Yıl 2008, Cilt: 15., Sayı 1., s. 70, http://www.bayar.edu.tr/~iibf/dergi/pdf/C15S12008/59_74.pdf. (24.12.2009)
[313] **Vizyon 2023,** http://www.tubitak.gov.tr/home.do?cid=826 (29.12.2009)
[314] İbid, **,**

- Teknoloji öngörü projesi,
- Ulusal teknoloji envanteri projesi,
- Araştırmacı bilgi sistemi (ARBİS),
- TÜBİTAK ulusal araştırma altyapısı bilgi sistemi (TARABİS)'dir.

2000 sonrasında bir başka önemli bir gelişme, 2001 yılından itibaren yürürlüğe giren "Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu"dur.[315] Bu kanun ile sanayici, araştırmacı ve üniversitelerin bir araya gelerek teknoloji yoğun üretime yönelik yeni ürün ve üretim yöntemleri geliştirmeleri sağlanmıştır. Ayrıca 8 Aralık 2009 tarihi itibarıyla 37 tane Teknoloji Geliştirme Bölgesi kurulmuş, 21 tanesi faaliyete geçirilmiştir.[316]

Bu dönemde diğer bir önemli gelişme, 2002 yılında 6. Çerçeve Programı kapsamında Türkiye'de Yenilik Aktarım Merkezleri"nin (Innovation Relay Center-IRC) kurulmasıdır. AB'de 1995 yılında kurulan IRC'lerin amacı, teknolojinin sınır ötesi transferini sağlayarak Birlik düzeyinde yenilik çalışmalarını geliştirmektir. Türkiye'deki IRC'ler Ege ve Anadolu olmak üzere iki bölgede bulunmaktadır. Yine 6. Çerçeve Programı kapsamında Türkiye'de bölgesel yenilik stratejisi oluşturulması yönünde çalışmalar da başlatılmıştır. [317]

Türkiye'de bilim ve teknoloji politikasının uzun bir geçmişinin bulunması bu alandaki kurumsal çerçevenin etkin bir şekilde oluşturulmasını sağlamıştır. Ancak, bu kurumsal yapının işleyişindeki sorunlar hala devam etmektedir. Bilim ve teknoloji

---

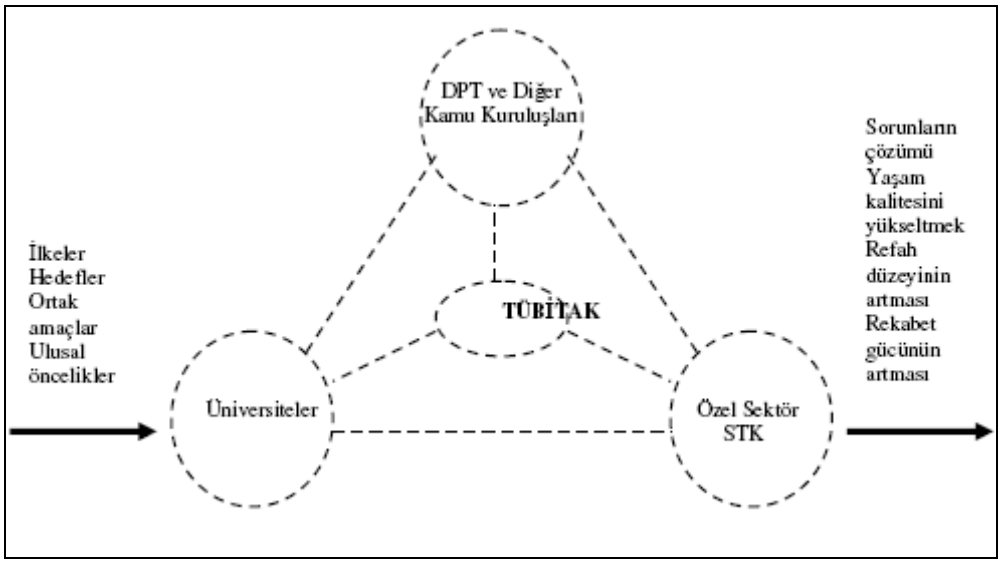
[315] 16.6.2001 Tarih ve 4691 Sayılı "Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu", **Resmi Gazete,** (6.7.2001), http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.4691&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch (24.12.2009)

[316] TÜBİTAK (b), **BTYK 20. Toplantısı, Gelişmelere İlişkin Değerlendirme ve Kararlar**, 15.12.2009, s. 80. http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//BTYPD/btyk/20/20btyk_karar.pdf (29.12.2009)

[317] Söylemez, op. cit., s. 90.

alanında bir ülke vizyonunun ortaya konulamamış olması ve önerilen politikaların ilgili bütün kesimler tarafından benimsenmemesi, ulusal yenilik sisteminin etkin bir şekilde uygulanamamasına yol açmıştır. Bunun üzerine 2005 yılının Mart ayında yapılan BTYK toplantısında yenilik alanındaki sorunları ortadan kaldırmaya yönelik önemli kararlar alınmış ve "Türkiye Araştırma Alanı (TARAL)"[318] oluşturulmasına karar verilmiştir.[319] (Şekil 1) TARAL, bilim ve teknoloji ve AR-GE alanındaki faaliyetlerinin dağınık, farklı anlayış, yaklaşım ve amaçlarla değil, ortak bir sinerji yaratarak yürütülmesini amaçlamaktadır. [320]

Şekil 1: Türkiye Araştırma Alanı (TARAL)

Kaynak: Ersoy, s. 72.

2005 yılının Mart ayında, beş yıllık bilim ve teknoloji stratejileri uygulama planı da dahil olmak üzere çok sayıda politika dokümanı ve karar metni de kabul edilmiştir.

[318] TARAL, AR-GE faaliyetlerini gerçekleştiren (üniversiteler, araştırma kurumları, sanayi kuruluşları vb.), bunların sonuçlarını talep eden (özel ve kamu kurumları, STK'lar, vb.) ve bu faaliyetlere kaynak sağlayan (kamu ve özel sektör) tüm kurum ve kuruluşların işbirliği ve stratejik odaklanmaları içinde etkinlik göstereceği bir platform olacaktır. (Ersoy, op. cit., s. 72)
[319] TÜBİTAK , **BTYK 11. Toplantısı Kararları** 10 Mart 2005, s. 100, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/btyk/11/11btyk_karar.pdf (erişim tarihi: 29.12.2009)
[320] TÜBİTAK (2005), op. cit., s. 100

Bu dönemdeki bir başka önemli gelişme, Maliye Bakanlığı tarafından getirilen, firmaların AR-GE harcamalarının % 40'ının vergiden muaf tutulması ve TÜBİTAK-TEYDEP (TEYDEP) tarafından, teknolojiye dayalı girişimciliği teşvik etmek amacıyla başlatılan tekno-girişimciliktir.[321] Bu çerçevede, seçilmiş girişimcilere bir eğitim programının başlatılması ve eğitim sonunda da en iyi üç iş planının ticari olarak geliştirmesi öngörülmüştür.[322]

2005 yılında, yenilik konusunda sistematik tanımlar ve yöntemler getiren, OECD'nun Oslo Kılavuzu'nun Türkçeye çevrilmesi kararı da yeniliğe verilen önemin somut bir işareti olmuştur.

BTYK tarafından Mart 2007'de açıklanan 2008-2010 yıllarına ait "Ulusal Yenilik Stratejisi", Türkiye'nin ulusal yenilik sisteminin güncel yasal metinlerinden birisini oluşturmaktadır.

2000 sonrası dönemde hem dünya ülkelerinin hem de Türkiye'nin yeniliğe bakışını değiştiren önemli bir gelişme, 2007 yılından itibaren etkisini gösteren global ekonomik kriz olmuştur. 1990'lı yıllarda yaşanan krizde 'kalite', 2000'li yılların başındaki krizde 'verimlilik' konusu önem kazanmış, 2008 krizinde ise 'yeniliğin' önemi artmıştır.[323]

2008 yılının Eylül ayından itibaren küresel bir nitelik kazanan kriz, bir taraftan dünya ekonomileri üzerinde yıkıcı bir etkide bulurken, bir taraftan da

---

[321] Ulusal strateji ve eylem planlarında vurgulanan bilgiye dayalı üretimin gerekliliği gerçeğinden hareketle girişimcilik olgusunun teknoloji ve yenilik odaklı firmalara yönelmesini ve lisans, yüksek lisans veya doktora düzeyinde eğitimli kişilerin bilgi ve araştırmalarını ticari ve katma değeri yüksek ürünlere dönüştürebilmelerini teşvik etmek amacıyla TÜBİTAK, Teknoloji ve Yenilik Odaklı Girişimleri Destekleme Programını (TEKNOGİRİŞİM) kurgulamış ve uygulamaya almıştır. (**Teknoloji ve Yenilik Odaklı Girişimleri Destekleme Programı (TEKNOGİRİŞİM),** http://www.tubitak.gov.tr/home.do?ot=1&sid=697&pid=478 (29.12.2009))

[322] EC (h), European Trend Chart on Innovation, **Annual Innovation Policy Trends and Appraisal Report: Turkey, 2004-2005,** s. ii, http://www.proinno-europe.eu/extranet/upload/countryreports/Country_Report_Turkey_2005.pdf (29.12.2009)

[323] Osman Ulagay, "Kriz Ortamında İşletmeler Ne Yapmalı?", **Milliyet,** 10.02.2009.

ekonominin yeniden yönlendirilebilmesi ve daha sürdürülebilir bir gelişimin sağlanması için yeni "yenilik" dalgalarının başarı ile yakalanıp geliştirilmesine yönelik önemli fırsatlar sunmuştur. Bu bağlamda, çeşitli ülkeler tarafından açıklanan kriz paketlerinde "yenilik ve uzun süreli kalkınma" tedbirlerine yer verilmiştir. Bir çok ülkenin alınan bu tedbirler sayesinde kriz ortamından daha güçlü bir şekilde çıkmaları mümkün olmuştur.[324] Diğer ülkelerin deneyimlerinden faydalanılarak Türkiye'nin AR-GE için 44 milyon ile 1105 milyon Avro arasında değişen ek kaynak ayırmasına karar verilmiştir. Ancak bu konuda somut bir adım atılmamıştır.[325]

Sonuç olarak Türkiye'nin 1960'lardan itibaren son kırk yıldaki bilim ve teknoloji politikalarına bakıldığında, biraz gecikmeli de olsa, dünyadaki gelişmeler paralelinde tutarlı bir çizginin takip edildiği görülmektedir. Bu doğrultu "temel bilimlerde yetkinleşmek ve evrensel bilgi üretimine katkıda bulunmaktan, bilimsel araştırma ve teknoloji geliştirme faaliyetlerini ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürmek üzere "yenilik becerisini geliştirmeye" yönelik olmuştur.[326]

Ancak, AB Komisyonu tarafından hazırlanan Türkiye'ye ait yıllık yenilik politikası değerlendirme raporlarında, özellikle 2004 yılından itibaren yenilik konusuna daha fazla önem verilse de, belirlenen hedefler ve son gelişmelerin daha çok araştırma ağırlıklı olduğu, yenilik alanında çok fazla gelişme sağlanamadığı değerlendirmesi yapılmıştır.[327]

---

[324] TÜBİTAK, "Küresel mali Krize Stratejik Yaklaşım: AR-GE ve Yenilik", **BTYK, 19. Toplantısı,: Gelişmelere İlişkin Değerlendirme ve Kararlar, (**17.06.2009), http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//BTYPD/btyk/19/19btyk_karar.pdf, s. 145-154
[325] EC (l), op. cit. 2009, s. 5-6.
[326] TÜBİTAK (2004), s. 48.
[327] EC (h), op. cit., s. iv.

B. Türkiye'nin Ulusal Yenilik Sistemi:

1. Ulusal Yenilik Politikasının Yasal Çerçevesi (Temel Politika Metinleri)

Günümüz itibarıyla Türkiye'de uygulanan yenilik politikasının hedef ve amaçları aşağıda sıralanan dört temel resmi doküman tarafından belirlenmektedir. Bu dokümanlar:[328]

- Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)

- Orta Vadeli Program (2008-2010)

- Ulusal Bilim ve Teknoloji Stratejisi Uygulama Planı (2005-2010)

- Ulusal Yenilik Stratejisi (2008-2010)

Tablo 33: Türkiye'nin Ulusal Yenilik Politikasının Yasal Çerçevesi

Türkiye'nin Yenilik Politikasının Yasal Çerçevesini Oluşturan Temel Dokümanlar	**Hedefler ve Stratejiler**
Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013) 2007-2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda (DKP), Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınması için "rekabet gücünün artırılması" stratejik hedeflerden birisi olarak belirlenmiştir Bu stratejik hedefe ulaşılmasında AR-GE ve yeniliği geliştirme anahtar faktör olarak görülmüştür. Plan'a göre, ülkemizde AR-GE faaliyetleri büyük ölçüde üniversiteler ve kamu araştırma kurumları tarafından gerçekleştirilmektedir. Ancak ülkemizde, bu faaliyetleri gerçekleştiren kuruluşlarla, faaliyetlere destek sağlayan kurumlar ve faaliyetlerin sonucunda ortaya çıkan bilgi ve teknolojiyi kullanan kurumlar arasında güçlü bir bağ kurulamamıştır. Bu nedenle, AR-GE faaliyetlerinin sonuçları uygulamaya geçirilememekte ya da yapılan araştırmalar genellikle sanayinin ihtiyaç ve talebinden uzak olmaktadır.	DKP'da verimliliğin ve rekabet gücünün artırılması amacıyla AR-GE faaliyetlerinin yenilik üretecek şekilde ve pazara yönelik olarak tasarlanmasının sağlanması temel hedeflerden biri olarak belirlenmiş ve bu amaca yönelik olarak 2007-2013 döneminde yapılması gerekenler özet olarak şu şekilde planlanmıştır: [329] - Özel sektörün yenilik yaratma kapasitesinin artırılması, - Yenilikçi düşüncelerin hayata geçirilmesi için risk sermayesi vb. amaçların yaygınlaştırılması, - Toplumun her kesiminde yenilik kültürünün ve farkındalığının artırılması için biliçlendirme çalışmalarının yürütülmesi, - Ulusal yenilik sistemi içinde yer alan kurum ve kuruluşlar araısndaki işbirliğinin artırılması ve buna yönelik yasal ve kurumsal düzenlemelerin yapılması planlanmıştır.
Orta Vadeli Program (2008-2010) 2008-2010 dönemi hedeflerini belirleyen Orta Vadeli Program'da da DKP'da olduğu gibi AR-GE ve Yeniliğiin Geliştirilmesi, gelişme eksenleri arasında yer almıştır. Program'a göre bilim ve teknoloji politikasının temel amacı, özel sektörün yenilik yeteneğini artırmak, bilim ve teknolojide yetkinleşmek	Bu çerçevede; [330] - Özel kesimin, özellikle de KOBİ'lerin AR-GE kapasitesi ve AR-GE'ye olan talebinin artırılması, - Özel sektör ile üniversiteler ve araştırma kurumları arasındaki işbirliğini geliştirmeye yönelik programların ve rekabet öncesi AR-GE işbirlikleri desteklenmesi,

[328] EC (m), op. cit., s. 5-6.
[329] DPT (b), **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013),** ss. 29, 79-75, http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/1968/plan9.pdf, (29.12.2009)
[330] DPT (c), **Orta Vadeli Program (2010-2012),** ss. 22-23, http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Icerik/4093/Orta_Vadeli_Program_2010-2012 (31.12.2009)

ve bu yetkinliği ekonomik ve sosyal faydaya dönüştürmekdir.	- Araştırma sonuçlarının ticarileştirilmesi ve teknoloji transferi uygulamalarının etkinleştirilmesi ve Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin güçlendirilmesi, - Dışa bağımlılığın yüksek olduğu savunma, sağlık ve enerji gibi sektörlerde yerli teknolojiye dayalı ürün ve teknolojiler geliştirilmesine yönelik programların işlerliğinin artırılması, - Öncelikli teknoloji alanlarında araştırmacı insan gücünün, özel sektörün ihtiyaçları da dikkate alınarak nitelik ve nicelik yönünden geliştirilmesi, - - AR-GE'ye dayalı üretim yeteneğini güçlendirmek amacıyla başta gelişmekte olan üniversitelerde olmak üzere araştırma merkezleri ve merkezi laboratuarların oluşumunun desteklenmesi öngörülmüştür.
Ulusal Bilim ve Teknoloji Stratejisi Uygulama Planı (2005-2010) (BTP-UP) Bilim ve Teknoloji Politikaları Uygulama Planı (BTP-UP), Vizyon 2023 Stratejisi dahilinde, TARAL ekseninde 2005-2010 yılları arasında yapılması gereken temel eylemleri belirlemiştir.[331]	Bu Plan'da ana hedefler şu şekilde belirlenmiştir;[332] - AR-GE'ye olan talebi artırmak, - Bilim insanı, mesleki ve teknik eleman sayısını ve niteliğini artırmak, - AR-GE harcamalarının GSYİH içindeki payını artırmak BTP-UP'de bu temel hedeflere ulaşmak için 7 stratejik amaç ve eylem alanı belirlenmiştir: [333] - Bilim ve teknoloji bilincinin artırılması, - Bilim insanlarının geliştirilmesi, - Sonuç odaklı ve kaliteli araştırmaların desteklenmesi, - Ulusal bilim ve teknoloji yönetiminin etkinliğinin artırılması - Özel sektörün bilim ve teknoloji performansının güçlendirilmesi, - Araştırma için uygun çevrenin ve altyapının geliştirilmesi ve araştırmacılar arasındaki ulusal ve uluslararası ağların işler hale getirilmesi
Ulusal Yenilik Stratejisi (2008-2010) TÜBİTAK tarafından hazırlanan Ulusal Yenilik Stratejisi Mart 2007'de BTYK tarafından kabul edilmiş olup özellikle bilim, teknoloji ve yeniliğe odaklanmıştır. Yürütülmesinden ve koordinasyonundan TÜBİTAK sorumludur.	2008-2010 dönemini kapsayan bu Stratejinin hedefleri şu şekilde belirlenmiştir; [334] - Girişimciliği, yeniliği ve verimliliği teşvik etmek, - Ülkenin bilim ve teknoloji kapasitesini maksimum düzeyde kullanmak, - Sürdürülebilir, güçlü ve rekabetçi piyasaların gelişmesini desteklemek, - Uygun altyapı ve çevreyi geliştirmek, - Uluslararası işbirliğini artırmak, - Yenilik sisteminin yönetimini ve koordinasyonunu güçlendirmek.

Kaynak: DPT (b), DPT (c), TÜBİTAK (2005) ve TÜBİTAK (2007)'den yararlanılarak tablo hazırlanmıştır.

[331] TÜBİTAK (2005), op. cit., s. 102.
[332] TÜBİTAK (2005), op. cit.,s. 104.
[333] TÜBİTAK (2005), op. cit., s. 105.
[334] TÜBİTAK , "Ulusal Yenilik Stratejisi", **BTYK 15. Toplantısı, Gelişmelere İlişkin Değerlendirme ve Kararlar (**07.03. 2007), EK 1, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/btyk/15/15btyk_karar.pdf (Erişim Tarihi: 29.12.2009

Bu dört temel dokümanın yanı sıra Türkiye'nin yenilik, bilim ve teknoloji politikasının yasal çerçevesini tamamlayan çok sayıda politika metni bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları Türkiye Sanayi Politikası (AB Üyeliğine Doğru),[335] KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (2007-2009)[336] ve Vizyon 2023'dür.[337]

Türkiye'nin ulusal yenilik politikasının yasal çerçevesini oluşturan dokümanların ortak hedefleri şu dört başlıkta özetlenebilir; [338]

i- Girişimcilerin araştırma ve teknoloji kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik harcamalarının payını artırmak,

ii- AR-GE faaliyetlerinde, kamu ve üniversite araştırma kurumları ile girişimciler arasındaki işbirliğini artırmak,

iii- Yenilik ağırlıklı yeni firmaların kurulmasını ve mevcut olanların gelişmesini sağlamak,

iv- Araştırma sektörünün AR-GE faaliyetlerinin ticarileşmesi oranını artırmak

2. Türkiye'nin Ulusal Yenilik Politikasının Kurumsal Yapısı

Türkiye'de bilim ve teknoloji politikasının 1960'lara kadar giden uzun bir geçmişinin bulunması, yenilik politikasının gelişmiş bir kurumsal yapıya sahip olmasını sağlamıştır. Türkiye'nin yenilik politikasının kurumsal yapısı özel, kamu, araştırma kurumları ve diğer sivil toplum kuruluşları gibi çeşitli kesimlerden çok

---

[335] DPT, **Türkiye Sanayi Politikası (AB Üyeliğine Doğru),** Ağustos 2003, http://ekutup.dpt.gov.tr/sanayi/tr2003ab.pdf (05.01.2010)
[336] DPT, **KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (2007-2009),** Ocak 2007, http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/3077/2007.pdf (04.01.2010)
[337] World Bank, **Turkey National Innovation and Technology System: Recent Progress and Ongoing Challenges,** Report No: 48755-TR, June 2009, s. 5, http://www.worldbank.org.tr/external/default/main?pagePK=51187349&piPK=51189435&theSitePK=361712&menuPK=64187510&searchMenuPK=361741&theSitePK=361712&entityID=000333038_20091023010710&searchMenuPK=361741&theSitePK=361712, (29.12.2009)
[338] World Bank, op. cit., s. 5.

sayıda katılımcıdan oluşmaktadır. Türkiye ulusal yenilik sisteminde yer alan başlıca kurumlar Şekil 2'de gösterilmektedir.

Türkiye'nin yenilik politikasından, bilim ve araştırma politikasının belirlenmesinde, koordine edilmesinde ve izlenmesinde en üst kurum olan BTYK sorumludur. BTYK bu görevlerinin yanında, yenilik stratejisinin oluşturulmasında Hükümete danışmanlık hizmeti de vermektedir. Yılda iki kez Başbakanın başkanlığında toplanan BTYK, ilgili bakanlıkların, üniversitelerin, sanayi sektörünün ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinden oluşmaktadır.[339]

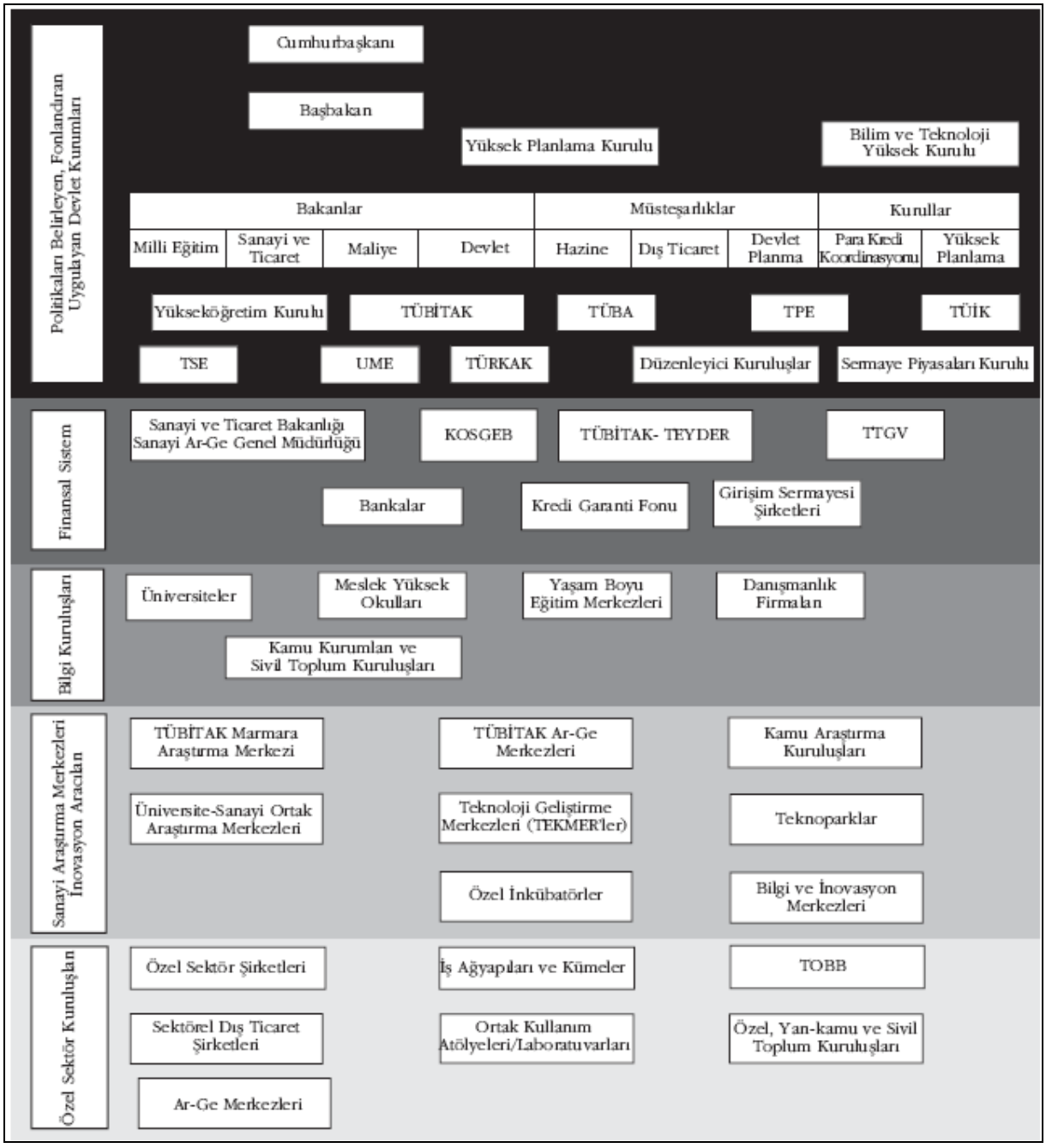
BTYK'nun sekretaryasını yapan kurum TÜBİTAK'dır. Bu görevin TÜBİTAK'a verilmesi, TÜBİTAK'ın bilim ve teknoloji politikalarının belirlenmesinde Hükümete yardımcı olma sorumluluğunu belirgin ve somut bir görev haline getirmiştir. TÜBİTAK'ın sorumluluk alanları şu şekilde belirlenmiştir:[340]

- BTYK tarafından kararlaştırılan Türkiye'nin bilim, teknoloji ve yenilik politikasının formüle edilmesi ve uygulanmasında koordinasyonun sağlanması,
- Bilim, teknoloji ve yenilik destek programlarının uygulanması,
- Türkiye Araştırma Alanı'nın (TARAL) yönetilmesi,
- Kamunun AR-GE kuruluşları ile MAM, TTGV, KOSGEB, Sanayi ve Ticaret Bakanlıkları gibi diğer kuruluşlar arasında network ağını oluşturması ve yönetilmesi

[339] Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu, Başbakanın başkanlığında, ilgili Devlet, Milli Savunma, Maliye, Milli Eğitim, Sağlık, Orman, Tarım ve Köy işleri, Sanayi ve Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanları ile YÖK Başkanı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarları, TÜBİTAK Başkanı ile bir yardımcısı, TAEK Başkanı, TRT Genel Müdürü, TOBB Başkanı ve YÖK'ün belirlediği bir üniversitenin seçeceği bir üyeden oluşmaktadır. (TÜBİTAK, **Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu)**

[340] World Bank, op. cit., s. 4,

Şekil 2: Türkiye Ulusal Yenilik Sisteminin Başlıca Aktörleri

Kaynak: Şirin Elçi (2008) ve diğerleri, **Bölgesel İnovasyon Merkezleri: Türkiye İçin Bir Model Önerisi,** TÜSİAD, Aralık 2008, Yayın No: TÜSİAD-T/2008-12/477, s. 37, http://www.tusiad.org.tr/FileArchive/bimrapor.pdf, (01.01.2010)

Türkiye'nin ulusal yenilik ve teknoloji politikası eylemleri Kalkınma Planlarında da yer almaktadır. Ulusal Kalkınma Planlarının hazırlanmasından ve uygulanmasından sorumlu en üst düzey kuruluş Yüksek Planlama Kurulu (YPK)

olup, sekreteryasını ise Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) yapmaktadır. Ulusal kalkınma planlarının tasarlanmasından ve uygulanmasından sorumlu olan DPT, yenilikle ilgili diğer politikaların ve programların hazırlanıp uygulanmasından da sorumludur ve bu fonksiyonları ile ulusal yenilik sisteminin önemli bir aktörü konumundadır.[341](Şekil 2)

Bu temel kurumların yanı sıra yenilik sisteminde yeralan başka kamu kuruluşları da bulunmaktadır. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM), yenilik alanındaki kamu fonlarının idaresinden sorumlu iken, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teknoparkların kurulmasından, sanayiye yönelik AR-GE'nin desteklenmesinden, organize sanayi bölgelerinin kurulmasından sorumludur. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), akademik araştırma alanında işbirliğinden sorumludur. Yenilik sisteminin diğer önemli düzenleyici kuruluşları ise TPE, UME, TURKAK ve Türk Standartları Ensitüsü (TSE), Rekabet Kurumu, Telekomünikasyon Kurumu ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'dur (EPDK). TÜİK ise AR-GE, yenilik ve sanayi konularında istatistiki bilgi sağlamaktadır.[342]

Bu kurumların yanı sıra KOSGEB, TEKMER inkübatorleri vasıtasıyla ileri teknolojiye sahip firmaların kuruluşu için uygun ortamı sağlarken, TTGV, teknoloji geliştirme destekleme programlarını yönetmektedir.

Şekil 2'den görüldüğü gibi, Türkiye'nin ulusal yenilik sisteminde politika belirlemeden ve uygulamadan sorumlu kamu kurumları yanında özel sektör kuruluşları, bilgi ve beceri desteği sağlayan kurumlar, aracı kuruluşlar ve risk sermayesi şirketleri de yer almaktadır. Özel, yarı kamu ve kamu kuruluşu dışındaki kuruluşlar son yıllarda kamu ve özel sektör kuruluşları ile akademi kuruluşları

[341] EC (l). op. cit., , s. 15.
[342] Ibid., s 15.

arasında köprü vazifesi görerek giderek önemli hale gelmişlerdir. Bu kuruluşlar arasında TOBB da önemli bir yere sahiptir. [343]

3. Türkiye'de Yeniliğe Yönelik Destek Mekanizmaları

Ulusal yenilik sisteminde çok sayıda kurum ve kuruluş yer alsa da yenilik faaliyetlerine fon desteği sağlayan temel kurumlar TÜBİTAK, KOSGEB, TTGV, üniversiteler ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'dır.

3.1. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'nun Yeniliğe Yönelik Destekleri

AR-GE faaliyetlerinin hem nicel hem de nitel olarak geliştirilmesine ve bir yenilik kültürünün oluşturulmasına yönelik destek mekanizmaları 1995 yılından itibaren daha sistemli bir hale gelmiştir. 18 Mayıs 1995 tarihli Para Kredi Koordinasyon Kurulu'nun Kararı ve 1 Haziran 1995 tarihinde yürürlüğe giren "Araştırma Geliştirme Yardımına İlişkin Tebliğ" ile proje başvurularının TÜBİTAK tarafından değerlendirilmesine başlanmıştır. Aynı düzenleme ile DTM kaynaklarından sanayi kuruluşlarına teknoloji ve yenilik destekleri de verilmeye başlanmıştır. Hibe olarak verilen bu destekler daha önce tamamen DTM mali kaynaklarından karşılanırken, 1 Ağustos 2005 tarihinden itibaren söz konusu desteklerin % 75'i TÜBİTAK, % 25'i DTM kaynakları ile karşılanmaya başlamıştır.[344]

TÜBİTAK'ın destekleri temel alanları ve sorumlu birimleri itibarıyla Tablo 34'de sıralanmaktadır:

---

[343] EC (l), op. cit., 15.
[344] TÜBİTAK (b), **BTYK 20. Toplantısı, Gelişmelere İlişkin Değerlendirme ve Kararlar**, 15.12.2009, s. 70, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//BTYPD/btyk/20/20btyk_karar.pdf (29.12.2009)

Tablo 34: TÜBİTAK Destekleri

TÜBİTAK Destekleri	Sorumlu Birimler
Sanayi AR-GE Proje Destekleri	Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEP)
Akademik AR-GE Destekleri	Araştırma Destek Programları Başkanlığı (ARDEP)
Kamu Kurumları AR-GE Projelerini Destekleme Programı	Kamu Araştırmaları Kurumu (KAMAG)
Bilim ve Toplum Proje Destekleri	Bilim ve Toplum Daire Başkanlığı
AB Çerçeve Programları Destekleri	AB Çerçeve Programları Ulusal Koordinasyon Ofisi (UKO)
İkili ve Çoklu İşbirlikleri	İkili ve Çoklu İlişkiler Müdürlüğü

Kaynak: TÜBİTAK, **Destekler,** http://www.tubitak.gov.tr/home.do?ot=1&sid=337, (27.04.2010)

TÜBİTAK bünyesinde teknoloji ve yeniliğe yönelik destek programlarını yürütmek üzere 1995 yılında Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB)[345] kurulmuştur. TEYDEB, teknolojinin toplumsal faydaya dönüşme sürecini hızlandırmak amacıyla, ülkemiz sanayi kuruluşlarının araştırma-teknoloji geliştirme ve yenilik faaliyetlerini desteklemekte olup, böylelikle, ülkemiz kuruluşlarının araştırma-teknoloji geliştirme yeteneğinin, yenilik kültürünün ve rekabet gücünün arttırılmasını hedeflemektedir. TEYDEB'in, bahsedilen hedefler doğrultusunda, tasarladığı ve yürütmekte olduğu sanayi sektörüne yönelik destek programları ve destekleme mekanizmaları Tablo 35'de yer almaktadır.

Tablo 35'den görüldüğü gibi TÜBİTAK'ın Türkiye'de sanayi sektöründek faaliyet gösteren girişimlere yönelik destekleri oldukça çeşitli mekanizmalar içermektedir. TÜBİAK'ın Sanayi AR-GE projeleri destekleme programı kapsamında yapılan proje başvuruları ve destekleri Tablo 36'da gösterilmektedir.

[345] Bu birim ilk kurulduğunda Teknoloji İzleme ve Değerlendirme Başkanlığı (TİDEB) olarak kurulmuştur.

Tablo 35: TÜBİTAK'ın Teknoloji ve Yenilik Destek Programları

Programlar	Kapsamı ve Destekleme Mekanizması
Sanayi Araştırma Geliştirme Projeleri Destekleme Programı	Firma düzeyinde katma değer yaratan kuruluşların Araştırma Geliştirme çalışmalarını teşvik etmek ve bu yolla Türk sanayisinin Ar-Ge yeteneğinin yükseltilmesine katkıda bulunmak için yürütülmektedir. Bu amaç doğrultusunda; Türkiye'de yerleşik katma değer yaratan kuruluşların Ar-Ge nitelikli proje harcamalarına %60'a varan oranlarda geri ödemesiz (hibe) destek sağlanmaktadır
Proje Pazarları Destekleme Programı	Üniversitelerden, araştırma kurumlarından ve sanayi kuruluşlarından temsilcilerin bir araya gelmesi ve tarafların somut proje önerilerini paylaşarak muhtemel işbirliklerinin oluşturulduğu etkinlikleri desteklemek için oluşturulmuştur. Üniversite veya araştırma kuruluşlarının bu amaçla düzenledikleri etkinlikler bu programca desteklenmektedir
KOBİ-AR-GE Başlangıç Destekleme Programı	KOBİ'leri Araştırma-Teknoloji Geliştirme ve yenilik odaklı proje yapmaya teşvik etmek amacıyla yürütülmektedir. Bu kapsamda KOBİ'lerin ilk iki projesi avantajlı şekilde desteklenmektedir.
Teknolojik ve Yenilik Odaklı Girişimleri Destekleme Programı (TEKNOGİRİŞİM)	Teknogirişim programı, teknoloji ve yenilik odaklı iş fikirlerine dayanan, nitelikli istihdam ve rekabet gücü potansiyeli yüksek girişimleri desteklemek amacıyla yürütülmektedir. Bu kapsamda girişimcilere eğitimler verilmekte, uygun bulunan girişimlere 100.000 YTL'ye kadar hibe şeklinde destek sağlanmaktadır.
Uluslararası Sanayi AR-GE Projeleri Destekleme Programı	EUREKA, EUROSTARS, Ortak Teknoloji Girişimleri, CORNET, ve Avrupa Birliği Çerçeve Programları altında ortak proje çağrılarına çıkan programlar ve benzeri uluslararası programlara sunulan uluslararası ortaklı araştırma geliştirme projelerinin desteklenmesi için oluşturulmuştur. Bu tür uluslararası programlara katılan, Türkiye'de yerleşik, firma düzeyinde katma değer yaratan tüm kuruluşlar bu programdan yararlanabilmektedir.

Kaynak: TÜBİTAK, **TEYDEP Destek Programları,**
http://www.tubitak.gov.tr/home.do?ot=1&sid=480&pid=478 (Erişim tarihi: 02.01.2010)

Tablo 36 :Yıllar İtibarıyla TÜBİTAK'ın Sanayi, Teknoloji ve Yenilik Destekleri (2003-2009) (Milyon TL)

Yıllar	Önerilen Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Başvuru Sayısı	Destekleme Oranı	Destek Kapsamına Alınan Harcama Tutarı (2008 Yılı Sabit Fiyatlarıyla)	Firmalara Verilen Hibe Destek Tutarı (2008 Yılı Sabit Fiyatlarıyla)
2003	**418**	**279**	**81**	**158**	**67,8**
2004	**503**	**374**	**87**	**125**	**75,6**
2005	**595**	**449**	**81**	**281**	**163,3**
2006	**711**	**534**	**83**	**346**	**194,4**
2007	**1498**	**732**	**73**	**443**	**266,8**
2008	**2285**	**1199**	**55**	**383**	**238,8**
2009	**2001**	**1185**	**51**	**669**	**412,1**

Kaynak: TÜBİTAK, **Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik İstatistikleri,**
http://www.tubitak.gov.tr/home.do;jsessionid=81C7ECFD876660E44D8FD7DC3D356023?ot=1&sid=357, (26.04.2010)

TÜBİTAK'ın sanayi AR-GE projeleri kapsamındaki desteklerinde KOBİ'lerin oldukça önemli bir payı bulunmaktadır. Aşağıdaki tablodan da görüldüğü gibi özellikle 2007 yılından itibaren KOBİ'lerin proje başvurularında hızlı bir artış görülmüştür. (Tablo 37)

Tablo 37:Yıllar İtibarıyla TÜBİTAK'a Önerilen Proje Başvurularının Firma Ölçeğine Göre Dağılımı (2003-2009)

Yıllar	Önerilen Proje Başvuru Sayısı	Büyük Ölçekli Firmaların Proje Başvurusu	KOBİ'lerin Proje Başvurusu
2003	418	119	299
2004	503	160	343
2005	595	217	378
2006	711	265	446
2007	1498	329	1169
2008	2285	381	1904
2009	2001	376	1625

Kaynak: TÜBİTAK**,**
http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//BTYPD/istatistikler/TEYDEB04.pdf, (26.04.2010)

TÜBİTAK'ın sanayi sektörü dışında üniversite ve kamu kurumlarına yönelik destek programları da bulunmaktadır. Akademik AR-GE destekleri, TÜBİTAK bünyesindeki Araştırma Destek Programları Başkanlığı'nca (ARDEB) yürütülmektedir. Bu birim tarafından sağlanan destekler ile araştırma geliştirme faaliyetlerinin kurum içi ve kurum dışı işbirliği sağlanmaktadır. ARDEB, araştırma grupları ile, talepte bulunan üniversite, kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler arasında bir köprü görevi üstlenmiştir. Bu destek programları ve kapsamı Tablo 38'de yer almaktadır.[346]

[346] **Araştırma Destek Programları Başkanlığı (ARDEP)**, http://www.tubitak.gov.tr/home.do?sid=364&pid=364 (Erişim tarihi: 04.01.2010)

Tablo 38: TÜBİTAK Araştırma Destek Programları

Programlar	Kapsamı
Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı	Yeni bilgiler üretilmesi, bilimsel yorumların yapılması veya teknolojik problemlerin çözümlenmesi için bilimsel esaslara uygun olarak yapılan çalışmaları ve ülkemizin uluslararası pazarlardaki rekabet gücünün artırılması amacı ile ileri teknoloji uygulamalarına yönelik projeleri, öncelikli alanlar çerçevesinde desteklemeye yönelik bir programdır.
Hızlı Destek Programı	Üniversitelerde, araştırma hastanelerinde ve araştırma enstitülerinde yürütülecek acil, kısa süreli, küçük bütçeli araştırma ve geliştirme projelerine destek sağlamaya yönelik bir programdır.
Kamu Kurumları AR-GE Projelerini Destekleme Programı	Kamu kurumlarının Ar-Ge çalışmaları ile giderilebilecek ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının giderilmesine ilişkin projelerin desteklenmesini amaçlayan bir programdır
Patent Başvurusu Teşvik ve Destekleme Programı	Türkiye'nin ulusal ve uluslararası patent başvurularının sayısının arttırılmasını, kişilerin patent başvurusu yapmaya teşvik edilmesini ve ülkemizde fikri ve sınaî hakların tescili yönünde bilinçlenmeye katkıda bulunulmasını amaçlayan bir programdır.
Evrensel Araştırmacı (EVRENA) Programı	Bilim insanlarının ülkemizde yürüttüğü çalışmalara yurt dışından meslektaşlarının katılmasına destek veren 2221 - Konuk Bilim İnsanı Destekleme Programı'na ek olarak, araştırmacılarımızın TÜBİTAK destekleriyle yürüttüğü projelerin uluslar arası boyutlarını zenginleştirmek amacıyla oluşturulmuş bir programdır.
Uluslararası Bilimsel Araştırma Projelerine Katılma Programı	Bilim insanlarımızın bilimsel çalışmaları için yurtdışında görevlendirilmesine destek sağlayan Yurt Dışı Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı ve ikili işbirliği anlaşmaları kapsamındaki karşılıklı ziyaret/değişim programlarına ek olarak, birçok ulusun araştırmacılarının ve kuruluşlarının ortaklığıyla yürütülen uluslararası projelere (üst/şemsiye proje), ülkemizde istihdam edilmekte olan araştırmacıların katılmak için gerek duydukları desteğin sağlanması amacıyla oluşturulmuş bir programdır.
Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği Ağları ve Platformları Kurma Girişimi Projeleri (İŞBAP) Destekleme Programı	Ulusal ve uluslar arası kurum, kuruluş, birim ve gruplar arasında temel bilimler, mühendislik, sağlık bilimleri, sosyal bilimler ve ilgili teknoloji dallarında, özellikle ülkemizin bilim ve teknoloji öngörüleri doğrultusunda gelişmesini sağlamak üzere, ilgili taraflar arasında işbirliğini oluşturmak, artırmak ve bunların somut çıktılara yönelecek şekilde gelişmesini sağlamak üzere önerilecek işbirliği ağlarının ve platformların kurulmasını desteklemeye yönelik bir programdır.
Ulusal Genç Araştırmacı Kariyer Geliştirme Programı (Kariyer Programı)	Kariyerlerine yeni başlayan doktoralı genç bilim insanlarının çalışmalarını proje desteği vererek teşvik etmeye yönelik bir programdır. 21.yüzyılın akademik önderliğini yüklenecek genç araştırmacıların çalışmaları desteklenerek, hem genç bilim insanlarının kariyerlerini araştırmacı ve eğitimci olarak en iyi şekilde sürdürmeleri, hem de bilimsel düzeyimizin geliştirilmesi ve bilimin ülke kalkınmasındaki rolünün artırılması amaçlanmaktadır.

Kaynak: TÜBİTAK, **ARDEP Destek Programları,**
http://www.tubitak.gov.tr/sid/366/pid/364/index.htm, (26.04.2010)

TÜBİTAK'ın üniversitelere yönelik AR-GE destekleri Tablo 39'da proje ve tutar bazında yer almaktadır

Tablo 39: TÜBİTAK Tarafından Üniversitelere Verilen AR-GE Destek Miktarları (2000-2009)

Yıllar	Yürürlükte Olan Proje Sayısı	Yürürlükteki Projelerin Destek Bütçeleri*	Ortalama Proje Bütçesi**	Sonuçlanan Proje Sayısı	Yıllık Harcama*	Proje Başına Ortalama Yıllık Harcama**
2000	843	14,2	16,8	297	5,8	6,9
2001	1001	18,9	18,9	242	8,0	8,0
2002	1242	29,1	23,4	263	11,5	9,3
2003	1227	34,1	27,8	370	10,8	8,8
2004	1353	41,6	30,7	337	14,8	10,9
2005	2353	185,5	78,8	426	81,2	34,5
2006	3091	335,3	108,5	559	160,1	51,8
2007	3363	497,5	147,9	907	150,2	44,7
2008	3165	491,5	155,3	1239	159,2	50,3
2009	2708	414,7	153,1	1205	135,7	50,1

*: Milyon TL (2009 sabit fiyatlarıyla); **: Bin TL (2009 sabit fiyatlarıyla)
Kaynak: TÜBİTAK, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/ARDEB/ARDEB01.pdf, (25.04.2010)

23 Ağustos 2006 tarihinde TÜBİTAK , Türk Patent Enstitüsü (TPE) ile ortak olarak patent destek programı başlatmıştır. Bu bağlamda, yurtiçi ile uluslararası kuruluşların TPE nezdinde yaptıkları patent başvurularından, destek kapsamında olanların TÜBİTAK tarafından desteklenmesi kararlaştırılmıştır. TÜBİTAK bu destek kapsamında, ulusal patent başvuruları için geri ödemesiz olarak 3.000 TL tutarında, uluslararası patent başvuruları için ise 100.000 TL'ye kadar geri ödemeli destek sağlamaktadır. Söz konusu patentlerin "üçlü patente"[347] dönüşmesi halinde

[347] Dünyanın en büyük üç patent ofisi olan Avrupa Patent Ofisi, Birleşik Devletler Patent ve Marka Ofisi ile Japon Patent Ofisi tarafından kayıt altına alınmış patentler 'üçlü patent' (triadic patent) olarak adlandırılır. Bu patent ofislerinin üçünden birden patent almanın bedeli yüksek olduğu için üçlü patentlerin ticari değerlerinin yüksek olduğu kabul edilir. Bu nedenle, üçlü patent sayısı, bir ülkenin yenilik performansının değerlendirilmesinde kullanılan önemli göstergelerden biridir. (Elçi (2006), op. cit.,s. 115)

ise geri ödemeli olarak sağlanan destekler hibeye dönüşmektedir.[348] Geri ödemeli uluslararası patent başvurularında geri ödeme süreci teşvik başvuru tarihinden üç yıl sonra başlamakta ve en fazla üç yıl sürmektedir ve geri ödemelerde başvuru sahibinden faiz talep edilmemektedir.[349] Tablo 40'da 2007-2009 yılları itibarıyla TÜBİTAK'a yapılan patent başvurularının ve desteklenenlerin sayısı yer almaktadır.

Tablo 40: TÜBİTAK'a Yapılan Patent Teşvik Başvuruları (2007-2009)

	2007		2008		2009	
	Başvuru	**Destek**	**Başvuru**	**Destek**	**Başvuru**	**Destek**
Ulusal Geri Ödemesiz Patent Desteği (3000 TL)	527	457	646	621	779	748
Uluslararası Geri Ödemesiz Patent Desteği (3000 TL)	107	101	160	159	227	214
Uluslararası Geri Ödemesiz Patent Desteği (3000 TL)	8	4	9	8	5	4
TOPLAM	**642**	**562**	**815**	**788**	**1011**	**866**

Kaynak: TÜBİTAK, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/ARDEB/patent.pdf, (25.04.2010)

TÜBİTAK kuruluş kanunu gereği, uluslararası ikili ve çok taraflı bilimsel ve teknolojik işbirliği faaliyetlerinde Türkiye'yi temsil etmekte ve bu alanda koordinasyonu sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, Türkiye'nin 2003 yılından itibaren AB Çerçeve programlarına tam katılımı sonrasında bu programların ulusal koordinasyonunu sağlamaktadır.[350]

TÜBİTAK tarafından, ulusal ve uluslar arası araştırma kurumları arasındaki işbirliğini yoğunlaştırmak amacıyla ise "Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği Ağları ve Platformları Desteği" (İŞBAP) programı geliştirilmiştir. İŞBAP yeniden revize

[348] TÜBİTAK (b), op. cit., s. 61 ve s. 70,
[349] TÜBİTAK, **TÜBİTAK ve TPE İşbirliğinde Gerçekleştirilen Patent Başvurusu Teşvik ve Destekleme Esasları,** s. 10, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/ARDEB/destek_prog/esaslar_yonetmelikler/1008EY1_patent_tesvik.doc, (27.04.2010)
[350] TÜBİTAK tarihçesi, op. cit.,

edilerek, işbirliği ve platformları geliştirmenin yanı sıra bölgesel yenilik platformları kurulmasının teşvik edilmesini de hedeflemiştir.[351]

TÜBİTAK bu desteklerin yanında, yayınladığı dergi ve kitaplar, gerçekleştirdiği yarışma ve şenlikler aracılığı ile toplumda bilimsel, teknolojik ve yenilik faaliyetlerine farkındalığın ve bilim okuryazarlığının artırılmasına yönelik etkinlikler de düzenlemektedir. [352]

3.2. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı'nın AR-GE ve Teknolojik Yenilik Destekleri

1991 yılında, Dünya Bankası ile Türkiye arasında imzalanan anlaşma ile kurulan TTGV'nin destek mekanizmaları, ülkemizde Ar-Ge ve yenilik bilincinin yaygınlaşmasına ve ulusal yenilik sistemimizin gelişmesine katkıda bulunması hedefi doğrultusunda geliştirilmiştir. TTGV'nin türlerine göre destekleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 41: TTGV Destekleri

Destek Türleri	Kapsamı ve Amacı
Çevre Projeleri Destekleri	Ekolojik sitemin korunması yönünde sağlanan desteklerdir İklim değişikliği, yenilenebilir enerji desteği, enerji verimliliği desteği ve çevre teknolojileri desteği gibi çeşitli başlıklara ayrılmaktadır.
AR-GE Proje Destekleri	**Teknoloji Geliştirme Projeleri Desteği: "**Teknolojik Ürün" ve "Teknolojik Süreç İnovasyonu" kavramları çerçevesinde, bilgi birikimi projeyi gerçekleştiren firmada kalmak üzere, ticari değeri olan ürünlerin elde edildiği teknoloji geliştirme düzeyindeki Ar-Ge faaliyetleri desteklenmektedir. **Destek Mekanizması:** Sanayi kuruluşları ve yazılım şirketlerinin Ar-Ge faaliyetlerini desteklemek amacıyla oluşturulan desteğin tamamı geri ödemeli olup, destek miktarı en fazla 1.000.000 ABD Doları olarak belirlenmiştir. Destek süresi azami 2 yıldır. Projelerin toplam bütçelerinin en fazla % 50'sine destek verilir. Verilen destek, projenin sona ermesinin ardından bir yılı

[351] EC (l), op. cit., s. ii,
[352] TÜBİTAK Tarihçesi, op. cit.,

	geri ödemesiz olmak üzere toplam 4 yıl içinde geri ödenir.[353]
	Ticarileştirme Projeleri Desteği: TTGV'nin Teknoloji Geliştirme Projeleri desteğinden yararlanarak prototip geliştirme aşamasını başarı ile tamamlamış firmaların faydalanabileceği bu destek, bu projeler sonucunda oluşan çıktıların ölçek ekonomisine uygun şekilde ticarileştirilmesine yönelik geliştirilecek projelere destek sağlamayı amaçlamaktadır. **Destek Mekanizması:** Üst limiti 1.000.000 ABD Doları olarak belirlenen geri ödemeli desteğin süresi azami bir yıldır.
	Ortak Teknoloji Geliştirme Projeleri Desteği: AR-GE kuruluşları arasında beraber çalışma pratiği ve tecrübesinin "Araştırma ve Teknoloji Geliştirme" çalışmalarında teşvik edilmesi amacı ile tasarlanmıştır. **Destek Mekanizması:** En az 3 kuruluşun ortaklaşa AR-GE projesi yürütmek amacıyla bir Ortak Girişim oluşturması gereken bu desteğin tamamı geri ödemeli olup üst limiti 2.500.000 ABD Doları'na çıkarılmıştır. Destek süresi azami 2 yıldır.
Teknolojik Girişimcilik Destekleri	**Ön Kuluçka Destekleri:** İleri teknoloji alanlarında iş fikri olan kişi ve kuruluşlara, fikirlerini olgunlaştırmaları amacıyla erken aşama destekleri sağlamaktadır. **Destekleme mekanizması:** Üst limiti 50.000 ABD Dolarıdır. Desteğin süresi ise iki yıldır.
	Risk Paylaşımı Destekleri: Teknoloji tabanlı büyüme potansiyeli olan firmaların kurulup geliştirilmesi amacındadır. **Destekleme mekanizması:**Azami destek süresi iki yıl olan bu destek ile yüksek riskli projelere harcamalarının azami % 50'sine kadar kısmı güvence alınmadan, 200.000 ABD Dolarına kadar geri ödemeli destek sağlanmaktadır.
	Başlangıç Sermayesi Destekleri: Yaratıcı, ileri teknolojiye dayanan fikirlere ve genç girişimcilere yatırım yapmayı amaçlamaktadır. **Destekleme mekanizması:**Bu desteğin üst limiti 750.000 ABD Dolarıdır.
Stratejik Odak Konuları Projeleri	Ülkemizde mevcut sanayi yapısı, teknoloji ve insan gücü birikimi ve uluslararası rekabet üstünlüklerine ait kriterler esas alınarak, hangi alanlarda teknolojik projeler yürütülmesinde yarar bulunduğunu veya araştırma, teknoloji geliştirme ve yenilik faaliyetlerinin, ülkemizde gelişip yaygınlaşması için alınması gereken tedbirleri tespit eden projelerdir.

Kaynak: TTGV, **Destekler,** http://www.ttgv.org.tr/page.php?id=18 (02.01.2010)

[353] TTGV, **TTGV ve Teknoloji Geliştirme Projeleri Hakkında Bilgi,** Mart 2009, s. 5.

"Bilginin Ticarileştirilmesi" (Valorization of knowledge) yaklaşımını model alan[354] TTGV'nin destek mekanizmaları aracılığı ile sağlanan destekler Tablo 42'de yer almaktadır.

Tablo 42'den de görüldüğü gibi, 1992-2009 dönemi itibarıyla TTGV'nin desteklerinden yararlanan girişimler arasında KOBİ'lerin payı % 76 olmuştur.

3.3. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı'nın Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Destekleri

20 Nisan 1990 tarihinde 3624 sayılı Kanun ile kurulan KOSGEB, Küçük İşletmeler için Avrupa Şartı kapsamında KOBİ'lere destek veren ana kuruluştur. KOBGEB'in KOBİ'lere yönelik destekleri dokuz ana başlık altında toplanmıştır: [355]

- Banka faiz kredi destekleri,
- Bilişim,
- Bölgesel kalkınma,
- Danışmanlık ve eğitim,
- Girişimciliği geliştirme,
- Kaliteyi geliştirme,
- Pazar araştırma ve ihracatı geliştirme,
- Teknoloji geliştirme ve yenilik,
- Uluslararası işbirliğini geliştirme.

KOSGEB'in destekleri arasında en ağırlıklı payı oluşturan KOBİ'lere yönelik faiz kredi destekleri Tablo 43'de yer almaktadır. Tablo 44'de ise KOSGEB'in destek tutarları ve sayıları itibarıyla program bazlı destekleri yer almaktadır.

---

[354] TTGV, **Destekler,** http://www.ttgv.org.tr/page.php?id=18 (02.01.2010)
[355] KOSGEB, http://www.kosgeb.gov.tr/index.aspx, (13.11.2009)

Tablo 42: Yıllar İtibarıyla Teknoloji Projeleri Bilgileri

Dönemler	1992-1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	TOPLAM
Proje Başvuru Sayısı	576	87	121	133	160	229	132	128	155	238	228	**2187**
Desteklenen Proje Sayısı	179	55	32	51	67	64	25	101	88	116	113	**891**
Desteklenen Projelerdeki KOBİ Oranı	67%	83%	66%	81%	94%	78%	81%	87%	88%	88%	80%	**76%**
Bağıtlanan Sözleşme Tutarı (milyon ABD doları)	72	18,4	10	16,4	15,4	25,3	7,4	29,7	29,5	41,3	33.1	**298,5**
Toplam Proje Bütçeleri Tutarı (milyon ABD doları	150,9	38,6	19,8	34	30,8	50,9	14,4	59,4	59	82,6	66.2	**606,6**
Kullandırım Tutarları (milyon ABD doları)	47,1	7,2	9,6	7,4	12,9	14,9	11,9	17,3	17,6	21,3	24,8	**192,0**
Tamamlanan Proje Sayısı	146	17	30	40	44	35	78	73	73	66	95	**697**
Geri Ödeme Tutarı (milyon ABD doları)	17,9	7,2	4	4,6	6,6	7,5	9,4	13,3	16,8	19,2	17,2	**123,7**

Kaynak: TTGV, 2009 Yılı Faaliyet Raporu

Tablo 43: KOSGEB KOBİ Finansman Destek Kredileri (2003-2010)*

KREDİ TÜRÜ	YARARLANAN İŞLETME SAYISI	KULLANDIRILAN KREDİ MİKTARI (MİLYON)	KOSGEB TARAFINDAN KARŞILANAN FAİZ (MİLYON)
Kobi destek kredisi (2003-2005)	1 053	99, 00 TL	
Ekspres KOBİ Destek Kredisi (2003-2004)	1143	74,00 TL	
KOBİ İhracatı Destek Kredisi (2004-2006)	6682	857,00 TL (607,00 $)	
KOBİ İstihdam Destek Kredisi (2005-2006)	1058	84,00 TL	
KOBİ İstihdam Destek Kredisi (2007-2008)	6850	579,79 TL	121,08 TL
KOBİ İhracat Destek Kredisi (2007-2008)	4220	726,17 TL (558,59 $)	24,98 TL
Gıda Sektörü Makine Teçhizat D. Kredisi (2007-2008)	469	42,35 TL	13,83 TL
Deri sektörü OSB'ye Taşınma destek Kredisi (2007-2008)	103	11,76 TL	3,89 TL
E-KOBİ Bilişim Destek Kredisi (2007-2008)	232	3,25 TL	0, 61 TL
1000+1000 KOBİ Makine Teçhizat D. Kredisi (09.06.2008- 31.12.2008)	941	224,74	41,24 TL
İmalatçı Esnaf destek Kredisi (19.08.2008-31.01.2009)	5108	129,24 TL	23,50 TL
İhracat 2008 Destek Kredisi (12.09.2008-31.01.2009)	3191	465,19 TL (310,13 $)	12,20 TL
İstihdam Endeksli Cansuyu d. Kredisi (26.11.2008-15.05.2009)	12451	616,51 TL	88,07 TL
KOBİ İhracat Finansman D. Kredisi (27.02.2009-)	4838	1210,54 TL (733,66 $)	28,60 TL
O Faizli Diyarbakır İli İşletme Sermayesi Des. Kred. (19.10.2009-)	773	22,52 TL	3,18 TL
100 000 KOBİ Destek Kredisi (02.11.2009-)	55220	1361,47 TL	99,99 TL
TOPLAM	**104332**	**6507,53 TL**	**461,17 TL**

Kaynak: KOSGEB, http://www.kosgeb.gov.tr/Istatistikler/finansmandestek.aspx (08.02.2010) * 8 Ocak 2010 Tarihi itibarıyla

Tablo 44: KOSGEB'in Program Bazlı Destekleri (2008-2009)

2008 YILI DESTEKLERİ				1.1.2009-30.6.2009 İTİBARIYLA DESTEKLER		
Destek Adı	*Destek Tutarı*	*Destek Sayısı*	*Firma Sayısı*	*Destek Tutarı*	*Destek Sayısı*	*Firma Sayısı*
GERİ ÖDEMESİZ DESTEKLER	**13.330.394**			**9.137.516**	**3.160**	**2.518**
DANIŞMANLIK VE EĞİTİM DESTEKLERİ	141.036.	54	54	236.147	57	42
BİLİŞİM DESTEKLERİ	543.701	89	89	193.206	33	33
TEKNOLOJİ GELİŞTİRME VE YENİLİK DESTEKLERİ	2.255.179	211	192	1.213.916	224	137
KALİTE GELİŞTİRME DESTEKLERİ	507.057	228	228	326.132	134	126
PAZAR ARAŞTIRMA VE İHRACATI GELİŞTİRME DESTEKLERİ	5.072.667	1.815	1.780	4.169.791	1521	1365
ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ GELİŞTİRME DESTEKLERİ	21.691	95	51	5.260	8	4
BÖLGESEL KALKINMA DESTEKLERİ	4.283.925	973	973	2.845.063	1146	775
GİRİŞİMCİLİĞİ GELİŞTİRME DESTEKLERİ	505.137	112	112	148.000	37	36
DİĞER				209.948	0	0
PROJELER				209.948	0	0
TOPLAM :	13.330.394	3.577	3.479	9.347.464	3.160	2.518
GERİ ÖDEMELİ DESTEKLER				-		
TEKNOLOJİ GELİŞTİRME VE YENİLİK DESTEKLERİ	4.564.602	77	77	1.722.395	47	42
GİRİŞİMCİLİĞİ GELİŞTİRME DESTEKLERİ	477.321	13	13	80.000	2	2
BÖLGESEL KALKINMA DESTEKLERİ	1.700.000	4	4	-	0	0
TOPLAM :	6.741.923	94	94	1.802.395	49	44
KREDİ FAİZ DESTEKLERİ	44.750.000			-		
1000 + 1000 KOBİ MAKİNE TEÇHİZAT DESTEK KREDİSİ	29.250.000	941	941	-	0	0
İMALATÇI ESNAF DESTEK KREDİSİ	14.500.000	5.108	5.108	-	0	0
İHRACAT 2009 DESTEK KREDİSİ	94.819.000	3.191	3.191	-	0	0
İSTİHDAM ENDEKSLİ CANSUYU KREDİSİ	31.820.	12.897	12.897	-	0	0
KOBİ İHRACAT FİNANSMAN DESTEK KREDİSİ*		70	70	33.302.300	0	0
TOPLAM :	183.350.820	22.207	22.207	33.302.300	0	0
GENEL TOPLAM :	203.423.137	25.878	25.878	44.452.159	3.209	2.562

*: 2008 yılında bu kredinin yerine E-KOBİ BİLİŞİM KREDİSİ bulunmaktaydı.
Kaynak: KOSGEB, **2008 Yılı Faaliyet Raporu**, ve KOSGEB, **2009 Yılı Kurumsal Mali Durum**, http://www.kosgeb.gov.tr/UserFiles/File/PlanVeRaporlar/beklentiler2009%20ektablolar.xls, (28.04.2010)

3.4. Sanayi Bakanlığı'nın Yenilik Destekleri

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın yenilik alanındaki desteğine Sanayi Tezleri (San-Tez) projesi örnek olarak verilebilir. Ülkemizdeki AR-GE altyapısının önemli bir bölümü üniversiteler ve kamu araştırma kurumlarında bulunmaktadır. Özel araştırma kurumlarının bu alandaki payı gelişmiş ülkeler ile karşılaştırıldığında oldukça düşüktür. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından getirilen bir düzenleme kapsamında yürütülen SAN-TEZ Programı, sanayimizin önemli bir kısmını oluşturan KOBİ'lerimizin, AR-GE ve teknoloji kültürü kazanmaları ve sorunlarını üniversitelerde üretilen bilgi birikimini kullanarak üniversiteler ile işbirliği içinde çözmeleri için geliştirilmiştir. SAN-TEZ Programı ayrıca, üniversitelerde ticarileştirilebilir ürüne yönelik çalışma yürüten akademisyenlerin de bu çalışmalarını katma değere dönüştürmelerine olanak sağlamaktadır.[356]

Tablo 45, 2006-2009 itibarıyla San-Tez Programına ayrılan ödenek ve proje bilgilerini göstermektedir. Proje başvurularının belirtilen dönemde üçe katlandığı bu programın destekleme yüzdesi % 40 civarındadır.

2009 yılından itibaren ise Sanayi ve Ticaret Bakanlığı sanayi sektörünün AR-GE faaliyetlerinin ticarileştirilmesinin kolaylaştırılmasına yönelik programları geliştirmiştir. Teknoloji Gelişme Bölgelerinde faaliyet gösteren firmalara sağlanan destekler de Sanayi ve Ticaret

[356] TÜBİTAK (b),op. cit., s. 76.

Bakanlığı tarafından yürütülmekte olup özel sektörün AR-GE yatırımlarını ve araştırma-sanayici işbirliğini teşvik etmektedir.[357]

Tablo 45: San-Tez Programı için Ayrılan Ödenek ve Proje Bilgileri

	2006	2007	2008	2009	Toplam
Ödenek Miktarı (TL)	5.000.000	10.000.000	15,000,000	25.226.000	55.226.230
Proje Başvuru sayısı	42	183	120	174	519
Desteklenmesine karar verilen proje sayısı	17	68	45	76	206
Desteklenecek projelerin talep edilen bütçesi (TL)	4.804.284	25.545.433	22.142.788	12.436.460	64.928.957
Destekleme yüzdesi (%)	40,5	37,2	37,5	38.03	39.7

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, **2009 yılı Faaliyet Raporu,** http://www.sanayi.gov.tr/Files/Documents/sanayi-ve-ticaret-bakanli-28042010135534.pdf, (02.05.2010)

3.5. Avrupa Birliği Programları Kapsamında Yenilik Faaliyetleri Destekleri

Yenilik konusunda AB'nin programlarından da önemli bir destek sağlama imkanı bulunmaktadır. Türkiye koordinasyonunu Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın yaptığı, AB'nin 2007-2013 yıllarını kapsayan CIP Programı'nın yenilik ile alt ilgili programı EIP'dir. EİP, özellikle KOBİ'lerin yenilik ve çevre konularındaki projelerini desteklemektedir. 12 Şubat 2008 tarihinde mutabakatı imzalanan bu Programın toplam bütçesi 2,17 milyar Avro düzeyindedir. EIP programındaki unsurların bütçesel ağırlıkları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

[357] World Bank, op. cit., ss. 6-7

Tablo 46: Girişimcilik ve Yenilik Programı Bütçesinin Dağılımı

EIP Programı Unsurları	Bütçe içindeki payı (%)
Mali araçlar	52
Yenilik projeleri	25
KOBİ Destek Ağları	17
KOBİ'lere yönelik politika tedbirleri ve projeler	6

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, **Avrupa Birliği Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı,** http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3783 (13.08.2009)

Yenilik konusunda önemli bir destek de, AB çerçeve programları kapsamında sağlanmaktadır. 2003 yılından itibaren Türkiye'nin AB çerçeve programlarının ulusal koordinasyonu TÜBİTAK tarafından sağlanmaktadır. Yaklaşık 53,2 milyar Avro'luk bir fon büyüklüğüne sahip Yedinci Çerçeve Programı 2007 yılında başlamıştır. Türkiye'nin bu program kapsamında ödemeleri ve sağladığı fonlar Tablo 47'de yer almaktadır.

Yedinci Çerçeve Programı "Araştırma Potansiyeli Alanı" AB yakınsama ve dış bölgelerinde faaliyet gösteren belirgin büyüklükteki araştırma kurumlarının araştırma kapasitelerini geliştirmeyi hedeflemektedir. 2007-2009 arası dönemde bu kapsamda Türkiye'ye 12 milyon Avro civarında destek sağlanmıştır. [358]

[358] TÜBİTAK (b), op. cit., s. 115

Tablo 47: Yedinci Çerçeve Programına Türkiye'nin Katkıları ve Sağladığı Fon Miktarları

Yıl	Ulusal Fon (Milyon Avro)	AB Hibe Yardımı (Milyon Avro)	Toplam (Milyon Avro)	Türk Ortakların Aldığı Fon Miktarı (Milyon Avro)	Desteklenen Türk Ortak Sayısı
2007	9,9	12,5	22,4	26,7	143
2008	26,3	4,5	30,8	19	118
2009	24,5	16,6	41,1	16,6	90
TOPLAM	**60,7**	**33,6**	**94,3**	**62,3**	**351**

Kaynak: TÜBİTAK (b), op. cit. , s. 113

Yedinci Çerçeve programı kapsamında KOBİ'ler için önemli fırsatlardan birisi de KOBİ'lerin Ar-Ge ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen ve KOBİ'lere özel avantajlar sunan "KOBİ'ler Yararına Araştırmalar" programıdır. Bu desteğin yanı sıra Yedinci Çerçeve programı bünyesindeki İşbirliği Özel Programı, Marie-Curie Araştırma ve Burs Programları, TÜBİTAK'ın koordirasyonunu yürüttüğü EUREKA ve EUROSTARS programları ve TÜBİTAK-TEYDEP ulusal destekleri de özel sektörün AR-GE projelerine destek sunmaktadır. [359]

4. Türkiye'de Yenilik Faliyetlerini Engelleyici Faktörler

Türkiye'de getirilen çok kapsamlı destekleme mekanizmalarına rağmen yenilik faaliyetleri alanında engelleyici faktörlerin mevcudiyeti devam

[359] TÜBİTAK (b), op. cit.,s. 115

etmektedir. TÜBİTAK'ın 2006 yılı değerlendirme raporlarında bu faktörler şu şekilde sıralanmıştır. (Tablo 48)

Tablo 48: Türkiye'nin Yenilik Faaliyetlerini Engelleyici Faktörler

Temel Faktörler	Sebepler
Maliyet Faktörleri	Aşırı risk algılaması Çok yüksek maliyet Teşebbüs içi fonların eksikliği Teşebbüs dışı kaynaklardan finansman eksikliği Girişim sermayesi ve kamu fonlama kaynakları
Bilgi Faktörleri	Yenilik potansiyeli (AR-GE, tasarım vb. yetersizliği) Vasıflı personel eksikliği Teknoloji bilgisi eksikliği Pazar bilgisi eksikliği İşbirliği ortaklarının bulunmasındaki zorluklar (ürün ve süreç geliştirme ve pazarlama ortaklıkları) Teşebbüs içi örgütsel katılıklar
Pazar faktörleri	Yenilikçi mal ve hizmetler için belirsiz talep
Kurumsal faktörler	Altyapı eksikliği Mülkiyet haklarının zayıflığı Mevzuat, düzenlemeler, standartlar, vergilendirme
Yenilik yapmamaya ilişkin diğer sebepler	Önceki yeniliklerden dolayı yenilik yapma ihtiyacının duyulmaması Yeniklere yönelik talep eksikliğinden dolayı ihtiyaç duyulmaması

Kaynak: :TÜBİTAK (2007), op. cit., Ek 1, ss. 3-8.

Yukarıda tablo halinde verilen bu faktörler neticesinde Türkiye'nin yenilik performansı beklenilen düzeyin altında kalmaktadır.

C. Türkiye'nin Yenilik Performansının Ölçülmesi

1. Türkiye'de Yenilik Araştırmaları

Yenilik verilerinin toplanmasının en önemli amacı, yeniliği ve yeniliğin ekonomik büyüme ile ilişkini daha iyi anlamaktır. Türkiye'de teknolojik yenilik verilerinin derlenmesine ilişkin çalışmalar 1990'lı yılların sonlarında TÜBİTAK ve TÜİK işbirliğinde başlatılmıştır.

Teknolojik Yenilik İstatistikleri sektörlerin teknolojik yenilik yapma, yeni ürün ve süreç geliştirme, yeni teknolojiyi kullanma ve teknolojiyi yayma konusundaki çalışmalarının ve yenilik yapabilme yeteneklerinin tespiti amacıyla bu konuda standart bir metodoloji olan "Oslo Kılavuzu"na uygun olarak derlenmektedir.[360]

Türkiye'de Oslo Kılavuzu tanımına uygun ilk anket çalışması 1998 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu ilk çalışmada TÜİK, Standart Oslo Metodolojisi ve EUROSTAT tarafından uygulanmakta olan AB Yenilik Anketi-2 (CIS 2)'ne paralel bir şekilde, imalat sanayi ve hizmet sektörüne ilişkin iki ayrı soru formu hazırlamıştır. Bu anket çalışmalarının sonuçları ise 11 Haziran 1999 tarihinde "1995-1997 yılları İmalat Sanayi Teknolojik Yenilik Anketi"[361] ve "1995-1997 Yılları Hizmet Sektörleri Yenilik Anketi"[362] olarak yayınlanmıştır.

İlk çalışmanın ardından TÜİK düzenli bir şekilde yenilik alan çalışmalarına devam etmiştir. 2004 yılında 1998-2000 yılları için Teknolojik Yenilik Anketi,[363] 2006 tarihinde 2002-2004 Yılları için Sanayi ve Hizmet Sektöründe Yenilik Anketi[364] ve 2008 yılında 2004-2006 yılları için Sanayi ve

---

[360] TÜİK (a), "Yenilik Araştırması 2006-2008", **Haber Bülteni**, Sayı: 233, Aralık 2009, http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1936&tb_id=18 (10,01,2010)

[361] TÜİK, **Faaliyet Kolları ve Büyüklük Grubuna Göre İmalat Sanayinde Teknolojik Yenilikler (CIS2)**, http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=315 (11.01.2010)

[362] TÜİK, **İktisadi Faaliyet Kolları ve Büyüklük Grubuna Göre Hizmet Sektöründe Teknolojik Yenilikler (CIS2),** http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=613, (11.01.2010)

[363] TÜİK, **Faaliyet Kolları ve Büyüklük Grubuna Göre İmalat Sanayinde Teknolojik Yenilikler (CIS3)**, http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=316 , ve Bknz. TÜİK, **İktisadi Faaliyet Kolları ve Büyüklük Grubuna Göre Hizmet Sektöründe Teknolojik Yenilikler (CIS2),** http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=317, (E11.01.2010)

[364] TÜİK , "Sanayi ve Hizmet Sektöründe Yenilik Anketi (2002-2004)", **Haber Bülteni,** 27 Ocak 2006, http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=218, (11.01.2010)

Hizmet Sektöründe Yenilik Anketi[365] yayınlanmıştır. Bu konuda yapılan en son anket çalışması ise 31 Aralık 2009 tarihinde yayınlanan "Yenilik Araştırması 2006-2008", başlıklı çalışmadır.[366] Tablo 49'de 1995-2008 yılları itibarıyla girişimlerin teknolojik yenilik eğilimleri izlenebilmektedir.

Tablo 49: Türkiye'nin Sanayi ve Hizmetler Sektörlerinde Teknolojik Yenilik Faaliyeti Yürüten Girişimlerin Oranı (%)

Dönemler	Sanayi Sektörü	Hizmetler Sektörü
1995-1997	24,6	48,2
1998-2000	29,4	38,5
2002-2004	34,6	25,9
2004-2006	35,3	24,6
2006-2008	34,2	23,2

Kaynak: TÜİK, İlgili yıllara ait yenilik anketleri

Sadece, ürün ve süreç yeniliği şeklindeki teknolojik yeniliklerin dikkate alındığı Tablo 49'ye göre, sanayi sektöründeki girişimler içinde yenilik yapanların oranı giderek bir artış göstermiştir. 1995-1997 döneminde arasında girişimlerin yaklaşık % 25'i yenilik faaliyetinde bulunurken, 2006-2008 döneminde bu oran % 34'e yükselmiştir. Hizmetler sektöründe ise, belirtilen dönemlerde, teknolojik yenilik yapan girişimlerin oranında bir gerileme olmuştur.

Yenilik politikasının ülkemizdeki gelişim sürecinin ele alındığı bölümde de belirtildiği gibi Türkiye'de AR-GE destekleri 1995 yılındaki Para Kredi Kurulu'nun kararı ile sistemleştirilmiştir. 1998'de de, AR-GE destek programlarının etkilerini ve bir bütün olarak ulusal yenilik sisteminin

[365] TÜİK, "Sanayi ve Hizmet Sektöründe Yenilik Anketi (2004-2006)", **Haber Bülteni,** 14 Şubat 2008, http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1936, (11.01.2010)
[366] TÜİK (a), "Yenilik Araştırması 2006-2008", **Haber Bülteni**, Sayı: 233, 31 Aralık 2009, http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1936&tb_id=18 (erişim ta. 10,01,2010)

değerlendirilmesi amacıyla TÜBİTAK ve TTGV tarafından "Ulusal yenilik sistemi: Türkiye imalat sanayinde teknolojik değişim ve yenilik süreçlerinin izlenmesi" adıyla bir çalışma başlatılmıştır. AR-GE destek programlarının başlangıcından sadece üç yıl sonra başlatılan bu girişim, Türkiye'de kamu kaynaklarının kullanımının toplumsal denetimi açısından örnek teşkil etmiştir. Bu çalışmada varılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir: [367]

- Türkiye'de AR-GE desteği alan girişimler daha fazla teknolojik yenilik yapma eğiliminde olmuşlardır. AR-GE desteği alan firmalar ile almayanlar arasında ürün ve süreç yeniliklerinin oranı açısından da farklılık olmuştur. AR-GE desteği alan firmalar daha fazla ürün yeniliği gerçekleştirirken, AR-GE desteği almayan firmalarda süreç yeniliği daha ağırlıklı olmuştur. İlgili çalışmada bu durum, AR-GE desteklerinin ürün yeniliklerini daha fazla desteklediği şeklinde açıklanmıştır.

- Firmaların büyüklük, istihdam gibi özellikleri de teknolojik yenilik eğilimini belirlemektedir. Büyük firmalar arasında ürün ve süreç yeniliği yapanların oranı küçük firmaların oranına kıyasla çok daha fazladır. Firma büyüklüğü yanında firmaların yaşları da teknolojik eğilimle ilişkilidir. Buna göre 1980 öncesinde kurulan firmalarda ürün yeniliği yapma oranı, 1980 sonrası kurulan firmalar göre daha fazla olmuştur. Bunun nedeni, yeni kurulan firmaların yeterli mali ve teknolojik kaynaklarının olmaması ve buna bağlı olarak yeterli büyüklük ve sermayeye ulaşamamalarıdır.

- Türkiye'de yerel özel firmalar kamu kuruluşlarına, yabancı firmalar ise yerel firmalara kıyasla daha yüksek yenilik oranına sahiptirler. Teknolojik

[367] Taymaz (2001), op. cit, s. 212-215.

yenilik faaliyetleri ile uluslarası rekabet gücü arasında iki yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunmaktadır. Buna göre, bir taraftan teknolojik yenilik yapan firmalar daha iyi ürün üreterek veya üretkenliklerini yükselterek rekabet güçlerini artırırlarken, diğer yandan uluslararası piyasalarda rekabet eden firmalar da, hem rekabet baskılarından hem de teknoloji kaynaklarına ulaşımındaki ayrıcalıklı konumlarından dolayı daha fazla yenilikçi olabilmektedirler.

- Teknolojik yenilik faaliyetlerinin ekonomik performans üzerinde önemli olumlu etkileri bulunmaktadır. Süreç yenilikleri uluslararası rekabet gücünü, ürün yenilikleri ise istihdam, üretim ve üretkenlik artışını olumlu olarak etkilemektedir.

Türkiye'de ilk yıllarda yapılan yenilik anketi çalışmalarında sadece teknolojik yenilik faaliyetleri ile ilgili veriler derlenirken, 2004 yılından itibaren organizasyon ve pazarlama yenilikleri ile ilgili veriler de derlenmeye başlamıştır. [368]

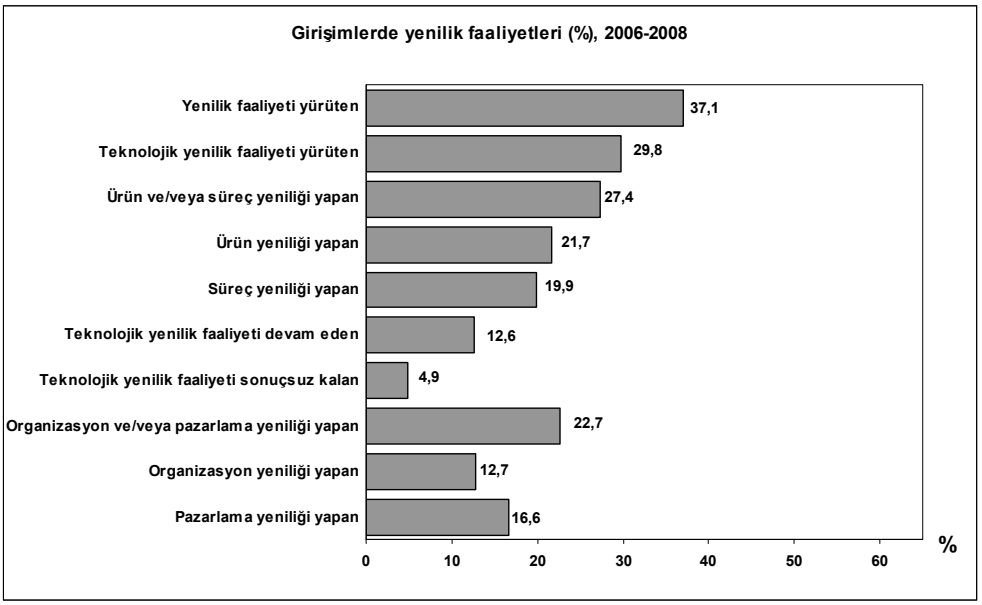
2. "Yenilik Araştırması 2006-2008" Çerçevesinde Türkiye'deki Girişimlerin Yenilik Eğilimlerinin Analizi

Türkiye'deki girişimlerin yenilik faaliyetlerini değerlendiren en güncel çalışma TÜİK'in "Yenilik Araştırması 2006-2008 Yılı" çalışmasıdır. Yenilik faaliyetlerinin teknolojik yenilik ve teknolojik olmayan yenilik olarak sınıflandırıldığı bu çalışmaya göre, teknolojik yenilik ürün ve süreç yeniliği faaliyetlerini, teknolojik olmayan yenilik ise pazarlama ve organizasyon yeniliklerini kapsamaktadır. Grafik 6'e göre Türkiye'de 2006-2008 döneminde, 10 veya daha fazla çalışanı olan girişimlerin % 37.1'i yenilik

[368] Yenilik verileri açısından en güncel anket çalışması "Yenilik Araştırması 2006-2008 Yılı"dır.

faaliyetinde bulunmuştur. Yenilik faaliyetinde bulunan girişimlerin yaklaşık % 30'u teknolojik yenilik faaliyeti yürütürken, % 23'ü teknolojik olmayan yenilik faaliyetinde bulunmuştur.

Grafik 6: Girişimlerin Yenilik Faaliyetleri (%) (2006-2008)

Kaynak: TÜİK (a), Yenilik Araştırması (2006-2008)

2.1. Firma Büyüklüklerine Göre Türkiye'de Yenilik Eğilimleri

Türkiye'de 2006-2008 dönemi itibarıyla yenilik faaliyetleri ile firma büyüklüğü arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Bir başka ifade ile firma büyüklüğü arttıkça, yapılan yenilik faaliyetleri de artmaktadır. (Tablo 50)

2.2. Türkiye'de Firmaların Sektörler İtibarıyla Yenilik Eğilimleri

Yenilik yapan firmaların eğilimi sektörel farklılıklar göstermektedir. Türkiye'de yenilik faaliyetinin en çok gerçekleştiği sektörler bilgisayar ve ilgili faaliyetler sektörü ile imalat sanayi sektörüdür. (Tablo 51)

Tablo 50: Türkiye'de İşletme Büyüklüğüne Göre Firmaların Yenilik Faaliyetleri* (%)

Büyüklük Grubu (Çalışan Sayısına Göre)	2006-2008 Yılları
10-49	33,8
50-249	43,7
250 ve üzeri	54,4
Toplam	37,1

* Hem teknolojik olan hem de teknolojik olmayan yenilik faaliyetlerini içermektedir.
Kaynak: TÜİK (a)

Tablo 51: Türkiye'de Faaliyet Alanlarına Göre Firmaların Yenilik Faaliyetleri (%)

Ekonomik Faaliyet Kolları	Yenilik Faaliyeti Yürüten	Teknolojik Yenilik Faaliyeti Yürüten	Teknolojk Olmayan Yenilik Faaliyeti Yürüten (Organizasyon ve/veya pazarlama yeniliği yapan)
Genel	37,1	29,8	22,7
Sanayi	41,1	34,2	24,1
- Madencilik ve Taşocakçılığı	29,5	22,7	16,8
- İmalat Sanayi	41,.6	34,7	24,4
- Elektrik gaz ve su	27,3	17,8	16,6
Hizmet	31,0	23,3	20,6
- Toptan ticaret	33,0	24,5	23,1
- Ulaştırma Haberleşme depolama hizmetleri	24,8	18,3	14,8
- Mali aracı kuruluşların Faaliyetleri	35,2	23,1	26,7
- Bilgisayar ve ilgili faaliyetler	63,6	59,2	40,2
- Mimarlık, mühendislik ve ilgili teknik danışmanlık faaliyetleri	25,5	20.2	12,8
- Teknik test ve analiz Faaliyetleri	41,3	29,0	24,3

Kaynak: TÜİK (a)

2.3. Türkiye'de Yenilik Faaliyetlerinin Etkileri

Türkiye'de 2006-2008 döneminde yeniliğin girişimlerin faaliyetleri üzerindeki en önemli etkisi mal veya hizmet kalitesini artırması olmuştur. Bu ekonomik etkiyi, mal ve hizmet çeşidini artırma, üretim kapasitesini artırma ve pazar payını artırma etkileri izlemiştir. (Tablo 52)

Tablo 52: Türkiye'de Teknolojik Yenilik Faaliyeti Yürüten Girişimlerde Gerçekleştirilen Yenilik Faaliyetinin Etkileri (%) (2006-2008)

Etkiler	Ekonomik Faaliyet Kolları		
	Genel	Sanayi	Hizmet
Ürün ve/veya hizmet çeşidini arttırdı	43,1	43,9	41,2
Güncelliğini kaybetmiş ürün veya hizmetlerin yenilenmesini sağladı	27,6	25,8	31,6
Yeni Pazar yarattı	32,2	33,2	29,9
Pazar payını arttırdı	32,5	32,8	31,7
Mal veya hizmet kalitesini arttırdı	52,3	50,9	55,5
Mal veya hizmet üretimi esnek hale geldi	26,7	26,2	27,9
Mal veya hizmet üretim kapasitesini arttırdı	38,7	37,8	40,8
Sağlık ve güvenlik konusunda iyileşme sağladı	22,9	23,9	20,6
Birim başına işgücü maliyetini azalttı	23,4	26,1	17,4

Kaynak: TÜİK (a),

2.4 Diğer Eğilimler

2006-2008 döneminde teknolojik yenilik faaliyetinde bulunan girişimlere ait diğer bilgiler tablo 53'de yer almaktadır.

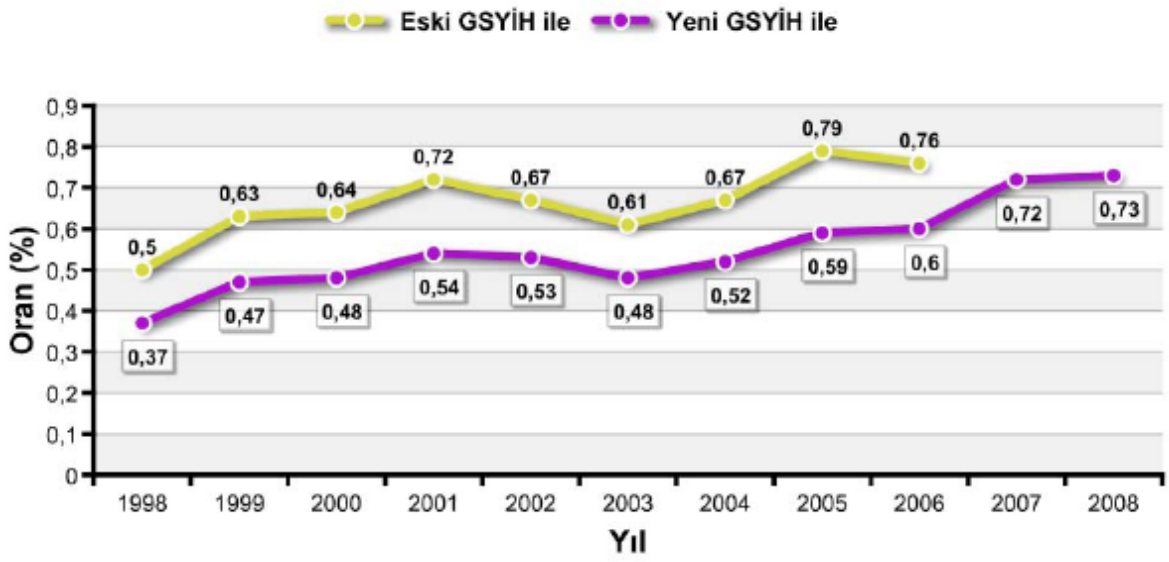
Tablo 53: Türkiye'de Teknolojik Yenilik Faaliyetinde Bulunan Girişimlerin Yenilik Faaliyetlerine İlişkin Bilgiler

Yenilik Faaliyeti Bilgileri	Eğilimler
Teknolojik Yenilik Faaliyeti Yürüten Firmaların Yenilik Harcamalarının Dağılımı	Makine, Teçhizat, yazılım temini harc. (% 76.8)
	Girişimin bünyesinde yürütülen AR-GE faaliyeti harc. (% 17.4)
	Dışarıdan temin edilen AR-GE hizmeti harc. (% 3.9)
	Dışsal bilgilerin (know-how) temini için yapılan h. (% 1.9)
Teknolojik yenilik faaliyeti yürüten firmaların finansal destek aldıkları kurumların payı	Merkezi kamu kurum ve kuruluşları ve TTGV (% 22.7)
	Yerel veya bölgesel kamu kuruluşları (belediye, valilik vb) (% 1.3)
	AB kurumları (% 2.2)
Girişimlerin teknolojik yenilik faaliyeti için işbirliği yaptığı kişi ve kuruluşların dağılımı	Yurtiçi (% 97.1)
	AB ve EFTA ülkeleri (% 26)
Yenilik faaliyetinde bulunan girişimlerin karşılaştıkları sorunlar*	Maliyetlerin yüksekliği (% 70)
	Nitelikli personelin yetersizliği (% 66)
	Finans kaynaklarının yetersizliği (65)

*: Karşılaşılan sorunlar, 2004-2006 dönemini ele alan yenilik araştırmasında yer almıştır.
Kaynak: TÜİK (2009 b)

Ancak teknolojik gelişme ve yenilik süreçleri çok karmaşık ve çok boyutlu bir sistem olup, sadece yenilik araştırmaları ile ölçülmesi mümkün değildir. Teknolojik yenilik anketleri teknolojik yeniliklerin sayı ve önemlerine ilişkin yeterli bilgi vermediği için araştırmacılar tarafından tamamlayıcı olarak başka veri kaynakları da kullanılmaktadır. Bu konuda en çok kullanılan veri kaynakları AR-GE faaliyetleri ile patent verileridir. AR-GE harcamaları teknolojik yenilik sürecinin en önemli girdilerinden birisini oluşturmaktadır. 1998'den günümüze ülkemizdeki Ar-GE harcamalarının GSYİH içindeki payının gelişimi incelendiğinde 2008 yılında TÜİK tarafından revize edilen GSYİH serisine göre, 1998 yılında % 0,37 olan AR-GE harcamalarının GSYİH'ya oranı zaman içinde artış göstererek 2008 yılında % 0,73'e yükselmiştir. (Grafik 7)

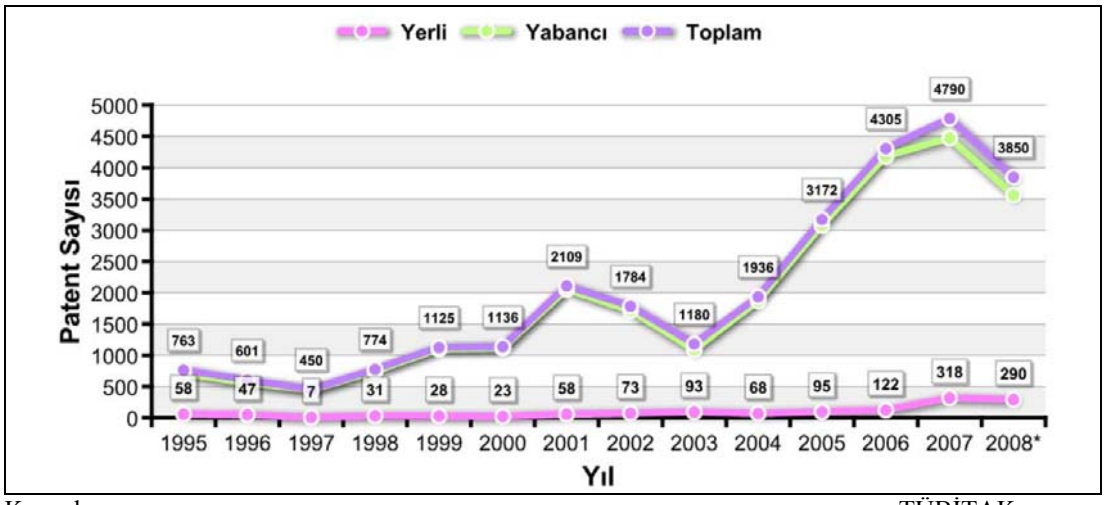
Grafik 7: Türkiye'de AR-GE Harcamalarının GSYİH'ya oranı

Kaynak: **TÜBİTAK,** http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/istatistikler/BTY01.pdf (14.01.2010)

Yenilik faaliyetlerinin değerlendirilmesinde çok kullanılan bir başka veri de patent verileridir. Patent verme süreçlerinin tüm ülkelerde benzer olması, firmaların önemli yenilikleri için patent almak istemeleri, patentler için teknolojik alanların tanımlanması, patent verilerinin firma ve ülke düzeyinde bulunması ve kamuya açık olması gibi özellikler nedeniyle patent verileri teknolojik yenilik çalışmalarında yaygın olarak kullanılmaktadır.[369] Türkiye'de patent istatistikleri TPE tarafından yayınlanmaktadır. Aşağıdaki grafikte 1995 yılından itibaren TPE tarafından verilen patent tescillerinin gelişimi izlenebilmektedir. Grafik 8'dan görüldüğü gibi bu konuda yerli firmalar çok geride kalmaktadırlar. 1995 yılında 58 yerli firma patent alırken, 2000'de bu sayı ancak 300'e yaklaşmıştır. Yabancı firmaların aldığı patent sayısı ise 2008 yılı itibarıyla 3.000'i geçmiştir.

Grafik 8: TPE Tarafından Verilen Patent Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı (1995-2008)
(Kasım 2008 tarihi itibarıyla)

Kaynak: TÜBİTAK, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/istatistikler/BTY80.pdf (14.01.2010)

[369] Erol Taymaz, "AR-GE e Yeniliği Ölçmek: Türkiye'de Ar-Ge ve Yenilik Verileri", **Bilgi Çağı,** http://www.bilgicagi.com/Yazilar/214-ar_ge_ve_yeniligi_olcmek_turkiyede_ar_ge_ve_yenilik_verileri.aspx (04.02.2010)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YENİLİK POLİTİKASI VE YENİLİK PERFORMANSI AÇISINDAN TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KARŞILAŞTIRILMASI

I. YENİLİK POLİTİKASI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMA

Yenilik AB'de, dünyanın en rakebetçi ve dinamik bilgi ekonomisi olma hedefine ulaşılmasında en temel araçlardan birisi olarak görülmektedir. Birlik düzeyinde yenilik politikası geliştirilmesine yönelik ilk girişim 1995 yılında getirilen Yeşil Kitap ile ortaya konulmuştur.

Türkiye'de de teknolojik yenilik konusunda ilk sistematik yaklaşımlar 1990 sonrasında görülmeye başlamıştır. Türkiye'de yenilik politikasının gelişim süreci uluslararası alandaki gelişim sürecine hemen hemen paralel bir gelişim göstermiştir. Kalkınmanın anahtarı olarak 1960'larda bilim, ardından teknoloji politikası görülürken, 1990'lı yılların başından itibaren, ürün ve süreç kalitesi, sınai mülkiyet rejimi, teknolojik gelişim seviyesi, AR-GE kuruluşları ile sanayi sektörü arasındaki bağların güçlendirilmesi gibi konularda önemli bir çaba içerisine girilmiştir. [370]

AB ile bütünleşme süreci ve GATT kurallarının Türkiye tarafından kabulü, Türkiye'de girişimcilerin rekabet şartlarını ağırlaştırmış ve bunun üzerine verimlilik artışı ve teknolojik yenilik gibi boyutları dikkate alan yeni politikaların geliştirilmesi ihtiyacı doğurmuştur.[371] Bu dönemde başta AB ülkeleri olmak üzere tüm dünya ekonomisinde yeniliğin öneminin fark edilmesi, yenilik politikalarının ülkelerin odak noktası olmasına neden

[370] TÜSİAD, **Ulusal İnovasyon Girişimi (UİG), 2008 Yılı Çalışmaları**, s, 20., http://www.tusiad.org.tr/FileArchive/UIGFaaliyetRaporu2008s.pdf, (02.01.2010)
[371] Ibid., s, 20.

olmuştur. 1990'lı yıllardan itibaren ulusal yenilik sistemi, Türkiye'nin de gündemine girmiş ve bu doğrultuda çeşitli politika önerileri geliştirilmiştir.

2000'li yıllardan sonra ise AB'de yenilik faaliyetlerinin düzeyini ve etkinliğini geliştirmeye yönelik daha kapsamlı ve entegre yenilik politikaları geliştirilmeye başlamıştır. Bu dönemde AB'nin rekabet alanında rakip ülkelerin gerisinde kalması, yenilik politikalarının Birlik politikalarının merkezine yerleşmesine neden olmuş ve bu konuda daha spesifik girişimler yapılmaya başlamıştır.

AB'nin 2005 yılında yenilinen Lizbon Stratejisinin esas unsurunu KOBİ'ler için geliştirilen Modern KOBİ politikası oluşturmaktadır. KOBİ'lerin karşılaştıkları temel sorunları gidermeye yönelik olan bu politikada ise yenilik faaliyetleri, KOBİ'lerin gelişmesi için finansman gereksiniminden sonra gelen ikinci temel girdi olarak vurgulanmış ve bu girişimlerin bu alandaki faaliyetlerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. AB'nin yenilik stratejisinin temel amaçlarından birisi başta KOBİ'ler olmak üzere girişimlerin yenilik faaliyetleri esnasında karşılaştıkları engelleri kaldırmaktır. Bu nedenle AB'nin yenilik alanında geliştirdiği destekleme mekarizmaları ve araçlarında KOBİ'lere yönelik araçlar önemli bir ağırlığa sahiptir.

2000'li yıllarda yenilik AB politikalarının merkezi haline gelirken, Türkiye'de ise 2000'li yılların başlangıcında yaşanan makroekonomik istikrarsızlıklar, yenilik alanında ilerleme sağlanmasını engelleyici bir faktör olmuştur. 2007 yılına kadar kadar, Türkiye'deki yenilik politikası önlemleri sınırlı sayıda ve özellikle araştırmaya yönelik olmuştur.

2007 yılından itibaren ise Türkiye'de yenilik faaliyetleri alanındaki gelişmeler canlanmaya, sadece araştırma faaliyetlerine değil yenilik politikalarına da ağırlık verilmeye başlanmıştır. [372] Bu yıldan itibaren yenilik, Türkiye'de çok daha yoğun bir şekilde tartışılmaya başlamış, sivil girişimlerin ve medyanın da etkin rolü ile bu konuda kamuoyu çok daha etkin bir şekilde bilinçlendirilmiştir.[373]

Bu çabalar sonucunda, Türkiye'de yenilik konusunda politika geliştirme çabaları başarılı sonuç vermiştir. Bu alanda AB'nin politikaları ile uyumlu araçlar ve düzenlemeler getirilmiş, ulusal yenilik sistemine yönelik kurumsal yapının güçlendirilmesine ve modernize edilmesine yönelik ciddi adımlar atılmış, temel politika metinleri kabul edilmiştir.

Türkiye'de yenilik alanında geliştirilen destekleme mekanizmaları, KOBİ'lerin ekenomide ağırlıklı bir yere sahip olması nedeniyle, bu girişimlere yönelik destek araçlarını da içermektedir. Üniversitelerle KOBİ'leri bir araya getiren teknoloji geliştirme merkezleri, TÜBİTAK KOSGEB ve TTGV tarafından geliştirilen KOBİ odaklı programlar bu araçlara örnek olarak verilebilir.

Ancak, bütün bu çabalara rağmen sistemdeki zayıflıklar giderilememiştir. Türkiye'nin bu alanda zayıf yönlerini ve karşı karşıya olduğu risklerin yanı sıra sahip olduğu önemli avantajları ve fırsatları da ortaya koyan Tablo 54'de, Türkiye'nin ulusal yenilik sisteminin genel bir değerlendirmesi yer almaktadır.

---

[372] World Bank, op. cit., s. 5.
[373] TÜSİAD (2008), op. cit., s, 20.

Tablo 54'de görüldüğü gibi Türkiye'nin yenilik alanında en güçlü olduğu yönler, bu alanda yasal ve kurumsal altyapısının gelişmiş olmasıdır. Ancak yeniliğe sadece bilim ve teknoloji stratejisi uygulama açısından bakılması, bu alanda taraflar arasındaki bilgi ve iletişim eksiklikleri ile sistematik izleme ve değerlendirme mekanizmasının yetersiz olması önemli zayıflıklar olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra, hem 2001 krizi örneğinde olduğu gibi ülke içi makroekonomik istikrarsızlıklar hem de komşu ülkelerdeki ekonomik ve siyasi belirsizlikler yenilik konusunda göz ardı edilmeyecek riskler oluşturmaktadır.

Tablo 54: Türkiye'nin Ulusal Yenilik Sistemi Analizi

Güçlü Olduğu Alanlar	**Zayıf Olduğu Alanlar**
- Yenilik konusunda politikaların ve önlemlerin mevcudiyeti - İyi gelişmiş kurumsal çerçevenin mevcudiyeti - Bilim ve teknoloji alanında politika belirleme ve uygulama konusunda siyasi fikir birliğinin güçlenmesi - Yenilik lehinde proaktif girişimlerin mevcudiyeti	- Yeniliğe mevcut bilim ve teknoloji stratejisi uygulama planıyla aynı gözle bakılması - Araştırma ve işdünyası arasındaki işbirliği eksikliğinden dolayı, yenilik konusundaki uygulamalı bilgi trasferinin yetersiz olması - Bölgesel yenilik oluşturma ve yönetmedeki yetersizlik - Yenilik yönetim sistemindeki taraflar arasındaki işbirliği ve iletişim eksikliği - Yenilik politikası önlemlerine yönelik sistematik ve daimi izleme ve değerlendirme sistemlerinin yetersizliği
Fırsatlar	**Riskler**
- Yeniliğin her alanda uygulandığı bir yenilik politikasına gidiş - Yenilik politikalarının başarılı uygulanması - Ekonomik programın ve yapısal reformların başarılı bir şekilde uygulanması - Türkiye'nin AB ile entegrasyonu ve AB programlarına katılımı - Ulusal düzeyde etkili eşgüdüm mekanizması ile yenilik politikasının yönetimi	- Yenilik konusunun göz ardı edilmesine devam edilmesi - Makroekonomik ve siyasi istikrarsızlık riskleri - Ekonomik programı ve yapısal reformları uygulamada, sürdürülebilir büyümeyi sağlamada başarısızlık - Türkiye'nin komşu ülkelerindeki uluslararası ekonomik ve siyasi belirsizler ve dengesizlikler

Kaynak: EC (h), European Trend Chart on Innovation, **Annual Innovation Policy Trends and Appraisal Report: Turkey**, 2004-2005, s. İii

Geçmişi uzun yıllara uzanan Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikalarının, yenilik politikalarıyla entegresyonu 1990'ların ortalarından

itibaren, sağlanmış olsa da, politikaların uygulanmasında yaşanan sıkıntılar, ülkenin yenilik performansının istenen düzeye ulaşmasını engellemiştir.[374] TÜSİAD'a göre, Türkiye'nin bilim ve teknoloji bağlamında temel eksiği, politika tasarımının olmaması değil, bu politikaların 1967 ve 1983 yıllarında olduğu gibi ya hiç uygulanamaması ya da 1993 yılı sonrasında olduğu gibi yeterli düzeyde uygulanamamasıdır.[375]

Türkiye'de yenilik alanında üretilen politikaların uygulanması önündeki engeller şu şekilde sıralanabilir;[376]

- Yenilik politika ve stratejilerinin ilgili tüm aktörler tarafından yeterince sahiplenilememesi,

- Firmaların bu konuda yeterli ve gerekli düzeyde bilgiye sahip olamamaları,

- Yenilik konusunda, politika belirleyici aktörler ile uygulayıcı kurumlar arasındaki ayrımın net olarak ortaya konamaması,

- Çok sayıda katılımcı olmasına bağlı olarak kurumlar arasındaki iletişim ve işbirliği kopukluğu ve görüş birliğinin sağlanamaması,

- Bu alanda finansal desteklerin yetersiz kalması (Kamunun destekleri son yıllarda önemli oranda artırılsa da, AB'de olduğu gibi yeni finansal destek mekanizmaları olan "iş melekleri" ve "risk sermaye şirketleri"nin yetersiz olması, [377]

---

[374] TÜSİAD, **Ulusal İnovasyon Girişimi (UİG) 2007 Yılı Çalışmaları,** http://www.tusiad.org.tr/FileArchive/UIG_2007FaaliyetRaporu.pdf, s. 60, (02.01.2010)

[375] Arıkan, op. cit., , s. 247.

[376] TÜSİAD (2007) op. cit., TÜSİAD (2008), op cit., World Bank, op cit., EC (h), op. cit., EC (l), op. cit.,

[377] Ülkemizde sadeci 3 risk sermayesi şirketi bulunmaktadır. Bu şirketler, Vakıf Girişim Yatırım Ortaklığı, İş Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı ve KOBİ Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı. Dünya Bankası'nın 2009 yılı yenilik değerlendirme raporunda bu durumun

- Siyasilerin bu konuda yeterli iradeyi gösterememeleri,

Sonuç olarak, Türkiye yenilik alanında getirilen düzenlemeler ve kurumsal yapı açısından AB ile büyük ölçüde benzer bir gelişim izlemiştir. Destekleme mekarizmaları açısından ise, getirilen düzenlemelere rağmen girişimlere sağlanan destekler, AB'nin oldukça gerisinde kalmıştır. Bunun en önemli nedenleri ise, uygulama alanında yaşanılan sıkıntılar ve finans piyasalarının yetersizliğidir. Bu sorunlar, Türkiye'de belirlenen politika ve stratejilerin uygulamaya konmasında aksamalara yol açmış, başarılı bir yenilik yönetişimi ortaya konulamamıştır.

II. YENİLİK PERFORMANSI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMA

A. Genel Olarak Yenilik Performansı Açısından Karşılaştırma

Avrupa ülkelerinin ve bu alanda lider bazı dünya ülkelerinin yenilik alanındaki performanslarını değerlendiren ve bu nedenle Avrupa İnovasyon Karnesi olarak adlandırılabilen EİS'de Türkiye'nin yenilik verileri de yer almaktadır.

Ülke sayısının zaman içinde değiştiği EİS'de, Türkiye verileri 2001 yılından itibaren yer almaya başlamıştır. 2001 yılından itibaren Türkiye'nin EIS göstergeleri açısından gelişimini gösteren Tablo 55 incelendiğinde bazı veriler itibarıyla Türkiye'nin önemli bir gelişme gösterdiği görülmektedir. EIS 2009'da, son beş yıl içerisinde Türkiye'nin yenilik performansı açısından en çok gelişme gösterdiği alanlar, özel sektör AR-GE harcamalarının payı (% 28.5), fen ve mühendislik mezunları sayısı (% 17.9), Avrupa Patent Ofisi

---

nedenleri, hem kurumların tasarruf oranlarının düşük olması hem de yasal düzenlemelerin bu tür risk sermayesi firmalarını özendirememesi olarak açıklanmaktadır. (World Bank, op. cit., ss. 15-16)

patentlerinin sayısı (% 15.0) ve yaşam boyu öğrenime katılım oranındaki artış (% 13.1) olarak sıralanmıştır.[378]

Ancak Türkiye'nin yenilikle ilgili olarak bir veri sorunu bulunmaktadır. Tablo 55'den de görüldüğü üzere, EİS'de yer alan üç alanda (risk sermayesinin GSYİH içindeki payı, IT harcamalarının GSYİH içindeki payı ile firmalarını yenileyen KOBİ'lerin oranı) Türkiye'nin verisi bulunmamaktadır. EIS'deki sadece10 gösterge, 2008 yılına ait verileri içermekte, diğerleri 2007, 2006 hatta bir gösterge 2004 yılına ait verileri içermektedir. Veri yetersizliği, Türkiye'nin bu alandaki potansiyelinin sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesini engellemektedir.

Türkiye'nin göstergelerinin EİS'de yer alması, yenilik performansı açısından ülkemizin AB ile daha sağlıklı karşılaştırılması imkanını da vermiştir. Tablo 56'ya göre, Türkiye'nin yenilik performansı alt göstergeler itibarıyla oldukça değişiklik göstermektedir. Türkiye'nin AB karşısında daha iyi performansa sahip olduğu alanlar, firmaların finansmana erişimi, pazarlama ya da organizasyon yeniliği yapan KOBİ'lerin payı ile firmanın toplam satışları içinde firma için yeni ürünlerin satışının payıdır. İşgücü maliyetini önemli ölçüde düşüren yenilikçi KOBİ'lerin payında ise Türkiye ile AB başa baş durumdadır. Diğer göstergeler açısından ise, Türkiye AB'nin performansının gerisinde kalınmaktadır. (Tablo 56) Ancak bu karşılaştırmayı yaparken, doğru karşılaştırma yapabilmek için Türkiye'de yeterli veriye sahip olunmadığı göz önünde tutulmalıdır.

[378] PRO INNO EUROPE (2009), op. cit., s. 52.

Tablo 55 : Türkiye'nin Avrupa Yenilik Karnesi (2001-2008)

GÖSTERGE KODU	TÜRKİYE'NİN EIS GÖSTERGELERİ	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
YENİLİK GİRDİLERİ									
İnsan Kaynakları									
1.1.1.	*20-29 yaş grubunda bin kişi başına düşen fen ve mühendislik mezunları*	10.2	11.2	11.7	11.9	12.6	18.8	22.1	--
1.1.2.	*25-34 yaş grubunda bin kişi başına düşen fen ve mühendislik doktora sahibi olanlar,*	0.10	0.13	0.14	0.13	0.14	--	--	--
1.1.3.	*25-64 yaş grubunda 100 kişi başına düşen lisansüstü eğitim görmüş nüfus,*	8.4	9.1	9.7	9.0	10.0	9.3	9.7	10.4
1.1.4.	*25-64 yaş grubunda yaşam boyu öğrenume katılım*	1.0	1.0	1.2	1.1	1.9	1.8	1.5	1.8
1.1.5.	*Gençliğin eğitime katılma seviyesi*	39.6	42.8	44.2	42.0	44.0	44.7	46.4	47.8
Finansman ve Destek									
1.2.1.	*Kamu AR-GE Harcamalarının GSYİH içindeki payı*	0.36	0.38	0.37	0.39	0.39	0.37	0.43	--
1.2.2.	*Risk sermayesinin GSYİH içindeki payı,*	--	--	--	--	--	--	--	--
1.2.3.	*Özel kredilerin GSYİH içindeki payı,*	0.15	0.15	0.15	0.17	0.22	0.26	0.29	0.33
1.2.4.	*Firmaların erişim yüzdesi*	--	--	--	--	--	--	80.0	88.0
FİRMA FAALİYETLERİ									
Firma yatırımları									
2.1.1.	*Özel sektör AR-GE Harcamalarının GSYİH içindeki payı,*	0.18	0.15	0.11	0.13	0.20	0.21	0.30	--
2.1.2.	*IT harcamalarının GSYİH içindeki payı*	--	--	--	--	--	--	--	--
2.1.3	*AR-GE dışındaki yenilik harcamalarının firma ciroları içindeki payı*	--	--	--	--	--	0.16	--	--
Bağlantılar v e Girişimcilik									
2.2.1.	*Kendi bünyesinde yenilik yapan KOBİ'lerin tüm KOBİ'ler içindeki payı*	--	--	--	--	--	28.2	--	--
2.2.2.	*Diğer firmalarla işbirliği yapan yenilikçi KOBİ'lerin oranı*	--	--	--	--	--	5.3	--	--
2.2.3.	*Toplam KOBİ'ler içinde firmalarını yenileyenlerin payı,*	--	--	--	--	--	--	--	--
2.2.4.	*Milyon kişi başına kamu-özel ortak yayınları*	--	0.5	0.8	1.0	1.0	1.0	1.2	
Üretilen İşler									
2.3.1.	*Milyon kişi başına düşen Avrupa Patent Ofisi (EPO) patentlerinin sayısı,*	0.7	0.9	1.2	1.8	2.3	2.7	-	--
2.3.2	*Milyon kişi başına Birlik markası sayısı,*	0.5	0.5	0.9	1.0	1.1	2.0	2.0	2.1
2.3.3.	*Milyon kişi başına Birlik tasarım sayısı,*	--	--	1.7	2.4	2.8	3.8	4.7	5.4

2.3.4.	*Teknoloji ödemeler dengesi akımlarının GSYİH içindeki payı*	--	0.05	0.05	0.09	--	--	--	--
ÇIKTILAR									
Yenilikçiler									
3.1.1.	*Süreç ya da ürün yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam KOBİ'ler içindeki pay*	--	--	--	--	--	29.5	--	
3.1.2.	*Pazarlama ya da organizasyon yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam KOBİ'ler içindeki payı,*	--	--	--	--	--	50.3	--	
3.1.3.	*Kaynak etkinliği yeniliği yapanlar*								
3.1.3a	*İşgücü maliyetini önemli ölçüde düşüren yenilikçi KOBİ'lerin toplam içindeki payı,*	--	--	--	--	--	18.0		
3.1.3b	*Malzeme ve enerji kullanımını önemli ölçüde düşüren KOBİ'lerin toplam içindeki payı,*	--	--	--	--	--	10.2		
Ekonomik Etkiler									
3.2.1.	*orta/ileri teknoloji imalatında istihdam edilenlerin toplam işgücüne oranı,*	--	--	--	--	--	3.63	*3.60*	3.86
3.2.2.	*bilgi-yoğun hizmetlerde istihdam edilenlerin toplam işgücüne oranı,*	--	--	--	--	--	5.30	*5.53*	5.93
3.2.3.	*Ortanın üstü)/ileri teknoloji ürünleri ihracatının toplam ihracat içindeki payı*	--	33.6	35.1	38.5	38.0	--	*40.6*	39.1
3.2.4.	*Bilgi-yoğun hizmet ihracatının toplam ihracat içindeki payı,*	--	2.8	8.5	8.5	14.5	14.2	*16.7*	--
3.2.5.	*Pazar için yeni ürünlerin satışının firmaların toplam ciroları içindeki payı*	--	--	--	--	--	4.7	--	--
3.2.6.	*Firma için yeni ürünlerin satışının firmanın toplam cirosu içindeki payı,*	--	--	--	--	--	11.2	--	--

Kaynak: Pro Inno Europe, **EIS 2009: European Innovation Scoreboard 2009 Database,** http://www.proinno-europe.eu/sites/default/files/repository_files/10/03/EIS2009_database.xls (05.05.2010

Tablo 56: Türkiye'nin 2009 Yılı Avrupa Yenilik Karnesi'nin AB-27 İle Karşılaştırılması

KOD	GÖSTERGE	AB27	TÜRKİYE
	YENİLİK GİRDİLERİ		
İnsan Kaynakları			
1.1.1.	*20-29 yaş grubunda bin kişi başına düşen fen ve mühendislik mezunları*	40.5	22.1
1.1.2.	*25-34 yaş grubunda bin kişi başına düşen fen ve mühendislik doktora sahibi olanlar,*	1.03	0.14
1.1.3.	*25-64 yaş grubunda 100 kişi başına düşen lisansüstü eğitim görmüş nüfus,*	24.3	10.4
1.1.4.	*25-64 yaş grubunda yaşam boyu öğrenume katılım (100 kişi başına düşen)*	9.6	1.8
1.1.5.	*Gençliğin eğitime katılma seviyesi*	78.5	47.8
Finansman ve Destek			
1.2.1.	*Kamu AR-GE Harcamalarının GSYİH içindeki payı*	0.67	0.43
1.2.2.	*Risk sermayesinin GSYİH içindeki payı,*	0.118	Veri Yok
1.2.3.	*Özel kredilerin GSYİH içindeki payı,*	1.27	0.33
1.2.4.	*Firmaların erişim yüzdesi*	81.0	88.0
	FİRMA FAALİYETLERİ		
Firma Yatırımları			
2.1.1.	*Özel sektör AR-GE Harcamalarının GSYİH içindeki payı,*	1.21	0.30
2.1.2.	*IT harcamalarının GSYİH içindeki payı*	2.7	Veri yok
2.1.3	*AR-GE dışındaki yenilik harcamalarının firma ciroları içindeki payı*	1.03	0.16
Bağlantılar ve Girişimcilik			
2.2.1.	*Kendi bünyesinde yenilik yapan KOBİ'lerin tüm KOBİ'ler içindeki payı*	30.0	28.2
2.2.2.	*Diğer firmalarla işbirliği yapan yenilikçi KOBİ'lerin oranı*	9.5	5.3
2.2.3.	*Toplam KOBİ'ler içinde firmalarının yenileyenlerin payı,*	4.9	Veri yok
2.2.4.	*Milyon kişi başına kamu-özel ortak yayınları*	36.1	1.2
Üretilen İşler			
2.3.1.	*Milyon kişi başına düşen Avrupa Patent Ofisi (EPO) patentlerinin sayısı,*	114.9	2.7
2.3.2	*Milyon kişi başına Birlik markası sayısı,*	122.4	2.1
2.3.3.	*Milyon kişi başına Birlik tasarım sayısı,*	120.3	5.4
2.3.4.	*Teknoloji ödemeler dengesi akımlarının GSYİH içindeki payı*	1.00	0.09
	ÇIKTILAR		
Yenilikçiler			
3.1.1.	*Süreç ya da ürün yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam KOBİ'ler içindeki payı,*	33.7	29.5
3.1.2.	*Pazarlama ya da organizasyon yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam KOBİ'ler içindeki payı,*	40.0	50.3
3.1.3.	*Kaynak etkinliği yeniliği yapanlar*	-	--
3.1.3a	*İşgücü maliyetini önemli ölçüde düşüren yenilikçi KOBİ'lerin toplam içindeki payı,*	18.0	18.0
3.1.3b	*Malzeme ve enerji kullanımını önemli ölçüde düşüren KOBİ'lerin toplam içindeki payı,*	9.6	10.2
Ekonomik Etkiler			
3.2.1.	*orta/ileri teknoloji imalatında istihdam edilenlerin toplam işgücüne oranı,*	6.59	3.86
3.2.2.	*bilgi-yoğun hizmetlerde istihdam edilenlerin toplam işgücüne oranı,*	14.92	5.93
3.2.3.	*Ortanın üstü)/ileri teknoloji ürünleri ihracatının toplam ihracat içindeki payı*	47.4	39.1
3.2.4.	*Bilgi-yoğun hizmet ihracatının toplam ihracat içindeki payı,*	48.8	16.7
3.2.5.	*Pazar için yeni ürünlerin satışının firmaların toplam ciroları içindeki payı*	8.60	4.65
3.2.6.	*Firma için yeni ürünlerin satışının firmanın toplam cirosu içindeki payı,*	6.28	11.17

Kaynak: Pro Inno Europe, EİS 2009,

EIS'de ülkeler, bu çok sayıda göstergenin dışında "Özet İnovasyon Endeksi (Summary Innovation Index-SII)" adı verilen, genel bir değerlendirme imkanı veren bir üst gösterge ile de değerlendirilmektedir. Tablo 57'de Türkiye'nin ve AB'nin 2004-2009 yılları itibarıyla SII değerleri yer almaktadır.

Tablo 57: Özet Yenilik Göstergesi (SII) ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Karşılaştırılması (2004-2009)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Türkiye	0.192	0.196	0.202	0.206	0.218	0.227
AB-27	0.429	0.431	0.447	0.466	0.476	0.478

Kaynak: EİS 2008, EK D ve EIS 2009, EK E

Yenilikte lider olan ülkelerin 0,700 değerine yaklaştığı, AB ortalamasının ise 0.478 olduğu SII sıralamasında, Türkiye en alt grupta yer almaktadır. (Tablo 57) 2004-2009 döneminde Türkiye'nin özet yenilik endeksi değeri 0,192 ile 0,227 arasında değişmiş, çok fazla bir gelişim göstermemiştir. Türkiye'nin yer aldığı gruptaki diğer ülkeler; Bulgaristan, Hırvatistan, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Romanya ve Slovakya'dır. Türkiye bu sıralamada, ülke olarak sadece Bulgaristan'ın önüne geçebilmiştir. 2008 yılında Bulgaristan'ın da gerisinde kalan Türkiye 2009 yılında da, Sırbistan ile birlikte aynı değere sahip olarak son sırada yer almıştır.

Tablo 58'de çeşitli bilim, teknoloji ve yenilik göstergeleri açısından Türkiye'nin AB ile karşılaştırmalı bir tablosu yer almaktadır. Tablo 58'de görüldüğü üzere, yenilik ve AR-GE harcamalarının artırılması yönündeki farklı kesimlerin yoğun çabalarıyla Türkiye'nin AR-GE harcamalarının GSYİH'ya oranı, 2002 yılında % 0,53 düzeyinde iken, 2008'de % 0.73 düzeyine çıkmıştır. Bu gösterge açısından

AB-27 ortalaması, % 1,77 iken, AB-15 ortalaması % 1.90 seviyesindedir. Görüldüğü gibi Türkiye, AR-GE harcamaları/GSYİH rasyosu açısından AB-27 ortalamasının çok gerisindedir. 2010 yılında ise bu oranın % 2 seviyesine çıkarılması hedeflenmiştir.[379]

Tablo 58: Türkiye'nin Bilim, Teknoloji ve Yenilik Göstergeleri (AB-15 ve AB-27 Ülkeleri ile Karşılaştırma)

Gösterge	Türkiye							AB (2007)	
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	AB-27	AB-15
AR-GE/GSYİH (%)	0,53	0,48	0,52	0,59	0,60	0,72	0,73	1,77	1,90
Kişi Başına AR-GE (Satınalma gücü paritesine göre $)	46	43	53	67	77	97	98	530,1	635,4
Toplam Araştırmacı (Tam zaman eşdeğer)	23.995	32.659	33.876	39.139	42.663	49.668	52.811	1.360.332	1.166.129
Toplam Personel (Tam zaman eşdeğer)	28.964	38.308	39.960	49.252	54.444	63.377	67.244	2.317.698	2.021.092
Bin çalışan başına düşen araştırmacı sayısı	1,1	1,5	1,7	2,0	2,1	2,4	2,5	6,0	6,5
Bin çalışan başına düşen AR-GE personeli sayısı	1,4	1,8	2,0	2,5	2,7	3,1	3,2	10,3	11.3
Özel sektör AR-GE harcamaları/GSYİH (%)	28,7	23,2	24,2	33,8	35,6	41,3	44,2	63,4	64,3
Kamu sektörü AR-GE harcamaları /GSYİH (%)	7,0	10,4	8	11,6	11,2	10,6	12	13,7	12,9
Üniversitelerin AR-GE harcamaları/ GSYİH (%)	64,3	66,3	67,9	54,6	53,2	48,2	43,8	21,8	21,6
Üçlü patent sayısı	7	8	12	17	19	24	-	14.831	14.703

AB27: AB'nin 2004 yılından itibaren üye sayısı
AB15: 2004 yılı öncesindeki AB üyeleri
Kaynak: TÜBİTAK (b), op. cit., s. 30.

Araştırmacı sayısı dikkate alındığında, Türkiye'de 2002-2008 döneminde 2002 yılına göre, önemli oranda artış görülse de, AB ile karşılaştırıldığında arada yine büyük fark söz konusudur. Türkiye'de kamu sektörünün AR-GE harcamalarındaki payı, AB ile yakın bir seviyede iken (Türkiye % 12, AB-27

[379] TÜBİTAK (b), op. cit., s. 30.

ortalaması % 13,7), özel sektörün AR-GE harcamalarının payı AB'nin oldukça gerisinde kalmıştır. (Türkiye % 44,2, AB-27 ortalaması % 63,4) Türkiye'de AR-GE harcamalarının önemli bir kısmı üniversiteler tarafından gerçekleştirilmekte olup, AB ortalamasının yaklaşık iki katı bir düzeyindedir. (% 43.8) Üçlü patentler açısından bakıldığında ise Türkiye, AB'nin gerisindedir. 2007 yılı itibarıyla 24 olan Türkiye'deki üçlü patent sayısı, AB-27 ortalaması (14.831) ve AB-15ortalamasının (14.703) çok gerisindedir. AB ortalaması Türkiye'den 600 kat fazla patent üretildiğini göstermektedir. (Tablo 56)

Türkiye'de AR-GE harcamaları artan bir eğilim gösterse de, verimlilik açısından ve yeniliğe yönelmede bir sorun olduğu gerçektir. Dünya Bankası tarafından 2009 yılına ilişkin yapılan değerlendirmede bu husus vurgulanarak, Türkiye'nin bu açıdan Doğu Avrupa ülkelerinin bile gerisinde kaldığı ifade edilmiştir.[380]

Türkiye'nin yenilik performansı, sadece AB ülkelerinin değil, kalkınma yolunda hızla ilerleyen Doğu Asya ülkelerinin de gerisindedir. Dünya Ekonomik Forumu (WEO) tarafından yayınlanan, 2009-2010 yıllarına ait Global Rekabet Raporu'unda[381] bu durum izlenebilmektedir. Global Rekabet Raporunda ülkelerin rekabet gücünü belirleyen göstergeler arasında yenilik performansları da yer almaktadır. Rapordaki yenilik göstergeleri 1 ile 7 arasında değişen değerler verilen yedi gösterge ile ölçülmektedir. Bu yayında yer alan yenilik göstergeleri ve Türkiye'nin göstergeler açısından aldığı puanlar ve sıralamadaki yeri Tablo 59'da yer almaktadır.

---

[380] World Bank, op. cit., s. 7.
[381] WEO, **The Global Competitiveness Report 2009-2010,** http://www.weforum.org/pdf/GCR09/GCR20092010fullreport.pdf, (12.01.2010)

Tablo 59'da yer alan ilk 6 göstergede 133 ülkenin, son göstergede ise, 90 ülkenin yenilik alanında rekabet gücü sıralandığında, Türkiye yenilik alanında sadece 1 ve 6 numaralı göstergelerde (yenilik kapasitesi ile bilim adamları ve mühendis mevcudu) rekabet avantajına sahip görünmekte, diğer kriterlerde ise dünya ortalamasının altında kalmaktadır. Özellikle en son gösterge olan "faydalı model" sayısında, Türkiye'nin performansı oldukça düşük düzeydedir. Oysa faydalı model sayısı, hem zaman hem de maliyet avantajı sağladığı için özellikle KOBİ'lerin yenilik faaliyetlerinin gelişmesine katkı yapacak önemli bir unsurdur.

Tablo 59: Türkiye'nin Yenilik Alanında Rekabet Gücü

No	Yenilik Göstergesi	Dünya Ortalaması	Türkiye'nin Skoru	Türkiye'nin Sıralaması
1	**Yenilik kapasitesi**	3.3	3.3	46
2	**Bilimsel araştırma kurumlarının niteliği**	3.9	3.6	71
3	**Şirketlerin Ar-Ge harcamaları**	3.3	2.9	76
4	**Ar-ge alanında sanayi-üniversite işbirliği**	3.6	3.4	67
5	**İleri teknoloji ürünlerine Yönelik kamu ihaleleri**	3.6	3.3	89
6	**Bilim adamları ve mühendislerin mevcudiyeti**	4.1	4.4	51
7	**Faydalı model sayısı[382] (Milyon kişi başına)**		0.2	74

Kaynak: WEO, The Global Competitiveness Report 2009-2010, ss. 465-472.

[382] Faydalı Model: Türkiye'de ve dünyada yeni olan ve sanayiye uygulanabilen buluşların sahiplerine belirli bir süre (10 yıl), bu buluş konusu ürünü üretme ve pazarlama hakkının tanınmasıdır. Faydalı model belgesi verilmesi işlemleri, patent verilmesine oranla, hem zaman hem de masraf açısından daha elverişlidir. Faydalı model koruması elde etme işlemlerinin basit ve ucuz olmasının, özellikle küçük ve orta ölçekli sanayicilerimizin ve araştırma kuruluşlarımızın buluş yapmalarını ve bunları sanayiye uygulamalarını özendireceği düşünülmüştür. Diğer taraftan, özellikle günümüzde, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin gerçekleştirdiği yeniliklerin, rakiplerce hemen hemen aynısının yapılarak taklit edilmesi tehlikesi mevcuttur. Küçük ve orta büyüklükteki bu işletmelerin, mütevazı de olsa, bu buluşlarını faydalı model belgesi vererek korumak, onların ekonomik varlıklarının idamesine hizmet edecektir. Başka bir deyişle, faydalı model koruması, tecavüz fiillerine karşı, patent korumasına oranla daha çabuk ve seri bir işlev görecek şekilde düzenlenmiştir. (http://www.avrupapatent.com/patent_tescili.html)

Bu sıralamada Türkiye'nin önünde yer alan ülkelerden AB üyesi dışında olanların bazıları ise, Japonya, ABD, İsrail, Çin Tayvan, Norveç, Güney Kore, Singapur, Kanada, Çin, İzlanda, Yeni Zelanda, Malezya, Avustralya, Brezilya, Azerbaycan, Malezya, Endonezya, Katar ve Tunus'tur. Görüldüğü gibi Türkiye bu alanda pek çok ülkenin gerisinde kalmaktadır.

B. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Bağlamında Yenilik Performansının Karşılaştırılması

AB düzeyinde yapılan ve Türkiye'nin de yer aldığı anketler, KOBİ'lerin yenilik alanındaki performansının AB ile karşılaştırılması imkanını vermektedir. Yapılan anket çalışmaları Türkiye'deki KOBİ'lerin yenilik alanında AB ortalamasının üzerinde bir performansa sahip olduğunu 2006-2007 yılları itibarıyla verileri içeren en son "KOBİ Gözlem Anketi"ne göre, AB düzeyinde KOBİ'lerin % 36'si yenilik faaliyetlerinden gelir elde edemezken, Türkiye'de bu oran, % 29'dur.[383]

Bu ankette KOBİ'lerin yenilik gelirlerinin toplam ciroları içindeki payı da yer almaktadır. Buna göre 27 üyeli AB'de KOBİ'lerin cirosunun % 12'si yenilik gelirlerinden oluşmakta iken, Türkiye'deki KOBİ'lerin yenilik gelirlerinin toplam cirolarına oranı % 18 olup AB ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Türkiye bu açıdan Slovenya, Romanya ve Estonya'dan sonra 4. sırada yer almıştır. KOBİ Gözlem Anketi'ne göre yeni katılan ülkelerde yenilik gelirlerinin payının büyük olması büyük ölçüde bu ülkelerin yeni ya da yenileştirilmiş ürünlerin satışına dayandırılmaktadır.[384]

Yine bu anket sonuçlarında ülkelerin yenilik yapmasını engelleyen nedenler de sıralanmıştır. AB düzeyinde yenilik önündeki engeller önem sırasına göre,

[383] European Commission (c), op. cit., s. 75.
[384] European Commission, op. cit., s. 76.

finansmana erişim, insan kaynaklarının maliyetli olması, nitelikli insan gücünün yetersizliği, yeniliğe yönelik piyasa talebinin az olması ve faiz oranlarının yüksekliği olarak sıralanmıştır. Yeni teknolojilerin kullanımındaki ve fikri mülkiyet haklarının korunmasındaki yetersizlikler açısından engeller ise, Birlik düzeyinde daha önemsiz engeller grubunda yer almaktadır. Türkiye'deki KOBİ'lerin ise yenilik alanında karşılaştıkları engellerin başında finansman yetersizliği gelmektedir. Bu engeli, AB genelinde daha önemsiz bir engel olarak görülen, yeni teknoloji kullanımındaki yetersizlik izlemektedir. [385]

KOBİ'lerin yenilik performansları bakımından bir başka önemli kaynak OECD'nin istatistikleri ve raporlarıdır. OECD'nin her yıl düzenli bir şekilde yayınladığı "Bilim, Teknoloji ve Yenilik Karnesi"[386] çalışmasında ülkelerin çeşitli bilim, teknoloji ve yenilik göstergeleri karşılaştırılmaktadır. Firmaların büyüklüklerine göre ne kadar yenilikçi olduklarının da incelendiği bu çalışmada, genel olarak büyük firmaların KOBİ'lere göre çok daha fazla yenilikçi olduğu vurgulanmıştır. Ancak ülkeler itibarıyla bakıldığında KOBİ'lerin bu alandaki performansları değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin Avusturya, Belçika, Fransa, Yunanistan ve Lüksemburg'da, büyük firmaların % 50'sinden fazlası, ürün yeniliğinde bulunurlarken, Macaristan, Norveç, Polonya, Slovak Cumhuriyeti, Türkiye ve İngiltere'de ise bu oran % 25'den daha az olmuştur.

Tablo 60'da ülkeler açısından firmaların büyüklüklerine göre yeniliklerinin karşılaştırılması yer almaktadır. Tabloya 60'a göre AB'de yenilik faaliyetinde bulunan KOBİ'lerin payı % 11.9 iken, büyük firmaların payı % 33.3'dür.

[385] Ibid., s. 77-78.
[386] OECD, **Science, Technology and Industry Scoreboard 2009,** http://www.oecd.org/document/10/0,3343,en_2649_34451_39493962_1_1_1_1,00.html#online, (Erişim Tarihi: 15.01.2010)

Türkiye'de ise bu oranlar sırasıyla % 18.5 ve % 23 olup, KOBİ'lere kıyasla büyük firmaların yenilik açısından daha alt sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Tablo 60: Ülkeler İtibarıyla Firmaların Ürün Yenilikleri (Büyüklüklerine Göre) (2004-2006)

Ülkeler	KOBİ'ler (%)	Büyük Firmalar (%)
İngiltere	11,7	20,9
Macaristan	5,5	21,2
Türkiye	18,5	23,0
Polonya	6,7	24,0
Norveç	13,8	24,0
Slovak Cumhuriyeti	8,3	24,6
Yeni Zelanda	16,4	28,0
Estonya	15,4	31,5
AB-27	**11,9**	**33,3**
İtalya	9,8	34,7
Çek Cumhuriyeti	12,5	36,1
Portekiz	11,7	38,0
İrlanda	18,5	38,6
Hollanda	16,3	39,0
Danimarka	14,8	41,1
Almanya	17,6	41,6
İsveç	22,0	43,3
Slovenya	16,4	45,7
Finlandiya	21,6	48,2
Fransa	24,9	50,7
Yunanistan	19,4	52,1
Belçika	20,3	53,2
Avusturya	21,6	53,8
Lüksemburg	26,6	62,8

Kaynak: OECD, **Science, Technology and Industry Scoreboard 2009,** http://www.oecdilibrary.org/oecd/sites/sti_scoreboard-2009-en/03/07/index.html?contentType=/ns/StatisticalPublication,/ns/Chapter&itemId=/content/serial/20725345

Firma düzeyinde, yenilik performansının önemli bir göstergesi de ürün yeniliklerinin toplam ciro içindeki payıdır. Bu açıdan ülkeler arasında KOBİ'lerle büyük firmalar arasındaki farklılıklar çok önemli değildir. Ancak, Almanya'da büyük firmaların, Norveç ve Portekiz'de ise KOBİ'lerin bu açıdan önemli bir paya sahip oldukları görülmektedir.

Türkiye'de ise yenilik gelirlerinin firma cirosu içindeki payı bakımından KOBİ'ler ile büyük firmalar arasında önemli bir fark bulunmamaktadır. Hem KOBİ'ler hem de büyük firmalar için % 9 civarında olan bu gösterge bakımından Türkiye, Lüksemburg, İtalya, Estonya ve Norveç'in üzerinde yer almaktadır. Ülkeler arasında bu konuda en yüksek ciro payı, KOBİ'lerde % 20, büyük firmalarda % 35 ile Yunanistan'da görülmüktedir. Yunanistan'ı Çek Cumhuriyeti ve Macaristan izlemektedir. (Tablo 61)

Tablo 61: Ülkeler İtibarıyla Firmaların Cirolarında Ürün Yeniliklerinin Payı (Firma Büyüklüğüne Göre) (2004-2006)

Ülkeler	KOBİ'ler	Büyük Firmalar
Norveç	8,3	4,7
Estonya	4,0	5,6
İtalya	3,2	6,0
Lüksemburg	7,6	7,9
Türkiye	9,5	9,3
İrlanda	4,7	9,5
Belçika	10,8	9,8
Avusturya	10,8	10,2
Polonya	12,8	10,7
Fransa	4,9	11,1
Almanya	2,6	11,4
Hollanda	7,8	11,5
Slovenya	9,7	11,6
Danimarka	11,0	11,6
Portekiz	17,5	12,2
İspanya	12,6	15,5
Slovak C.	13,6	16,1
Finlandiya	7,9	17,2
Macaristan	8,5	19,8
Çek C.	13,2	24,0
Yunanistan	20,4	35,4

Kaynak: OECD (2009)

OECD'nin her iki göstergesinden de izlenebildiği gibi KOBİ'lerin yenilik performansları açısından AB ülkeleri arasında oldukça önemli farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, genel olarak AB Yenilik Karnesinde ön sıralarda yer alamayan Yunanistan'da KOBİ'lerin performansı diğer ülkelerin oldukça üzerinde

yer almıştır. Ya da yenilik alanında lider ülkeler grubunda yer alan İngiltere'de KOBİ'lerin yenilik performansları en alt sırada yer almıştır. Türkiye ise AB yenilik karnesinde en son sıralarda yer almasına rağmen, KOBİ'lerin yenilik performansında AB ortalamasının üzerinde bir yere sahiptir. Türkiye'de büyük firmalar yenilik açısından AB ortalamalarının oldukça gerisinde kalmaktadırlar. Bu durum Türkiye'nin yenilik perfonmansının geliştirilmesinde KOBİ'lerin çok önemli bir potansiyele sahip olduğu göstermektedir.

SONUÇ

KOBİ'ler işletme sayısı ve çalışan sayısı bakımından hem AB ekonomisinde hem de Türkiye ekonomisinde çok önemli bir yere saniptirler. Toplam işletme sayısının neredeyse tamamını oluşturan bu işletmeler, istihdamın da önemli bir kısmını sağlamakta ve bu niteliklerinden dolayı ekonominin gerçek devleri olarak nitelendirilmektedirler. Toplam işletme ve çalışan sayısı açısından AB ve Türkiye ekonomilerinde oldukça benzer paylara sahip olan bu girişimlerin, ekonomik refaha katkıları da iki ekonomi açısından benzerlik taşımakta ve beklenilenin altında kalmaktadır. Esnek üretim yapıları ve kuruluş maliyetlerinin düşüklüğü nedeniyle sayısal olarak önemli bir yere sahip olan KOBİ'lerin, büyük firmalara kıyasla insan kaynaklarının ve finansman kaynaklarının yetersiz olması, AR-GE faaliyetlerinin yetersiz olmasına neden olmaktadır. Bunun neticesinde işgücü verimlilikleri ve buna bağlı olarak ekonomik katkıları düşük kalmaktadır. Ekonomideki ağırlıkları nispetinde daha etkin bir şekilde faaliyet gösterebilmeleri ve böylece hem ulusal hem de uluslararası alanda rakipleri ile baş edebilmeleri için KOBİ'ler, hem AB'de hem de Türkiye'de önemli ölçüde desteklenmektedirler.

1992 tarihli Maastricht Antlaşması ile yasal bir zemine kavuşan AB'nin KOBİ politikasının amacı, ortak bir yasal çerçevenin oluşturulması ve böylece bu girişimlerin Birlik düzeyinde eşit şartlarla çalışmalarının sağlanmasıdır. AB'nin KOBİ'lere yönelik politikası ve bu politika çerçevesinde yaptığı mali destekleri, ekonominin ve bu girişimlerin gereksinimlerine yönelik olarak zaman içinde aşama aşama gelişmiş ve şekillenmiştir. Türkiye'nin KOBİ politikasının amacı da bu girişimleri daha etkin bir yapıya kavuşturmak ve böylece ekonomi içindeki katkılarını artırmak olup zaman içinde önemli değişikliklere uğramıştır. Türkiye'nin

KOBİ politikası Planlı dönemin başlangıcından itibaren büyük ölçüde kalkınma planları çerçevesinde belirlenirken, AB'ye katılım süreci ile Birlik politikaları esas alınarak şekillenmeye başlamıştır. AB'ye üyelik süreci bu girişimlere yönelik desteklerin sayısında ve tutarında önemli bir artış sağlamıştır.

Son birkaç yüzyılda hızlı bir değişim ve dönüşüm süreci yaşayan dünya ekonomisinde 1990'lı yıllardan itibaren yenilik ekonomisi dönemi hüküm sürmeye başlamıştır. Geleneksel ekonomilerde karşılaştırmalı üstünlüğün kaynağını oluşturan ölçek ekonomileri ve düşük maliyet unsurları, yenilik ekonomisinde yerini yenilik performansı ve kalite unsurlarına bırakmıştır. Daha esnek üretim modellerine ve değişken talep türlerine sahip olan yenilik ekonomisinde, ülkelerin ve girişimlerin başarısı, büyük ölçüde bilişim ve iletişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmalarına ve böylece ürünlerini ve hizmetlerini değişen talep koşullarına göre sürekli olarak değiştirmelerine, bir başka deyişle "yenilik" yapmalarına bağlıdır. Yeniliğin, uluslararası rekabetin ve ekonomik kalkınmanın anahtar unsurlarından biri olarak ortaya çıkması, AB ekonomi politikalarının yenilik merkezli belirlenmesine neden olmuştur. Nitekim Lizbon Stratejisi ile yenilik, AB politikalarının merkezine yerleşmiş ve bu konuda daha kapsamlı politikalar geliştirilmeye başlanmıştır. AB'nin yenilik stratejisi, ekonomide çok önemli bir yere sahip olan KOBİ'lerin karşılaştıkları piyasa engellerini ortadan kaldırarak performanslarını ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bu amaçla, sözkonusu girişimlerin gereksinimlerine yönelik çok çeşitli destek mekanizmaları geliştirilmiştir. Ancak geliştirilen bu mekanizmalara rağmen AB, yenilik alanında rakip ülkeler olan İsviçre, ABD ve Japonya'nın düzeyine ulaşamamıştır. AB'nin yenilik alanında rakip ülkelerin gerisinde kalmasının en önemli sebeplerinden birisi olarak KOBİ'lerin yenilik alanında

kapasitelerini yeterince ortaya koyamamaları gösterilmektedir. Yapılan anket çalışmaları, KOBİ'lerin yenilik performansları ve eğilimleri açısından açısından ülkeden ülkeye önemli ölçüde farklılıklar olsa da, Birlik düzeyinde her 10 KOBİ'den dördünün yenilik faaliyetlerinden bir gelir elde etmediğini ortaya koymuştur.

Dünyadaki ve AB'deki gelişmelere paralel olarak 1990'lı yıllardan itibaren Türkiye'de de yenilik konusunda sistematik yaklaşımlar geliştirilmeye başlanmıştır. Bilim ve teknoloji politikalarının geçmişinin planlı dönemin başladığı 1960'lı yıllara kadar gitmesi, Türkiye'nin yenilik alanında etkin bir kurumsal yapı ve yasal çerçeve oluşturmasına imkan sağlamıştır. Ancak geliştirilen politikalara ve getirilen destek mekanizmalarına rağmen uygulama alanında yaşanlan sorunlar Türkiye'nin yenilik performansının artırılmasında çok etkili olamamıştır. Yenilik politikasından sorumlu kurum ve kuruluşlar arasında etkin bir iletişim ve işbirliğinin sağlanamaması ve buna bağlı olarak politikaların etkin bir şekilde uygulanamaması, çeşitli bilim, teknoloji ve yenilik göstergeleri açısından Türkiye'nin AB ortalamalarının gerisinde kalmasına neden olmuştur. .

Türkiye, genel olarak yenilik performansı açısından AB ülkelerinin gerisinde yer alsa da KOBİ'lerin yenilik performansı açısından, AB ortalamalarının üzerinde yer almaktadır. En son yayınlanan KOBİ gözlem anketlerinde yenilik faaliyetinde bulunmayan KOBİ'lerin oranının AB'de % 36, Türkiye'de ise % 29 düzeyinde olduğu açıklanmıştır. KOBİ'lerin AB'de yenilik alanında başarılı olamamalarının temel nedenleri, finansman sorunu, insan kaynaklarının pahalı ve yetersiz olması ve yenilik alanında piyasa talebinin yetersiz olması olarak belirlenmiştir. Türkiye'de ise KOBİ'lerin bu alanda karşılaştığı engellerin başında finansman kaynaklarının

yetersizliği gelmektedir. Bu sorunu, AB ülkeleri açısından nispeten daha önemsiz bir sorun olarak görülen yeni teknoloji kullanımındaki yetersizlik sorunu izlemektedir.

Yaşanan global krizler, sürdürülebilir büyümenin sağlanmasında yeniliğin önemini bir kez daha ortaya koymuş ve ülkelerin bu yönde aldıkları önlemlerin artmasına neden olmuştur. Ülkemizin de bu fırsatlardan yararlanmasında ve gelecekteki büyüme stratejilerini daha iyi belirlemesinde KOBİ'lerin yenilik alanında teşvik edilmesinin büyük önemi bulunmaktadır. İşletme sayısı, istihdam, yeni iş fikirleri yaratma gibi ekonomik etkilerinin yanı sıra, sosyal ve bölgesel dengelerin sağlanmasında da önemli bir istikrar unsuru olan KOBİ'lerin, ekonomide itici güç olmaları, yenilik politikalarının da bu girişimlere yönelik olarak belirlenmesini gerektirmektedir. Yenilik politikalarının AB ülkelerinde olduğu gibi KOBİ'lerin ihtiyaçlarına göre belirlenmesi ve bu girişimlerin iş ortamlarının iyileştirilmesi bir bütün olarak Türk ekonomisinin kalkınmasında temel itici güç olacaktır.

KAYNAKÇA

Aho, Esko. **Creating an Innovative Europe (Summary): Report of the Independent Expert Group on R&D and Innovation Appointed Following the Hampton Court Summit,** January 2006, <http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/2006_aho_group_report_en.pdf>, (08.10.2009).

Akçay, Belgin. "Avrupa Birliği'nde Ekonomik Kriterler", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt: 56, Sayı: 3, Ankara, 2003, ss. 11-52, http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2007-56-03/AUHF-2007-56-03-akcay-2.pdf, (02.09.2009).

Akın, Bahadır. "2000 Yılına Doğru Bilgi Toplumu Üzerine Genel Bir Değerlendirme ve Bilgi Ekonomisinin Özellikleri, **Verimlilik Dergisi,** Milli Prodüktivite Merkezi Yayını, 1999/1, ss. 55-78.

Akın, Bahadır. **Yeni Ekonomi (Strateji, Rekabet, Teknoloji Yönetimi),** Çizgi Kitabevi Yayınları, No: 39, Konya, Aralık 2001.

Aktan, Coşkun Can. **Yeni Ekonomi ve Yeni Rekabet,** TİSK, Aralık 2004.

Alabama Cooperative Extension System. **What is the New Ecoomy?,** A Fact Sheet, Volume 1, Issue 4, September 22, 2000, <http://www.aces.edu/crd/workforce/publications/9-22-00-new-econ-defined.PDF>, (05.08.2009).

Alkin, Kerem ve Esin Okay. **Türkiye'de KOBİ'lerin Basel 2'ye Uyum Süreci ve Öneriler,** İTO, Yayın No:2008-4, İstanbul, 2008.

Araştırma Destek Programları Başkanlığı (ARDEP). <http://www.tubitak.gov.tr/home.do?sid=364&pid=364>(04.01.2010).

Arıkan, Cemil ve Diğerleri. **Ulusal İnovasyon Sistemi: Kavramsal Çerçeve, Türkiye İncelemesi ve Ülke Örnekleri,** TÜSİAD, Yayın No: TÜSİAD-T/2003/10/362, İstanbul, Ekim 2003, <http://www.tusiad.org/tusiad_cms.nsf/LHome/E6CF1F858875AC09C225733E00419608/$FILE/ulusal.pdf>, (03.09.2009).

Atkinson, Robert D. ve diğerleri. **The State New Economy Index: Understanding Amerika's Economic Transformation, Bencmarking Economic Transformation in the States, Progressive Policy Instute,** November 1998, <http://www.neweconomyindex.org/NewEconomy.pdf>, (06.08.2009).

Audretsch, David ve Diğerleri. **First Section of The Annual Report on EU Small and Medium-sized Enterprises,** EIM Business & Policy Research, January 12,

2009,<http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/sme_perf_review/doc_08/spr08_annual_report.pdf> (30.04.2009).

Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu (a). **AB Ne Yapar? Sanayi Politikası,** <http://www.avrupa.info.tr/Bir_Bakista_AB/AB_Ne_Yapar,Ab_Ne_Yapar.html?pageindex=14>, (09.05.2008).

Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu (b). **AB Ne Yapar? KOBİ'ler,** <http://www.avrupa.info.tr/Bir_Bakista_AB/AB_Ne_Yapar,Ab_Ne_Yapar.html?pageindex=11>, (09.05.2008).

Aykaç, Mustafa ve diğerleri. **Küreselleşme Sürecinde Rekabet Gücünün Artırılması ve Türkiye'de KOBİ'ler**, İTO, Yayın No: 2008-24, İstanbul 2008, <http://www.ito.org.tr/wps/PA_DocGen/DisplayPDF?aksno=6137&basyil=2008>, (02.02.2010).

Bilici, Nurettin. **Türkiye-Avrupa Birliği**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2007.

Borràs, Susana. **The Innovation Policy of the European Union (From Government to Governance),** Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, 2003,<http://www.google.com/books?hl=tr&lr=&id=p_35lmpkz2QC&oi=fnd&pg=PR7&dq=%22Borr%C3%A1s%22+%22The+innovation+policy+of+the+European+Union:+from+...%22+&ots=JpiopBcsIR&sig=bTdi99hn6UQwelUdBhKvI77HcVU#v=onepage&q=&f=true> (20.10.2009).

Borràs, Susana. "System of Innovation Theory and the European Union", **Science and Public Policy,** Beech Tree Publishing**,** Cilt: 31, No: 6, December 2004, ss. 425-433,<http://www.ingentaconnect.com/search/download;jsessionid=7ngc8prinjq8r.alice?pub=infobike%3a%2f%2fbeech%2fspp%2f2004%2f00000031%2f00000006%2fart00002&mimetype=application%2fpdf>**,** (20.10.2009).

Bozkurt, Öznur ve Hümeyra Taşçıoğlu. "KOBİ'lerde İnovasyon Çalışmaları ve Örnekleri Üzerine Bir İnceleme", **Akademik Bakış,** Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı 11, <http://www.akademikbakis.org/sayi11/makale/oznurbozkurt.doc> 10.09.2009) .

CORDIS. **Practical Guide to EU Funding Opportunities for Reesarch and Innovation,** <http://cordis.europa.eu/eu-funding-guide/annex02_en.html>, (20.04.2010).

CORDIS (a). **Practical Guide for Research and Innovation,** <http://cordis.europa.eu/eu-funding-guide/annex01_en.html>, **(**24.04.2010**).**

Çalıpınar, Hatice ve Uğur Baç. "KOBİ'lerde İnovasyon Yapmayı Etkileyen Faktörler ve Bir Alan Araştırması", **Ege Akademik Bakış,** 7 (2) 2007, ss. 445-458, <http://eab.ege.edu.tr/pdf/7_2/C7-S2-M4.pdf> , (03.02.2010) .

Çapanoğlu, Sema Gencay. **Avrupa Birliği'nin KOBİ Politikası, 15 Soruda AB Müktesebatı,** İKV, Yayın no: 176, İstanbul, 2003.

Demirci, Rasih ve diğerleri. **Avrupa Birliği ve Türkiye'de Esnaf-Sanatkar Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler,** Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği (TESKOMB), Ankara, Mayıs 2001.

DPT. **Türkiye Sanayi Politikası (AB Üyeliğine Doğru),** Ağustos 2003, <http://ekutup.dpt.gov.tr/sanayi/tr2003ab.pdf> (Erişim tarihi: 05.01.2010).

DPT. **KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı,** Ocak 2004, <http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/2297/strateji.pdf>, (23.11.2009).

DPT. **KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (2007-2009),** Ocak 2007, <http://ekutup.dpt.gov.tr/esnaf/kobi/strateji/2007.pdf>, (09.06.2009).

DPT. **2010 Yılı Programı,** <http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/View/6527/Prog2010.pdf>, (16.11.2009).

DPT (a). **KOBİ Özel İhtisas Komisyonu Raporu**

DPT(b). **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013),** <http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/1968/plan9.pdf>, (29.12.2009).

DPT(c). **Orta Vadeli Program (2010-2012),** <http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Icerik/4093/Orta_Vadeli_Program_2010-2012>, (31.12.2009).

Durman, Mustafa ve Hüseyin Önder. **Ekonominin Minik Devi KOBİ'ler ve KOSGEB Teşvikleri,** Alfa Aktüel Yayınları, İstanbul, Ocak 2007.

Elçi, Şirin ve diğerleri. **Bölgesel İnovasyon Merkezleri: Türkiye İçin Bir Model Önerisi,** TÜSİAD, Aralık 2008, Yayın No: TÜSİAD-T/2008-12/477, <http://www.tusiad.org.tr/FileArchive/bimrapor.pdf>, (01.01.2010).

Elçi, Şirin. **İnovasyon (Kalkınmanın ve Rekabetin Anahtarı)**, Meteksan Bilişim Grubu ve BT Haber Katkılarıyla, 7. Baskı, Acar Matbaacılık, Ankara, 2006.

Ersoy, Bernur Açıkgöz ve Canan Muter Şengül. "Yenilikçiliğe Yönelik Devlet Uygulamaları ve AB Karşılaştırması", **Yönetim ve Ekonomi,** Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F., Yıl 2008, Cilt: 15, ss. 59-74, <http://www.bayar.edu.tr/~iibf/dergi/pdf/C15S12008/59_74.pdf>, (24.12.2009).

Europa News Archive. "How to put innovation at the Hearth of the EU's Future Reform Strategy", 24.09.2009, <http://www.create2009.europa.eu/press/news_archive/news_singleview/news/how-to-put-innovation-at-the-heart-of-the-eus-future-reform-strategy.html>, (22.10.2009).

Europa Press Releases. "European Innovation Policy-Success But also new challenges**",** IP/09/1268 02.09.2009, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1268>, (03.02.2010).

Europa Press Releases. "Commission Proposes 2009 to Become European Year of Creativity and Innovation", IP/08/482, 31.03.2008 , <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/482>, (26.10.2009).

EC. **Green Paper on Innovation,** December 1995, <http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com95_688_en.pdf>, (13.10.2009).

EC. **Annual Activity Report 2004 of the Directorate-General Enterprise and Industry,** <http://ec.europa.eu/enterprise/dg/files/entr_aar_2004_en.pdf>, (14.07.2009).

EC. European Union Support Programmes for SMEs, Enterprise & Industry Directory General, (An overview of the main funding opportunities available to European SMEs, October 2009, <http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/document.cfm?action=display&doc_id=4619&userservice_id=1&request.id=0 >, (01.02..2010)

EC(a). **The First Action Plan for Innovation in Europe,** <http://cordis.europa.eu/documents/documentlibrary/21926641EN6.pdf>, (13.10.2009).

EC(b). CIP Factsheets, **"What is CIP: Increasing Competitiveness Through innovation", <**http://ec.europa.eu/cip/docs/factsheets_en.pdf>, (16.07.2009).

EC(c). **Survey of the Observatory of European SMEs**, **(Summary),** Flash Eurobarometer Series No: 196, <http://ec25.europa.eu/public_opinion/flash/fl196_en.pdf> (27.10.2009).

EC (d), **Survey of the Observatory of European SMEs**, **(Analytical Report), <**http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl196_en.pdf>, (07.02.2010).

EC(e). **European Charter For Small Enterprises,** <http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/docs/charter_en.pdf>, (14.07.2009).

EC(f). **Innovation and SMEs,** Community Research, 2000, <http://ec.europa.eu/research/sme/leaflets/pdf/smes_en.pdf>, (13.10.2009).

EC(g). **The New SME Definition (User Guide and Model Declaration),** Enterprise and Industry Publications, <http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/sme_user_guide.pdf >, (09.05.2008).

EC (h). European Trend Chart on Innovation, **Annual Innovation Policy Trends and Appraisal Report: Turkey, 2004-2005,** <http://www.pro-innoeurope.eu/extranet/upload/countryreports/Country_Report_Turkey_2005.pdf> (29.12.2009).

EC(i). **Innovation Policy,** http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/policy/index_en.htm, (19.10.2009).

EC(j). **The Seventh Framework Programme (FP7)**, <http://ec.europa.eu/research/fp7/> (22.10.2009).

EC(k). **Progress Report on the Broad-Based Innovation Strategy,** February, 2009, <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/broad_based_innovation_strategy_background__february_2009_en.pdf>, (19.10.2009).

EC(l). **Inno-Policy Trend Chart-Innovation Policy Progress Report,** Turkey 2009, <http://www.proinno-europe.eu/extranet/upload/countryreports/Country_Report_Turkey_2009.pdf>, (29.12.2009).

EC(m). **CIP Financial Instruments, <**http://ec.europa.eu/enterprise/policies/finance/cip-financial-instruments/index_en.htm>, (20.04.2010).

European Council. **Presidency Conclusions, Barcelona European Council, 15 and 16 March 2002,** <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/71025.pdf> (14.10.2009).

Eurostat. **NACE Rev. 2 - Statistical Classification of Economic Activities,** <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-07-015/EN/KS-RA-07-015-EN.PDF>, (05.05.2009).

Focus Innovation. **İnovasyon: Nedir, Ne Değildir?**, <http://www.focusinnovation.net/Innovation.aspx>, (31.08.2009).

Freeman, Chris ve Luc Soete. **Yenilik İktisadı (The Economics of Industrial Innovation),** Çev. Ergun Türkcan, TÜBİTAK, 3. Basım, Ankara, Aralık 2003.

Göksel, Nilüfer Karacasulu. "Türkiye'de Bilim ve Teknoloji Politikalarının Gelişimi ve Teknoloji Transferi Politikası", **DTM Yayınları,** Ocak 2004, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/ead/tanitimkoordinasyondb/turkiye.doc>, (24.12.2009).

Günuğur, Haluk. **Türkiye'nin Avrupa Yolculuğu,** Avrupa Ekonomik Danışma Merkezi (ECO), Ankara, 2007.

Hazine Müsteşarlığı**. KOBİ Kredileri İzleme Raporu (2007**), Temmuz 2009, http://www.hazine.gov.tr/irj/go/km/docs/documents/Hazine%20Web/Arastirma%20Yayin/S%c3%bcreli%20Yay%c4%b1nlar/Kobi%20Raporu/KOB%c4%b0%20Raporu-2007.doc, (20.11.2009).

Horvath, Zoltan. **Handbook on the European Union,** Hungarian National Assembly, 2005.

Kepenek, Yakup ve Nurhan Yentürk. **Türkiye Ekonomisi,** Remzi Kitabevi, 21. Basım, İstanbul, Eylül 2008.

Korkmaz, Nuray. **Sorularla Yenilikçilik (İnovasyon)**, İTO, Yayın no: 2004-27, İstanbul, 2004.

KOSGEB. **KOBİ Ekonomisi (Tarihi Gelişim),** Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürlüğü, Ankara, Aralık 2003, <http://www.kosgeb.gov.tr/Yayinlar/duyuru.aspx?yID=106>, (05.05.2009).

KOSGEB. **2002 yılı Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı İmalat Sanayi Değerlendirmesi,** Şubat 2005, Ankara, <javascript:__doPostBack('FileSystem$ctl02$systemLink',''>, (02.02.2010).

KOSGEB (a). **AB KOBİ Mekanizmaları ve KOBİ Destek Politikaları,** Ankara, Nisan 2005, <http://www.kosgeb.gov.tr/Yayinlar/duyuru.aspx?yID=149>, (05.10.2009).

KOSGEB. **2008 Yılı Faaliyet Raporu**, <http://www.kosgeb.gov.tr/UserFiles/File/PlanVeRaporlar/KOSGEB%202008%20YILI%20FAALIYET%20RAPORU.pdf>, (28.04.2010).

KOSGEB. **2009 Yılı Kurumsal Mali Durum**, <http://www.kosgeb.gov.tr/UserFiles/File/PlanVeRaporlar/beklentiler2009%20ektablolar.xls>, (28.04.2010).

KOSGEB. **Sınai Mülkiyet Hakları Desteği**, <http://www.kosgeb.gov.tr/Destekler/destek.aspx?dID=25>, (02.01.2010).

KOSGEB. **Teknogirişim Sermayesi Desteği,** <http://www.kosgeb.gov.tr/Destekler/destek.aspx?dID=45>, (02.01.2010).

KOSGEB. **Teknoloji Araştırma ve Geliştirme Destekleri,** <http://www.kosgeb.gov.tr/Destekler/destek.aspx?dID=17>, (02.01.2010).

KOSGEB. **Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Destekleri,** <http://www.kosgeb.gov.tr/Destekler/default.aspx?cID=3>, (02.01.2010).

Küçüktekin, Kevser. **Girişimcilik Politikası Çerçevesinde Avrupa Birliği'nin KOBİ Politikası ve Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Çerçevesinde**

Türkiye'nin KOBİ Politikası, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.

Küçükyılmazlar, Aysun. **Avrupa Birliği'nin Türk KOBİ'lerine Yönelik Programları,** İTO, yayın no: 2004-48, İstanbul, 2004.

Moussis, Nicholas. **Avrupa Birliği Politikalarına Giriş Rehberi,** çev. Ahmet Fethi, Mega Press, Politika Serisi:1, 2004.

Müftüoğlu, Tamer. **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler ve KOBİ'ler.** Turhan Kitabevi, 6. Baskı, Ankara, 2001.

Odabaşı, Arzu. **Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı, Türkiye'nin Katıldığı Avrupa Topluluğu Programları: 3,** İKV, İstanbul, Temmuz 2004.

OECD. **Oslo Kılavuzu: Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması için İlkeler,** 3. Baskı, TÜBİTAK Tarafından Hazırlanan Türkçe Çevirisi, Ankara, Şubat 2006, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/kilavuzlar/Oslo_3_TR.pdf, (03.09.2009).

OECD. "Turkey", **Fostering Entrepreneurship for Innovation,** 11 June 2008.

OECD. **Science, Technology and Industry Scoreboard 2009,** <http://www.oecd.org/document/10/0,3343,en_2649_34451_39493962_1_1_1_1,00.html#online>, (15.01.2010).

Özgüler, Verda Canbey. **Yeni Ekonomi Anlayışı Kapsamında Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler: Türkiye Örneği,** Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1479, Eskişehir, 2003.

Özsağır, Arif. **Bilgi Ekonomisi,** Nobel yayınları, Yayın no: 1137, Ankara, Şubat 2007.

Parasız İlker. **Modern Ansiklopedik Sözlük,** Ezgi Kitabevi, Bursa, Şubat 2007, 2. Baskı.

Peneder, Michael. **The EU Innovation Policy,** Vortrag im Rahmen des Europa Kolloquium, June, 2008, <http://michael.peneder.wifo.ac.at/fileadmin/homepage_peneder/files/WU_Winterunni_07_EU_Innovation_Policy_2008_06_09_kurzfassung_.pdf>, (19.10.2009).

Policy to support SMEs. **A Comprehensive Policy to Support SMEs,** <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sme_policy.htm>, (07.05.2008).

PRO INNO EUROPE. **Innovation Performance,** <http://www.proinno-europe.eu/index.cfm?fuseaction=page.display&topicID=437&parentID=51#>, (26.10.2009).

PRO INNO EUROPE. **Global Innovation Scoreboard 2008,** <http://www.proinno-europe.eu/index.cfm?fuseaction=page.display&topicID=437&parentID=51#>, (26. 10.2009).

PRO INNO EUROPE. **European Innovation Scorebord (EIS) 2009,** <http://www.proinno-europe.eu/sites/default/files/page/10/03/I981-DG%20ENTR-Report%20EIS.pdf>, (04.05.2010).

PRO INNO EUROPE (a). **Innobarometer,** <http://www.proinno-europe.eu/page/innobarometer>, (25.04.2010).

PRO INNO EUROPE (b). **Innobarometer 2009: Analitycal Report,** Flash Eurobarometer 267, , <http://www.proinno-europe.eu/page/admin/uploaded_documents/Innobarometer_2009.pdf>, (25.04.2010).

PRO INNO EUROPE (c). **Innobarometer 2009: Summary,** Flash Eurobarometer 267, <http://www.proinno-europe.eu/page/admin/uploaded_documents/Innobarometer_2009_Summary.pdf>, (25.04.2010).

Rodriguez , Victor ve Carlos Montalvo. "Innovation Policies From the European Union: Methods for Classification", **Bulletin of Science, Technology & Society,** Sage Publications, December 2007, ss. 467-480 <http://bst.sagepub.com/cgi/content/abstract/27/6/477>, (20.10.2009).

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı. **Avrupa Birliği Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı**, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3783**>,** (13.08.2009).

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı. **2009 yılı Faaliyet Raporu,** <http://www.sanayi.gov.tr/Files/Documents/sanayi-ve-ticaret-bakanli-28042010135534.pdf>, (02.05.2010).

Sarı, Arzu Odabaşı. **Avrupa Birliği'nde KOBİ Destek Programları ve Türkiye,** İKV, Yayın No: 188, İstanbul, Ağustos 2005.

Sarı, Arzu Odabaşı. **Rekabet Edebilirlik ve Yenilikçilik Çerçeve Programı,** İKV Yayınları, Yayın No: 220, Türkiye'nin Katıldığı Topluluk Programları Kitapçık Serisi, No: 3, İstanbul, Haziran 2008.

Sarısoy, İdris. **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Vergi Teşvik Politikası,** İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2008-23, İstanbul. 2008.

Schmail, Maik ve Martih Koch. **Avrupa Birliği'nin Girişimcilik Politikası ve Türkiye'nin Uyumu: Sanayi Politikası ve KOBİ'ler,** İKV, İstanbul, Haziran 2001.

Schmiemann, Manfred**. Enterprises by size class - overview of SMEs in the EU**, Eurostat, 31/2008, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-031/EN/KS-SF-08-031-EN.PDF>, (10.05.2010).

Seyidoğlu, Halil. **Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük,** Geliştirilmiş 3. Baskı, İstanbul, 2002.

Small Business Act for Europe. <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sba_en.htm> (09.05.2008).

Söylemez, Alev. **Yeni Ekonomi,** Boyut Kitapları, İstanbul, 2001.

Söylemez, Başak. **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Teknoloji ve Yenilik Politikaları: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması,** Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.

Taymaz, Erol. **Ulusal Yenilik Sistemi: Türkiye İmalat Sanayinde Teknolojik Değişim ve Yenilik Süreçleri,** TÜBİTAK, Ankara, Mart 2001.

Taymaz, Erol. "AR-GE e Yeniliği Ölçmek: Türkiye'de Ar-Ge ve Yenilik Verileri", **Bilgi Çağı,** <http://www.bilgicagi.com/Yazilar/214-ar_ge_ve_yeniligi_olcmek_turkiyede_ar_ge_ve_yenilik_verileri.aspx>, (04.02.2010)

TPE. **TÜBİTAK Patent Başvurusu Teşvik ve Destekleri.** <http://www.tpe.gov.tr/portal/default2.jsp?sayfa=111>, (13.01.2010).

TTGV. **AR-GE Proje Destekleri,** <http://www.ttgv.org.tr/page.php?id=19>, (05.01.2010).

TÜBİTAK. **TEYDEP Destek Programları.** <http://www.tubitak.gov.tr/home.do?ot=1&sid=480&pid=478 >, (02.01.2010).

TÜBİTAK. **Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği Ağları ve Platformları Kurma Girişim Projeleri (İŞBAP) Destekleme Programı**. <http://www.tubitak.gov.tr/home.do?sid=374&pid=364> (03.02.2010).

TÜBİTAK. **Teknoloji ve Yenilik Odaklı Girişimleri Destekleme Programı (TEKNOGİRİŞİM).**<http://www.tubitak.gov.tr/home.do?ot=1&sid=697&pid=478> (29.12.2009).

TÜBİTAK. **Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik İstatistikleri,** <http://www.tubitak.gov.tr/home.do;jsessionid=81C7ECFD876660E44D8FD7DC3D356023?ot=1&si**d=357**>, (26.04.2010).

TÜBİTAK. **TÜBİTAK Tarihçesi.** <http://www.tubitak.gov.tr/home.do?ot=1&sid=334>, (24.12.2009).

TÜBİTAK. **Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları 2003-2023 Strateji Belgesi,** Kasım 2004, Ankara, <http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//vizyon2023/Vizyon2023_Strateji_Belgesi.pdf>, (25.12.2009).

TÜBİTAK. **BTYK 11. Toplantısı Kararları,** 10.03.2005, <http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/btyk/11/11btyk_karar.pdf> 29.12.2009).

TÜBİTAK. "Ulusal Yenilik Stratejisi", **BTYK 15. Toplantısı, Gelişmelere İlişkin Değerlendirme ve Kararlar,** 07.03.2007, <http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/btyk/15/15btyk_karar.pdf> , (29.12.2009).

TÜBİTAK. "Küresel mali Krize Stratejik Yaklaşım: AR-GE ve Yenilik", **BTYK, 19. Toplantısı,: Gelişmelere İlişkin Değerlendirme ve Kararlar,** 17.06.2009,<http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//BTYPD/btyk/19/19btyk_karar.pdf>, (29.12.2009).

TÜBİTAK (a). **Türk Bilim ve Teknoloji Politikası: 1993-2003,** <http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/btyk/2/2btyk_karar.pdf>, (28.12.2009).

TÜBİTAK (b). **BTYK 20. Toplantısı, Gelişmelere İlişkin Değerlendirme ve Kararlar,** 15.12.2009, <http://www.tubitak.gov.tr/tubitak-_content_files//BTYPD/btyk/20/20btyk_karar.pdf (29.12.2009).

TÜBİTAK (c). **TÜBİTAK ve TPE İşbirliğinde Gerçekleştirilen Patent Başvurusu Teşvik ve Destekleme Esasları,** <http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/ARDEB/destek_prog/esaslar_yonetmelikler/1008EY1_patent_tesvik.doc>, (27.04.2010).

TÜİK. **Faaliyet Kolları ve Büyüklük Grubuna Göre İmalat Sanayinde Teknolojik Yenilikler (CIS2)**, <http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=315>, (11.01.2010).

TÜİK. **Faaliyet Kolları ve Büyüklük Grubuna Göre İmalat Sanayinde Teknolojik Yenilikler (CIS3)**, <http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=316>, (04.12.2009).

TÜİK. **Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatististikleri,** http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=30&ust_id=9, (04.12.2009).

TÜİK. "Sanayi ve Hizmet Sektöründe Yenilik Anketi (2002-2004)", **Haber Bülteni,** 27 Ocak 2006, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=218>, (11.01.2010).

TÜİK. **Girişim Bazında Temel Göstergeler,** 2007, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8372&tb_id=1>, (02.02.2010).

TÜİK. "Sanayi ve Hizmet Sektöründe Yenilik Anketi (2004-2006)", **Haber Bülteni,** 14 Şubat 2008, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1936>, (11.01.2010).

TÜİK. **Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, Haber Bülteni,** Sayı: 228, 29 Aralık 2009, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8372>, (02.02.2010).

TÜİK (a). "Yenilik Araştırması 2006-2008", **Haber Bülteni**, Sayı: 233, 31 Aralık 2009, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1936&tb_id=18>, (10.01.2010).

Türkiye Katılım Ortaklığı Belgesi (19 Mayıs 2003). <http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2006.pdf>, (16.11.2003).

Türkiye Katılım Ortaklığı Belgesi (23 Ocak 2006). http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2003.pdf (16.11.2009).

TÜSİAD. **Ulusal İnovasyon Girişimi (UİG), 2007 Yılı Çalışmaları,** <http://www.tusiad.org.tr/FileArchive/UIG_2007FaaliyetRaporu.pdf>, (02.01.2010)

TÜSİAD. **Ulusal İnovasyon Girişimi (UİG), 2008 Yılı Çalışmaları**, <http://www.tusiad.org.tr/FileArchive/UIGFaaliyetRaporu2008s.pdf>, (02.01.2010).

Ulagay, Osman. "Kriz Ortamında İşletmeler Ne Yapmalı?", **Milliyet,** 10.02.2009.

Ulusal Program 2001 Yılı. <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=195&l=1>, (16.11.2009).

Ulusoy, Gündüz. "Avrupa İnovasyon Karnesi ve Türkiye'nin Konumu, **Bilgi Çağı**, 29 Ocak 2008, <http://www.bilgicagi.com/YaziDetay.aspx?ArticleID=739>, (11.06.2008)**.**

Ulusal Program 2003 Yılı. <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=196&l=1>, (16.11.2009).

Usal, Zeynep Oya. **Avrupa Birliği'nin Lizbon Stratejisi,** İKV, **Y**ayın No: 197, İstanbul, Ekim 2006.

Verheugen, Gunter. "**An Innovative Mandate"**, 08.09.2009, <http://ec.eurpa.eu/enterprise/e_i/news/article_9288_en.htm>, (14.10.2009).

Verheugen, Günter. **Putting the SMEs First,** <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/docs/sme_pack_en.pdf>, (31.08.2009).

Vizyon 2023. <http://www.tubitak.gov.tr/home.do?cid=826>, (29.12.2009).

WEO. **The Global Competitiveness Report 2009-2010,** <http://www.weforum.org/pdf/GCR09/GCR20092010fullreport.pdf>, (12.01.2010).

World Bank. **Turkey National Innovation and Technology System: Recent Progress and Ongoing Challenges,** Report No: 48755-TR, June 2009, <http://www.worldbank.org.tr/external/default/main?pagePK=51187349&piPK=51189435&theSitePK=361712&menuPK=64187510&searchMenuPK=361741&theSitePK=361712&entityID=000333038_20091023010710&searchMenuPK=361741&theSitePK=361712>, (29.12.2009).

Yamaç, Kadri. "Nedir Bu İnovasyon/", **Üniversite ve Toplum,** Bilim, eğitim ve Düşünce Dergisi, Aralık 2001, Cilt: 1, Sayı 3., <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=38 >, (24.06.2008).

Yılmaz, Hilal. **Yenilik (İnovasyon), Yeni Ekonomi ve Rekabet,** Rekabet Kurumu, Uzmanlık Tezleri, No: 44, Ankara, 2003.

Yumuşak, İbrahim Güran ve diğerleri. **Küreselleşme Sürecinde Yeni Ekonomi ve İktisat Politikaları,** Nobel Yayınları, Yayın No: 1401, Ankara, Mart 2009.

KANUNLAR VE YÖNETMELİKLER

16.6.2001 Tarih ve 4691 Sayılı "Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu". **Resmi Gazete,** Sayı: 24454, (6.7.2001), <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.4691&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch>(24.12.2009).

18 Kasım 2005 Tarih ve 2005/9617 Sayılı, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik"**. Resmi Gazete,** Sayı: 25997 **(**18.11. 2005), <http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2005/11/20051118-5.htm>, (23.11.2009).

CEC. Communication of the Commission, **Towards a European Research Area,** Brussels, 18.01.2000, COM(2000) 6 final, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0006:FIN:EN:PDF>, (22.10.2009).

CEC. Communication from the Commission. **Innovation in a Knowledge-Driven Economy,** Brussels, 20.9.2000, COM(2000) 567 final, <http://eur-

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0567:FIN:EN:PDF> 22.10.2009).

CEC. Commission Communication, **Implementing the Community Lisbon Programme, More Research and Innovation-Investing for Growth and Employment: A Common Approach,** COM(2005) 488 final, Brussels, 12.10.2005, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2005/com2005_0488en01.pdf>, (07.05.2008).

CEC (a). Commission Communication of 11 November 2005, **Implementing the Community Lisbon Programme-Modern SME Policy For Growth and Employment,** COM (2005) 551 Final, Brussels 10.11.2005, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0551:FIN:EN:PDF,(10.06.2009)>, (07.05.2008).

CEC (b). Commission Communication, **Common Actions for Growth and Employment : The Community Lisbon Programme,** COM (2005) 330 Final, Brussels, 20.7.2005, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0330:FIN:EN:PDF>, (07.05.2008).

CEC. Commission Communication. **"Putting Knowledge into Practice: A Broad-based Innovation Strategy for the EU"**, 13.09.2006, Brussels, COM(2006) 502 final,<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0502:FIN:EN:PDF>,(19.10.2009).

CEC. Commission Communication of 4 October 2007, **Small and medium-Sized Enterprises-Key for delivering more growth and jobs. A mid-term Review of Modern SME Policy,** COM (2007) 592 final, Brussels, 04.10.2007, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0592:EN:NOT>, (10.06.2009).

CEC. Commission Communication of 25 June 2008, **"Think Small First" A "Small Business Act" for Europe**, COM (2008), 394 final, Brussels, 25.06.2008, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0394:FIN:EN:PDF>, (10.06.2009).

CEC. Commission Communication. **Future Innovation Policy, Reviewing Community Innovation Policy in a Changing World,** Com(2009), 442 final, <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/com(2009)442final_en.pdf>, (20.10.2009).

Consolidated Versions of the Treaty of European Union and of the Treaty Establishing the European Comumnity. **Official Journal of the European Union,** C 321 (29.12.2006), Madde 157, <http://eur-

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:321E:0001:0331:EN:pdf>, (09.05.2008).

Council of the European Union. Council Decision of 28 July 1989 on the improvement of the business environment and the promotion of the development of enterprises, and in particular small and medium-sized enterprises, in the Community, **Official Journal** L 239 , 16/08/1989 ss. 33 – 35, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31989D0490:EN:HTML>, (15.07.2009).

Council of the European Union. Council Decision of 14 June 1993 on a multiannual programme of Community measures to intensify the priority areas and to ensure the continuity and consolidation of policy for enterprise, in particular small and medium-sized enterprises, in the Community**, Official Journal**, L 161, 02/07/1993,<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993D0379:EN:HTML>, (15.07.2009).

Council of the European Union. Council Decision of 9 December 1996 on a third multiannual programme for small and medum-sized enterprisesin the European Union, (1997 to 2000), **Official Journal,** L 006 , 10/01/1997 ss. 25 – 31, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997D0015:EN:HTML>, (15.07.2009).

Council o the European Union. Council Decision of 20 December 2000 on a multiannual programme for enterprise and entrepreneurship, and in particular for small and medium- sized enterprises (SMEs) (2001-2005), **Official Journal,** L 333, 29/12/2000, ss. 84-91, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:333:0084:0091:EN:PDF>, (15.07.2009).

Council of the European Union. "**Council Conclusions on A Broad-Based Innovation Strategy: Strategic Priorities for Innovation Action at EU Level", 2769 th Competitiveness (Internal Market, Industry and Research),** Council Meeting Brussels, 4 December 2006, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/91989.pdf>, (19.10.2009).

Decision No 1776/2005/EC of the European Parliament and of the Council of 28 September 2005 amending Council Decision 2000/819/EC on a multiannual programme for enterprise and entrepreneurship, and in particular for small- and medium-sized enterprises (SMEs) (2001 to 2005) (Text with EEA relevance), **Official Journal of 3 November 2005**, L 289, 3/11/2005, ss. 14-14, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:289:0014:0014:EN:PDF>, (16.07.2009).

Decision No 1639/2006/EC of the European Parliament and of the Council, of 24 October 2006, Establishing the Competitiveness and Innovation Framework

Programme (2007 to 2013), **Official Journal of the European Union of 9 November 2006**, L 310, ss. 15-40, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_310/l_31020061109en00150040.pdf>. (30.09.3009).

EC. **Commission Recommendation 96/280/EC of April 1996 concerning the definiton of small and medium-sized enterprises (Text with EEA relevance),** Official Journal L 107, ss. 4-9, of 30 April 1996, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996H0280:EN:HTML>, (20.04.2009).

EC. **Commission Recommendation of 6 May 2003 Concerning the Definition of Micro, Small and Medium-Sized Enterprises (notified under document number C (2002) 1422) (Text with EEA relevance), (2003/361/EC),** Brussel, Official Journal of the European Union, 20.05.2003, L124/36-419, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:124:0036:0041:EN:PDF, (24.04.2009).

Regulation (EC) No: 294/2008 of the European Parliament and of the Council of 11 March 2008, establishing the European Institute of Innovation and Technology. **Official Journal**, L 97, 9.4.2008, ss. 1–12 <http://eit.europa.eu/fileadmin/Content/Downloads/PDF/Official_documents/l_0972 0080409en00010012.pdf> , (19.10.2009).

The Council of the European Communities. **Council Regulation (EEC) No 3037/90 of 9 October 1990 on the Statistical Classification of Economic Activities in the European Community,** <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990R3037:EN:HTML>, (29.09.2009).

Treaty Establishing the European Community (Consolidated Version 1992). **Official Journal of 31 August 1992,** , C 224, Madde 130, **<**http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11992E/tif/JOC_1992_224__1_EN_0001.pdf>, (13.07.2009).

FAYDALANILAN İNTERNET SİTELERİ

<http://www.abm.gov.tr/default.asp?page=found&lang=tr>, (18.11.2009)

<http://www.avrupapatent.com/patent_tescili.html> , (12.01.2010)

<http://www.europe-innova.eu> (21.10.2009)

<http://www.kobias.com.tr/>, (1.12.2009)

<http://www.kosgeb.gov.tr/index.aspx>, (13.11.2009)

<http://www.ttgv.org.tr/page.php?id=18>, (02.01.2010)

<http://www.tubitak.gov.tr/home.do?ot=1&sid=337>, (27.04.2010)

EKLER

EK 1: Avrupa Yenilik Karnesi 2009

Ülke Kısaltmaları

EU 27: AB27 BE: Belçika BG: Bulgaristan CZ: Çek Cumhuriyeti DK: Danimarka DE: Almanya EE: Estonya IE: İrlanda GR: Yunanistan ES: İspanya FR: Fransa IT: İtalya CY: Kıbrıs Rum Kesimi LV: Letonya LT: Litvanya LU: Lüksemburg HU: Macaristan MT: Malta NL: Hollanda	AT: Avusturya PL: Polonya PT: Portekiz RO: Rmanya SI: Slovenya SK: Slovakya FI: Finlandiya SE: İsveç UK: İngiltere HR: Hırvatistan RS: Sırbistan TR: Türkiye IS: İzlanda NO: Norveç CH: İsviçre

EK 2: Avrupa Yenilik Karnesi 2009 Ülke Performansları

	EU27	BL.	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	GR	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
İNOVASYON GİRDİLERİ																	
İnsan Kaynakları																	
1.1.1. 20-29 yaş grubunda bin kişi başına düşen fen ve mühendislik mezunları	40.5	45.2	34.5	30.3	52.2	27.8	41.2	59.5	24.9	26.1	59.0	28.6	22.7	56.1	59.8	--	29.4
1.1.2. 25-34 yaş grubunda bin kişi başına düşen fen ve mühendislik doktora	1.03	0.93	0.40	0.92	0.91	1.55	0.62	1.13	0.50	0.65	1.24	0.95	0.09	0.32	0.68	--	0.46
1.1.3. 25-64 yaş grubunda 100 kişi başına düşen lisansüstü eğitim görmüş	24.3	32.3	22.8	14.5	34.5	25.4	34.3	33.9	22.6	29.2	27.3	14.4	34.5	25.2	30.4	27.7	19.2
1.1.4. 25-64 yaş grubunda yaşam boyu öğrenime katılım	9.6	6.8	1.4	7.8	30.2	7.9	9.8	10.2	2.9	10.4	7.2	6.3	8.5	6.8	4.9	8.5	3.1
1.1.5. Gençliğin eğitime katılma seviyesi	78.5	82.2	83.7	91.6	71.0	74.1	82.2	87.4	82.1	60.0	83.7	76.5	85.1	80.0	89.1	72.8	83.6
Finansman ve Destek																	
1.2.. 1Kamu AR-GE Harcamalarının GSYİH içindeki payı	0.67	0.58	0.33	0.56	0.81	0.79	0.71	0.47	0.41	0.61	0.72	0.55	0.32	0.46	0.62	0.30	0.45
1.2.2. Risk sermayesinin GSYİH içindeki payı,	0.118	0.119	-	0.014	0.091	0.061	-	0.044	0.010	0.112	0.107	0.034	-	-	-	-	0.022
1.2.3. Özel kredilerin GSYİH içindeki payı,	1.27	0.95	0.74	0.52	2.19	1.08	0.99	2.17	0.93	1.98	1.08	1.05	2.17	0.90	0.63	1.97	0.70
1.2.4. Firmaların erişim yüzdesi	81.0	91.0	62.0	79.0	80.0	84.0	88.0	83.0	74.0	92.0	92.0	81.0	79.0	62.0	56.0	87.0	72.0
FİRMA FAALİYETLERİ																	
Firma yatırımları																	
2.1.1.Özel sektör AR-GE Harcamalarının GSYİH içindeki payı,	1.21	1.32	0.15	0.91	1.91	1.84	0.56	0.93	0.16	0.74	1.27	0.60	0.11	0.15	0.19	1.32	0.53
2.1.2. IT harcamalarının GSYİH içindeki payı	2.7	2.8	2.0	3.2	3.2	2.9	2.9	1.5	1.2	1.4	3.1	1.7	-	2.3	1.8	-	2.5
2.1.3 Non-R&D innovation expenditures 1.03	0.73	0.79	0.88	0.51	1.07	3.36	0.96	0.74	0.49	0.33	1.10	2.12	--	0.64	0.90	0.72	
Bağlantılar ve Girişimcilik																	
2.2.1. Kendi bünyesinde yenilik yapan KOBİ'lerin tüm KOBİ'ler içindeki payı	30.0	40.8	15.1	28.0	40.8	46.3	37.1	38.8	32.7	24.6	28.3	28.1	37.5	--	17.7	--	13.2
2.2.2. Diğer firmalarla işbirliği yapan yenilikçi KOBİ'lerin oranı	9.5	16.7	3.8	11.7	14.9	9.0	18.1	11.7	13.3	5.0	11.5	4.3	26.2	5.6	10.3	15.1	6.5
2.2.3. Toplam KOBİ'ler içinde firmalarının yenileyenlerin payı,	4.9	-	-	3.9	1.9	-	5.2	-	-	4.1	-	2.6	-	4.3	9.0	2.8	8.4
2.2.4. Milyon kişi başına kamu-özel ortak yayınları	36.1	59.3	1.3	17.9	127.2	49.2	17.5	22.0	11.9	13.5	35.2	20.8	10.3	1.1	1.0	9.5	19.2
Üretilen İşler																	
2.3.1. Milyon kişi başına düşen Avrupa Patent Ofisi (EPO) patentlerinin 2.3.2.	114.9	137.9	3.5	10.8	207.8	290.9	7.1	65.3	10.9	33.4	134.7	85.2	25.0	9.8	3.2	231.8	13.7
2.3.2. Milyon kişi başına Topluluk markası sayısı,	122.4	127.7	36.2	43.5	205.1	188.8	65.6	171.7	36.6	151.7	94.2	120.6	223.2	35.3	33.1	1225.8	27.6
2.3.3. Milyon kişi başına Topluluk tasarım sayısı,	120.3	102.9	12.5	61.6	278.1	244.5	26.1	42.0	11.4	95.3	101.9	174.4	11.3	23.8	12.8	738.8	19.5
2.3.4. Teknoloji ödemeler dengesi akımlarının GSYİH içindeki payı	1.00	0.67	0.21	0.36	--	0.57	0.34	10.86	0.21	0.25	0.52	0.12	0.36	0.15	0.06	1.49	1.99
ÇIKTILAR																	
Yenilikçiler																	
3.1.1. Süreç ya da ürün yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam KOBİ'ler içindeki	33.7	45.4	17.8	32.0	35.7	52.8	45.8	43.8	37.3	29.5	29.9	33.0	37.9	14.4	19.7	44.7	16.8
3.1.2. Pazarlama ya da organizasyon yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam	40.0	45.3	15.7	36.2	45.4	68.1	48.4	40.9	51.3	29.5	41.3	37.5	50.9	--	28.5	60.2	26.4
3.1.3. Kaynak etkinliği yeniliği yapanlar	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
3.1.3a İşgücü maliyetini önemli ölçüde düşüren yenilikçi KOBİ'lerin toplam	18.0	16.6	15.9	18.2	11.5	15.1	14.3	19.3	26.2	12.9	34.9	18.1	29.2	6.2	10.7	12.9	6.2
3.1.3b Malzeme ve enerji kullanımını önemli ölçüde düşüren KOBİ'lerin	9.6	8.8	13.2	14.2	7.3	9.5	7.8	10.2	20.7	8.5	15.9	4.4	19.9	5.4	8.5	6.8	7.2
Ekonomik Etkiler																	
3.2.1. Süreç ya da ürün yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam KOBİ'ler içindeki	6.59	6.25	5.13	11.64	5.83	10.89	5.03	5.24	2.05	4.78	6.07	7.27	0.87	2.40	3.02	0.91	9.26
3.2.2. Pazarlama ya da organizasyon yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam	14.92	15.62	8.35	11.48	15.74	15.87	11.69	16.35	11.87	14.99	16.13	15.78	16.16	11.22	9.28	25.17	12.17
3.2.3. Kaynak etkinliği yeniliği yapanlar	47.4	48.1	24.2	61.5	41.6	62.9	35.4	50.9	31.2	51.8	57.2	51.3	37.4	28.7	34.4	29.9	66.4
3.2.4. İşgücü maliyetini önemli ölçüde düşüren yenilikçi KOBİ'lerin toplam	48.8	39.2	19.1	33.0	67.3	55.9	43.5	69.1	52.0	-	-	36.1	41.2	37.8	12.8	82.4	28.3
3.2.5. Malzeme ve enerji kullanımını önemli ölçüde düşüren KOBİ'lerin	8.60	6.16	6.70	9.93	3.79	9.12	4.43	7.19	16.60	7.37	6.16	4.53	5.29	2.10	6.04	5.91	7.82
3.2.6. Süreç ya da ürün yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam KOBİ'ler içindeki	6.28	7.39	3.59	4.72	4.05	10.11	9.27	5.43	9.04	8.48	5.56	4.52	7.04	1.25	6.39	6.54	2.70

EK 2 (Devam): Avrupa Yenilik Karnesi 2009 Ülke Performansları

	EU27	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	HR	RS	TR	IS	NO	CH
İNOVASYON GİRDİLERİ																		
İnsan Kaynakları																		
1.1.1. 20-29 yaş grubunda bin kişi başına düşen fen ve mühendislik mezunları	40.5	35.7	37.2	22.8	56.5	40.1	47.9	41.5	28.1	41.1	28.0	52.0	23.0	34.5	22.1	46.6	30.7	51.3
1.1.2. 25-34 yaş grubunda bin kişi başına düşen fen ve mühendislik doktora	1.03	0.12	0.92	1.64	0.70	3.12	0.53	1.10	1.03	2.30	2.25	1.73	0.52	0.32	0.14	0.11	1.11	2.38
1.1.3. 25-64 yaş grubunda 100 kişi başına düşen lisansüstü eğitim görmüş	24.3	13.1	32.2	18.1	19.6	14.3	12.8	22.6	14.8	36.6	32.0	32.0	16.6	16.5	10.4	31.3	35.5	33.7
1.1.4. 25-64 yaş grubunda yaşam boyu öğrenume katılım	9.6	6.2	17.0	13.2	4.7	5.3	1.5	13.9	3.3	23.1	32.4	19.9	2.2	1.3	1.8	25.1	19.3	26.8
1.1.5. Gençliğin eğitime katılma seviyesi	78.5	54.2	76.2	84.5	91.3	54.3	78.3	90.2	92.3	86.2	87.9	78.2	95.4		47.8	53.6	70.0	81.2
Finansman ve Destek																		
1.2.. 1Kamu AR-GE Harcamalarının GSYİH içindeki payı	0.67	0.18	0.73	0.78	0.41	0.63	0.41	0.58	0.26	0.94	0.97	0.63	0.50	0.35	0.43	1.14	0.75	0.68
1.2.2. Risk sermayesinin GSYİH içindeki payı,	0.118		0.118	0.033	0.045	0.071	0.051		0.007	0.168	0.288	0.342					0.136	0.170
1.2.3. Özel kredilerin GSYİH içindeki payı,	1.27	1.28	1.93	1.18	0.50	1.80	0.39	0.86	0.45	0.86	1.30	2.10	0.65	0.24	0.33	3.20	0.87	1.68
1.2.4. Firmaların erişim yüzdesi	81.0	89.0	86.0	76.0	59.0	81.0	44.0	84.0	79.0	92.0	89.0	87.0		69.4	88.0	99.0	86.0	85.0
FİRMA FAALİYETLERİ																		
Firma yatırımları																		
2.1.1.Özel sektör AR-GE Harcamalarının GSYİH içindeki payı,	1.21	0.35	0.89	1.88	0.19	0.76	0.18	1.07	0.20	2.76	2.78	1.21	0.40	0.15	0.30	1.45	0.87	2.14
2.1.2. IT harcamalarının GSYİH içindeki payı	2.7	--	3.3	2.8	2.6	1.8	2.1	2.2	2.5	3.2	3.8	3.5		--	--	--	2.4	3.7
2.1.3 Non-R&D innovation expenditures	1.03	1.10	0.29		1.03	0.95	1.08	1.12	1.51		0.66		0.12	0.80	0.16	--	0.17	0.92
Bağlantılar ve Girişimcilik																		
2.2.1. Kendi bünyesinde yenilik yapan KOBİ'lerin tüm KOBİ'ler içindeki payı	30.0		27.3	41.1	17.2	34.1	17.9		17.9	40.9	41.8		24.4	27.8	28.2		25.9	34.4
2.2.2. Diğer firmalarla işbirliği yapan yenilikçi KOBİ'lerin oranı	9.5	5.7	12.5	18.0	9.3	6.7	2.9	15.1	7.2	27.5	16.6	10.7	9.6	3.5	5.3	14.0	9.8	12.1
2.2.3. Toplam KOBİ'ler içinde firmalarının yenileyenlerin payı,	4.9		6.3	3.9		5.9	8.3	2.3	4.8	0.7	2.5	10.2		0.1				3.8
2.2.4. Milyon kişi başına kamu-özel ortak yayınları	36.1	2.5	88.5	65.7	1.6	9.3	4.1	42.6	7.0	105.3	128.0	60.9	13.3	2.0	1.2	126.7	110.1	198.5
Üretilen İşler																		
2.3.1. Milyon kişi başına düşen Avrupa Patent Ofisi (EPO) patentlerinin 2.3.2.	114.9	33.8	205.8	185.7	3.4	13.2	1.6	57.6	6.1	247.3	269.6	85.9	7.1	4.0	2.7	93.3	111.4	430.7
2.3.2. Milyon kişi başına Topluluk markası sayısı,	122.4	228.2	196.8	241.1	41.9	108.1	12.4	103.4	31.1	141.7	175.3	139.0	5.6	3.3	2.1	403.3	59.1	366.1
2.3.3. Milyon kişi başına Topluluk tasarım sayısı,	120.3	26.7	159.4	221.2	49.8	75.3	2.0	54.4	24.8	145.1	176.0	71.1	8.8	0.0	5.4	50.4	34.6	301.4
2.3.4. Teknoloji ödemeler dengesi akımlarının GSYİH içindeki payı	1.00	2.74	0.96	0.58	0.35	0.24	0.28	0.53	0.36	1.09	1.45	0.91	0.43	0.81	0.09	0.03	0.31	
ÇIKTILAR																		
Yenilikçiler																		
3.1.1. Süreç ya da ürün yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam KOBİ'ler içindeki	33.7	14.4	32.9	47.8	20.4	38.7	19.4	31.7	21.4	44.7	40.7	25.1	28.3	18.3	29.5		29.8	52.9
3.1.2. Pazarlama ya da organizasyon yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam	40.0	31.8	29.0	54.9	29.1	53.4	35.4		21.5			30.3	38.1	18.1	50.3		34.7	
3.1.3. Kaynak etkinliği yeniliği yapanlar																		
3.1.3a İşgücü maliyetini önemli ölçüde düşüren yenilikçi KOBİ'lerin toplam	18.0	11.8	16.6	11.9	13.8	22.4	18.3	28.4	8.0	10.7	17.0		19.9	7.5	18.0	13.8	10.0	
3.1.3b Malzeme ve enerji kullanımını önemli ölçüde düşüren KOBİ'lerin	9.6	7.7	10.5	9.7	11.6	15.0	14.8	17.2	10.8	5.2	7.1		15.1	6.7	10.2	5.7	4.3	
Ekonomik Etkiler																		
3.2.1. Süreç ya da ürün yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam KOBİ'ler içindeki	6.59	5.51	3.36	5.78	5.50	3.30	5.60	9.09	10.33	6.95	6.20	4.87	4.62	3.87	3.86	2.01	4.28	7.11
3.2.2. Pazarlama ya da organizasyon yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam	14.92	14.71	18.29	14.90	10.33	9.94	5.66	10.89	10.48	16.87	18.45	18.46	9.74	33.81	5.93	17.54	15.69	19.87
3.2.3. Kaynak etkinliği yeniliği yapanlar	47.4	71.9	39.5	52.9	51.1	37.6	44.1	56.5	61.5	53.6	51.9	50.3	45.0	28.0	39.1	16.7	13.4	63.6
3.2.4. İşgücü maliyetini önemli ölçüde düşüren yenilikçi KOBİ'lerin toplam	48.8	33.7	37.3		27.2	30.6	51.8	21.2	23.0	25.8	42.5	64.4	17.0	38.3	16.7	19.5	55.0	39.8
3.2.5. Malzeme ve enerji kullanımını önemli ölçüde düşüren KOBİ'lerin	8.60	24.79	6.02	6.56	4.56	7.17	4.85	5.83	7.79	10.84	8.29	3.70	4.58	3.02	4.65	4.88	1.61	4.90
3.2.6. Süreç ya da ürün yeniliği yapan KOBİ'lerin toplam KOBİ'ler içindeki	6.28	3.85	4.87	7.08	5.55	6.12	13.69	7.50	8.95	4.83	5.10	4.81	8.45	6.99	11.17	7.81	3.17	5.80

ÖZET

Varlı, Bahar, Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler; Yeniliğin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için Önemi, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prf. Dr. Belgin Akçay, 220 s.

"Yenilik" günümüzün hızla değişen ve globalleşen dünya düzeninde ekonomik büyümenin temel itici gücü olarak görülmektedir. AB'de işletmelerin neredeyse % 99'unu oluşturan KOBİ'ler, mal ve hizmet üretiminde önemli bir potansiyele sahiptirler. Bunun sonucunda AB, KOBİ'leri yenilik politikalarının merkezine yerleştirmiş ve bu girişimlerin yenilik alanındaki potansiyellerini ortaya çıkarmalarına yönelik pek çok düzenleme getirmiştir.

Bu tezin amacı, AB'de KOBİ ve yenilik alanındaki gelişmeleri ve ulaşılan performans düzeyini incelemek ve bu alanda Türkiye'deki mevcut durumu AB ile karşılaştırmaktır. Türkiye'nin yenilik politikası büyük ölçüde AB ile uyumlu olsa da sistematik bir şekilde uygulanamaktadır. Türkiye'nin yenilik performansını ortaya koymasında karşılaştığı bir diğer önemli engel de risk sermayesi ve "iş melekleri" gibi etkin finans kaynaklarının yaygınlaştırılamamasıdır. Bu durum yenilik faaliyetlerinin sadece üniversiteler ile kamu kurumları bünyesinde yapılabilmesine neden olmakta, özel sektör tarafından sağlanan yenilik destekleri yetersiz kalmaktadır.

AB'de olduğu gibi Türkiye ekonomisinde de işletmelerin % 99'undan fazlasını oluşturan KOBİ'ler, yenilik alanında da önemli bir potansiyele sahiptirler. KOBİ'lerin bu alanda karşılaştıkları temel sorunlar olan finansman ve yeni teknoloji gereksinimlerini daha etkin bir şekilde karşılayabilmek ve böylece bu girişimlerin yenilik potansiyellerini ortaya çıkarmalarını sağlayabilmek için ülkemizdeki yenilik politikalarının, AB'de olduğu gibi, büyük ölçüde bu girişimlere odaklı belirlenmesi gerekmektedir.

ABSTRACT

Varlı, Bahar, The Small and Medium-Sized Enterprises in the European Union and in Turkey; The Importance of the Innovation in the The Small and Medium-Sized Enterprises, Master's Thesis, Advisor: Prof. Dr. Belgin Akçay, p. 220.

In the rapidly changing and globalizing world order, "innovation" seems the main driving force in economic growth. Representing more than 99 percent of the enterprises, the SMEs in the EU have significant potential in production of supply of goods and services supply. Consequently, the EU places these enterprises in the center of the innovation policies and took many initiatives in order to help them develop their full potential in this area.

The aim of this thesis is to assess the developments and performance of the EU in the fields of SMEs and innovation and to compare the current situation of the Turkish economy in this area. Although the national innovation system in Turkey is coherent with EU, it is not implemented systematically by the authorities. Another important obstacle of Turkey revealing its innovation performance is the underdevelopment of the efficient financial resources such as venture capital and "business angels" sector. This restricts the innovation activities to those initiated by only universities and public sector, and private sector support remained insufficient.

Similar to European economy, SMEs, composing more than 99 percent of the Turkish enterprises, have also an important potential in the innovation field. In order to meet the financial and new technology requirements of these enterprises efficiently and make them reveal their performance, the national innovation policy of Turkey must be focused on these enterprises, as in the EU.